





**MIKSZÁTH KÁLMÁN**  
**ÖSSZES MŰVEI 68.**

# MIKSZÁTH KÁLMÁN ÖSSZES MŰVEI

SZERKESZTIK:

BISZTRAY GYULA      KIRÁLY ISTVÁN

68. KÖTET

CIKKEK ÉS KARCOLATOK

XVIII.

1884. január—1884. július



1978



# MIKSZÁTH KÁLMÁN CIKKEK ÉS KARCOLATOK

XVIII.

1884. január—1884. július



1978



## A SZEGEDI UDVAR

A szegedi királyi biztosság megszűnt a mai nappal. A Tisza Lajos holmiját, amit odavitt, s amit ott szerzett (s mit szerzett volna egyebet, mint néhány díszalbumot?), már csomagolják az inasai, holnap útra kel mindenestül, s a kis királyság, mely bájos fényét vetette az üres háztelkekre, míg fölépültek, egy ideig megmarad még az emlékezetekben, hogy vagy kétszáz év múlva aztán friss erőben »elevenedjék« meg régékben és operett-szövegekben.

Mert sokkal érdekesebb »udvarka« volt ez, mintsem az ember a lapok száraz hírei után gondolná.

Egy kiskirály, aki nem kér a néptől soha semmit, hanem aki mindig ad valamit a népnek. Igazán csoda, hogy annak a fehér báránynak, mely a Szeged címerében áll szelíden, a nagy kényeztetés mellett nem nőttek meg jobban a szarvai!

Szeged megkapta nemcsak azt, amit óhajtott, hanem mindazt, amit kigondolni képes volt. Csakhogy még az ország is megítélt neki gondolkozni.

A demokráciának (amennyiben van Magyarországon demokrácia) Szeged a főfészke; az egyetlen város lévén, ahol az iparos elem vergődött hatalomra a közügyekben is, hol nem a hivatalnokok a nép fölött, hanem a nép uralkodik a hivatalnokok felett, a »város cselédei«-nek nevezvén azokat föltrófásan.

Nagyurat sohasem ismertek és nem respektáltak. Néhány nemesi família, mely régi időkben ott megtelepedett, annyira izolálva érezte magát, hogy elfeledte címereit, prédikátumait, s a városi polgárok kötelékébe kívánczolt.

Alig lehetett elképzelni, hogy egy igazi nagyúr s amellé egy perfekt gavallér, aminő Tisza Lajos, meg bírjon állani a talajon, mely az eddigi főispánok lába alól is csak addig nem siklott ki, míg kellemeztetni tudták magokat.

A jó öreg Dáni Ferenc, kit néhány hónap előtt temettek el, annyira kedvében járt a népnek, hogy székét megtarthassa, minden szembejövő emberrel kezét fogott, ő köszönt előbb, úgy gerálván magát, mintha mindenkit protezsálna, s különös módon kitüntetne, mely tulajdonsága aztán olyan végletekre ment, hogy egyszer látván a városházán amint egy büntetését (valami apró tolvajlás volt a dologban) kiszervedett rabot kieresztenek, ismerősen üdvözölte.

— Szervusz, fiam, Kardos György, hol jársz itt, édes fiam, hol?

— Be voltam csukva, méltóságos uram.

— Ej, ej, hát nem tudod, te, Gyuri fiam, hol lakik az öreg Dáni Ferenc? Hát nem tudtál hozzám jönni? Bizony nem engedtem volna meg!

Mikor pedig jelentéseket vagy bármely hivatalos nyilatkozatokat kellett szerkeszteni, mindig összetett kezekkel kérte a főjegyzőt:

— Úgy csinálja meg valahogy, hogy ha Tisza Kálmán olvassa, akkor kormánypártinak látszassék, ha pedig itthon olvassák, ellenzéki szellem legyen benne.

Hát nem is volt az valami nehéz! Be van ehhez már dresszírozva a municípiumi jegyzők tolla!

Ilyen helyre került Tisza Lajos. Mindenki azt jósolta neki: vagy a népszerűtlenség, a demokrácia rideg makacssága öli meg, vagy az unalom. De egyik bizonyosan megöli.

A Zsótér-palotát rendezték be neki. S minden bizonyos effektusra való számítással történt.

Legelőször egy hivatalnok jött, aki megnézte a palota fekvését: melyik ablaka hová nyílik, melyik lesz a királyi biztos hálósobája, melyik lesz a tanácskozó, melyik lesz az elfogadóterem?

Azután jöttek egy hétig a nehéz társzekerek, amik a holmit hordták. Minden nap történt valami. Volt, mit beszélni a városban.

A következő héten két ezüst sujtásos inas volt látható.

Űri lakájok Szegeden! A civisek a fejüket csóválták: No még ilyen se történt soha!

Másnap néhány tisztviselő érkezett meg. Harmadnap egy fehér blúzos és fehér sapkás alak mutatkozott néha egy-egy pillanatra a Zsótér-ház kapujában. A biz a főszakács! Úgy nézett az ki arcra nézve, akár egy szenátor. Némelyek még meg is süvegették őkegyelmét.

Később ott toppant a biztosi tanács: a kiskirály miniszteriuma. Ezek már külön is csupa nagy emberek, a parlament tagjai. Horváth Gyula, Jankovics Miklós, Szemző Gyula, Komjáthy Béla.

Az egész város lázban volt, úgy, mint a szindarabokban, mikor a kürt harsan, hogy a király jön, s lassan hosszadalmasan lépkednek elő a nagyobb pompa végett az apródok, katonák, zászlósúruk, míg az érdekesülten várt király még a kulisszák közt van.

A tompa demokrata idegek annyira fel voltak már izgatva és kifinomodva, hogy mikor a következő napon egy láda érkezett a postán Horváth Gyula nevére e jelzettel »dísruha«: abból minden ember azt találta ki, hogy Horváth Gyula lesz a főispán Dáni helyett. Megijedt ettől a jámbor mentétől a Dáni klikkje, s sietett Horváth Gyulával kacérkodni, aki nem tudta elképzelni, hogy nőtt ő meg huszonnégy óra alatt ilyen népszerűvé, kedvessé egy idegen városban.

Lőn hát, hogy a biztosi hatalomnak csak az előrevetődő fénye is megolvasztotta a demokrácia makacsságát. Még ott se volt a »király«, s máris ereje volt az »udvarnak«.

Hát még mikor aztán megjött Tisza Lajos, s ott állt éjjelnappal a kapu előtt a díszcsákós baka, ki éjjel jelszó mellett eresztgette be az embereket a palotába.

Megélénkült Szeged. Fényes hintók álldogáltak délelőttönként a palota előtt. A környékbeli megyék jártak tisztelgenni a királyi biztoshoz. Azoknak mindig van valami ürgyük. A tizenkét biztosi tanács tag is arra való volt, hogy a külső fényt neveljék. A királyi biztos nem hagyott nekik semmi dolgot, s azok nem panaszkodtak amiatt. Hiszen többnyire képviselők voltak!

Maga a királyi biztos korán feküdt, korán kelt, mindig dolgozott, és sehol sem mutatta magát másképp, csak hiva-

talos alakban. A biztosi tanácsstagok későn feküdtek és későn keltek, s mindenütt ott voltak, anekdotákat csináltak, udvari történeteket gyártottak, amelyek a nép közé szivárogván, megkedveltették velők a szokatlan csemegét: a civisek akik azelőtt hideg közönybe burkolóztak az elől, hogy mi történik a városházán, egyszerre kezdték érezni az érdeklődést minden apróság iránt, ami a Zsótér-palotában történik a zajtalan folyosókon, amit suttognak. Egy elejtett szó, egy becsapódott ajtó zaja se veszett el. Azelőtt bizvást ledőlhetett volna a városház tornya is, arra is vállat vonnak. Melegebb vér kezdett cirkulálni az erekben.

S a biztosi tanács még arra is jó volt, hogy a királyi biztosnak legyen kit meghíni ebédekre. Ezek mellé felváltva mindig két-két szegedit, hogy lassankint jöjjenek bele a külső etikettbe, eltanulva a tanácsosoktól az úri modort.

Száz meg száz tarka adoma szépítette e sajtóságos »udvar« életét. S ez igazán rózsaszínű élet volt, melynek felhője nem, csak napfénye volt.

Hiszen a »cukros hatalom« mindig azon törte a fejét, micsoda meglepetéseket készítsen Szegednek. Csoda-e, ha Tisza Lajost egész a bálványozásig megszerették? Az, hogy mindig csak jó és kedvező történt, megaranyozott mindent, ami történt, még azt is, ami történni fog. A biztos népszerűsége népszerűvé tette hivatalnokait is.

A hivatalnokok, akik nincsenek hozzászokva a népszerűséghez, elérékenyülésükben beleszerettek a városba. Csupa szeretet volt ez, csupa cukor. Itt nem apprehendált soha senki. A mesék országa volt beváltva valóságra.

Mindössze egyszer történt, hogy két biztosi tanácsos, Komjáthy Béla és Tallián (a mostani Torontál megyei alispán) beadták a lemondásukat mind a ketten »egészségi okokból«.

— De hát mi bajotok? — kérdezgeté Tisza, kinek feltűnt az, hogy így egyszerre mennek a jó barátok, kik egy közös szálláson is laktak.

Tallián vézna fiatalember, panaszkodott, hogy az idevaló levegő árt neki, hogy napról napra fogy. Meránba akar utazni, bizonyosan mellbaja van. A hízásra hajlandó Komjáthy Béla ellenben Marienbadba készül, mert oly mérveket vesz nála a hízás, hogy valami komolyabb bajtól lehet tartani.



— Képzeltétek. Én legalább nem veszek észre rajtatok semmi lényeges változást. Azért hát nem mentelek fel, gondolatok meg jobban két hét alatt. Hátha előveszitek majd a jobbik eszeteket.

Ezek azonban mindketten szomorúan rázogatták a fejüket, s elpanaszolták egymásnak, az egyik azt, hogy a tavalyi frakkja hogy lötyög rajta, a másik meg azt, hogy az övé a hátát se volna képes befedni. Halálos veszedelem ez már. Nincs itt maradás többé.

Az egész város sajnálkozott távozásuk felett. A biztos maga búcsúvacsorára hívta meg őket.

Hát mikor eljönnek a búcsúvacsorára, mind a kettőnek tündöklök az arca a nevetéstől:

— A vacsorát megesszük, kegyelmes uram, de már nem megyünk sehova.

— Mit? Meggyógyultatok?

— Nem volt nekünk semmi bajunk, kegyelmes uram. Hanem a múltkori estélyedre kicserélte a közös inasunk a frakkjainkat. Ma meg véletlenül visszacserélte. Hát látjuk, hogy egészen ránk illenek.

Így aztán együtt maradt szép egyetértésben az egész udvar egész addig, míg kellett.

Tisza Lajos valóságos bravúrral tudta felhasználni a külső eszközöket a dolog lényegének javára, mikor azonban nem volt már ezekre szüksége, sietett elvetni magától minden fölösleges cifraságot.

A tanácsot eleresztette, fogatjait hazaküldte, a huszárok fölvtették a hétköznapi ruhát.

— Most már ne dolgozzunk kesztyűben — mondá —, hanem gyűrjük fel inkább a karunkat.

S dolgoztak is eredményteljesen két kézzel egész a mai napig, megérdemelve az elismerést, mely a szegedi négyéves királyság megszűnését kíséri.

## AKIK A HALÁLT HÍVJÁK

Hiúság! — mondják a vezércikkírók. Betegség! Mánia! — szólnak a doktorok. Divat! — sopánkodnak az asszonyok, midőn egy-egy új öngyilkosság történik. És meglehet, egyiknek sincs igaza. Nevelés! — mondhatná egy hang. De ennek a hangnak gazdája alszik és nem lát. Miatta durroghatnak a pisztolyok.

Hogy divat lenne az öngyilkosság, annak csak a körmöcbányai esetben maradt nyoma. Ott történt meg valamikor a városbíró, hogy a kertjében minden héten felakasztotta magát valaki az ott levő nagy diófára. Egészen rászoktak az öngyilkosok arra a diófára. A polgármester aztán figyelmeztette a főbíró, hogy mint magisztratuális perszónának illő lenne kivágotni a boldogtalan fát.

— Hm — mondá a főbíró fejevakarva —, ilyenkor a restoráció előtt mégis bajos dolog a közönség kedvét rontani.

De ennek is kitalálták aztán a módját, a városi hajdú kidobolta, hogy a főbíró uram jövő szombaton kivágotja a diófáját — hát addig tessék vele rendelkezni.

Hiszen nagy hatalom a divat, ől is (néha jobban, mint a pisztoly); de már divatból senki sem teszi, hogy meghaljon, már csak azért sem, mert nem élvezheti aztán az effektust, amit halálával csinált.

Tagadhatatlan azonban, hogy erre az effektusra majd mindegyik öngyilkos gondol utolsó percében. Aki megfigyeli azokat az apró részleteket, melyek az utolsó készülődésekben nyilvánulnak, az látja felcsillámlani a hiúságot, mely még a sírnál sem végződött, csak a sírban.

Ott van ez hiúság a levelekben, melyek azokhoz szólnak, kik iránt az elköltözöttek érdeklődnek; tessék ezt a stílust megolvasni. Mennyi affektáció, mennyi hatásra számított frázis! A székesfehérvári öngyilkos szerelmespár elrendeli, hogy egy közös sírba temessék őket, s egy tövisvirágot ültessenek a lábaikhoz. Kész anyag egy népdal számára, kivált ha még hozzátesszük, hogy a szülők annyira nem fogadtak nekik szót, hogy külön-külön temetőbe vitték halottjaikat pihenni. »Kegyetlen szülők!« — fogja sóhajtani a nóta. De azt senki-

nek sem jut eszébe megjegyezni, hogy kegyetlen gyermekek, kik összezúzták szülőik szívét.

Némelyek öntetszelegve választják ki a helyet, ahová előszólítsák a halált. Árnyas berek susogó leveleivel vegyüljön összes halálsóhajuk. Érezzük, hogy bizonyos beteges regényesség fogta az egyik kezüket, ha nem is azt, amelyikben a gyilkos fegyver van. Vannak olyanok is, akik a szerkesztőségek számára hagynak leveleket. Az ember önkéntelenül kérdi, mi érdekük ezeknek abban, hogy az itt hagyott világban másnap minél jobban szerepeljenek.

A legritkább esetek közé tartozik, hogy a mi öngyilkosaink ridegen, szó nélkül, egyszerűen menjenek el mitőlünk. Pátosz majd mindenik esetben vegyül. A halál közelsége úgyszólván költőkké teszi az öngyilkosokat. A legszilárdabb emberek szépen, szárnyalással írnak. A léleknek egzaltációja határozottan kiérezhető. Úgy tetszik nekem, mintha e szerencsétlen lények azt hinnék, hogy valami rendkívüli hősi dolgot cselekesznek, s lelkük nemes dacban, fölmagasztaltságban ringatja magát.

A rettenetes kollízió, melybe a társadalommal jutottak, az ő bensejükben úgy olvad fel, hogy a társadalom a hibás, s ő rajtuk esett méltatlanság. S a mélyen átértzett méltatlanság kölcsönzi nekik azt a sajátos hangot, azokat a bús kesergő, de mégis büszke szavakat, melyek olyan fájón csengenek a szívekben. . . az idegen szívekben is.

Még könnyekre indítóbb azoknak a halála, kik látszólag érzéketlenül lépnek eléje. Színmutatás! E boldogtalanok cinizmusa éppen olyan hatáshajhászat, mint amazoknak a szóvirágai!

Ajkukon gúnnyal, a külső világ iránt megvetéssel enyésznek el.

»Az új csizmatisztító kefémet — írta a szabadkai öngyilkos — hagyom a polgármester úrnak.«

Egyébről nem írt. De azért ne higgyétek, mintha nem lett volna más mondanivalója a világnak, csakhogy a kefe kié legyen.

Az öngyilkosok kedélyessége a legkeserűbb szenvedésből nőtt. Vérvirág. De még ez is hatást akar tenni.

Az öngyilkos nőknél látszik leginkább, mennyire törőd-

nek még a világgal, amelyről lemondottak. Legszebb ruháikat veszik fel, rózsát tűznek gondosan fésült hajukba, s annyira szembeszökő a hiúságuk e borzasztó lépésnél is, hogy eszembe jut egy anya, aki a gyermeke temetésére öltözködött.

— Siess — figyelmeztette a férj —, a közönség már gyülekezik.

— Kénytelen vagyok tiszta alsószoknyákat venni — felelte szomorúan —, mert valószínű, hogy elájulok a temetésen.

De miképp is tételezhetnék fel, hogy egyszerűen, természetesen minden más utógondolatot a halálon kívül kizárva, tudjanak kimúlni az öngyilkosok, mikor maga az öngyilkosság a legtermészetelenebb.

A kérdés csak az lehet, mekkora része van a hiúságnak, a beteges regényességnek, a szentimentális idegességnek és a hatásvadászatnak az öngyilkosságban. Mert hogy ezeknek is van részük benne — az bizonyos.

S ezeken volna talán hivatva segíteni egy okszerűbb nevelés, mely edzettebb, realisabb, erőteljesebb gondolkodású, kevésbé elpuhult és unott generációt nevelne.

Mert a másfajú öngyilkosok számára nincs mentesség. Azok úgyszólván szabadalmazottak.

...A boldogtalan szerelmeseket ezután is hívni fogják bolyongásukban a folyamok locsogó habjai. Csillogó tó hullámzó fodra vetett ágyat ígér nekik. Így volt, úgy lesz.

S van még egy harmadik, negyedik faj is. Mit szóljunk ezekről?

E nyáron ölte meg magát egy ismerősöm »anyagi körülményei miatt«. Ez a legszélesebb, legjártabb országútja a halálnak minálunk!

Fiatal férfi volt, okos és szeretetreméltó, halála nagy hullámokat vert a lapokban, mert összeköttetésben is volt némi szenzációs körülményekkel.

Elmentem megnézni szegényt. Ott feküdt Zöldfa utcai szállásán halántékon löve, részvétlenül elhagyatva. Két nyomorult milly-gyertya világította meg roncsolt fejét.

Csupán öreg gazdaasszonya rendezett ott egyet-mást.  
— Mi volt az oka? — kérdém fojtott hangon.

— Mi? — szólt közömbösen a spaletákat csukogatva. — Egyszer összeszámította előttem, több mint kétszáz pertu pajtása volt.

## A BANKÓ

(Csevegés)

Mai napság már nem is képzelhető, hogy az embernek az egy forintosát fel ne váltsák. Valaha Selmecen még az én diákkoromban, ha egy forintost akartam váltatni, ahhoz a csínyhez kellett folyamodnom, hogy végig ütöttem a fazekasok portékáján a botommal: két három fazék és néhány serpenyő összetört. A fazekas felugrott indignációval. Az ember oda nyújtotta neki a forintot nyájasan, hogy: »adja ki a többit«. Az volt az egyedüli pénzváltási mód.

Ez abból az időből származik, amikor még nem volt elegendő aprópénz.

Még régebben éppen ellenkezőleg, csakis aprópénze volt az embernek. Az óriási lapos kétgarasosok uralkodtak. Akkor még jobban kímélték a papirost, mint a rezet. Igaz, hogy kemény tallér és húszas is sok forgott, mindamellert jámbor öregapáink rá voltak szorulva, hogy amikor bevásárolni mentek a boltokba, s egy-két száz forintot kellett magukkal vinniök, egy szolga görnyedezett a hátuk mögött a rettenetesen súlyos tarisznya alatt, melyben a pénz volt.

A kormányok bölcsessége belátta ennek következtében, hogy ezeket a terhes tarisznyákat le kell venni a szegény alattvalók válláról, s lett uralkodó a bankjegy, melynek az lett a neve, »fekete bankó«. Még ma is káromkodnak az aggastyánok, hogy ez a bankó egy reggelen úgy ébredt fel, mint »aprópénz«.

Valami nevezetes változás aztán nem is történt egész a Kossuth-bankóig. Ennek örültünk csak igazán. A saját papírunkra nyomtattuk a saját gépünkkel. Ez aztán igazán »dominonisis«, ahogy a híres Madarász László szerette mondani.

Hát ez is csak bankó volt, ez se becsülte meg magát, sőt tovább ment a fekete bankónál is, s ez egyszer szépen meg-

kötötte magát, hogy ő feladja a szolgálatot, ő többé szentnek se lesz csereeszköz.

Ebből a korból való az adoma, hogy a losonci vásárról hazajött férjet így fogadta a paraszttasszony:

— Eladta-e, kend, az ökröket?

— El én.

— Ugyan mit kapott, kend, értök?

Háromezer forintot.

— Jézus Mária, mit csinálunk annyi tenger pénzzel?

— Hát ködmönt vettem érte neked.

— Ugyan hogy volt?

— Kilencszáz forint.

— Megbolondult, kend? És a többi pénz?

— Kifizettem vele a zsidónál az adósságunkat.

— Hát még?

— Megvertem tetejében, mert nem akarta elfogadni.

— Hát a többi pénz?

— Azon meg almát vettem a gyerekeknek.

— Szent menyeyi szüzecke! Hogy hozzuk haza azt a sok almát?

— Mind ott van, fiam, a kis kézikosárba a lócshöz kötve.

Így lett a Kossuth-bankóból pénz helyett — inkább relikvia, amit nem a bugyellárisába hordott az ember, hanem az eszterhaj alá rejtegetett.

Utána következik az »Erzsike-bankó«. Egy szépséges asszonyi arc volt rajta. A nép ráfogta, hogy az Erzsébet királyné képe. Így mégiscsak jobban megszívélte a zsebében.

Az Erzsike-bankót felváltotta a »zöldhasú banknóta«. Reménység színe a zöld, de a kétfejű sas rajta ül még feketében, csakhogy már nagyon apró volt.

Míg végre két év óta itt a kék bankó, a »kétnyelvű«.

A kétfejű sas már nem ül rajta — *de még mindig eszi nagy étvágyal.*

## A T. AKADÉMIÁBÓL

A »t.« most nem jelenti azt (mint a t. Háznál), hogy »tisztelt«.



— Tudjuk, tudjuk — mondja az olvasó — a t. itt azt jelenti, hogy »tudós«.

— Dehogy, dehogy, azt jelenti az, hogy »tüzes«.

Mert az Akadémia csupa tűz volt ma, csupa puskapor.

Mert csodálatos eset esett.

\*

A t. Akadémia arról volt nevezetes eddig, hogy Európa minden pontja közül a legtávolabb esett Magyarországtól.

Történhetett itt minden, lángba gyúlhatott az ország, az Akadémia nem vette észre. Új tanok, új eszmék, új világ nyílt, az Akadémia mindarról sohasem tudott semmit.

Az Akadémia kapuja az a kapu, amelyre fel lehetne írni:

»Ti, akik ide beléptek, hallani és látni nem fogtok többé.«

Az Akadémia olyan, mint a börtön. Földi zaj oda be nem hat, olyan, mint a Salamon hivatalos lapja, mely még egy nagy nemzeti háború idején is azt közölné: »Adria mellett a tenger csendes«.

Az Akadémiában sohasem változik semmi, csak néha a szolgál. Ha a szolgál meghal, akkor új szolgát szerződtenek. Mert a szolgák itt is halandók, csak a tagok halhatatlanok.

S íme ma egy idegen mégis becsúszott azokon a rideg tölgyfaajtókon, és azt mondta, »itt vagyok«.

Pedig nem is valami fényes úr, nem jött hintón, hanem az utcáról jött, a csöcselék közül lépett be a tisztelt Akadémiába.

Ez a parvenü az *antiszemitizmus*.

S utána csúszott nyomban, bicegve a *filoszemitizmus* is. Sánta és vak ember együtt jár.

\*

Ott ültek, üldögéltek. Tanárky tartott emlékbeszédet a kedves emlékü Molnár Aladár felett.

Szép emlékbeszéd volt. Szomorú arccal hallgatta az öreg Puuler az elnöki széken. Gyulai Pál eleven szemei ködbe látottak borulni.

Tanárky szépen is komponálta ki a dolgot; hanem valahol az emlékbeszéd közepe táján úgy kívánta az eszme-menet, hogy egy kicsit megcsipkedje az arisztokráciát. Azokra bizony rá is fér.

Sehol sincs — úgymond — olyan kozmopolita arisztokrácia, mint minálunk. S még azokra a szép mágnásasszonyokra is ráeresztett egy kisebb fullánkot. No, ilyen is csak egy tudóstól telik ki.

Nem volna Szász Károly, ha íziben észre nem venné, hogy ennél a dolognál föl lehetne egy kicsit élénkíteni a nemes testet (mely lomhább a Jókai basibozukjánál is), s közbekiált egy miniszteriális éljent.

Sok ember aztán olyan, hogy ha éljent hall, az ő szája is rámegey, lett hát tömöttebb éljenzés.

Mire — köd előttem, köd utánam — egyszerre országgyűléssé változik a szürke terem, s ellentmondó zúgás hallatszik több felől.

Trefort ijedten kapja hátra fejét Ipolyi mögül, hogy »mi ez, mi!?« Talán álmodik.

Thaly belekiált: »Ne tessék idehozni a politikát«.

Hozza bizony az ördög! — gondolja magában Trefort és Pauler; még onnan is kivinnénk szívesen, ahol a saját tövén van.

Ez a jelenet volt a prelúdium a bekövetkező erősebb harchoz, hol a két incselkedő *idegen* két táborra osztá a tudós urakat.

\*

Úgy történt az egész, hogy a nagyváradai rabbi, Kohut Sándor valami »talmud szótár«-t akar kiadni. Azért hát kérelmet intéz az Akadémiához. Felolvassák a levelét. Írja, hogy a francia és a bécsi akadémia már segíyezi, sőt egy katolikus egyházfejedelem is, segítse hát a magyar Akadémia is a talmud szótárt.

— Mire jó az nekünk? — kiált bele egy hang.

A titkár az I-ső osztályhoz véleményezi küldetni.

Erre felkel Ballagi s nyakra-főre eldicséri a talmud szótárt. Nem kell azt az első osztályhoz utasítani, hanem adjuk meg neki rögtön a segélyt. Oly melegen beszélt mellette, hogy az ember azt hitte volna, hogy ettől függ az ország jóléte. Ha a talmud szótár megjelenik, nem lesz itt már többé éhes ember.

Ez a nagyon meleg dicséret elolvastotta a keresztény tógokról az akadémikus báránytürelmet és egykedvűséget.

Lassú hullámvás volt észrevehető a padokban. Thaly hátranézett, s látta az arcokon, hogy nincs egyedül.

— Most mindjárt határozzunk felette! — kiáltá egy hung — s ne küldjük az I. osztályhoz.

— Itt verjük el rajta a port.

— Nem magyar nyelvű munka — mond Pauler Gyula.

Thaly felkel, s kijelenti, hogy nem magyar nyelvű munkának nem szavazhat meg az Akadémia segélyt. Forduljon szerző a zsidókhöz.

A szelíd Hunfalvy Pál is beleszól cáfolólag.

— A logaritmusok sincsenek magyar nyelven. Mégis kiadtuk.

— Igaz. De a logaritmusok nem zsidó biblia!

— Dehogynem! — zúg fel egy hang nagy derűtség közt.

Hiszen számtan!

Jön erre nagy összebonyolódás. Jó Gyulai Pál, mint a hal a nagy vízben, valóságos elemében van, arca szinte megnagyobbodik a gyönyörűségtől. Nem tudja, kihez szóljon, kit kapacitáljon. Ilyenkor volna jó, ha három szája lenne az embernek.

Az »eltűnt vármegyék« írója, Pesty is beleszól. Gyulai rátámad: »Te ne beszélj, te antiszemita vagy«. Akkor az öreg Pulszky kezd beszélni: »Te se beszélj, te filozemita vagy«.

— Hát persze te ugye azt akarnád, hogy csak magad beszélhess. Hanem abból semmi se lesz. Mert itt mindnyájan beszélünk.

Beszéltek is mindnyájan. A csöngettyű süvítése alig tudta lecsillapítani a zajt. »Szavazzunk, szavazzunk!«

— Hát szavazzunk!

— Ne még, míg el nem mondom . . . — lihegte Gyulai.

— Szavazzunk!

— Az isten szerelméért, csak még egy szót. Hiszen még annyi mondanivalóm van.

Végre azonban mégis eljutott a kérdés szavazásra.

A kérdés így volt felállítva:

»Az első osztályhoz küldessék-e Kohut kérvénye, vagy pedig most határozzunk?«

Az antiszemiták a rögtönös határozatot akarták.

Azután megejtődött a szavazás nagy izgatottság közt felállítás útján.

Nemre szavaztak: Thaly Kálmán, Pesty Frigyes, Tárkányi Béla, Pauler Gyula, Hajnik Imre, Nendtvich Károly.

— Hatan vagyunk, uram, hatan — mondá Hajnik tréfálva.

Thaly felelt neki valami vigasztalót, de nem lehetett hallani Gyulai miatt, ki egyre beszélt, s még talán most is beszél, ha még nem alszik.

## A SZABADELVŰ KLUB HÉTKÖZNAPON

Szélcsend van ilyenkor. A politika pihen. Gladstone-t verik. Tisza Kálmánnak a helyét is megfűjják, ahova leül.

Országgyűlési ülések nem lévén most pár nap óta, sem pedig »zivataros tárgyak« előkészületben, tehát a legteljesebb nyugalom uralkodik a Deák-párt hajdani klubhelyiségeiben, hol Deákból nem maradt egyéb, mint az arcképe.

Itt minden úgy van, ahogy volt, ez a kormánypárt tűzhelye, nyájjas otthona, ahol szeretettel simulnak keblére a családtagok. Palotaforradalmaknak híre-hamva sincs. Az országban dúljon bármily vész, itt csend honol.

A tarokk és whist partikat meg nem zavarja soha semmi.

Csak egyszer, egyetlen egyszer voltak felhős napok, mikor a fúzió készült.

Csodálatos dolog volt ez a fúzió, és még csodálatosabb lett az eredménye.

Jókai Mór ezt az eredményt a következő kedélyes történetkével szokta illusztrálni: (lesztenograffiroztam egyszer).

»Egy kálvinista ember sokszor összejött a lutheránus ismerősével.

És valahányszor összejöttek, mindég kapacitálgatták egymást.

— Látod milyen szép volna, *ha mi ketten egy hiten volnánk*, térj ki kálvinistának.

— Minek tenném én azt, mikor az én vallásom a jobb: te térj ki lutheránusnak. Hiszen akkor is ugyanazt az eredményt érzük el!

Ezzel aztán nem hagytak egymásnak békét, s mindenik bizonygatta a másiknak ragyogó ékesszólással: mennyire előbbre való, különb az ő hite!

Egy szép napon megint találkozik a két ismerős egymással:

— No, kollega — kiáltja vígan a kálvinista —, végre hát együtt vagyunk. Ön engem teljesen meggyőzött: áttértem lutheránusnak.

— No, forgós adta! — kiáltja vissza a lutheránus. — Ott vagyunk, ahol voltunk. Mert ön meg engem győzött meg: *kitértem kálvinistának.*»

... Így lett biz az; a régi Deák-párti elemek elmentek ellenzéknek, s most ott kártyáznak a Kálvin téren, a régi Tisza pártiak pedig átjöttek ide a Lloyd épületbe. A különbség csak az lett, hogy most már mind a kettő renegát.

Hiszen tagadhatlanul voltak szilárd lelkek is, aminő például az öreg Urbanovszky Ernő, ki évtizedek óta minden délután azon a bizonyos helyen, azon a bizonyos kanapén szokott szundikálni a körben, s aki mikor a fúzió alkalmával mindenféle kombinációk tenyészték arra nézve, hogy hol legyen ezentúl a fuzionális pártnak helye, nagyon el volt keseredve.

A tisztaisták nem akarták a régi helyet, a Deák-mamelukok ellenben akarták: végre sikerült a Tisza-pártiaknak kapacitálni a deákistákat, hogy egy semleges hely kellene.

Eközben azonban, mivel a semleges hely nagyon sokba került volna, a Tisza emberei maguk adták be a derekukat, hogy isten neki, mégiscsak jó lesz a régi akol az új pásztor alatt is, csakhogy akkor már a Deák-pártiak olyan nagyon kapacitáltak (nem jó nagyon kapacitálni senkit), hogy most meg már ők követelték az új helyet, hogy ami egyszer el van határozva, hát az el van határozva.

A fúzió eszméje megrendülni és ingadozni látszék e versengésben.

S a szegény öreg Urbanovszky (klub nevén *Ucsu*) mindent a legkínzóbb bizonytalanságok és lelki veszedelmek közt nézve, egy gyenge percében ekképp kiáltott fel:

Hadd menjen a párt akárhová! Nekem az mindegy! Én azzal a párttal tartok, amelyik idejön! Én már ide vagyok nőve!

Azóta az Urbanovszky neve maradandó lesz: dacára, hogy nem az egyetlen, ki ide látszik lenni nőve a füstös falakhoz, a barna asztalokhoz, a kétágú gyertyatartókhoz, a biliárd monoton zörgéséhez, hol Kemény Gábor szokott remekelni, ha hű mamelukra talál, ki le hagyja magát udvariasságból veretni.

A tarokk-asztalok egyikénél gyakran ott ül maga a miniszterelnök is, ki a tarokkjátékban se gyengébb embereinél. Mellette a nagy Futtaki kibickedik, s belebeszél a miniszterelnök kártyájába.

Szontagh Pál komor, ábrándozó homlokkal rakja össze kártyáit legyező alakra. Osztás közben a műzsákkal társalog.

A »Kemény János kör« emberei az Angol királynéból itt is összetartanak. Ne menjen a pénz idegen kézbe.

Csatáry Grósz Lajos játszik a legnagyobb zajjal. Ha idegen belépne ide, azt kellene hinnie, hogy ő kormányozza Magyarországot.

Ha a miniszterelnök nem kártyázik, igazi küzdelem és szerencse kell hozzá, hogy valaki eléje férhessen. Kézről kézre adják egymásnak a szabadalmazott udvaroncok, akiknek mindig van valami mondani- vagy kérdeznivalójuk. A szegény miniszter alig vehet lélegzetet, de azért nem panaszkodik, s vastürellemmel végzi az ügyeket itt is folyton, ha jár, ha ül, mikor a kabátját húzza fel vagy le, mikor a lépcsőkön megy vagy jön.

Egyik bizalmas barátja már meg is kérdezte egyszer:

— Ugyan nem unalmas neked, kegyelmes uram, hogy úgy zaklatnak, macerálnak?

— Hát erre én csak azt felelem, amit a göthös ember, hogy hagyjátok el, hiszen addig jó, míg köhögök.

S ezzel majdnem gúnyosan néz oda a derék, kedves Bedekovics miniszterre, akit senki sem szólít meg, hanem ott jár idegenül, nyájasan mosolyogva, mintha cukorból lenne.

A gázak fénye vidáman lobog, az asztaloknál mindenütt élet, pezsgés. . . Néha harsogó kacaj hangzik fel. (Valakinek a pagátját fogták el.)

Némely asztalt nagy tömeg fog körül. Érdekesítő parti folyik, vagy hogy »vulpes« van valamelyik partner kártyájában, s most a kimenetelt várják szorongva, aggodalmas arc-



cal a honatyák. . Talán ugyanazok, akiknek egy elbukott törvényjavaslat miatt a szemöldjük sem rándul össze.

A klub törzsvendégei mellett ott vannak már a »succrescentiák« is: a leendő képviselők, akik összeköttetéseket keresnek, s találnak is, mert hiszen itt gyakran hangzik fel:

— Segít a XX-as!

A húszas segít, de aztán a húszast is segítik némelykor idekűnn is.

Zűrzavarosabb napokon idesettenkednek az újságírók is, persze leginkább a külföldi lapok levelezői (a magyar újságíró azt szereti, ha a hírt helyébe hozzák), s innen kerülnek ki aztán a legszenzációsabb hírek a világba.

Mikor nem rég a főrendek másodízben buktatták meg a házassági javaslatot, csövestül kullogott be a sok reporter, félreszólítva egy-egy belső embert.

— Kérem, nagy baj van! A magyar papírok kezdenek alászállni a börzén. Azt hiszik a börzéken, hogy válság van. Hát mit telegrafirozzunk?

— Hm! — mondja a főember. . . — Hát hogy mit? Az ördög tudná. . .

— Pedig nagyon fontos az államra nézve, hogy mit sürgönyözzünk.

— Nagyon fontos? Akkor hát sürgönyözzék azt, amit akarnak.

— Hogyan?

— Hát én nem játszom a börzén. Itt nem is játszik senki. Ha csak Wahrmann nem. Wahrmannak pedig mindegy, mert visszanyeri holnap, amit ma veszít. Hanem ha éppen kívánják, megkérdezem a miniszterelnöktől.

El is megy a főember, s megmondja a dolgot Tiszának.

— Hát tudom is én! — mond Tisza egykedvűen. — Egyébiránt kérdezd meg Szapárytól.

Elmegy hát megkérdezni Szapáryhoz.

— Kegyelmes uram, a magyar papírok ára hanyatlik a külföldi börzéken. Hogy mit kellene sürgönyözni?

Szapáry mély gondolatba merül.

— Mit? Legjobb lesz, kérdezd meg Tiszától.

Így aztán elmegy a főember, s még egszer megbiztatja

az újság-reportereket, hogy intézzék el az ország pénzügyi renomóját a börzén a saját tetszésük szerint.

Európa jegyezze a hangulatot akármilyennek, az a klubot nem izgatja, a klubban nincsen semmi baj, a klubban a hangulat emelkedett. . .

Mindegy, ha egy kézben vagy két kézben vannak-e a honneurök.

## A DEMOKRÁCIA A SZABADELVŰ KLUBBAN

Nagyon csudálkoztam eleinte, mikor a felállított mintából megláttam, hogy a Deák Ferenc alakja *háttal lesz fordulva* az országgyűlési liberális kluboknak.

De most már értem és belenyugszom. Mert úgy lesz az találó.

Nyájas diskurzus közt, talán éppen e falak közt, a szivarfüst gőzében, a kártyák csattogatása mellett szidják legtöbbit azon ismeretes szavazás óta a méltóságos Házat, amiért az most egyszerre elfordult a vérből nőtt fényes jelszavaktól: az egyenlőség, testvériség, szóval a demokrácia tanaitól.

Pedig az legalább nyíltan teszi.

A szabadelvű párt ezt a két üres frázist, mint két szilaj csikót a kocsija elé fogja, amikor el akar valahová jutni: de mihelyt otthon van, legott istállóba zárja a pegazusokat.

Mindössze négy nap előtt esett meg a szóról szóra következő adoma, mely ha igaz, erősen illusztrálja a társadalmi hangot ott, ha pedig csak költött, akkor abban van a jelentősége, hogy tökéletesen igaznak látszik.

A nagy teremben többen tarokkoznak együtt. Fogdosták a pagátot, mely ha igaz, meglehetősen hasonlít Tiszához. Akárhányszor fogják is el, azért mégiscsak ő a honneur a következő osztásban.

Ott ültek, üldögéltek gróf Bánffy Béla, Csatáry Grósz, az orosz konzul stb.

— Herr Grósz, ön oszt most — mondja a muszka konzul németül, mert a kártyabeli királyok diplomáciai nyelve a szabadelvű klubban a német.

— Ich bin kein Grosz — mondja Csatáry bosszúsan. — Mein Name ist Csatáry.

— Also, Herr Csatáry.

— Ich bin von Csatáry — igazítja helyre a nagyérdemű orvos még bosszúsabban.

Az orosz konzul arca kigyúl erre. Mert hát mégis mit szól ehhez a felséges cár, ha megtudja, hogy az ő personálisát kétszer meri valaki helyreigazítani, s finom gúnyos mosollyal fordul Bánffy felé.

— Kedves gróf! Hallott ön valamit a mi Pál cárunkról? Igen kedélyes ember volt! S éppen nem nagyzott egy csöppet sem. Volt egy kincstári bérlője, egy felfuvalkodott német származású úr, akinek egy igen szembetűnő púp volt a hátán. Ez is elég baj volt, de még ennél is nagyobb az, hogy Zweibuckelig volt a vezetékneve, amiért aztán egész Szentpéterváron utána kiabáltak a gyerekek: »Zweibuckelig, Zweibuckelig!«

Annyira elkeseredett erre Zweibuckelig uram, hogy felment a cár elé panaszra, hogy ő túl nem éli ezt a csúfságot, tegyen intézkedést őfelsége.

»Kedves uram — mondá I. Pál mosolyogva —, egy púpot levehetek önről, az igaz, de azon a másikon, amit az Isten adott, nem segíthet sem cári ukáz, sem diploma.« Eddig van ez a történet, kedves Bánffy. . . hol is hagytuk csak el? Igen, igen, ön oszt kedves, Herr von Csatáry. . .

Ez a megtörtént adoma sorba jár azóta a szabadelvű kör tagjai közt, mindenki nevet rajta, és mindenki *igen* szellemesnek találja I. Pált.

## HOGY KELL SZÁZ ARANYAT NYERNI

(Elmélkedések a Sziklay könyve fölött)

E napokban meglátogattam az ötvös-kiállítást, Pulszky Károly megígérte, hogy megmutogat mindent, de nem találtam ott délelőtt se őt, se Thallóczyt. A két jeles fiatal tudós bizonyosan alszik ilyenkor. Hát árván, tudatlanul jártam ott a tömérdek arany között.

Egy öregúr hozzám lépett, s gömöri akcentussal kérdezé:  
— Nem tetszik tudni, kérem, hogy a zálogház is állított-e ki valamit?

— Bizony nem tudom, kérem.

Egy vénkisasszony megállt a Forgách püspök-féle kehely, majd a Bocskai-korona előtt, s imígyen kiáltott fel:

— Minden van itt... minden van! — Azután, hogy mégis lebecsmérelje a kiállítást, felsóhajtott. — *De mit ér, ha arany hamutartó még sincsen!*

Erről aztán egyszerre eszembe jutott a mai kritika, amelyik éppen ilyen vénkisasszony, tele van irigységgel és elfogultsággal.

A mi kritikánknak még egy kincses házban is van valami kifogása! Mert hát mit ér, ha hamutartó még sincsen!

Úgy, úgy, ha a kritikus kezébe vesz egy regényt, ha műregény, mélyebben kifejtett lélektani motívumokkal, azt a diffikultást csinálja:

— »Szép, szép, de unalmas olvasmány.«

Ha azonban ellenkezőleg áll a dolog, akkor érdekfeszítő könyv ugyan, de nincs benne elég pszichológia.

Vegyük azonban, hogy olyan mű akad a kritikus kezébe, amelyben benne van mind a két jó tulajdonság, akkor meg már bizonyosan a mese ellen lesz kifogása, és ha még a mese is remek, akkor az író világnézetét ócsárolja. De ócsárolni okvetlenül kell valamit.

Így lesz ez, így is volt ez mindég. Az életben is úgy van, »hogyha a királyok építenek, sok dolguk van a kőműveseknek«, s a kőművesek sok ostobaságot fecsegnék össze malterozás közben.

De én csak a regényre példálóztam, hátha még egy rajz-kötet kerül a kritikusok szeme elé, ez még csak az igazi veres posztó.

Nem is irigylem én most az én derék barátom és írótar-sam, Sziklay János sorsát, aki egy rajzkötettel jön elének a cím alatt: »Szép Balaton mellől«.

Igen! Kiáltja vérbe forgó szemekkel a kritika. Megint valaki, aki könyvet mert írni! Mily vakmerőség! No, megállj!

S mint ahogy a mesékben a sárkány hetvenhét tajtékzó szájával közeledik, s fújva dübörögve kiáltja messziről:

»Könyvszagot érzek! Jaj annak, aki ezt cselekedte!«  
S kimegy ádáz dühvel az ólomszérúre, s földhöz paskolja azt a valakit, aki nincs ott. Aztán nagyokat fúj utána, hogy ő milyen vitéséget cselekedett.

Oh, oh! Tehát egy új könyvet írt az én barátom, Sziklay János.

No, lássuk csak.

S mielőtt kinyitná az ember az első lapot, büszkén ereszti ki orrán át a szivarfüstöt, mert hát nagy öröm az, ha valaki könyvet írt, s ha az a valaki nem maga az ember.

Rajzok! Oh, jaj! A középkorban éppen úgy üldözték az olyan anyákat, akik szörnnyeket szültek!

Szegény rajzok! De hát hiszen olyan igénytelenek, olyan kevés helyet foglalnak el, s mégis hogy nekik esnek nagy pallosukkal a kritikusok. S miután kiadták a mérgüket, maguk is leülnek az íróasztalhoz rajzot írni.

Ha egy kritikus rajzot olvas, akkor okvetlenül beszélyt szeretne olvasni, s ha beszélyt olvas, akkor az a szeszélye támad, hogy neki regény kellene.

Csakhogy ez nem megy, kérem. Ha rajzokat olvasnak önök, tessék a rajzok mellett maradni. Ha egy földszinti házikóba lépnek, hát ne tessék benne keresni a lépcsőt, amely az első emeletre vezet.

Mind ez a sok bevezető szó csak arra való, hogy az én Sziklay barátomat kimentsem, amiért rajzokat írt, s miután lehetnek olyan emberei, akik most tavaszra valami egyebet vártak tőle, talán egy történeti drámát, meglehet egy földrajzi munkát, vagy mit tudom én, mit, egyszóval az a divat van most, hogy mindig csak azt kellene megírni, amit a kritikusok írnának meg, ha írni tudnának, és ha valaki valami olyat ír, amit tud, azért bocsánatot illik kérni.

Sziklay olyat írt, amit tud. A szép Balatont senki sem ismerheti nálánál jobban. Az ő erőteljes tolla ragyogó színekkel festő ecset. A fiatal irodalomban senkinek sincs olyan nagy szóbősége, mint neki. Csakis ő teheti azt, ami a rajzokban a kiemelésre legméltóbb, hogy míg más ember csak leírja a természetet, ő *feltámasztja*. Locsogni halljuk a vén Balatont, látjuk röpködni a vízimadarakat... szárnyuk csattan... egy-egy tolluk lehull a magasból. A Balaton-parti sásokon,

füveken a harmat reszket. . . szöcske ugrándozik, gyík suhog a buja növényzet közt. Az olvasó felkiált: »Ez a Sziklay jeles író !«

A leírások közben lassan, nehézkesen fonódnak az egyes napok meséi: a bog néhol lazán van megkötve, másutt nincs elég ügyesen kioldva. S az anyag sem mindég új és friss. Az emberek se lépnek elő egész elevenen, párbeszédjeik nem jellemzők mindenütt, karakterük nem egyenletes. Itt van valami, ami fölösleges, amott meg nem ártott volna még beszólni valamit.

Az olvasó leszáll egy kisebb mértékre az író megítélésében. . .

Helyes, de most aztán arra való volna a kritikus, hogy siessen elmondani az íróról, hogy még messze van a harmincon innen, s hogy az őszinte, nyílt természetet könnyebb volt neki megismernie, mint a zárkózott embereket. Hat-hét tanító már belecsepegtette a maga tudományát, tud festeni, érezni, lelkesedni, de az utolsó mester, az *élettapasztalat* még csak ezután nyitja meg előtte azt a nagy könyvet, amelyben az emberek belseje van lepingálva, s ez olyan belső, amely (anélkül, hogy Kerkapolyt idézném) a külsőt is jobban mutatja, mint maga a külső.

Sziklay Jánosnak e kis könyve valóban nagy haladás eddigi könyvei után, s a legfokozottabb igényekkel lehetünk munkálkodása iránt.

Csak egytől óvakodjék, az utánzástól és a kitaposott műformáktól.

Mert jók ezek arra, hogy az ember Kisfaludy társasági tag legyen velök, de nem jók arra, hogy a publikum megvegye a könyveit, s élvezetet találjon bennük. Mert minden igazi tehetség megtalálja magának a formát, úgy, ahogy minden szép asszony csak azzal az arccal képzelhető szépnek, amilyen az ő arca. Hiábavaló dolog lenne azt kívánni, hogy Csumik Borbálának a Székely Klára arca *adatódjék*, hogy akadémiai szóval éljek.

E napokban valaki előhossa nekem beszélgetés közben, hogy egy regényt szeretne írni.

— Regényt? — mondom. — Az igen helyes dolog.

— Egy történeti regényt szeretnék írni. Fölséges tárgyam van hozzá, egészen új és bizarr.



— Ah!

— És be szeretném nyújtani a Kisfaludy Társaság száz aranyos pályázatára.

Elmondta aztán a mesét és a tervezetet, s mialatt beszélt, kigyúlt az arca, sőt lassan-lassan az enyém is, mert valóban pompás dolog az, amit meg akar alkotni.

No és miért nyújtja ön be ezt a Kisfaludy Társasághoz?

— Mert meg akarom vele nyerni a száz aranyat.

— Bolondság! Mondjon ön le arról, kedves barátom. Az ön regénye arra túlságos jó. Ezt a tárgyat nem lehet úgy elrontani, hogy nyerhessen vele.

Csodálkozva emelte rám a szemeit.

— Nem tréfálok. Nekem őszinte meggyőződésem. Hanem ha ön meg akarja mindenáron a száz aranyat nyerni, arra ajánlok én önnek egy csalhatatlan módot.

Szemei felvillogtak, de azért még mindig kételkedve forgatta őket.

— Vegyen elő egy regényt a Kemény Zsigmondéi közül. Ezek elősmert regények. Ott megtalálja ön a kezdést, hogy »Szép verőfényes délutáni nap volt. . .« — erre fogja meg ön a tollát és kezdje meg a maga művét így: »Förtelmes esős idő volt« — ekkor olvassa el tovább; ott körülbelül ez fog állni: »a budai úton két levente haladott« — ön most már írja következetesen: »a székesfehérvári úton három levente ügetett« — mire ön a könyv végére ér e szolgálai utáztatban, akkorra ön megalkotja az *első műregényét*.

De mi hasznom lenne ebből?

Az, hogy önnek ezen kitűnő regény után joga lenne megírni a maga »rossz« regényét, amelynek terve engem elragadott.

\*

A derék úriember mosolyogva hallgatta tanácsomat, s mikor elváltunk, bizonyosan kinevetett, mert hát én nem állok kritikus hírében.

És mert ő még nem találkozott az ötvös-kiállításon azzal a vénkisasszonnyal, aki öt szoba drágaság közt is arról sopánkodott, hogy: de hamutartójuk mégse volt a régieknek.

## KORTESVILÁG

Nem hiába üldögél hosszú, őszbe csavarodott hajával az öreg Roboz már vagy három hét óta a Ház folyosóján, végre kiszorította gróf Széchenyi Pált követjelöltnek Somogyban.

A folyosókon igazi vásár van.

Makrapipás, darutollas alakok jönnek a folyosókra, végigdübörögnek merészen a korridoron, hetykén sétálnak fel s alá, s várják a jó szerencsét.

Amit ők árulnak, az kelendő portéka most.

A szájukat árulják.

S az ő szájuk a kerület lelkiismerete. A népbizalom, a népszerűség.

Itt van a világhírű Cziner bácsi, aki nem is egy kerület, hanem talán hat kerület is. Három esztendeig szegény ember, hanem ilyenkor nagy hatalom. Ki is húzza magát derekasan, s ravaszskán pislog ide-oda, amint nagyságos, méltóságos tenyerek nyúlnak a barna keze után szertelen nyájassággal.

Nem mindenkit részesít kegyében, csak úgy félvállról pislog oda, mérlegelve lelki tenyerén, melyik a súlyosabb ember.

De itt van Cziner bácsinak egész nemzetsége. A híres Horváth Pista a felvidékről. Nagyon el van keseredve az öreg, s irtóztató ántiszemitéát játszik, a zsidók mindenét elszedték; »isten látja lelkét, nem adhatja olcsón a kerületet a keresztényeknek«.

Megjött s ott ődöng Doma uram is a barkóvidék lelkeinek bizományosa.

»Eljöttem szétnézni — mondja —, de most az egyszer valami derék embert szeretnék.«

Ez még csak prelúdium. Mint mikor háztüzet nézni járnak a legények. Még nagyon tartják magukat, s ha történik is valami közeledés, egy kis nyájas szóváltás, ez még mind csak amolyan tapogatózás számba megyen.

A kortes uram csak példálódzik, az aspiráns csak tempózik, s ezekből a folyosón megindított kokettírozásokból csak később lesz a »kötelező parola«.

Hanem persze azután minden parola-nyújtásnál a kortes markában marad egypár százás bankó.

S nemcsak a kitanult, ravasz kortesek sietnek kihasználni

„leáldozó nap nagyobb melegét (itt éppen az ellenkező áll, mint a természetben), hanem egész vidékek is beletanultak az idők folyásában.

Tömegeستől jönnek a deputációk az ország vidékeiről kunyorálni ezt vagy azt. A folyosók padjait egész hosszan ülnek el. Hiszen ezek azok a napok, amikor a néptől nem lehet megtagadni semmit, amikor a nép kerekedik felül.

A selmeci bányász-akadémikusok közt van meg az a szokás, hogy mindég öreg tanuló mellé beosztanak egy vagy több hulekot az első évesekből, akiknek »fuchs« a nevök. A fuchsok tulajdonságos rabszolgái az ő uroknak, egész éven át, egyetlen egy napot kivéve: április elsejét.

Április elsején megváltozik a viszony.

Ezen az egy napon a »fuchsok« uralkodnak a veteránok fölött, s ilyenkor ugyancsak sietnek megkínózni kínzóikat, mert a következő nap már megint emezeknek az uralma folytatódik.

Az öreg Cziner bácsi kalapján kevélyen lobog egy fekete fityol, s szép cseresznyepirosra kiszítt szopókában, rangosan, foghelyen szívja a británikát, s amint fölfelé száll szeszélyes kőrakákban a kekes füst, s Cziner bácsi megvetőleg fúj közé egyet-egyét, öntelt arcáról szinte le lehet olvasni, hogy:

»Most mi dirigáljuk az országot!«

## KORTESESZKÖZÖK

Nem akarom itt leírni néprajzi szempontból a kulacsot, a butykost, a kettéhasított banknótát. Hiszen a korteseszközők ma már annyifélék, hogy lehetetlen volna elszámlálni. Vácon szűrt osztogattak egy hatosért, a Mara Lőrinc kerületében a lakurékpénztári könyvecskék voltak a bolondító csalmatok.

Legpraktikusabbnak bizonyult alkotmányos életünkben az, ha valami nagy úr a községeknek ígér beneficiumot, legelőt vagy néhány hold erdőséget. Hiszen csak ígérni kell, megadni nem. Ilyen alkalmakkor aztán a községi testületi szellem tartja össze a vótumokat egy táborban.

Hanem hát persze ahhoz az kell, hogy a jelöltnek szomszédos domíniuma legyen az illető községgel.

A szomszéd-domíniumos jelöltek azonban átkozottul kezdenek fogyni, sőt általában a domíniumosok is.

A képviselőség utáni hajhászat nem csökkent ma sem, még inkább növekedett, de azért a korteskedések mégis csökkentek, de nem a szigorú választási törvény, hanem az általános elszegényedés miatt.

A felséges »nép« szempontjából legjobb jelöltek ez idő szerint a habarékpárton vannak. Nagy urak, gazdag mágnások, kiknek módjukban áll kinyitni az erszényt.

A másik két párt emberei nagyon könnyelműen veszik a dolgot.

A függetlenségiiek így okoskodnak: »Ha kellünk a népnek, hát majd megválaszt«.

A kormánypártiak pedig így: »Ha kellünk Tiszának, hát majd megválasztat«. Tudják a kópék, hogy kellenek!

Csak a habarékpárti ember megy a bizonytalanságnak, ők nem bízhatnak sem a népben, sem a hatalomban. Ők nem kellenek senkinek. S mert tudják ezt jól, ők a legjobb, legzsírosabb jelöltek, kik jelentékeny elszánással lépnek a választás deszkáira.

Bomlik a világ. Az elszegényedés elvette a választások poézisát.

Más időkben ilyenkor már ezer meg ezer kortes szellem szállta meg az országot, s folyt a bor a hordókból, s folyt a meggyőző szó a kortesek szájából. Muzsikaszó is volt hozzá. A kortára szedett programoknál semmi sem bírhatott nagyobb hatással.

A civilizáció kezdi eltörölni az ólombotos, pityke-mándlis, tollas korteseket.

A kortesek most a lapok.

Lepedős papirosok hozzák meg a kerületekbe a föllépteendő jelölt hírét, érdemeit.

Mennyivel szebb volt ezt élőszóval hallani a kortesektől.

Tucat számra indulnak meg a lapok most. Mint mikor a legyek éledeznek tavasszal. Az ember tűnődik rajta: ugyan hol lehettek ezek a télen? Itt is, ott is fölveti magát egy-egy újság, az ember azt hitte róla, hogy nem is él már. Hanem ilyenkor előjön valami lyukból, mint a vakondok.

Hogy ugyan hol tartózkodnak három év alatt ezek az

»obszitos« katonák, melyek most parancsszóra egyszerre nagy csörtetéssel özönlik el a vidéket?

A kormánynak négy-öt ilyen lapja van, de ezeket soha nem lehet látni.

Halljuk, hogy élnek, de nem látjuk. Tudjuk, hogy szubvencionálja őket a kormány, de nem vesszük észre, hogy miért.

Homályos dolgok ezek nagyon.

Mesélik, hogy egyszer valaki föltette magában, hogy prenumerál egy ilyen lapra, s beállított a szerkesztőhöz.

Mi tetszik? — kérdé udvariasan a szerkesztő.

Előfizetni jöttem »Népboldogság« című lapra.

— Igen? — tagoló a szerkesztő savanyúan. — Én azt hiszem, uram, hogy az nem a kegyed számára való lap. Nem ajánlom, uram. Hiszen az csak az együgyű népnek készül.

De nekem éppen néplap kell.

Igen? — vágott közbe kétségbeesve. — Oh, ha néplap kell, akkor ajánlom a Nagy Miklósét, a »Képes Krónikát«.

De nekem éppen csak az ön lapja kell.

Higgye meg, pedig nem érdemli meg. Hiszen a napilapok is olcsók. Ez pedig drága is, de nem nyújt semmit!

— Mindegy, már én föltettem magamban.

— Isten neki, uram, — mondá a szerkesztő bús sóhajjal —, s mennyi időre jegyezzem be?

Egy félévcre. S a mostani számot mindjárt el is viszem.

A szerkesztő elhalványodott.

Az lehetetlen — dadogá. — Ön sokat kíván tőlem.

Teringette, uram, hiszen megfizetem.

Igaz, igaz, kérem. . . de mégis esedezem önnek, mondjon le arról, hogy az ön lapomat járassa.

Nem tágitok. Sokkal nagyobb tisztelője vagyok önnek.

Kész vagyok bármi áldozatra, csak ne kívánja.

Nem alkuszom.

Hát akkor menjen ön pokolba a kívánságával. Tudja meg, uram, hogy az a lap csak egyetlen egyszer jelenik meg évenként, s akkor is egyetlen egy példányban, amelyet januárban a szubvenció kiutalványozása végett szoktam bemutatni a bűlcs kormányznak. Alászolgája.

---

Hát mondom, az ilyenféle lapok most mind föltámadá-  
nak szunnyadásaikból, s hirdetik az igéket szanaszét a kerü-  
letekben.

S ezek az fekete apró betűk most a fekete hadsereg.

Csakhogy ez a sereg csak úgy győz, ha elegendő muníció  
adatik melléje.

## A HÚSVÉT FALUN

Nagypénteken elhal a harang szava a kis csendes faluban,  
s a kerepelő tompa zordon hangja adja tudtul a sötét napot.

Az ájtatos hívek visszagondolnak a kétezer éves törté-  
netre. A kis gyermekeknek egészen új még az.

Télen, mikor csikorgott a hó, mikor a házfedelek olyan  
fehérek voltak, mint az abrosz, akkorról még visszaemlékez-  
nek a kis Jézuska születésére. Bethlehemes pásztorok elénekel-  
ték szép versekben. Mélyen megható volt, hogy a kis Jézuskát  
hogy melengették lehetükkel az oktalan állatok. . .

Hát ma megint annak a történetnek a folytatása van.

Látszik is mindenről. A kemencében most is olyan nagy  
tűz lobog, mint akkor. A dagasztóteknőben ugyanaz a finom  
fehér tészta dagadozik. Az édes mama két összekötött lúdtoll-  
al tojássárgájából festi a pohos fonatosokat, melyek kívána-  
tosan terjeszkednek el a pléhekben. Ez aztán az igazi ecset!

Ott künn a mozsárban mákot tör az öregbéres, csak úgy  
döng bele a ház, amint hatalmasan felelget a szomszédba,  
ahol szintén mákot törnek.

A kisgyerekek kiérik ebből a rendkívüli jövőt, s kíván-  
csian tudakozódnak, hogy most ugyan ki született.

— No, hát gyere ide a térdemre, te kis mamlasz. Majd  
elmondom. Nem született ma senki, hanem az a kis Jézuska,  
aki az aranyos diókat hozta télen, meghalt.

— Meghalt szegényke?

— Hiszen láttad a szobában lerajzolva a kereszten. Ott a  
nagy kép az apa ágya fölött.

— Az a szakállas ember? Hiszen a Jézuska még kicsike.

— Megnőtt azóta, bohó. . . Nagy lett, férfi lett, az igazságot hirdette, hát megfogták a zsidók és keresztre feszítették. . .

Megint azok a csúnya zsidók. .

(Nem megint az, te csacsi. Hanem ez a többi a megint.)

A kétezer éves történet így kíséri a gyermekek képzelődés világát egész éven át karácsonytól húsvétig, húsvéttól pünkösdig, s megújul a szent regge évről évre, mint ahogy a régi füvek nőnek újra a réten, s a régi lombok visszaaggatóznak a fagallyakra.

Nagycsütörtöktől egész szombat estig megy a gyász. Félnk színű kendőt nem tesznek fejükre az asszonyok. A templomba is úgy sereglenek a hívek, mint ahogy a temetésre szokás. Csikorgó csizma nem illő most, se slingelt kötény, vagy piros galand.

A templomban a szent passiójáték folyik. Oh, a kis gyermekek milyen haragvó szívvel, milyen megriadt tekintettel nézik a »fölfeszítést«, s hogy villognak szemeik, mikor fölharman szombat este »halleluja, hogy az »Üdvözítő föltámadott«.

Hát igaz lehet-e ez mind?

Igaz, bizony igaz! Mire felnőnek e kicsinyek, minden meg fog változni körülöttük. Más világ lesz, más emberek. Sőt még ugyanezek az emberek is mások lesznek. Erdő helyén mocsár lesz, mocsár helyén szántófield lesz, házak helyén tövis nő és dudva. Mindent összezavarhat, felfordíthat az idő, de a szent regge mindég marad, s örök kísérője lesz az emberiségnek.

Az Úr föltámadt harmadnapra. Újra zúg a harang a toronyban. Az igazság diadalmaskodott, s efölött most már örülni illik minden jámbor kereszténynek.

Van is elég öröm a programon. Minden nemű és korú ember megtalálja a magáét.

Nemcsak a konyha adózik a nagy ünnepnek mindenféle jókkal, s ez az a nap a tót ember szerint, mikor az ember olyan jól lukik, hogy se ülni, se állni, se lefeküdni nem tud, hanem megvannak a szívgyönyörködtető örömök is. A szüret még nem volt olyan régen, hogy meg ne maradt volna a pincében a legjavából egypár liter: annak most végire kell járnai vidám beszélgetés mellett. Úgyis képviselőjelölteké fog ezután fogyni.

Koma a komával, sógor a sógorral összeülnek, s kicserélik egyméiket a világ dolgainak a folyásáról.

— Mégiscsak azt mondom én, sógor, hogy nem bolond ember az a Tiszai Kálmány. A béresben is az olyat szeretem, aki kilenc évig állta meg egy helyen. . .

— De más beszélnek a baliak. Erősködnek, úgymond, hogy ők jobban tudnák. . .

— Sok beszédnek sok az alja, sógor.

— Dejszen, a hordóra is jó minden tíz esztendőben új abroncsot verni.

— Meghiszem; de már azt az egyet mégse engedném, hogy a vasabroncsot levegyék s nyírgúzzsal tartsák össze a dongákat. Mert abroncsa válogatja, sógor. . .

— A fekvés is jobban esik, ha az ember az egyik oldalról a másikra fordul.

— De fordulás közben könnyen ki is pottyanhat az ágyból. Annak a mondója vagyok én, hogyha karó helyett oszlop jön ám rajta, de nem sokat hederíték rá, ha úgy szólnak: »Félre erdő, bokor jön helyetted«. Nem bolond az erdő, hogy félre menjen!

Ilyen szép jelképletes szavakban morzsolgatják a nagy politikát az atyafiak iddogálás közben. Igaz, hogy egyik se lesz bölcsőbb belőle, de legalább az idő telik jól és gyorsan.

De az öregek mulatsága nem ér egy pipa dohányt sem összehasonlítva a fiatalokéval.

A szűcs már harmadnapra rajzolja penicilusával a festett tojásokat. Ékesebbnél ékesebb figurákkal telik meg a piros fal. Madarak, tulipánok, szívek, vasmacskák, rózsák s mindenféle jelvények pompáznak rajtok. Filigrán keze van a majszternek: csupa gyönyörűség, ahogy az kivakarja mindenkinek kívánságát.

A színes tojásoknak nagy szerepük van húsvét másodnapján, mert akkor esik az öntözködés.

Hajadon leányok már két hét óta számíttatják, néha előre megálmodják: ki jó őket megöntení.

Melyik legény kapja a legszebb tojást? Ennek a virágtalan is jó lesz. Amazt pedig csak egyszerűen mézespálinkával fogják megkínálni a szülők. Aki a színes tojást kapja, az lesz az igazi.

De azt nem nehéz kitalálni, ki kapja. Hiszen arról már húsvét első napja tájékoztathatta az illetőt.



Minden leány bokrétát küld ezen a napon korán reggel annak a legénynek, akit ki akar tüntetni. Nem igazi virágból van a bokréta, hanem a boltban vettből, mert ez a divat. A bokrétán alul pántlika van kötve csokorra, melynek a két vége lefityeg a kalapról. Mert a csinált bokréták mind egyformák, hanem a pántlikáról ösmeri fel a leány napközben, hogy az ő virágát tűzte-e fel a legény vagy másét. Mert aki szemrevételező, kap az nem egy bokrétát, de tízet is.

Persze az erkölcsök mindég fogynak, fogynak. A leányok most már négyfelé is küldik a virágot, s a legény köröskörül tűzdeli kalapját kilenc bokrétával nagy hivalkodásában. — Most már nehezen ismeri ki a becsületes vonzalmat az ember; mert ráfekszik arra is, letakarja szemünk elől az átkozott »módi«.

— Csak jó idő lenne húsvét másodnapján!

Ez a jámbor óhajlás fakad fel a szívekből a falvakon.

Mert ha mosolyog a nap ilyenkor és nevet, akkor szabad az öntözködés. Akkor kiviszik Pannát vagy Örszét a kúthoz, s úgy öntik meg vödörrel, hadd legyen friss egész esztendőben. Ilyenkor aztán sikoltozik, duzzog, de legalább meg szabad fogdosni is. A szerelem szereti a durvaságot, ha őt szolgálja.

Hanem ha hideg idő van, akkor csak odabent az öregek szeme láttára történik meg az ünnepélyes aktus. Egy hitvány bögrécskét nyomnak a legény markába, abból önti meg módorosan, szégyenlősen, a java szétfut a ruháján, alig csípi meg egyikét hideg csöpp az eleven testet. Sovány egy húsvét az ilyen!

Hanem az az igazi a kútnál. Amikor csuromvíz lesz a putyolat ingváll, nedvesen odatapad a derekához, s ingerlő domait igazi színökben mutogatja.

Mindjárt hétfőn reggel népes lesz a falu, dörömbölés, vihogás, sikoltás hangzik mindenünnen. A legényeknek van dolguk, sorba járni a házakat egész a miséig. A misére fölszedik a lányok az ünneplő ruháikat, akkor már nem szabad bolondozni többé.

Hanem a kisebb fiúk járhatnak egész nap az egykorú kislányokat meglocsolni. A szülők mindenütt szívesen látják őket, s teletömik zsebeiket kaláccsal, tojásokkal és ezüstpénzekkel. Ez apró fiúk nagy karavánokká verődnek, s úgy men-

nek csapatostul kislányos házakhoz: míg estefelé aztán megosztoznak a közös zsákmányon.

»Saját kezükre« csak a tehetősebbek dolgoznak, a bíró uram fiacskája, vagy a nótárius gyermeke, aki különösebb kedvezményekben részesül arisztokrata voltánál fogva, s ebből a szempontból nem lehet kompániába senkivel, mert rövidségére szolgálna.

Természetes, hogy az általános jókedvben megereszkedik az öregek fagyossága, s bizony nénémasszonyomokat is megöntik a jó rokonok, szomszédok és ismerősök merő tréfából is. Van elég tönkretett ruha, gondolhatni, s emiatt bosszankodás.

De hát nem esik messze a fizető nap. Reggelre már nagyot fordul a világ, az asszonyok dolga áll feljebb.

Most a kisleányok mennek vissza locsolni a tegnapi látogatóikat. Szemérmesen, félénken lépegetnek a kis kötényeik alá rejtett bögrével. Az alvó fiúcskát (mert az a virtus, ha olyan korán jön a kis Borcsi, mikor még Gyurica alszik) felrángatják az ágyból, s maga az édesanyja viszi oda a veszedelembe. . . zsupaszt. . . egyet villan a zöld bögrécske s brrr. . . összevagog a foga a hideg víztől. Megtörtént. Már most tessék csak visszaadni a piros tojást, amit tegnap szereztl.

A nagyobb leányoknak nem illik a legény után járni. Ők nem is mennek, de a bosszú azért el nem marad.

Összeszövetkeznek a legpajkosabb menyecskékkal délután, s amint kiülnek sütkérezni utca hosszat elülve hosszú sorban mindenütt a házak előtti padkákat, ott a vödrök és a tele kancsók elrejtve a hátuk mögött, s amely férfiember ilyenkor az utcán mer mutatkozni, pajkos jókedvökben ugyancsak zuhogtatják nyakába az áldást.

Estefelé pedig, mikor mindinkább vérszemet kapnak, még az átutazó furmányosok sincsenek megkímélve.

Minden férfi ellenség! Ez a jelszó.

Van hangos lárma, kitörő jókedv, csatara egész késő szürkületig, míg az esteli harangszó megkondul.

Akkor aztán kezdődik a tánc a faluban.

Vége az ellenségeskedésnek. Ott megint minden asszony és minden férfi kibékül.

## [NYILATKOZAT]

Két nap óta kezd irántam meghidegedni minden ember. Az országházi folyosókon kárörvendve összesúgnak hátam mögött az ellenségeim, akiket én valaha megcsípkedtem. Szemrehányó arcokat vágnak a színészek, ha találkozom velök.

S ennek mindnek oka az új német lap, mely mint az Egyetértésben olvasom, azt a rágalmat komponálta ki, hogy én egy vígjátékon dolgozom.

Nem vagyok a nyilatkozatok barátja, de nehogy a maradékaim (ha lesznek) nyakára járjanak a szegény dramaturgoknak: hogy hová tették a vígjátékomat, inkább most jelentem ki, hogy nem írok semmi színdarabot, sőt nem is mondtam soha, mintha írnék.

Az egész hírből csak az igaz, hogy egyszer a Kisfaludy Társaság bankettjén kicseréltem véletlenül kalapomat a Berczik Árpádéval. De a fej a magamé maradt. S abban nincs drámaírói véna.

Mikszáth Kálmán

## ISMERETSÉGÜNK TÖRTÉNETE\*

Tízéves sem voltam, mikor először láttam a »Szegedi Híradó«-t az ő fekete arcbetűivel, elszórt soraival, eres papirosával.

\*Lapunk munkatársa e kedélyes visszaemlékezést a huszonöt éves jubileumát ülő Szegedi Híradónak írta, s a következő levé kíséretében küldte el *Nagy Sándornak*, a Szegedi Híradó szerkesztőjének:

Kedves barátom!

Mióta a botbüntetést eltörölték, azóta kisebb numerus lett a *huszonöt*, az emberek könnyebben mondják ki egy lélegzetre.

De az újságíró nagyon jól tudja megbecsülni, mennyi huszonöt, kivált ha esztendő.

Szeretném, ha megírnád valamikor, mennyi betűt és embert koptatott el a Híradó huszonöt esztendő óta.

Szegény jó anyámnak egy rokona járt egyszer Szegeden, az hozott neki onnan ajándékba vagy két icce paprikát. Ez a kincs volt beletakargatva a »Szegedi Híradó«-ba.

A paprikának híre kelt csakhamar. Lakott Ebecken az anyámnak egy barátnéja, Kalmár néni. Az sütötte a legjobb kenyeret a vármegyében, Kisújfaluban pediglen ott székeltek Bekényi néni, annak voltak a legkülönb befőzöttjei; örökké azt leste a derék asszony, ki betegszik meg a jó ismerősei közül, hogy egy kis befőzöttet küldhessen neki. Engem ki nem állhatott, mert pirosposzsgás, egészséges gyerek voltam, s nem volt semmi kilátása rá, hogy a befőzöttjében részeltessen. »*Akasszák fel ezt a gyereket—* mondotta —, *át lehetne hajítani a házon is, mégse lenne baja*«. Ritkáson Redekyné főzte a legjobb töltött káposztát, Kazy Istvánné Bodonyban a kaptális csirkepaprikásoknak volt mestere.

Ezek a híres főzőaszonyok mind összeröföntek irigykedve arra a hírre, hogy szegedi paprikánk van. Csodálták, kóstolgatták, s elkéreggették apródonkint. Szegény édesanyám mind elosztogatta.

Utoljára nem maradt más, csak a Szegedi Híradó. Azt ideadták nekem: tanuljak belőle silabizálni.

Mert bíz én még nemigen tudtam olvasni kilenc éves koromban. Mi akkori gyerekek nem voltunk olyan bölcsek, mint a mostani kilenc éves fiatalurak.

Nekem különösen nagyon nehéz fejem volt a tudományokra. A nagybetűket még csak tudtam, de a kisbetűk formája mindjárt kiment az eszemből.

Hát furcsa is az a betűnél, hogy ha így áll a lábán, hát

---

Mert az olvasók azt hiszik, hogy egy lap csak ártatlan manuscryptumokkal él, és nem jut eszükbe, hogy azonfelül a legkegyetlenebb *emberevő*.

Mindamellettel teljes szívemből üdvözlöm a te derék huszonöt éves sárkányodat, s itt küldöm el neki jubiláris eledelül a kért manuscryptumot.

Az Isten tartson téged, a lapot pedig tartsák a szegediek. Éld túl az ötvenéves jubileumát is, a lap pedig éljen túl tégedet.

Tisztelő barátod

*Mikszáth Kálmán*

«gészen más, mintha amúgy áll, — mikor a mi Mihály bére-  
sünk akárhogy szétveti is a lábát, az mégiscsak a Mihály  
béres!

Mondom a Híradón tanultam silabizálni, mert a szegény  
jó szüleim bizony nagy szegénységben valának nyomtatvá-  
nyok dolgában.

Apám minden évben megvett egy kalendáriumot, de  
ahhoz nem volt szabad hozzányúlni, mert az az ő szemé-  
lyének kiegészítő része vala; abban volt berakva az a  
többség, amit az emlékezőtehetsége meg nem bírt: »Bá-  
rány lett az idén 73«, »Mariska leányomnak az első foga  
kijött március 20-án«, »Kálmán fiamat október 10-én kell  
beírtni Rimaszombatban, ha addig mást nem gondolok«.

Könyveink nem voltak, újságot nem járattunk. Minek az?  
Ami a világban történik, azt úgyis elbeszélik a patkoltató uta-  
sok a kovácsműhelyben. Márpedig csak többség ér, ha eleven  
ember mond valamit, mintha újságlap!

Ezért kellett nekem megbecsülni a Híradót. Bár elolvasni  
nem tudtam, azért én most is emlékszem arra a számra. Ki  
tudnám keresni az évfolyamból, melyik volt. Rémlik előttem,  
hol állott egy »a«, hol ült egy »b«. Ismerősöm lenne a hirdetési  
lapján egy eke, s felül a balszélén két félig töltött esszenciás  
pulack lefityegő szalagokkal.

Hanem meg is keserültem én ezt a silabizálást, mert egy-  
szer a kishúgom, amint éppen mellettem játszanék egy eltört  
füzék zöld fülével (gyerekeknek ez is elég luxus volt akkor!),  
utánakapott az újságnak, mire hirtelen elrántom, s fölaj-  
dulok: a paprikapor belement a szemembe s elkezdte marni.

Azóta aztán mindig ott képzelem a »Szegedi Híradó«-ban  
azt a paprikát.

De ott is van az.

Sok-sok esztendő múlt el. A »Szegedi Híradó« azalatt  
nemesi predikátumot is kapott, »Öreg Híradó« lett a neve.

Én felnőttem, ő megnőtt, de sose találkoztunk egymással.  
Még csak a hírét se hallottam, egész addig az ideig, míg egy-  
szer a sors odavetett Szegedre.

Idegen volt ott rámnézve minden, a szép szőke Tisza, a  
házak, amiket aztán később ő nyelt el, és az emberek, akik az  
utcákon, kávéházakban hullámoztak.

Nem volt az egész nagy városban csak egyetlenegy ismerős arc, az öreg Híradó arca.

S ez az egy ismerős is ellenség volt.

Azért jöttem ide, hogy egy konkurrens lapot csináljak neki, az én otthoni ismerősömnök, aki engem megríkattott.

Hát ennek bizony meg kellett lenni.

Harmadfél álló esztendeig birkóztunk egymással, tisztességgel, becsület-tudással. Hol mi voltunk alol pillanatnyira, hol ő, de azért soha el nem esett egyik sem. Míg végre azt mondta a publikum: »Ne verekedjete, atyafiak — mit rontjátok ti egymást —, örülünk, hogy két ilyen erős fickónk van; éljete mind a ketten«.

A harc elsimult lassan-lassan. Csak még egyetlen párbajt jegyezek ide.

Komjáthy Béla tisztelt barátommal voltunk incselkedő felek sokáig.

Én azzal ijesztgettem, hogy megírom a biográfiáját a »Szegedi Napló«-ban, és abban nem lesz köszönet, mire ő megesküdött a kálvinista hitére, hogy akkor leírja az én biográfiámat a »Szegedi Híradó«-ban, és abban sem lesz köszönet.

— Hát jól van. Írjuk meg egyszerre, jelenjen meg mind a kettőnké egy napon.

— Helyes. Legalább kitudódik, melyik a gorombább ember közülünk!

— Azt se bánom. Tűzzünk ki a gorombábbnak jutalmat.

— Itt a kezem rá. Aki gorombább lesz a másiknál, annak a finomabbik fizet, mint legyőzött fél, negyven liter bort.

Ebben állapotunk meg.

A fogadás híre hamar terjedt el az olvasók között, s mindenki kíváncsian várta a furcsa szellemi mérkőzést, mely a két lap vasárnapi számában volt kilátásba helyezve.

Én megvallom sokalltam a negyven liter bort, s elhatároztam, hogy végtelenül goromba leszek.

Komjáthy ellenben mint választásokat átszenvedett népképviselő megszokta már, hogy negyven liter bor nem nagy summa, s azonfelül megforgatta eszében azt is: »Szegény fiú, minek rántsam olyan érzékeny költségekbe«. Minélfogva elhatározta, hogy végtelenül szelíd lesz.

Ő hát azzal a szándékkal írta meg cikkét, hogy én nyerjek, s én azzal a szándékkal, hogy ő veszítsen.

Ő szelíd volt, én meg goromba.

Másnap megjelent a két cikk; odaadtuk a zsűrinek, s az egyhangúan döntötte el, hogy még így is Komjáthy *nyert*.

Ebből aztán mindenki megítélheti. . . nem azt, hogy Komjáthy milyen goromba ember, hanem azt, hogy én milyen szelíd voltam valamikor. . .

Ez volt az utolsó paprika a Híradóban, mely az én szemembe ment.

Azóta aztán béke van velünk. S a béke más színekkel dolgozik. Pirosakkal a sötétek helyett.

A szőke Tisza nekem is édes folyóm lett, a szép idegen város »kisebbik szülőföldem«, a sok hullámzó ember az utcáin, mind ismerősöm, jóbarátom.

A vén Híradó pedig, mikor esténként hozza a postás, rám mosolyog, mint várva várt rokon.

S ha olvasom benne a szegediek dolgát, hol voltak, mit csináltak tegnap vagy tegnapelőtt, elábrándozom, közöttük járok, pilláim leragadnak, s úgy érzem, amint szemem átsuhan a betűin, mintha a hajdani paprika helyett cukorpor édessége szállna nyelvemre, szemhéjamra.

## KORTESSZEMLE A FŐVÁROSBAN

Végre beállott az arany idő!

Nincs többé szegénység Magyarországon.

Lengnek a lobogók a házak tetejéről, szól a muzsika a kocsyákban. Minden ember okosabb a másiknál. Folyik a kapacitáció és a bor. A Terézváros kurjantásai áthallatszanak a Belvárosba és viszont.

Kivirágzott a tarka jókedv. A tollak felkerültek a kalapok mellé. Hosszú fogat-sor tűnik fel az utcákon. Vékony és vastag éljenek hasítják a levegőt. Az embereknek széles jókedvük van. A gyermekek olvassák a zászlókról a neveket; s ők is betanulják és kiabálják. Jobban is illik az nekik, mint a nagy bajuszú, ősz szakállú öregeknek!

Mindez azt jelenti, hogy: dupla lénung, nincs parlament !  
Az uralkodás visszaesett a népre.

Veszi is hasznát, siet élni vele. Tudja, hogy nem sokáig tart.

Az, amit a fővárosban látunk szelídített alakban, igazi mértékben mutatja magát a falvakban.

A fővárosban legfeljebb élceken tör ki a lelkesedés:

— Vedd le azt a zászlót — kiáltja a Matlekovics-párti házban az ablakon kinézó úrra egy Eötvös-párti —, mert mindjárt kirúgom alólad azt a négyemeletes vityillót.

A belvárosban pláne még nem is viccelnek.

Hiszen a két jelölt olyan egyforma, mint két tojás, amelyik hasonlít egymáshoz.

— Biz isten, nehéz elhatároznom magamat — sóhajtott fel egy háziúr a konferencián —, hogy *melyiket nem akarom a kettő közül.*

Hanem mától fogva már Királyi Pálnak vannak sanszai. Hogyne, mikor a király is mellette korteskedik, s fölesketteti az ellenjelöltjét valóságos belső titkos tanácsosnak.

Legelkeseredettebb a korteskedés az Erzsébetvárosban. Ott a szenedéliek is belejátszanak.

Egyebütt csendesen folydogálnak a dolgok. Pauler nyugodtan alszik az I. kerületben. Ez azért nevezetes hely, mert itt van a legjobban kifigurázva a magyar alkotmány.

A beamterek meggyőződése nincs kitéve a hullámmásoknak. Ezeket nem mozgatja meg három év változatos viszontagsága.

A jelöltek az egész országban egyformák, mint a kínaiak.

A kínaiak azért egyformák, mert a szemöldöküket borotválják.

A jelöltek pedig azért egyformák, amiért a kínaiak.

De Pauler kivételével. Az ő szemöldöke meg sem rándul: azt nem borotválják a választók.

A Pauler iránti népbizalom örökös. Olyan bizalom ez, mint hajdan a Gergely pápa-féle bűnbocsánat volt: hogy egész élethossziglan azokra a cselekedetekre is kiterjed, amiket csak ezután fog elkövetni.

Nehezebb sorsa van a derék Busbachnak, akire a volt pártelnök is azt mondta, hogy elég volt már Bús-bakból. Válasszunk ezután víg bakot.



S akik víg bakot akarnak, azok erősen csoportosulnak Festetich mellé.

A Ferencvárosiak szájában még most is megvan az íze a Kemény Gábor múltkori *libapecsenyéjének*. Meg nem választása több mint bizonytalan.

Szilágyi Dezsőt sem veti le a »Fehér ló«. Nem mintha a ló lenne szelíd, hanem mert ő maga is jó lovas, és hatalmasan üli meg a nyeret.

Igaz, hogy ő jobban szeretne egyebet ülni .

De hát 'iszen fiatalok vagyunk!

Tisza se nagyon öreg még. Hát várhatunk arra is.

## ELLENARGUMENTUMOK

Hiszen elég jó érv az *ital* is, szükség esetén megteszi a *fűtykös* is a szolgálatot, de egy jó *nóta* is sokat ér a jelölt mellett vagy ellene. — Így az egyiknek, úgy a másiknak.

De mindezek csak a vékonyabb eszközök. (Még a bot boldogabb végét sem véve ki.) Többet ér mindennél egy jó röpke mondat, a találékony elmének egy-egy gyújtó badarsága, mely mintha helyet volna, hirtelen száll a levegőben mindenfelé, és mintha mázsás kő volna, egyszerre fölbillenti a mérleget a jelölt javára vagy kárára.

Ki tudja, miből áll ez? Néha egy epigramm, néha egy igazság, néha csak találó frázis, máskor egy tetszetős aperçu, sőt számtalanszor ügyes ráfogás.

S ezek a győzedelmes mondatok többnyire a csatatéren születtek. Ezek az igazi borvirágok.

A korteskedés ezen szellemi röppentyűi bizonyára megérdemelnek egy kis cikket ebben a világban, amit ma élünk, már azért is, mert igazságtalan fegyverek ugyan némelykor, de a furkósbotnál mégis tűrhetőbbek.

Gyűjtsünk itt össze a tarlókról néhányat, frisseket és hervadtakat vegyesen.

\*

Németh Albert most egy szepességi kerületben van fölléptetve. Az ő talentumának az mindegy. Föllép ő rác, ör-

mény, vend, tót és cipszer kerületekben minden gondolkodás nélkül. Az őt egy csöppet sem aggasztja, ha valamely nyelvben járatlan. Elég neki egy hét, s azalatt megtanulja a nyelvet is, meg megszínálja a programbeszédet is. (Nem úgy, mint Berzeviczy Irnák, aki már egy éve ír a beszámoló beszédéhez mindennap egy mondatot.)

Oly nehézségek, melyek más embert megijesztenének, éppen nem aggasztják Németh Albertet; hanem hogy a kerületében elhíresztelték ellene, mintha ő is zsidó származású lenne, ez neki is nagy szöveget ütött a fejébe.

Mit tegyen? Ha védekezik, éppen azért se hiszik.

Bevárta hát egy vasárnap, míg a tisztelendő úr kijött a templomból, s ott az egész közönség előtt hozzálép:

— Ego sum Adalbertus Németh deputatus!

— Örülök — fogadta fanyarul a tisztelendő.

— Én annak a Németh püspöknek vagyok az unokaöccse, aki Simor primást neveltette. Emlékszik rá tisztelendőséged?

— Oh, oh — mondá lefegyverezve a plébános —, áldásék az a nap, amelyen minket meglátogatott . . .

Ettől a perctől fogva senki sem tartja többé zsidónak Németh Albertet ama katolikus környéken.

\*

Sokkal érdekesebb eset a Gyulai Pálé (a mi tulajdon epés Gyulai Pálunké), kit a 70-es években Kolozsváron léptetett fel az akkori Deák-párt.

Nagy pártja volt, gondolom, Kossuth Ferenc ellenében, mikor az egyik kortes kitalálta róla:

— Ejnye, atyafiak, hát nem szégyenlitek ezt az embert megválasztani? Hiszen ez vesztette el Solferinónál a csatát.

És csakugyan kezdett rá visszaemlékezni minden ember, hogy a solferinói csatát *Gyulai* vesztette el. Hogy az egy másik Gyulai lehetne, arra nem is gondoltak.

\*

Mikor Jókai a Terézvárosban állott a Gorovéval szemben, egyszer Bercsényi Béla, aki Jókai mellett korteskedett szívvel-

lélekkel, egy olyan tanyára vetődött tévedésből, ahol csupa gorovisták iddögáltak.

— Éljen Jókai! — kiáltá.

— Ki vele! Ellenség!

Bercsényi észreveszi, hogy rossz helyen jár, és szót kér. Nagy nehezen megadják neki, de aközben is sziszegnek rá, mint a darázsok.

— Uraim! — mond Bercsényi nem is gondolva hódításra, hanem csak tisztességes visszavonulásra. — Ne vegyék rossz néven, ha Jókaira szavazok. Higgyék meg, kérem, hogyha az önök sírkövére kiírnák ilyen formán: »Itt nyugszik B. vagy C. aki Gorove és Jókai Mór közt levén szó, Gorovéra adta szavazatát«, kétszáz év múlva a méltatlankodó utókor, mely csak Jókaira fog emlékezni örökkön-örökké ébren, kihányná csontjaikat az anyaföldből.

Ez a szép frázis annyira meghatotta a mintegy tizenöt jelenlevő polgárt, hogy némelyiknek könnybe lábadt a szeme. Dehogy eresztették el Bercsényit maguktól. Odaültették nagy szeretettel a prezídiumra, s mire éjfél kukorikolnának a terézvárosi kakasok, a gorovisták egytől egyig Jókai mellé pártoltak.

\*

A szegvári kerületben jelenleg a veterán Novák áll szemben a fiatal Pallavicini Sándor őrgróffal.

Azt mondják, olyanok a viszonyok, hogy a szegény ellenzéki jelölt meg fogja buktatni a dúsgazdag, különben igen derék és érdemes főurat a saját százezer holdján.

Kérdeztük a minap, mi annak a titka?

Hm, nagyon jó ötlete támadt a Novák korteseinek.

— Mi?

— Mindenütt beszövik a beszédekbe, hogy az ellenjelölt egy udvaron lakik Bécsben Albrecht főherceggel. Hát hogy lehetne megválasztani?

S ebben van is annyi igazság, hogy a Pallavicini-palota csakugyan együvé van ragasztva a Burggal.

## AKADÉMIÁDÁK

### Alkalmi karcolat

Nagy lelki épüléssel olvastam a napokban jó Agricolánk tárcaikkét, melyben leírja, hogy mint nevelik tudós mecénások akadémiakussá íródeákjaikat, tányérnyalóikat, panegiristáikat. S mondhatom, nagyon megbotránkoztam volna az effajta tudóscsináláson, ha ugyan nem tudnék én, s nem tudnának velem még sok mások erre is kádenciát.

Hát azt gondolja a jó Agricola, hogy csak fáradságos szolgálattal csinálják az akadémiakust? Látszik, hogy nem ismeri a könnyebb módokat, melyek közül van szerencsém bemutatni ezúttal a *kilincselést*.

A kilincselés oly módja az akadémiakus cím megszerzésének, amelyhez nem kell sok tudomány, sem pedig sok fáradság, hanem csak jó láb és vastag cipőtalp.

A kilincselő akadémiakus-jelölt mindenekelőtt könyveket szerez magának jó nagy mennyiségben, azután pedig szorgalmasan üli a széket és égeti a petróleumot. Évek során át pusztítja a tintát és papirost s minekutána tíz könyvből egyet csinált, kilép vele a világ elé, s nagy hangon hirdeti önmagáról, hogy ő nagy tudós.

Szakmájául természetesen a régészetet és történelmet választja, mert ez a két provincia az, amelyhez legtöbben akarnak érteni, és mégis legkevesebben értenek. Mert hát kinek is jutna eszébe mindennek utána nézni, amit az ilyen nagy tudósok a régi könyvekből és poros aktákból kiírnak. Ki fogja keresni, hogy honnét van ez vagy amaz a sor, e vagy ama mondat szóról szóra kiírva, természetesen a forrás megnevezése nélkül. Kritikusaink kevés számmal vannak, s oly sok a dolguk, hogy bizony nem érnek rá a sok szalma között, amely nálunk a történetírás terén évről évre fölmerül, turkálgatni.

A kritika vakságából vagy kegyes elnézéséből megszületik tehát a nagy tudós. S miután már megszületett, eget kér. Hóna alá veszi két-három keserves kötetét, melyek után egy egész könyvtár siratja az apaságot; fogja vándorbotját s felke-rekedik az Akadémia felé. Sok alázatos hajlongás és hálálkodás után meghallgatják a kéregetőt, s valamelyik nagyfejú, jó napot akarván magának és a szegény ördögnek csi-

nálni, a tagajánlások alkalmával megemlékezik róla, ki tudja gondolván —, hátha még jó fogást is tesz vele az Akadémia, mert hiában — nem tudni, kibem mi lakik.

Az első alkalommal megbotránkozással utasítja vissza a nagy tekintélyű areópág az ignota quantitást. De ez nem feszélyezi őt; megkísérti másodszor, sőt harmadszor is betörni a Pantheon kapuját. Újra és újra elkezdi a kilincselést. Dereka ketté görnyed a hajlongásban, keze feltörik a kilincsek fogdosásában. Neki mindegy akár gazdasági gépgyáros, akár beszercebányai püspök, akár csizmadia, akár történettudós, csak ha befolyása van a tudós szavazókra, felkeresi, megostromolja, s nem szűnik meg neki alkalmatlankodni mindaddig, míg meg nem ígéri a »magas« pártfogást.

Emellett nem pihen; hanem egyre bámultatja magát az újságokban.

»Jeles fiatal tudósunk N. N., most éppen egy nagyobb történelmi munkán dolgozik, mely stb. stb.« — Vagy pedig: »Jeles fiatal tudósunk és történetbúvárunk, mint beavatott körből bennünket értesítenek, tegnap utazott Quinquendoniába, hogy az ottani levéltárt átkutassa« — és így tovább.

Majd pedig mint régiségbúvár szerepel. Összeszed egy csomó laikust, s kivezeti őket valamely régi romhoz; elmondja annak történetét, melyet egy órával előbb olvasott valamelyik műben; megjelöli a helyet, ahol a régi zárda vagy templom állott; akarja tudni a »sokat evett« pater gvardián nevét és jeles tulajdonságait, megmutatja a helyet, ahol eltemetve fekszik stb. Máskor meg egy jól kifejlett juhászkutyának a megkövesült zápfogát mutogatja mint prehisztorikumot, s szakértelemmel magyarázza a kort, amelyből az származott. Akárcsak annak a tudós akadémiának volna tagja, amelyről a holdog emlékéü Csaplovics a következő jóízű történetkét beszéli egyik művében: Valahol a frank földön, a múlt század vége felé találtak egy követ, melyen eme rejtélyes fölírat volt olvasható:

I. C.  
I. L. E. C. H.  
E. M.  
I. N. D. E. S. A.  
N. E. S.

A tudós akadémia sokáig törte rajta a fejét, hogy vajon mit jelenthet a rejtélyes fölírás, míg végre egy szegény falusi tanító találkozott, aki azt a következőképp magyarázta meg. — Mintegy ötven évvel a kő meglelése előtt, azon hely felé, ahol kő állott, a megterhelt szamarakat szokták hajtani fuvaros gazdáik, miért is a fölírat ekkép olvasandó: Ici le chemin des ânes. — Itt van a szamarak útja.

Mintha csak a kilincselés és reklámcsinálás útját értette volna; azon utat, amely nem egy mondvacsinált tudóst vezetett már az Akadémiába!

Elég volna talán már az akta-másolókból s kilincselő könyörtudósokból, akiknek száma máris légió.

## KORTESVILÁG A FŐVÁROSBAN

A mostani választások valóságos csaták a vidéken. A török—muzska háborúk színhelyei egészen eltörpülnek, ahol az orosz lapok szerint sohasem volt több »egy halott«-nál.

Az alkotmány igazán olyan növény, melyet vérrel kell öntözni.

De megtűr más folyadékot is. Van szörnyű fogyatkozása bornak és pálinkának. Eszem-iszom toaszt, lengő zászló, egy kis muzsikaszó melléje — s mi kell egyéb a magyar embernek, hogy egészen kihozza sodrából.

Ami pedig valóságos istencsapása ezekben a munkaidőkben! De hát az ország dolga elvégre is elsőbb a szénagvűjtésnél! S most minden ember beleszólhat a kormányzatba. Ez az egy hónap az, amikor a nép az »úr« — s aki úr, annak derogál dolgozni. Hajrá mulassunk!

De akármilyen izgalmasak is a vidéki választások, tarkaságban mégsem közelítik meg a fővárosiakat.

A mindenféle fajú és foglalkozású emberek, akik a fővárosi választókat képezik, sajátosan elűtő képeket tárnak elének. Nem az *egyszőrű* emberek követválasztása ez, akik ha két párton vannak is, egyféleképpen gondolkoznak s viselik magokat, hanem a nagy emberegyveleg bevonása ez az

alkotmányos mozgalomba, s ezek egy párton is százfélékép-  
pen cselekesznek.

Más a kőbányai választó az ő imádott sörös pohara mellett, és más az óbudai jámbor svábszülött, aki szégyen-  
kezve kullog a szavazó urnához. Hiszen jól mutatja a képünk  
is, mely Dörre Tivadar jellemző ónja alól került ki, hogy még  
a kortestoll is másképpen áll minden egyes városrészbeli pol-  
gár kalapján, másképp viseli a józsefvárosi magyar, másképp  
a ferencvárosi stb.

A Szerecsen utca eltűnt, de az alakjai megmaradtak.  
A zsidó szatócs is megjelenik a választás színterén, s keleties  
élénk közbekiáltásokkal és mozdulatokkal ágál a jelöltje  
mellett. Nagy furfanggal csinálják, kivált az Erzsébetváros-  
ban. Mikor ötven keresztény szavazatot összehoznak Eötvös  
javára, ugyanakkor csupa taktikából ötven szegény zsidót  
úteresztenek a Matlekovics pártra: ne mondja a világ, hogy  
a zsidók nem tartanak a kormánnyal; ha azonban szükség  
lenne rájuk, akkor mégiscsak... hadd mondjon a világ,  
amit neki tetszik.

»Nem kell többé Bús-bak! Válasszunk ezentúl víg bakot!«  
Ez az elmésség járja a Terézvárosban, hol évek óta legélénke-  
bek szoktak lenni a választások.

A döntő nap közeledése látszik mindenben. Az utcák tele  
vannak aggatva plakátokkal, a házak teletűzdelve vígan lengő  
lobogókkal. A választási harc mámorea bevette magát minden  
rétegbe. A suszterinas kortesdalt énekel, mialatt fölfelé haji-  
gálja papucsait útközben, a milimári, mikor hajnalban a  
városba hajtat, »Éljen Szilágyi Dezső« kiáltással veri fel az  
utcák csöndjét, s a korhely csavargó is ezt hörgi, mikor éjfél  
után elalszik a kocsmaküszöbön. Az apró gyerekek szintén a  
jelöltek neveit hangoztatják s Eötvös- és Matlekovics-pártok  
játsva hajigálják egymást a sétányok kavicsaival. Hja,  
hiába, meg kell már ilyenkor tanulni az alkotmányos fegy-  
verek használatát.

Már hetek óta folyt a lázas készülődés, de a választásoknál  
nem csoda, hogy megfordított világ van — nem az éj vet kö-  
penyt a mozgalmakra, hanem a napfény. Az ezer meg ezer em-  
ber, ki mind a maga dolga után siet, eltakarja azt a csoportot,  
ki a mellékutcán a más dolgát csinálja. Nappal nem látszik az

utcákon semmi, hanem mihelyt este kigyúlnak a gázcsillárok, a főváros is fölveszi a kortes világ szimptomáit. Rekedt kurjongatások hangzanak távolról. Csak az »éljen«-t lehet kívenni, de a nevet nem. Harmadik-negyedik utcából mint visszhang felel rá kiszóvatva egy másik éljen. Egy Király utcai kocsmában a »Szózat«-ot éneklik részeg emberek zsidó zsargonban, Kortesekkel rakott fiáker robot: végig a kövezeten, egy bibircsókos ember kihajlik, s elkiáltja magát utcahosszat:

Nem lesz addig esőzapor,  
Míg még nem lesz Kemény Gábor.

Jó kortesnóta, de falura való, ahol sokkal jobban várják az esőt, mint itt Budapesten.

Egy jó kortes nagy kincs most, mert ritka dolog már a jó kortes. Kezdenek kiveszni ennek a némes mesterségnek a tudományos művelői. Nagy hadi talentum kell ahhoz. Fűrfang, stratégia, taktika, és a circumstantiák alapos ismerete.

Megállapítani a főhadiszállást és az apró pösztokat, beosztani az embereknek a munkát: ki mihez ért, sereget szervezni kapacitásokból, híres verekedőkől; ahol szép szó kell, az menjen, ahol pedig pénz kell, ott hadd szóljon a jelölt.

Nehéz, fáradságos egy munka ez! A voksok lassán gyűlnek, de gyorsan fogynak. A kapacitáció veszekedett lassú processzus! Valaha olyan volt a választók lelke, mint az itatóspapíros, mindjárt fölszította, amit odacsöppentett az ember, ma már úgy meg van keményedve, mint a márvány, hogy még a golyó is lepattan róla.

A kapacitációnál a legelső fok az ellenjelöltet lekisebbíteni minél kegyetlenebbül. Az ellenjelölt becsülete olyan most, mint a szenteltvíztartó: mindenkinek joga van belenyúlni.

— Hogy szavazhatnak magok oly emberre — magyarázza a kortes némes indignációval —, aki már lopott is, aki már börtönben is ült?

— Annál jobban tudja a szegény ember dolgát feleli konokul a választó . . .

. . . Hát tessék aztán vele beszélni!

Természetesen legmozgalmasabb a választási nap. Nagy baj ugyan, hogy most az egyszer »pöntek«. De hát hiszen



péntek az ellenjelöltnek is. A zsidónak is van hosszúnapja, de az meg kurta ám ennek a hosszúságához képest. Már hajnalban talpon vannak, katlanokban főzik a borlevest a főhadiszálláson, honnan muzsikaszóval vonul a menet a választási hely felé. Ebben a menetben kevés még a választó, ez csak »propter formam« van a tíz szükséges emberrel. Az igazi voksok még az igazak álmát alusszák otthon, s azokat egyenként kell ideszállítani zászlós fiáker-szekereken.

Az ilyen menet csalékony, többnyire úgy rendezi a főkortes, hogy minél szegényesebbnek látszassék. Ha tegnap még az volt a taktika, úgy tünteti fel a pártot, hogy az óriási többségben van, ma már a szerénység álarcát fölvenni lett üdvössé: hadd essék tévedésbe az ellenfél erejük felől. A »kikészített szavazatok« az egyes tanyákon vannak elhelyezve, a zöm a főhadiszálláson marad. A törzskar hódító portyázásokra indul az ellenfél tanyáira. — Maga a vezér a választás helyén settenkedik, s onnan dirigálja nyargaló lovas futárok által az egész hálózatot.

A választók tízével eresztetnek be szavazásra, a »készlet« sohasem nagy, de sohasem szabad elfogytá. Azért az hát csak lárifári, ami izgatottságot a be nem avatottak átszenvednek a szavazás alatt az esélyesek hullámozása szerint. A főkortes mindebből nem érez semmit, ő már tudja, hányadán állnak a dolgok, s ha néha úgy látszik, hogy a fel s alá nyargalászó bérkocsik már csak szórványosan szállítják a híveket, az lehet még »griff« is, mely korai örömet s késői zavart, kapkodást keltsen a túlsó táborban. Sokkal rosszabb jel az, ha a kevély főkortes büszke, fennhéjázó arccal tesz rendeléseket: mert ez a közeli bukás takarója. Legalább még egy kicsit hadd bosszankodjék a túloldal.

Hírek jönnek-mennek egész nap. De ezek már apró nüanszok, itt-ott kiválik egy-egy ember a nyájból és eltévelyedik, vagy ideszegődik egy másik, aki amott volt »bizonyos«. De a csüggedésnek, éledésnek legtöbb anyagot a »kétesek« nyújtanak, javítva vagy rontva a kalkulásokon.

Természetesen a legtöbbet érő a választásoknál is, ha a szavazatszámok párhuzamosan szaladnak egymás mellett. Kis differenciák nagy izgatottságot szülnék. Az utolsó órában már a beteg embereket is behozzák. Halvány, összetört

alakok kullognak be, akik nem bort ittak, de medicinát.

Ezek az utolsó lélegzetvételek.

Künn-benn tetőpontra hág az izgatottság, a bizalmi férfiak szíve hangosan dobog. Minden ember síri csöndben szavaz le. Minden szavazás végigszalad az érdeklődők idegein.

Egy pillanat még, s vége van . . . A tollak és az irónok lázasan reszkető kezekben futnak ide-oda.

Megvan a többség. Mint a futótűz szalad végig fültől fülhöz, s egy óriási, falakat reszkettető diadalordítás hangzik alulról.

A legyőzöttek rendetlen tömegekbe gombolyodva, szemükre húzott kalapokkal sompolyodnak el.

A mámoros éljenek gúnyolódva kísérik őket utcáról utcára, hallják mindenütt, fülükbe cseng bármilyen távol jutottak, s dühösen keserűen emelik fel az ökleiket:

»No, megálljatok, meg! Hiszen nem a világ három esztendő!«

## HUMOR A KORTESMEZŐKÖN

Még két-három nap s a lobogókat bevonják a házfedelekről, s az utolsó »éljen« is elhangzik. A betört választói fejek befornak, a zsandárok szépen elmennek a nyári kvartélyaikra, a megválasztott jelöltek Budapestre utaznak szállást nézni, a megbukott jelöltek pedig kiheverik a világfájdalmas hangulatot. Hiszen nem a világ három esztendő! S akkor úgyis előlről kezdődik, ami most elmúlt.

De addig minden a rendes kerékvágásba esik vissza. Még a sírok is begyepesednek, ahol az agyonlöttek tovább álmodják az eszem-izsom életet. Mert sokkal szebb ezeknek a túlvilág, mint akik ágyban halnak. Dulce et decorum est pro patria mori — ezt tartják a zsandárok.

A csaták tereit mély csönd és nyugalom üli majd meg.

A szenvedélyek tüze is kialszik, s a hamuban többé senki sem fogja megégetni az ujját. Nem marad meg a nagy harcokból egyéb, csak egy-egy fizetetlen kontó imitt-amott és egy-egy jóízű adoma. S akik csak bosszankodtak eddig, azok

nevetni is fognak tudni. Ha a kontóknak nem is, de az adomáknak valószínűleg.

Ha adomákról van szó, kivel lehetne kezdeni méltóbban, mint a jó Németh Alberttel, aki ezúttal csak négy kerületet tartott megszállva *különböző nyelven*. Volt magyar, német, sőt *tót* kerülete. Mivel pedig tótul nem tud, Németh Albert egy vasárnap délután vett magának két leckeórát a függetlenségi kör tót szolgájától, följegyezvén a »noteszébe« néhány hatásos mondatot tótul, versbe szedve:

Nye bojtye sza moji mili slovaci

Chto vam zle prajeji to sa derebáci.

(»Ne féljetek, kedves jó tótjaim, akik nektek rosszat kívánnak, azok haszontalanok«.)

Porcie sa velkje ludja Bozsi! (Az adók nagyok, atyafiak.)

Ilyen mondatokkal felacélozva utazott föl kerületébe. A tótok meg is becsülték a jó emberséges kinézése és a hatalmas szakállá miatt. Összekerítettek négy jó parasztlovat, s úgy hurcolták faluról falura. Mindenütt elmondott egy ilyen józú mondást, s addig jó volt dolga, míg ezeket dobálta közejük a jegyzőkönyvből; mindig azt mondták rá »Úgy van, igaz« — hanem amilyen zseni Németh Albert, negyedötöd napra úgy megtanult tótul, mint a folyóvíz, s mikor azok elkezdtek szívére kötni, hogy mindenekelőtt a földről vegye le az adókat, mert ők itt mindnyájan földet bírnak, akkor megszállta a behatóbb argumentálás vágya.

— Hiszen én magam is földbirtokos vagyok. Nekem magamnak is van egypár száz holdacska.

A főembere egy őszhajú paraszt kételkedve rázta meg nagy fejét, s figyelmeztetőleg rántotta meg a kabátját.

— No, mi baj? — sűgött hátra Németh.

Ne mondjon ilyen bolondokat a nagyságos úr, mert ezt már el nem hiszik.

— Miért ne hinnék el? — förmedt fel ártatlan képpel.

Óh, jaj! — vigyorgott rá gúnyosan a főkortes. — Ha olyan jószága lenne, akkor tudom nem csavarogna itt köztünk ekkora nagy munkaidőben!

Ugyancsak Németh Alberttel történt egy másik kerületben, hogy egyik barátjának az ellenjelöltjét (aki igazán nem a

parlamentbe való ember) rettentő módon lekisebbitette a nép előtt.

— Nem tisztességes ember az! Nem kell megválasztani. Lopott, hamisított, börtönben ült.

— Annál jobb — kiabálta bele némi meggondolás után az egyik hallgató —, antúl jobban tudja a szegény ember sorját.

Most pedig áttérek az adomák másik atyjára, Pulszky Ferencre, mert ha Gül Baba lehet a »rózsák atyja«, bizony Németh Albert és Pulszky Ferenc is lehet az adomák atyja. — Ámbár Pulszky Ferenc *mint atya* egy kicsit kényelmetlen.

Szomorúan esik konstatálnom, hogy az adomák atyja nem adomázott, hanem csak leadomáztatott; pedig ha olyan nagy mesterei az adomáknak, illő, hogy ők uralkodjanak velök.

Ezért kell felhoznom Pulszky Ferencet, aki egy adomával hódított magának egy kerületet.

Az öregúr Verbászon volt fölléptetve Kármán Lajos ellen.

A győzelemhez nem sok kilátást tápláltak a hívei, mert már a Kármán névre rá volt szokva minden torok. Kármán négyszer egymás után képviselte a kerületet, tizenkét év nagy idő, s azalatt egészen belegyepesedett a fejükbe. Nem lehet azt onnan kigyomlálni többé semmiféle elokvenciával!

Hanem a Pulszky Ferenc elmés fejében megszületett erre az ötlet.

S mikor a programbeszéd elmondása után valaki felkiáltott a tömeg közül: »Éljen Kármán! Nem szabad elhajtani egy régi barátot egy újért!«, az öreg Pulszky rettentő humorával válaszolt:

— Igazuk van önöknek. Én magam sem lépnék fel ellene, ha az elveim nem parancsolnák, hogy küzdjek mellettök. Nem lépnék fel, mondom, mert meg tudom becsülni, mennyit veszít ő, ha megbukik. Három év múlva letelnék a tizenöt-estzendei szolgálata, s *akkor megkapná önöktől a penziót.*

No hiszen, csak ez kellett az atyafiaknak. Mint a futótűz terjedt a rémhír, hogy Kármánnak penziót kell majd fizetni.

De már bolondgombát Verbász mégsem evett, s sietett lóhalálban elejteni a szegény jó Kármán Lajost, akit az isten megnyugtasson.

## HOGYAN BUKOTT MEG KEMÉNY JÁNOS?

János báró, ahogy közönségesen nevezik, annyira megbízott a népkegy szilárdságában, hogy utána sem nézett a kerületének (pedig gazda szeme hizlalja a választót), hanem elment külföldre fürdőre.

Hiszen ellenjelöltje sem volt, hát minek peroráljon otthon ok nélkül?

Azt már eltanulta az elnöktársától, Szontagh Páltól, hogy az ember sohase fárássza magát, ha nem kénytelen vele.

Hanem a két alelnök ellen (mintha az excellenciás címmel járna) nagy puccsok készültek otthon titokban.

Szontagh Pálnak az utolsó nap hajnalán ellenjelöltet állítottak Zichy Nándor személyében. Hála istennek, nem ment nekik a dolog, de János báró legalább gondolkozhatott volna ezen.

Nem, ő nem gondolkozott, hanem nyugalmasan fürdött. S még pénzt se küldött a Peti kortesnek, akármennyit irkált is sürgetőleg.

Igy találta a tegnapi nap. Amikor behoz neki a szolgálja, aki egyszersmind az írnoka is, egy levelet otthonról.

Hát ebben mi van?

Felbontják s roppant kezdetleges részeg betűkkel csak ez az egyetlen sor volt beleírva:

*Ha elsül, jó, ha el nem sül, akkor is jó.*

Mi az ördögöt jelenthet? Törték rajta a fejüket mindketten, de csak el nem találták, végre is az inas-írnok kezdte pedzeni:

-- Ezek alighanem a Peti kortes elváltoztatott szarkalábai!

Egész estig ezen tanakodott a báró, szokása szerint kedvetlenül és izgatottan, hogy valamit fel nem foghat, míg végre egy távirat érkezik későn éjjel. A báró már az ágyban feküdt, hanykolódva s folyton a fejét törve a titokzatos levélértelmén.

— Bontsd fel, ki küldi?

— Azt biz a Peti kortes dadogja az írnok elsápadva.

— Mi van benne?

— Hogy aszongya, Haller lett megválasztva a méltóságod kerületében.

— Aha! — monda a báró nagy flegmával. — Most értem már! Elsült neki az akasztófárávalónak.

S egészen jó hangulatba szottyant, mint amikor az ember egy fejtörő rébuszt kitalál.

## APÁK ÉS FIAIK

Édesen mosolyog az ember, ha az asszonyi nemnél látja, hogy a kis mama hajdani bábui a picike kezére jutottak: ő játszik ezentúl velök.

Kedves poetikus látvány, de elszomorító a férfinemnél, ha látjuk, hogy az apák, ha felnőnek fiaik, ezeknek adják át a törvényhozás szerepét, mintha az derogálna már komoly, meglett embernek — hanem ezek a bohó fiúk hadd mulassanak vele.

Andrássy Gyula gróf mulat, fészülködik, kucsíroz és udvarol, a fia pedig beül a legfőbb országos tanácsba.

Hát meg lehet a világot így fordítani?

Most így tesz Ordódy is. Maga noha teljes erejében van még, így okoskodik: »Én már elértem mindent, még miniszter is voltam, hát mi az ördögnek legyek itt láb alatt? Hadd legyen helyettem a fiam«. S meglesz ifjabb Ordódy Pál.

Ordódy Páltól azonban elvárhatná az ország, hogy erejét, tevékenységét tovább is a közügynek szentelje, mert ha ő mindent elért, amit elérhetett, az ország még nem ért el mindent. A jó szolgának nem szabad addig távozni helyéről, míg az urának szüksége van rá.

Egész özönével vannak képviselve a fias celebritások. Az öreg Pulszky legalább bennmarad maga is, mint a tyúk a csirkéivel, Madarász is csak azért hozza be Jenő fiát, hogy legyen egy bámulója. S ennek megvan a maga értelme.

De mikor a nagyeszű, nagy nimbuszú államférfiak visszavonulnak az ő titulusaikkal és rendjeleikkel a magányba, s ehelyett elküldi mindenik egy-egy csemetéjét, ez mindig olyanformán veszi ki magát, mintha azt mondanák:

— Mibőlőlünk már nagy ember lett, nekünk már nem adhattok semmit, hát adjatok a fiainknak. Azokra még ráfér.

Ez majdnem úgy néz ki, mintha telhetetlenség lenne, s ez rossz időknék a jele.

Mert azt mindenki tudja, hogy egy Ordódynak vagy Andrássynak könnyű a maga fiából azt csinálni, amit akar. De erre mindenkinek eszébe jut annak az utasnak a kérdezősködése, hogy »szabad-e ebben a faluban pipázni?«, s arra a kisbíró felelete: »szabad, de ildomos ember nem teszi«.

Sokkal könnyebb mentsége van e tekintetben gróf Karátsanyi Guidónak, aki szinte lelépett a politikai porondról, s fiát küldte maga helyett, ő azonban ekképpen gondolkozhatott:

— Énbelőlem nem lett ott semmi. Eredj, fiam te, hátha szerencsésebb volnál!

## VÁLASZTÁSI PROGRAMBESZÉDEK

(Apróságok)

Krausz de Megyer, a három nap óta híres »váltó-képviselő«-vel történt, hogy mikor belekezdett egy faluban a programbeszédét elmondani ilyenképpen:

— Tisztelt választó polgárok. . . Minekutána. . .

A választó polgárok közbe ordítottak türelmetlenül.

— Tudjuk, tudjuk.

— Hagyjanak kibeszélni.

— Nix nux! — Kiáltott fel harsányan a főkolompos. —

Itt a píz beszél!

\*

Hunyady László, a »magok« gróf programbeszéde Léván sztenografikus jegyzetek szerint így hangzik:

»Kedves barátim! Fickók!

Eljöttem közétek, hogy megmondjam nektek, hogy szeretlek mindnyájatokat, és hogy ki nem állhatom a zsidókat.

Hoztam magammal két ágyút is. . . de nehogy azt higgyétek, mintha Belgrádból vettem volna el, kedves öcsém, a szerb király öfelsége fegyvertárából, hát kinyilatkoztatom

előttetek, hogy ezek csak amolyan kis ágyúcskák. Pesten vettem őket Kertésznél.

Mikor ezeket a kis ágyúkat elsütik a nagyvendéglő udvarán, akkor jöjjetek oda, akik választók vagytok, s mindenitek ebédet kap és egy fél liter pálinkát.

Egyébiránt csak ennyit akartam mondani !«

\*

Sokan csodálkoznak azon, hogy a derék Csatár miként képes annyira lebilincselve tartani a csongrádiak hajlamait.

Én magam is érdeklődtem a dolog iránt, s meghallgattam Csatárnak egy programbeszédét.

Csatár odaállt a nép elé, föltette fejére a kalapját csurgóra, előkereste a makrapipáját, s így szólt:

— Kedves polgártársaim !

(Mély csönd.)

— Melyiteknek van itt a legjobb dohánya? -- Erre tizen is siettek feléje nyújtani a dohányzacskójukat. Ő erre kiválasztotta a legjobbat.

— Bíz ez nem rossz dohány — mondá —, de lássátok még százszor jobb lenne, ha az átkozott dohánymonopóliummal nem verne meg bennünket a kormány. Borzasztó az, barátim, hogy még ezt a kis hitvány jószágot, ezt a pipácskánkat is annyira megadóztatják. El kell ennek az országnak veszni. No, hát ki ad most már nekem egy kis tüzet?

— Én, én! kiabálják sorban.

— Nem kell a gyufa, fiam. Nekem a tűzkő kell meg a tapló. Nem szabad a régítől elmenni egyhamar az igaz embernek. Az olyan ember, aki a divat után kapkod, nem kóser ember. Apáink boldogabbak voltak, míg a masina nem volt. Üssön bele a fészkes istennyila !

— Igaz, igaz !

— Azt mondják itt ezek, a mi ellenfeleink, a kormánypártiak, hogy így meg amúgy, olyan embert válasszanak kegyelmetek, aki kegyben állván a kormánynál, kieszközli, amire szükségtek van. Hát jól van, mondtam magamban a múltkor, hadd legyen Ordódy a képviselőnk, majd meglássuk, mi fog történni? Nem történt semmi! Most már megint kormánypártit akarnak választani ! Hogy tán majd az eszkö-



zöl ki valamit, hogy szerencsésebb. De édes fiaim, azt mondom ám nektek, amit a gereblye egyszer föl nem vesz. . föl nem veszi az azt másodszorra sem. Hát okos ember az olyan, aki kétszer megy a kaszálójára gyűjteni?

Már ekkor lázban tört ki a lelkesedés, s az éljen-rivalgásoktól nem lehetett többé egyetlen szavát sem érteni a Csátár beszédjének.

## AZ ÚJ FŐMARSALL

Szécsen Antalnak udvari főmarsallá történt kinevezését olvasva, örülni kezdünk, hogy íme már magyar ember is eljut ilyen tisztességre.

Ellenben *Szécsen Antal* életrajzát olvasva, mely ez alkalmából újjátatik föl a lapok által, kiséül, hogy Szécsen Antal horvát származású. S ezen is örül az ember, mert ezzel is kevesebb magyar ember ült a Reichsratban.

Hogy minek ezt itt fölemlíteni? — fogja gondolni némely olvasó. Pedig nem úgy van! Ez nagyon is idetartozik. Ok és okozat. Ha Szécsen Antal nem ült volna a Reichsratban, ma talán nem volna udvari főmarsall.

A mi jámbor országunkban gyakorta zavarják össze az erényeket a hibákkal, a szereplést a nagysággal. A nemzeti törekvések zászlóvivői úgyszólván egyforma elismerésben részesülnek a nemzet részéről a nem nemzeti törekvések zászlóvivőivel. Hát kinek lenne itt aztán különösebb kedve kitenni magát a nemzeti törekvésekért?

Dehát mindegy, Szécsen Antal udvari főmarsall lett ebben a kolerás esztendőben.

Tagadhatatlanul kiváló szerepet játszott a politikában, de ezt az egész szereplését mi magyarok elengedtük volna neki.

A múlt főrendiházi viták alkalmával egy képviselő mutogatta az egyes nevezetességeket szintén a karzaton levő öreg utyjának:

— Nézze, apa, ott azt a kis vörös emberkét a húsos arcával, nyírott bajuszával, az Szécsen Antal gróf. Nagyon okos ember ám. . .

— Tudom, fiam, hogy okos ember — felelt élénken az apa. — Eleget püsszegttem a beszédjeinek fiatalabb koromban. Igen, eleget püsszegtünk neki arra nézve, hogy Bécsben tárt karokkal fogadják.

A gróf politikai múltjáról elég legyen a következő fő momentumokat említeni. 1848 őszén közeledett az udvarhoz, s ő fogalmazta a szeptember 22-iki manifesztumot, mely a magyar országgyűlést forradalmi velleitásokkal vádolta, aláírta később az ó-konzervatívok emlékiratát is. 1860-ban belépett a Reichsratba. Az alkotmány visszaállítása óta be-benézett néha a főrendiházba, de leginkább mint külügyminiszteri aspiráns lett emlegetett, mindannyiszor, mikor egy külügyminiszteri pálya lealkonyodék.

A legújabban a főrendiházi Tisza ellenes ellenzéknek lett Zichy Nándor mellett egyik vezére.

Mennyivel kellemesebb ez a mai kor!

Hajdanában, mikor még a mai ókonzervatívok ősapái uralkodtak, ha valaki ellenfelük volt, egy nap csak eltűnt, tudja isten, hova, vagy ha nem tűnt el, hát valami méreg által pusztult ki, nótába fogták, börtönbe vetették stb.

Tisza sokkal szelidebb.

Az ő ellenzéke is tűnedezik ugyan, de uti figura docet, ránézve igen kellemes módon. A főmarsallság nem külügyminiszterség, de azért igen kellemes hivatal lehet. Az isten sokáig éltesse benne Szécsen Antalt.

Mert ha nem volt is olyan magyar ember, mint a minő például csak Tisza Kálmán is vagy Mocsáry Lajos, egyszóval aminőket mi szeretünk, azért azt nem tagadhatjuk meg tőle, hogy okos ember és nagy műveltséggel bír. S hogy mint politikai karakter, amennyiben elejétől fogva egészen mai napig hű maradt elveihez, méltán érdemli meg azon közbecsülést, amelyben részesül.

Fel fog azonban tűnni nálunk a túlzások és a mágnás-mánia hazájában, ha megírom abbeli meggyőződésemet, hogy azok a »halhatatlan és remek« esszék, melyekkel az Akadémiába és a Kisfaludy Társaságba főúri voltánál fogva bejutott, nagyon gyengécske kísérletei egy igen művelt és ízléssel bíró dilettánsnak. Hanem a politikai beszédjeiben mindig van valami tartalom, s amellettt széles látókör, csin és forma jel-

lemzi azokat. Kevés magyar főúr bír annyi kiváló tulajdonsággal, mint Szécsen gróf, ez idő szerint Apponyi Albertet kivéve talán egyetlen egy sem.

Ami azonban a szorosán vett szónoki talentumát illeti, melyet szeretnek magasztalni, azt én nem bírtam benne fölfedezni soha; lehet, hogy hajdan a Reichsratban igen jól pattogtatta a der, die, das, de édes hazánk nyelve egy kicsit terhére látszik lenni, s ilyenformán folydogált le ajkairól a minap egy esszéjében ezen idézet:

Ülj melém a kandalóhoz.

Föll van szittva mellege.

Ahova egy »1« kell, oda tesz kettőt, s ez nem volna oly nagy baj, mint az, hogy onnan veszi el ezeket az »1«-eket, ahová kettő kellene.

De azért a rossz nyelvi ökonómiáért bizony még az Akadémia sem vethet reá követ.

S hogy ím most igazán odaült a »kandalóhoz«, »mellegedjék« ott sokáig, s magas méltóságában se feledkezzék meg rólunk, kik előtt nem volt ugyan népszerű soha, de mindég tisztelbe részesült.

Hát ha még azt tudtuk volna róla, hogy horvát!

Mert horvátnak valóságos debreceni magyar.

## A LEGHÍRESEBB MAGYAR FÜRDŐ

Magyarországon minden falusi gyerek azzal nő fel, hogy van itt egy szép város: Budapest, amely azonban nem elég magyar. Van egy nagy tősgyökeres magyar város: Debrecen, amely azonban nem eléggé szép, és végül van egy híres fürdő, amely szép is, magyar is, s ez: Balatonfüred.

Erről a három helyről egész regék kelnek a falusi házak csöndes, árnyékos tornácai alatt. — Színművek, regények, versek segítenek megszöni a fantáziának a csodás képet felőlük azoknál, akik még nem látták egyiket sem.

A fényes Budapest átszelve a fejedelmi folyam által, Mátyás várának lábainál, tündöklő palotasor, Gellértnek kopasz orma, a tündérsziget a Duna közepén és a többi meg a többi.

Dé az öreg Debrecen sem bolondság! Az csak olyan ugyan ehhez képest, mintha egy szép cifra dáma mellé valami ripácsolós, izmos, tenyeres-talpas Erzséket állítanának, de ha mégis ez a mi igazi városunk az ő nagy búbos tornyaival, a homokbuckás Hörtobágyával és a cívisek szörnyen vastag nyakával. Amazt (ti. Budapestet) megbámulja a magyar ember, emezt (Debrecen) respektálja.

Mert ha nincsenek palotái, de vannak virtusai.

Mikor a Bach-világban arról tudakozódtak azok a bizonyos irányadó körök: nem lehetne-e Debrecenben is behozni tannyelvül a németet, azt adta feleletül a városi magisztratus:

*»Bizonytalan a századok lefolyásában azon időpont elérése, midőn ugyanis arról lehetne tanácskozni, hogy mikor létszen célerányosan német nyelv behozatalának lehetőségéről való gondolkodás«.*

. . . Hát lehet-e ennél szebb nemzeti stílus?

Dé minthogy most sokkal melegebb idő van, mintsem a városokat akár bámulja, akár respektálja az ember, nézzük meg az ország harmadik csodáját, Füredet.

Annyit már minden ember róla, hogy a regényes Balaton partján fekszik, s hogy a hullámzó Balaton az igazi zsuzsu-tenger. Mintha haloványzöld gyűrött óriási végselem lenne kiterítve a fölséges völgyben, melynek berkeiből, nádasaiból szinte előlépni várjuk Kisfaludy regéinek alakjait. S ott kell lennie a legszebb ponton, öreg Tihannal szemben a híres Fürednek, hova a leányok már piciny korukban odaálmodják magukat: anyjuk, nagyanyjuk is ott volt boldog, onnan ment férjhez. Képzeltetetlen pompa lehet ott. Egy előleg a paradicsomból a magyarok számára.

Ott is van az a Balatonfüred, ahova képzeljük, de nem olyan szép, mint ahogy gondoltuk. Én részemről nagyon sajnálom, hogy megnéztem, jobb szerettem volna, ha a képzeletbeli Füred maradt volna meg.

Mert az igazi nem felel meg a legszerényebb várakozásnak sem. Sok jót tett már eddig is a Balaton Egylet, de még ez mind igen kevés, csak arra nézve is, hogy Mehádiát utóljérjék.

Hátha még elgondoljuk, hogy az egyetlen európai kinézésű táncterem és az egyik vendéglő, a jobbik, csak most két-

három év óta épült fel, igazán csodálkoznunk kell, hogy mit szertettek meg itt annyira a negyvenes évek nagyurai.

Talán Bizayt? Mert Bizay úgy odatartozik Füredhez, mint akár valamelyik ismerős berek.

A Balaton tagadhatatlanul tündériesen szép, de ez a természet bőkezősége, ami aztán egyéb van, az nem áll azzal arányban egy csöppet sem. Sőt még a Balaton szépsége sincs kiaknázva: a vendéglők főszobái mindenüvé inkább nyújtanak kilátást, mint a Balatonra.

A sétány kicsiny, s az sincs jó karban. Dísznek, pompának semmi nyoma, ha csak a Kisfaludy Sándor szobrát nem vesszük annak, mert az csakugyan bőkezűséggel van megalkotva: egy vég gácsi posztó mindenestre van az öregúron, kin több rendbeli öltöny és köpenyeg lóg le (hát még lábblí mennyi lehet rajta?). Általában ruha dolgában nem fősvények a magyarok elhalt nagyjaik alakjának megörökítésénél!

Árnyékos hely igen kevés van, komfort a vendéglőkben nincs. Kirándulási hely volna egy-kettő, de ezekhez jutni nagyon nehéz. Tihanyba hajó csak úgy megy, ha nagy társaság verődik össze; Tátika, Csobánc messze vannak, s hasonlóan nincs megkönnyítve az oda való menetel. Olyan kirándulási helyekről pedig, ahova a saját erejükből mehetnének a vendégek, amikor nekik tetszik, éppen nincs gondoskodva.

Ezért sivár Balatonfüreden az élet. Ehhez járul még a nyomott társalgási szellem. A vidéki dzsentri dominál ott, s egészen a vidéki fürdők bélyegét s idegenek szemében tűrhetetlenségét nyomja rá a gyönyörű fekvésű helyre. Az egymás közt ismerős dzsentri izolálja magát, a vezérszerepet viszi a fürdőben, és az idegeneknek otthontalanná teszi a helyet, mert még túlnyomó, s mert túlnyomóságát érezteti.

A kereskedéseket apró, piszkos lebujok képezik, melyek főlszer alakban vannak odaragasztva az egyes épületekhez.

Mit szóljunk a villákról?

Egy társaság diskurzusát hallgattam ki egy este a Balaton-parton levő padok egyikén: Jókait szidták. Szétnéztem: nincs-e Gyulai Pál köztük? Nem volt ott! Más szidta Jókait. Kíváncsi voltam miért szidják; az, hogy szidják nem lepett meg. Mert a magyar ember azt szidja a legjobban, akit legjobban szeret. Jókait szidják a trónörökös könyvéért. Szidják,

hogy *minek ír annyit*. És szidják azért is, hogy minek foglal-  
kozik politikával, *mért nem ír többet*. Egyszóval szidják  
mindent.

— Elöttem nem nagy ember — recsegtette egy öregúr  
dühösen hadonászva a botjával. — Nem, én nem ismerem el.

— De hát mit csinált, hogy olyan nagyot esett?

— Fákat ültetett a villája elé, azok most megnőttek  
sűrűre, magasra, s egy akkora darabot sem lát a Balatonból,  
mint a tenyerem. Hát hallotta már azt valaki, hogy okos  
ember ilyet tegyen? Nekem ugyan írhat ezentúl akármit. .

Általában a villák többnyire így vannak építve. S az is  
egy nagy baj, hogy a fürdőigazgatóság nem gondoskodott  
arról, miszerint a fővárostól odáig olcsóbb, gyorsabb és kényel-  
mesebb legyen a közlekedés. Siófokon térdig érő homokban  
kell egy nagy darabot kutyaoljni az utasoknak a vasúttól  
a gőzhajóállomásig, s keresve keresni valakit, aki a pakkjaikat  
viszi.

De akár egy kötetnyit össze lehetne írni Balatonfüred  
hiányairól, amik gátolják, hogy világfürdővé legyen, de ami-  
ket idővel mind el lehet enyészteni.

Szinte nevetségesnek látszik előttem az imitt-amott fel-  
hangzó bús sóhajtás, hogy miért nem jönnek oda a külföldiek.

Ugyan mit keresnének ott a külföldiek?

De annál hazafiasabb, derekabb dolog a Balaton Egylet,  
mely az örökös sóhajtások és panaszok helyett hozzálátott,  
bár eddigelé csak szerény és éppen amiatt lassú eszközökkel,  
olyanná tenni Füredet, aminőnek azok képzelik, akik még  
nem látták.

Poéták dala hiába zeng a zölde vízről, színműírók hiába  
teszik ide a drámai cselekvény bogját. Az európai embereknek  
nem elég a természet szépsége, azoknak komfort is kell.

A Balaton ellen nincs panasz: az teszi széppé a helyet, az  
adja a híres fogast is.

Hanem a fürdőtulajdonosok is adjanak valamit, ne csak  
az öreg Balatonra hivatkozzanak örökké.

## A SZAKÉRTŐ BIZOTTSÁG

Habemus papam ! Van irodalmi szék.

Trefort kinevezte a szerzői jogról szóló törvény által rendelt szakértői bizottságot.

Elnöke igen természetesen Jókai Mór, s benne van még néhány olyan férfiú, akikről föl lehet tenni, hogy az írónak pártját fogják, ilyenek: Arany László, Falk Miksa, Gyulai Pál, Zichy Antal, Paulay Ede, Hunfalvy János, Szily Kálmán.

Jókait és Gyulait kivéve, a fent elősorolt férfiak is úgyszólván csak mellékesen foglalkoznak az irodalommal, bár teljes dicsőséggel. Könyvkiadókra ők vajmi ritkán szorultak, s nem igen érzik ilyenkor sem a szegény ember baját. Vagy az Akadémia vagy a Kisfaludy Társaság adja ki műveiket.

Tehát bizonyos professzióval és kizárólagossággal csakis Jókai és Gyulai reprezentálnák a mesterséget. Csakhogy ez a két írónk egyszersem mind igazgató tanácsosa, az egyik az Athaeneum, a másik a Franklin *könyvkiadó* társulatnak. S az író könnyen össze talál veszni bennök a kiadóval.

S még azonfelül (de már ez csak tréfából legyen mondva), ha Jókai valamit így vagy úgy fog eldönteni, Gyulai már csak azért is ellene lesz, hogy Jókainak ne legyen igaza.

S így ez a két voks mindig megeszi egymást.

Örülünk a fent nevezett jeles írók kinevezésének, de szerettük volna látni, ha még egynéhány oly íróval egészítették ki a szakértői bizottság, aki abból a mesterségből él egészen, s ösmeri annak minden baját, gondját.

Mi nem tartozunk ugyan azokhoz az írókhoz, akik a beteg kiadójukról beszélgetve, midőn valaki fölemlítette, hogy vért köp szegény, részvétlenül kiáltottak fel: »Ejh no, hiszen úgysis a mi vérünket köpi«.

Nem a kiadók ellen fegyverkezünk mi (az ő jó napjaik is elmúltak már, kezdünk egyforma szegény legények lenni); hanem legalább egyformán szeretnénk lenni képviselve, mert minden intézmény már jó félig, ha legalább megnyugtatót okoz.

Márpedig szembetűnő, mennyivel elevenebben érdekelt egyének által van képviselve az altera pars, ott lévén Péchy

Imre, Jurányi, Vérey igazgatók és Hoffmann Alfréd, akik könyvet sohasem írnak, csak kiadnak.

Hol maradnak a mi embereink közül Csernátony, Pulszky?

De hol maradt a semlegesek közül Teleszky István, akit ennek a törvénynek a megalkotásában talán a legtöbb érdem illet?

S viszont, mit keres itt a színi képezde igazgatója, vagy Hauszman Alajos, megérteni nem tudjuk.

Ha annyira benne voltak az igazgatókban, mért nem nevezték ki már egyúttal a *vízvezeték igazgatóját* is.

## A KIRÁLYFI KÖNYVE

Egy Rudolfunk már volt, aki éjjel élt, nappal aludt, s egész kedvteléssel vizsgálta a csillagok járását a prágai toronyból. Elődei, a hatalmas cészárok meghódították neki a földet, nem maradt fenn egyéb, csak az, hogy ő az égen puhatolózzék.

Utódai aztán megint nem törődtek a csillagokkal: hacsak nem azokat vesszük, melyek a katonák hajtókáin kevélykedtek.

Egyebet ritkán tanult, ritkán hallott egy-egy királyfi, mint az egzercirozást, örökké azt: »Jobbra nézz, Balra nézz!« És azt nem mondta előttünk soha senki: »*Mindenfelé nézz!*«

De nem is csoda. Hiszen majdnem úgy látszik újabban, hogy az államfőknek nem is igen kell egyebet tudni. Mert ott van például a két Napóleon, milyen okos ember volt mind a kettő, s íme mi lett mind a kettőnek a vége!

Mi magyarok vagyunk király dolgában a legjobban elkényeztetve a világ összes nemzetei közt, nincs is az országban, csak egyetlenegy republikánus Szalay Imre, de annak is az a programja: hogy őfelsége legyen a köztársasági elnök, vagy különben nem kell neki a köztársaság. Hát mi még azt se kívánhatjuk, hogy a fia különb legyen az apjánál. Nekünk igazán nem okozhatott volna nagyobb örömet semmivel, mint hogy könyvet ír és szerkeszt.

Hódító Nagy Lajost nem kívánhatjuk vissza. Kell is már



nekük a hódítás! Bár annyink se volna, amennyink van. Bár lenne a másé Bosznia. A nemzet meggazdálkodott volna néhány milliót, a királyfi is meggazdálkodna egy kötetet, amelyben a bosnyákokat kell leírni. Igazságos Mátyást se várjuk. Hiszen az uralkodik most. Hanem az már egészen kedves meglepetés, ha visszatér Könyves Kálmán.

És pedig visszatér »könyves« Rudolfban.

A télen világgá hirdette ő is a spiritiszták lealcázásával, hogy *boszorkányok nincsenek*. Azokról hát nulla mentio fiat. Most pedig tovább megy, és leírja az ő országainak vidékeit, népeit. Szeretetre méltó fordulat! Eddig mindig a népek írták le királyaikat, s most egyszer az esik Budán, hogy a király írja le a népeit.

Nemes kölcsönösség és másrészt királyhoz méltó passzió könyvet kiadni. Oly foglalkozást választani, amely semmit sem jövedelmez.

A tudós királyfi eszméje, midőn annak legelső híre kelt tavaszkor, nagy örömet keltett mindenütt s óriás rokonszenvet ébresztett a trónörökös személye iránt pártkülönség nélkül, csak a függetlenségi párton akadt néhány ember, aki örült ugyan, hogy a leendő király korához bámulatos érettséggel ilyen a királyok által ritkán belátott komoly törekvésekre érez hajlamot (»Oroszlánt érzünk közeledni« morogták a Herman Ottók jövőbe szegezett tekintettel), de aggódva vették annak lehetőségét, hogy a munkából az fog kitetszeni, mintha maguk a magyar írók is, kik ha Deák Ferenc megcsinálta is a 67-iki egyezséget, sohase énekeltek a közös hazáról, most egy közös kalap alatt lépnének ki a világ elé. (»Egy kalap egy ember« — fogja gondolni a külföld.) És hogy erre a közös kalapra nem rakhatnak annyi *árválányhaját*, amennyit nekik tetszik, hogy a lojalitás ferdíteni fog és a többi meg a többi.

Mindezek a kifogások azonban elenyésztek hirtelen. A királyfi finom tapintattal oszlatott el minden ilyes aggodalmat.

A tanácskozásokban, ahol igaz az osztrák írók vettek nagyobbára részt, Jókainak minden propozíciója keresztül ment, mégpedig mindig a trónörökös segítségével, kinek a makacs németek ellenében sokszor kellett odavetni nagy kurtán akaratát.

— Jókainak, uraim, igaza van.

A könyvet tehát Budapesten fogják szerkeszteni, önállóan magyar írók írják olyan szellemben, ahogy nekik tetszik, sem a Rákóczi, sem a Kossuth emléket nem kell kihagyni, ahova odatapadnak.

Mikor ez iránt kérdeztem egyszer Jókait, ezt felelte:

— Hát írhatnék-e én bele másképp? Nemhogy kihagyjuk ezeket, de azt szeretném, ha maga Kossuth is írna bele.

Sőt még több magyarosság lesz a munkában, mint amennyit magunk szeretnénk, még a képeket is magyar piktorok festik és magyar művészek metszik.

Az előleges munkálatok már nagyban megindultak. Nem-sokára megnyílik a redakció, s megalakul a szerkesztő bizottság, melynek élén Haynald kalocsai érsek fog állani, s melyben a nagy tudományú Pulszky Ferenc fogja vinni a dirigens szerepet.

Jókai azt mondja róla nagy meglepéssel:

— Ha megharagszik, leül és megírja az egészset, *még a németekét is.*

De erre nincs szükség. Mert a munkatársak közt ott lesz Magyarország összes tollforgató embere. Még József főherceg is, aki senkinek sem akarja átengedni leírni a maga kedvenc népét: *a cigányokat.*

## A SZAKÁLLAS SZÉPNEM

(Udvariatlan tárca)

Akármilyen szépen fest is a bajusz, van mégis rá eset, hogy nem szívesen látjuk. Tudnillik, ha női ajakpárnak képezi díszét. Nem ismertem még olyan rajongó szerelmezt, ki rögtön ki nem ábrándult volna, ha eszményképét olyankor lepi meg, midőn ez beretválkozik. Selyemfürtőkről eleget cseveg a lírikus, az arcnak hamvát is dicsőíti, de arra mégsem vállalkozik, hogy a női bajusz elfogadására preparálja az emberiséget.

Pedig a bajusz még hagyján, nagyobb rém a szakáll. Pastrana asszony szakállát az egész világ kívánta ugyan látni,

de nem azért, mintha szépeészeti érzékének akart volna eleget tenni. A kíváncsiság töltötte meg azon helyiségeket, hol a férfias dísznek örvendő hölgy mutogatta magát, a kíváncsiság töltötte meg impresszáriójának tárcáját is. Miss Pastrana később még férjhez is ment (csaknem azt mondtuk, hogy »megnősült«), de férje nem viselt sem szakállat, sem bajuszt. Azt találták, hogy elég ebből egy példány a háznál.

A szakállat viselő hölgyek nem csupán az újkor szülöttjei. A középkorban is akadt már hasonló csodadolog. Pedig még akkor nem ismerték a magyar bajuszenőcsöt és a Thedo-féle szakálltermelő hagymát. A természet mindig tet-szelgett magának a furcsánál furcsább különlegességekben; de soha inkább, mint midőn a szentek könyvét gazdagította három szakállas női példánnyal. Nem kevesebb, mint három szent, két szűz és egy özvegy tűnt ki azáltal, hogy versenyezhetett férfias díszben a férfiakkal. Az első, név szerint szent Galla, a hatodik század első felében született, előkelő családhoz tartozott. Apja Quintus Aurelius Symmachus konzul korán adta férjhez. Nem sokáig élt együtt férjével; miután a halál fölbontotta frigyüket, föltette magában, hogy ezentúl istennek szenteli hátralevő éveit. »Ekkor — így olvasható Nagy Gergely pápa egyik bullájában — az orvosok azzal kezdték fenyegetni, hogy szakálla növekedik, ha özvegységre kárhóztatja magát. Mert ő nagyon heves vérű volt. De távol attól, hogy ilyen világi tekinteteknek hódolt volna, inkább eltúrta az emberek gúnyját, semhogy szent életével hagyott volna föl. És ezért iktattuk mi a szentek sorába.« Meg is érdemelte! Olyan nő, ki a szépségét áldozza föl az isteni félelem kedvéért, megérdemli, hogy legendába szőjék életét.

A második női szent Diokletian császársága alatt élt, és egyszerű földművelők gyermeke volt, Paula már gyermekéveiben rendkívüli szépséggel dicsekedett. Később még öregbedett ezen erényeiben. Egy fiatalember, az albulai praetornak fia, halálosan beleszeretett és folyton üldözte őt szenvedélyével. De Paula állhatatos maradt. Az ifjú csellel kísértte meg erényét megingatni. Megleste, midőn Secundus püspök sírjához zarándokolt, és erőszakkal akarta hatalmába ejteni. A szép szent futásnak eredt, s egy útszéli kápolnába menekült. Átkarolta az oltárkeresztet és hó szavakban kérte istent, hogy

vegye el szépségét, vagy legalább olyasmivel éktelenítse el, mi üldözője szenvedélyét lehűti. Rögtön megered állán és ajkai felett a férfias áldás, hatalmas szakáll borítja arcát. Midőn elhagyja a kápolnát, üldözője rá sem ismer többé. Ezentúl »Szakállas szent«-nek nevezi a nép. Nem bánta-e meg kérését, arról hallgat a legendák könyve.

A harmadik a sorrendben szent Wilgefortis. A walisi pogány királynak volt leánya és titkon tért át a keresztény vallásra. Midőn felserdült, a szomszéd országocska királya kérte meg kezét. De ő határozottan kijelenté, hogy nem lesz soha bálványimádó neje, de egyáltalában nem is szándékozik férjhez menni. Erre a zsarnoki apát elfogta a düh. Börtönbe zárta leányát és tüzes harapófogóval csipkedte vállát és karjait. A leány attól tartva, hogy nem állja ki sokáig a szenvedést, hő imában kérte védszentjét, hogy ez szakállat növesszen arcán. Szent Thedo, akarjuk mondani szent Wilgefort meghallgatta kérését. Apját ezen merénylet annyira kétségbeejtő, hogy lemondott minden további szándékairól. Külön zárdát építtetett leánya számára, melyben ez visszavonultan élt, míg csak meg nem halt. Walisban még maiglan is ő a bajuszra áhítózó ifjak védszentje.

Még valamit egy női bajusról, mely a történelemre is befolyással volt. Nagy Károly megkérte Desider, longobárd király leányát. A házasság per procura kötött meg. Midőn azonban legelőször találkozott nejével, annyira megijedt az ajkait díszítő bajusztól, hogy köszönőlevél kíséretében rögtön visszaküldte apjának. Az öreg zokon vette a dolgot, háborút indított a frank birodalom ellen, de vereséget szenvedett. Nagy Károly, kihasította Desider birodalmából azon kerületet, mely később a pápaság birtokát képezte, és Leo pápának ajándékozta. Így veszett el egy hatalmas birodalom, és támadt még hatalmasabb helyébe egy női bajusz miatt.

De azért mégiscsak ragaszkodunk a cikkünk elején elfoglalt állásponthez: akármilyen szépen fest is a bajusz, nem látjuk szívesen, ha női ajakpár felett díszleg!

## A MI URAINK

A kaszinót érzékeny veszteségek érték néhány év óta. Egy az, hogy sok ember jár már oda be s onnan ki komfortáblin. Boldog fiáker idők, hova lettetek?

Más az, hogy a Széchenyi poharát még van, aki kiissza, de már toasztot nem tud mondani senki. Károlyi Pista szája is becsukva csöndes.

A harmadik az, hogy az arisztokrácia elvesztette legnagyobb ékességét: Marschallt.

A negyedik kalamitás az, hogy a dzsentri kaszinó támadt. Hogy kitalálták talmi ezüstből megcsinálni azt, ami itt igazi ezüstből volt.

Vége a kaszinónak, mondják. Pedig milyen múlt! Mikor őri azt el a dzsentri kaszinó, amit a mágnás kaszinó elért.

A mágnás kaszinónak volt Széchenyije, a dzsentri kaszinónak csak Zichy Jenője van!

A mágnás kaszinónak volt egy angol királyfija, a dzsentri kaszinónak csak angol királynője van.

A mágnás kaszinóban forradalmi vér buzgott: mozgalmat csinált Nikó Lina végett, ostromolt és ostromoltatott.

A dzsentri kaszinó nem népszerű, hát nincs jövője.

A mágnás kaszinó sokáig volt népszerűtlen, hát van múltja. A népszerűtlensége imponált a legjobban.

A mágnás kaszinó még politikát is tudott csinálni. Igaz, hogy rossz politikát, de azt legalább sikkkel teszi.

Ő beveszi a zsidókat, de a törvényeiket megbuktatja a főrendiházban.

A dzsentri kaszinó be nem veszi a zsidókat, de az embereiket nem bántja.

Melyik a liberálisabb vajon?

Ezt talán Beksics sem tudná megmondani.

Hát én nem töröm rajta a fejemet, mert én ugyan nem bánom akármelyik a liberálisabb, én csak azt akarom kisütni, hogy arisztokratának lenni jó dolog.

Bizonyos fokig Darwin is elösmerte őket. Az ördögbe is, ha egy nemzetiség négy-ötszáz esztendeig eszik a Marschallnál, mégis más vére kell, hogy legyen, mint a másik nemzetiségnek, mely a »Kis Pipá«-ban eszik négyszáz esztendeig.

Ezen hát ne is disputáljunk, kérem, hanem igenis hajlandó vagyok némi engedményeket tenni önöknek is, tisztelt demokrata urak. (Alkalmassint a pusztának beszélek ebben az országban.)

Ez pedig az a nevezetes engedmény, hogy a mi arisztokratáink is csak olyanok, mint a »csevice«, a forrásnál kell élvezni, mert ha kiviszik, megrázzák, elveszti természetes ízét s élvezhetetlen.

Néha olvasnak önök a lapokban külföldi híreket, hogy X vagy Y úr hazánkfia ott táncolt a Rotschild-szalonban, vagy a porosz koronaörökösnel teázott, vadászaton volt ennek meg amannak a hercegnek birtokán. S több effélet számtalan variációban.

— Mi a kő! — kiáltunk fel a lapot letéve. — Kricsi tehát bejutott a haute crème-be? Hogyan, mi módon? Teremtette, mégis nagy becsülete lehet a magyar úrnak odakünn!

Ha aztán kedvünk jönne vizsgálódva utána nézni, hogy Kricsi mi módon jutott be az »egy kád vérbe«, furcsa dolgok tűnnének ki.

(A gyengébbek kedvéért meg kell magyaráznom, hogy az isten az emberek teremtésénél egy kád vért külön szűrt, abban megáztatta a kék palástját, amitől a vér megkékült: s ez az egy kád vér csurog a világ igazi arisztokratáiban.)

De kövessük a Kricsi diadalait.

Megérkezett Párizsba, s egyszer az utca szögleten megállt, kivette zsebéből az acélt, kovát, taplót, kicsaholt és rágyújtott.

Egy gróf arra ment, és megbámulta. A grófnak tetszett ez a kicsaholás, sohasem látott még ilyet életében. Megszólította az idegent.

— Uram, ha meg nem sérteném, kihez van szerencsém?  
Én báró Kricsi vagyok.

— Hogyan sajátította el ön e csodálatos művészetet?

— Ez nálunk nemzeti szokás, uram!

— Bámulatos! — kiált fel a francia gróf lelkesülve.

— Nem volna ön szíves még egyszer megcsinálni?

— Kész örömmel.

A gróf újólag el van ragadtatva, cseveg emberünkkel, s így kiált fel, midőn elválnak:

— Ön nagyon megörvendeztetne uram, ha egy nap meglátogatna. Holnapután éppen estély lesz nálam, ígérje meg, hogy eljön.

— Elmegyek, uram !

— Ah, fölséges ! Nagy élvezetet szerzek a vendégeimnek.

A magyar báró elmegy az estélyre, s vacsora után felszólítják, hogy csaholjon ki.

Természetesen kicsahol. A szikrák gyönyörű tűzjátékot képezve, sziporkáznak a szalonban, a hölgyek sikoltozva szaladnak szét muszlin ruháikban. Az egész társaság álmélkodik. a magyar báró egy kuriózummá válik.

Párizsban minden hódít, ami új, ami originális.

A hölgyek elkezdnek hízelegni a magyar kaszinó-tagnak. Mindenik hívja estélyére. Boldog, aki megnyeri.

Becsületes jámbor hazánkfia azt hiszi, hogy az otthoni szilvák árnyéka veti rá a fényt.

Pedig a kova és az acél.

Szalonról szalonra menve azonban végre is kitanulják a csiholást, s az igazi előkelő világ visszatér újra a *közönséges modern gyufára*.

\*

Okos ember megértheti, mit akarok én ebből kihozni. Mert noha ez az eset tényleg megtörtént az idén Párizsban egy Kricsinkkel, mégsem ez az eset az, amiért itt fecsegek.

Azt szeretném megmondani öméltóságainknak, hogy ők szerepelnek ugyan még mindig a világban — *de hogy?*

És fognak is még szerepelni — *de meddig?*

## UDRI-UDRI

(Zágrábi karcolat)

Sokszor megesik az újságírókon, hogy Budapesten íróasztaluknál írják meg a tudósítást innen vagy onnan, Párizsból vagy Kínából. Ha tagadnám is, nem érne semmit, mert minden embernek tudomása van az ilyenféle turpisságról.

Az olvasó már csak gyanakodva hisz a külföldi leveleknek. Nem ér semmit a pontos jegyzet a cikk fölött, hogy »Zágráb, júl. 10.«

— Hátha még sincs ott a lurkó! — kiált fel az olvasó.

Hogy ilyen alapos gyanúnak ki ne tegyem magam, inkább előre kijelentem, hogy én sohasem láttam életemben Zágrábot, és ezután is akkor lássam, mikor a hátam közepét. Igenis bevallom, hogy egészen itthonról írom ezt a zágrábi tárcát. És ez, remélem, jó politika tőlem. Mert ahogy én ösmerem a közönséget (hogy mennyire nem hisz el nekünk tárcáiróknak semmit), meg vagyok győződve, sokan fognak felkiáltani:

— Hátha mégis ott Zágrábban van a lurkó, és csak minket bolondít.

Nem vagyok Zágrábban, uraim, szavamra mondom, de éppen az este vacsoráltam egy horvát képviselővel, aki ennek dacára is egészen szavahihető ember.

Mint ahogy (adjanak érte hálát az istennek) nem mindnyájan vacsorázhatnak horvát képviselővel, én akarom őt önöknek közvetíteni.

Hogy néz ki egy horvát képviselő? — kérdik. Nos igen, meglehetősen. Immunitása és jó étvágya van. Ez a legjellemzőbb ránézve.

Halat evett és bifszteket. Mohai vizet ivott és daróci bort. Vig volt és igen bátran viselte magát a pincérekkel szemben.

Arcvonásait is leírnám, de nem volt időm egész körülményesen megnézni, mert nagyon sietett. Egy-két kék daganat nyomát azonban mégis fölfedezni véltem a halántékán és a jobb arcán.

— Még a féltíz órai vonattal el kell utaznom, uram — mondá. — Holnap, azaz ma, érdekes nap lesz, az öreg Starcsevics fog beszélni.

— Hát két Starcsevics van?

— Harminc Starcsevics is van. Azért várunk botránnyt holnapra.

— Igen, de én úgy értem — faggattam tovább —, hogy mert ön öreg Starcsevicsnek nevezi, van fiatal Starcsevics is.

— Van. Fia az öregnek. Éppen az az eset, ami az öreg Madarász és a Jenő fia.



— Mondjon nekem, kérem, valami képet arról az önök országgyűléséről.

— Szomorú kép az, uram. Csak ketten vagyunk ott magyar emberek, én és Jankovics Aladár, a somogyi főispán fia. Sokszor elnézem a szegény kis Héderváry Khuent, amint koserűbb perceiben a padsorban vigasztalódni keres fel, s ödesen merengve nyugszik rajtunk a szeme.

— A bánnal meg vannak elégedve?

Hatalmas ember, pompásan viszi a maga dolgát. Nagyeszű, tapintatos ember, már az első beszédjével lefegyverezte az egész tartománygyűlést, pedig nagy ellenszenv képviselő volt ott ellene. Valami rideg határozottság s fontos érely van a föllépésében, mely imponál. — Olyan »zsivió«-t kapott, hogy még olyat nem hallott a zágrábi terem.

— Tart udvart?

— Tart. Tizenkettesével hívja ebédre a képviselőket felváltva.

— A szélsőket is?

— Eddig azokat is meghívta, és nem is történt semmi etikett-ellenes, de mikor múlt héten Starcsevicsre került a sor, az öreg azt írta be a listába, ahol a meghívó átvételét nyugtatni »a megjelenést vagy nem jelenhetést jelezni kell: *»Nem szoktam nagy urakkal egy táblól enni cseresznyét«.*

— No, már akkor kikérem az összehasonlítást a mi derék tisztességétudó Madarász papánkkal. Hát a hangulat milyen a Házban?

— Rossz reánk magyarokra nézve. A horvátoknak vöröspoztító minden, ami magyar. A Házban isten ments, hogy magyarul halljanak beszélgetni a folyosón, legott inzultálnának.

De a többi követek is tudnak magyarul?

Többnyire. Kivált a szerb rész igen szépen beszél, mert a szerbek különben is sokkal intelligensebbek a horvátoknál. Starcsevics maga is jól beszéli nyelvünket, s ha becsíp zúrt falak közt, gyűlölsége fölenged, gyakran énekel ilyenkor magyar népdalokat is, mert gyakran csíp be.

Hát maga a város népe milyen?

Amilyen a Ház. A közvéleményt a diákok csinálják, »óriási« pereat-okat kiáltanak utánam némelykor, sőt a nemzeti párt kiválóbb tagjait is gúnyolják.

- De magyar érzelmű ember is csak akad ugye?
  - Akad a vasúti hivatalnokok közt, akik Debrecenből lettek ide kinevezve.
  - És mit gondol ön, mi lesz ebből?
  - Egy még sokkal gonoszabb folytatás.
  - Teringettét! Nincs tehát semmi mód, semmi szer, mi e szörnyű állapotoknak véget vessen?
  - Nem tudom, tud-e Tisza valamit, de én tudok egyet.
  - És mi legyen az?
  - Egy jó ázsiai kolera, uram. Sie, Kellner, zahlen!
- Isten önnel.

Fizetett, kezét fogtunk, elment. s én mintegy visszaérkezve Zágrábból a másik asztalszomszédhoz fordultam, aki az erdélyi oláh dolgokat és az Albina üzelmeit kezdte beszélni . . . de arról hallgatok, mert énbennem is van nemzeti büszkeség és *oláh karcolatot már mégse trok.*

## RÖPIRAT A KÁNIKULÁBAN

(»Őszinte szó Tisza Kálmán kormányelnökhöz«)

Székelyudvarhelyen »egy vidéki mameluk« ilyen rendkívüli cím alatt bocsátott világgá egy rendkívüli időben megjelent rendkívüli röpiratot. Nálunk a kutya-napok alatt olvasni sem szoktak, hát még írni! Különösen ilyenet.

Az őszintesége, mint azt másképpen nem is lehet képzelni, mindjárt azzal kezdődik, hogy »kegyelmes uram, te providenciális férfiú vagy . . .« (A miniszterelnököt nagyobb őszinteség okáért per te szólítja mindenütt.) Azután szól a muszkáról, porosz-francia háborúról, balközépről, Csernátonyról, Ghyczyről, Andrássyról s az udvari lakájokról, akik Tiszáról, mikor eleintén Bécsbe járt, ilyenformán beszéltek:

— Kommt wiederum der ungarischer Rebell.

Azután sorra veszi az agrár-feudális mérs. ellenzék viselt dolgait s párttaktikáját. »Ez az ellenzék, úgymond

oda vitte dolgát, hogy utánad csak a vízözönt lehet képzelni.»

A röpirat további részében a társadalom forrongásával foglalkozik, megállapítja, hogy Tisza csakugyan »nagy taktikus«, de a szó államférfiúi és hadvezéri értelmében, hogy továbbá az »üsd a zsidót« jelszóval bíró visszamenő mozgalom eddig nem volt képes szervezkedni, ellenben igenis félni lehet, hogy *politikai és társadalmi viszonyaink, nem ugyan erőszakosan és rögtön, de lassan dekomponálódnak.*

És itt következik néhány igazán őszinte és leplezetlen szó, amelyet már rég nem hallottunk. Közöljük belőle a következőket, melyek nem pártbeli, hanem határozottan általános panaszokat és kívánságokat foglalnak magukban.

\*

»Igazságügyi, azaz *igazságügyminiszeri reformra* szintén sürögősen szükség van.

Tapasztalhattad, kegyelmes úr, mily debandade-ba jutott Magyarországon a *iustitia*. Ennek erélytelensége szintén közrehat a veszedelem terjedésére.

Lázadások voltak széles Magyarországon. — Nevetségesen könnyű büntetésekre el is ítélték néhány szegény parasztot. De vajon elvette-e büntetését csak egyetlen egy *izgató* is? Pedig *izgatók* voltak. Nyílt titkot képezett, hogy a lázítás a központról intéztetett, s intelligens vidéki emberek is részt vettek abban. De kézre csak a félrevezetettek kerültek, nem a félrevezetőek.

Még hatósági közegeidet sem védik mindenkor és kellő erővel a bíróságok. Emlékezhetsz a Szeffert-ügyre, melyben a kir. tábla kimondta, hogy Szeffert fenyegetve volt ugyan, de mert hivatali kötelességét mégis elvégezte, a vádbeli meglekény nem képez hatóság elleni erőszakot.

*A politika és a társadalmi harag itt-ott kétségtelenül behatolt a bíróságok közé is.*

Az ellenzék arról vádolt, kegyelmes úr, hogy a bíróságok kortes-szolgálatokat tettek neked. Én, ki szemtanúja voltam egy sereg választási küzdelemnek, mondhatom, hogyha a bírúk korteskedtek, úgy ellened korteskedtek. Az erdélyi románokban legalább ez történt több helyen.

Pedig a bírónak nem szabad sem a kormány ellen, sem mellette korteskednie. A bíró helyét kijelöli az 1869. IV. és az 1871. VIII. t. c. A bírói függetlenségről és a fegyelemről szóló törvény. De uram istenem, hova fajultak el e szép alap-törvényeink, e legszebb vívmányaink?

*Nincs intézmény, nincs törvény, ami degenerációnak nem indult volna az igazságügy jelenlegi vezetőjének uralma alatt.*

Ez a nagy tudósnak kihíresztelt tudatlan, de különben jó öregúr, mindent pusztulni hagyott maga körül azon ürügy alatt, hogy a kormány az igazságszolgáltatásba nem avatkozhatik.

Hát az igazságügyi *adminisztráció* micsoda?

E hecsületes aggastyánnak nincs helyes fogalma a leg-egyszerűbb kérdések felől sem.

Így pl. annak idején elhitette veled is, hogy neki nincs hatalma *Barytól* elvenni a vizsgálatot, s így egy tudatlan fiatalember kezében maradt a világraszóló ügy. Pedig az igazságügyi kormánynak csak a *judiciumba* nincs beleszólása, egyebekbe pedig igen. S hozzá a törvény a jegyzőkre csak kisebb vizsgálatokat enged bízni, nem pedig főbenjárókat, melyektől egy ország nyugalma függ.

Így köszönöd te a hírhedt s annyi bajt okozott nyíregyházi pert igazságügyminiszterednek.

*A magyarországi főügyész és az igazságügyminiszter folytonos antagonizmusa* lehetséges volt éveken át anélkül, hogy egyik vagy másik kénytelen leendett távozni helyéről.

Pedig ez antagonizmus kiszámíthatlan sokat ártott úgy a társadalomban, mint a judikatúrában.

*Kozma Sándor* filozemita, *Pauler Tivadar* antiszemita hírbe került.«

\*

Azután így folytatja és végzi:

»Kivételes represszióra az igazságszolgáltatás terén nincs szükség. Csak a létező törvényeket kell végrehajtani.

A büntető kódex lehetségessé teszi a legszigorúbb megtorlást a rendezavarókkal szemben. Csak alkalmazni kell paragrafusait, melyekből tőr és szurony villámlik ki.

De előbb rendre és fegyelemre, emelkedettebb és tudományosabb szellemre van szükség az igazságügyminiszteri bársonyszéktől kezdve le egész az albíró fapadjáig.

Ez azonban Pauler Tivadartól nem várható.

Ha még soká lesz igazságügyünk élén, oda jutunk, hogy *revízió alá kell vennünk a bírói organizmusra vonatkozó törvényeinket.*

Ezt a minisztert az ellenzék tartotta eddig is inkább, mint a szabadelvű párt. Az új parlamentben pedig legbuzgóbb hívei az antiszemiták lesznek.

A bizalmi kérdések alkalmával *mind a húsz fel fog kelni Pauler mellett.*

S ez lesz Paulernek túl szigorú büntetése.

De arról is szól a fáma, hogy kabinetedet nagyobb mérvben *rekonstruálni* akarod. Ez csak államférfiúi éleslátásodat mutatná; de nem feltétlenül szükséges. Igaz, hogy csak *egy magasabb szellem ül melletted a miniszteri székeken: Trefort Ágoston.* Többi minisztered középszerű, de komoly és becsületes törekvést képvisel. Akaratodnak jó végrehajtói lesznek ők.

Csak te akarj, kegyelmes úr! És neked akarnod kell.

Két út van előtted, melyen haladhatol az eszmei és anyagi anarchiával szemben, mely fenyeget:

egyik a kivételes törvényeken alapuló *ostromállapot*, másik *a rendszeres reformok* útja.

Az előbbi csak pillanatig hat, a hatása ekkor is kérdéses. Ha nem lesz elég hatályos, kíméletlen, esetleg ronthat is.

Az utóbbi megfelel a célnak, s egyszersmind állandóan biztosítja úgy a rendet, mint a szabadságot.«

## KÉTEZER ÉJSZAKA

Könnyű volt a szultánnak ezer és egy éjszakán át mesét hallgatni, de nehéz volt a szegény Seherezade szultánnőnek ezeregy éjszakán mesélni . . .

Ez jutott eszembe ma reggel, mikor rávetettem szememet a Pesti Hírlapra, ahol ott áll a homlokzaton: »(1999) szám«.

Tehát nem is ezeregy éjszaka, hanem holnap lesz a kétezredik éjszaka.

Mert mikor a többi embereknek nappal van, akkor van a szegény újságíróknak éjjel és viszont.

A lap este készül. Mikor a hivatalnok elvégzi napi teendőit, s kimegy mulatni, akkor megy az újságíró dolgozni. Igaz, hogy nappal meg jóízűen alszik, mikor a többi ember dolgozik. És az is igaz, hogy neki dolgozik a többi ember.

Ha tanácskoznak, ha verekednek, ha jót, ha rosszat tesznek, az mind őneki anyag.

Csakhogy az azért mégis lélekölő munka. A szegény újságíró félannyi idő alatt kopik el, mint más foglalkozású halandó.

S a szerkesztőségnél még gyilkosabb hely a nyomda. A betűszedőnél kétszerte tovább él az újságíró, mert az ólom gyorsabban öl, mint a tinta.

De amiért mi korábban pusztulunk el, megvan a mi reciprocitásunk is: előbbre vagyunk a többi embereknél egy nappal.

Előbb döfnek hátba vagy csiklandoznak össze az események: ami a közönségnek »ma«, az nekünk »tegnap«.

És ha mi előbb halunk is meg, vigasztal az a hit, hogy a lap nem hal meg soha.

Mert bizony az is csak hit. Magyarországon sokkal öregebb újságírók vannak, mint lapok.

A »Pesti Napló« volna a Nesztor, s az is csak *harmincöt esztendő*s. (Nem is vehetjük hát neki rossz néven, hogy még piros nyakkendő-t visel.)

Ily viszonyok mellett nem tréfa a kétezredik numerus! Vegyünk egy lélegzetet, uraim.

Gondoljuk meg mi az a kétezer szám.

Hány vaspennát koptattak el a munkatársak, s hány munkatársat koptattak el a vaspennák?

Hányszor kellett összeveszni a faktorialis és metrompással? Hány nyomdahiba nyilallott keresztül szíveinken? Hány párbajszekudáns lépte át küszöbünket? És hány kutyanyelvet irtunk tele kétezer hosszú estén!

A tollak mélán percegnek idefenn, az olló vígan nyirbál, s a tegnapi újságok engedelmesen sustorognak a kezeink közt, mert lélekemelő az, hogy egy holnapi lap kilene tegnapi lapot

eszik meg, hogy megújulhasson... Egy szörny, aki apái húsából táplálkozik...

S azalatt odalenn a másik szörny zakatol... a gép. Ez, aki fölszedi ezer kutyanyelvről, ami azokon írva van, s mind belediktálja egy árkus papirosba, hogy az ordítsa tele némán, hatalmasan az országot.

Milyen zene az nekünk, mikor ez a bolondos falánk gép rákezd a rettenetes morgását, azt az idegizgató csámcsogást, amikor ő eszik.

Mert eszik. Éspedig jól él. Minisztereket eszik, nagy politikusokat föltranszcéroz, zsidókat, papokat és apró embereket gyömöszöl be a gyomrába.

És ezt, mint a kókaiak, előlről kezdi minden nap, mert a minisztereken sok hús van. (Tudom, hogy erre azt fogják kérdezni: beleértem -e Tiszát is?)

Ennél a szörnyű gépnél semmi se telhetetlenebb a világon, kivéven a *nyájás* olvasók.

Őnekik semmi sem elég. Ami egy résznek tetszik, az a más résznek nem kell. Egyik erre haragszik, másik arra, egyik ozt szereti, másik azt.

Hányszor hallottam panaszképpen felhozni, hogy »hej, csak ne volna a lap olyan antiszemita«, s ugyanannyiszor hangzott az a szemrehányás is: »ugyan keresztény redakció létetekre, hogy lehettek olyan filoszemiták?«

A közönség közt mindenre akad hívó.

Még olyan férfiú is találkozott egyszer, aki énrólam, pedig szörnyen rest ember vagyok, azt tartotta, hogy az egész lapot elejétől végig magam írom.

Ez a férfiú Czincz bácsi volt, a híres alföldi kortes, aki az eszlári pör alatt ott tartózkodott Nyíregyházán, és zsidó létére természetesen nagy filoszemita volt.

Egy nap dühös vasvilla szemekkel tekint reám, és nem köszön.

Mit vétettem én a derék Czincz bácsinak? — gondolkoztam magamban. De hát végre is abban hagytam a gondolkozást. Úgysem volt az divatban az eszlári pör alatt!

Hazamegyek, nézem a postáról kapott Pesti Hírlapot. Hát egy cikk van benne Törs Kálmántól.

Másnap megint találkoztam Czincz bácsival az utcán.

Messziről mosolyog édeskés kortesi ábrázata, nagyot köszön hódolatteljesen, mintha legalábbis én lennék a szegedi rabbi.

Mivel engesztelhettem én meg a derék Czincz bácsit? — tűnődtem rajta.

Hazamegyek. Nézem a »Pesti Hírlap«-ot. Hát egy cikk van benne Beksicstől.

Harmadnap már megint rám se nézett az öreg, negyednap fidibusszal szolgált, mikor rá akartam gyújtani, s ez így ment egész végig aszerint, amint vagy Törs vagy Beksics írt aláíratlan vezércikket.

De hát ez már mind régen történt, valamikor az ezerhétszázadik számunk idejében. A világ egyre forog. És mert forog, a számokat egyre szaporítja. S a számok egyre forgatják a világot.

Ami eddig volt, nem nagyon jó volt.

Ami ezentúl lesz, várjuk be együtt mai olvasóinkkal legalább a kerek húszezerig.

## A MAGYAR ANTISZEMITA

Egy öreg erdélyi főúr, aki már évtizedek óta nem mozdul ki a kastélyából (nem ereszti a szűkebb patriotizmus meg a köszvény), a múlt tavaszon kiszól a kocsisához:

— Fogj be, Pista, megyünk!

Megyünk, de hát hová? Elbámult a kocsis rettenetes-képpen. Csóválta a fejét, de azért csak mégis előhúzta az udvar közepére a veszekedett Mária Terézia korabeli csészát. Kikereste a lószerszámot valahol a padláson. (Biz azon már a tyúkok háltak.)

Az egész falu elbámult a kihúzott hintó láttára, de legjobban bámult a két pókos lábú ló, hogy hát mi az ördögöt kötozi őket a kocsis ama bárka elé? Csak tán nem azt akarja, hogy azt ők húzzák.

Jelentették kevés vártatva a grófnak:

— A koci előállott, *nagyságos* uram. (Mert nem afféle méltóságos gróf.)



Felült az ős beteges főúr, és parancsolta:

— Hajts a Pestre induló vonathoz.

Hűm! Pestre megy a gróf! Felfordult a világ! Vajon mi történhetik Pesten?

Nemsokára kisült.

Az öreg gróf a főrendiházi ülésre sietett. Arra a »bizonyos« ülésre. És ott leszavazott a zsidóházasság ellen.

Elmennydörögte a maga »nem«-jét, azt is megmondhatom, hogy hol. A »B« betűiben, a Bánffyak között, s azzal újra visszautazott Erdélybe.

Lett is becsülete azóta odahaza. A zsidók remegve emlegették nevét, az antiszemiták büszkén.

— Bánffy gróf tehát antiszemita — Bravó! Ennek jó lesz hasznát venni!

De az a furcsa, hogy ez nem az antiszemitáknak jutott eszébe, hanem a zsidóknak.

Van ugyanis a grófnak egy zsidó árendása az egyik községben, aki ötven esztendő óta háromszáz forinton bírja a regálét.

Ötven év óta megváltozott minden, sokféle kormány tűnt le, tűnt fel, kilencszer fordult fel a világ fenekestől, a pénz értéke felszállt meg leszállt, a regálé értéke emelkedett, de az árenda-összeg nem változott. — Az öreg Áron most is háromszáz forintot fizet, mint fiatal korában.

Hát erre a regáléra vetették szemüket a zsidók.

Három-négy zsidó találkozott, aki nyolcszáz, kilencszáz, egyik pláne ezer forint árendát ígért.

Egy keresztény ember is beállt zsidónak, s gondolván, hogy a kereszténységének most hasznát veheti, ő csak hatszáz forintot ígért a kocsmáért.

Most hát majd elválík, mennyire antiszemita Bánffy gróf.

Bánffy gróf elolvastván az offerteket, a következő monológot tartotta:

— A korcsmát kérik. Többet ígérnek érte. Ezer forint szép pénz! Hogy — azt mondja ez a levél — az öreg Áron már ötven éve bérlí potom áron. Az ám, csakugyan ötven esztendő . . . Bizony ötven! Hogy elfolynak az évek! Nekem ugyan eszembe sem jutott volna. Szegény Áron ötven évig

méri már azt a hitvány lőrését. A gólyától is sok, ha egy egész napon áll féllábon. Bizony isten, illő dolog volna már tenni valamit az öregért . . . Hej, audiát!

(A titkár belép.)

— Írja meg, amice, annak az Áron zsidónak, hogy a regále árendáját leszállítom ezentúl százötven forintra.

Ilyenek azok a magyar antiszemiták.

Így írja azt elég élénken egyik erdélvi levelezőnk.

## **PARLAMENTI KARCOLATOK**



## A FŐRENDIHÁZBÓL

[jan. 11.]

Legelőbb a folyó ügyeket, kérvényeket stb. beszélték meg. Felolvasták a múlt ülés jegyzőkönyvét, s aztán átnyújtogatták sorban az ország különböző részeiből érkezett üdvözlő és bizalmi iratokat és aláírásokat.

Nagy vastag nyalábok voltak ezek. Egyenkint mutogatták fel az illetők, s csak azt jegyezték meg, hány ezer lélek.

S ez ódon, most az élettől pezsgő teremben, oly furcsa, hogy a nép mit keres. Sohase járt még itt a nép. Járt utat járatanért mért hagy oda?

A főurak kevélyen hallgatták: a népszerűség párája mintha füstalakban fejükre üledednék, s ott összevegyülne a ködmönszag, a bodorított méltóságos hajzatok parfümjével.

Úgy tünnek fel különben e bizalmi szavazatok, mint az Apafi Mihály uram mulatozásai, midőn *ugyanazokat* a pénzeszacskókat egymásután kétszer-háromszor is eleibe vitték: »Legyen víg, nagyságos uram, mikor úgyis annyi a pénze«.

Hát ezeknek a bizalmi zacskóknak nagy része is itthon készült a »Magyar Állam«-nál.

Eközben harangoztak délre, s beméne Rakovszky István, a képviselőház jegyzője, fekete bársonyatillában kardosan, s a rettenetes, újra a főrendekhez küldött javaslat vala a kezében.

Rakovszky kardja megcsörrent a mediumon meghajlása közben, s ekkor egy félénk tekintetet vetett köröskörül pápazomén keresztül.

Száz meg száz szem szegződött reá. Felfordult világ ez itt egészen.

Az ellenzék a legerősebb a jobboldalon. Elöl a két főbornok üresen hagyva a hármás piros szék legközepét.

Őeminenciája, az esztergomi érsek náthában szenved, s gyakran húzza ki zsebkendőjét, éppen olyan kartont, aminőt idős parasztasszonyok szoktak viselni a fejükön. A kalocsai érsek álmodozón tekint maga elé, zseniális hanyagsággal rendezett ősz fürtjeivel, bíbor köpenyébe burkolózva. Mögöttük a lila barettes tábor nyüzsgő impozáns látványt nyújtva.

Balról a régi veteránok ülnek, Vay csiga alakúra fésült fejjel, Cziráky János, a főrendiház Tallérosy Zebulonja, atillában, fekete zománcos karddal az oldalán.

A főispánok szekcióját Andrassy Gyula nyitja meg. Tisza gyakran tekint oda, mint a jó gazda a saját vetésére. Bejöttek mind, itt vannak még a székely székek is. Bethlen Andrást talán a hófúvások akadályozzák. A főispánok grófi része röstelkedve húzódik össze egy csomóba, csak a nemesember főispánok, Tabajdy, Rónay Lajos néznek merészen szembe a föltámadt lidércel, mely olyan, mint a sárkány, akinek hét feje van, csakhogy mind a hét fej csak úgy oda van enyvezve.

A középben, illetőleg az ajtó mögött ül és áll összezsúfolva a méltóságos népség és katonaság, tanácsstermekben soha nem látott arcok, kik idegenszerűen nézik a termet, amelyben vannak. Igazi arisztokrata típusok, zsoké kinézéssel, angolos szakállakkal, némelyek bajusztalanul. Azután tömzsi, piros arcok, pisze orrok, ezek a falvokról importált szavazatok.

De mindez együttvéve oly pompás látvány, hogy Rakovszky István beleszédül, s lábait lassú reszketegség fogja el.

— Nagyméltóságú elnök úr, méltóságos főrendek! Van szerencsém átnyújtani...

Megakad, lélegzete eláll.

— Nagyméltóságú elnök úr! — dadogja előlről.

Haynald, az esztergomi érsekhez hajol, s élénken mondja:

— Rossz ómen rájuk.

— Van szerencsém átnyújtani az az izé... a képviselőház által ismét elfogadott... van szerencsém igenis... azaz.

A karzatokon, hol ott ült majdnem az egész »tiszelt Ház«, igazi indignációt kelt, hogy Rakovszky megakadt: ott is rossz jelnek veszik azt.

— Ugyan ne babonáskodjatok — veti oda Bánffy Béla. — Ne legyetek olyanok, mint a nyitraiak, akik mióta az égen az a pirosság látszik, nem akarnak adót fizetni: mivel ugyanis a világ vége lesz.

A karzatok képviselő papjai együttéreznek a főrendek papjaival.

— Mindennek van határa. Csúnya világ lenne ebből. Ki akarja azt, hogy fiaink ne születhessenek a polgármester tudta nélkül?

— És a gabonánk megnőjön ima nélkül . . . — mondja egy másik főtisztelendő képviselő.

— Csitt. Aki így beszél itt az emeleten, sohase jut fel a földszintre.

Míg a képviselői karzaton megerednek a különféle észrevételek (hogy mégiscsak szép dolog ez a magyar alkotmány), addig lent lassan-lassan megmozdul a rozsdás gépezet csikorogva, hogy mitevők legyenek a visszaküldött javaslattal.

Utasítsák-e előbb a *hárm*as bizottsághoz, mely már egyszer elfogadta tárgyalásra (mint egy lap írta: *nagy szavazattöbbséggel*), vagy pedig csak úgy meghámozatlanul üssék-e el rajta a port?

Az ellenzék, melynek vezérévé Zichy Nándor növi ki magát szemlátomást, a *hárm*as bizottság mellőzésével akarja tárgyalni a javaslatot. A legokosabb státusférfiúnak is nehéz kitalálni, hogy miért? Hacsak nem a kiéheztetéstől féltik a fuluról felcsödült szalma-mágnásokat, ha a végszavazás nagyon elhúzódik. Egyszer már volt ilyen politika a rákosi országgyűlésen. A tarisznnyákból elfogyott a kolláció, hát hazaszéledt az ellenzék.

A főispánok, Majthényi, Gyürky, az alapszabályokra támaszkodva kívánták a *hárm*as bizottsághoz való utasítást, de jó Cziráky János öblös hangján és Apponyi György fölöslegesnek találták ezt, s az ajtó mögül viharos helyeslés zúgott fel szavaikra.

Szívszorító volt hallgatni azokat a különféle hangmúlyozásokat, melyekkel az édes hazai nyelv nyomorgattatott.

Nagy figyelem nem uralkodott lenn. Sokan nem jutottak ülőhelyhez sem, azok a falak mellé csoportokba gyűlve diskurálgattak németül. Vagy kimentek az előterembe, hol

az egri érsek hevesen vitatkozott Radó főispánnal, Haynald pedig büszkén mutogatta sokaknak a prágai főrabbi köszönőlevelét magatartásáért. Az egyik Zichy abban találta kevélységét, hogy három erős pad van tele Zichyekkel, s mind nemmel fognak szavazni.

— Csak Zichy Gézáért kár — veté oda egy ősz főispán —, aki ami polgári érdemeket szerez az egyik kezével, elrontja a szájával.

A karzatok női publikuma (többnyire mágnás hölgyek a német csevegésük után ítélve) és a képviselők leginkább érdeklődtek a Bécsből érkezett indigenák iránt. Hol vannak? Merre ülnek?

Hanem a képviselőket aztán megnyugtatta Andrássy Manó:

— Nem lesz itt azokból egy lélek se, csak Windisch-graetz. De annak is birtoka van itt.

— Hát a többiek? — kérdezi Kármán.

— Azok is eljöttek volna, hitták őket ezek a fiatalok.

Hanem a mi Gyulánk aztán levelet írt nekik, hogy ne bolondozzanak. Egy se jön el.

Lent ezalattszavazásra kellett bocsátani, hogy elmenjen-e a javaslat a hármas bizottsághoz vagy ne. Akik az elmenetelt akarják, álljanak fel. A jegyzők elkezdtek őket olvasni, de olyan nagyúri felületességgel, hogy az egyik azt sütötte ki, azok vannak többen, akik felálltak, a másik pedig azt sütötte ki, azok vannak többen, akik ülnek.

Hogy ebből csak az egyik eset lehetett igaz, némi gondolkozás után rájött a főrendiház, s a jámbor elnök (jó borízú hangja van) elrendelte a név szerinti szavazást. A fényes történeti nevek kezdtek lassankint leperegni, s dültek makkacsul a »nem«-ek (Peitler püspök pláne Császká helyett is leszavazott), úgyhogy az »igen«-ek sohase bírták őket elnyomni szaporodásukban.

Nagy izgatottság közt hirdette ki végül az eredményt az elnök. Az ellenzék győzött. Hogy hány szavazattal, az örök titok marad, mert a méltóság nótáriusok jegyzetei megint nem egyeztek össze.

— Nem tudnak ezek százon túl olvasni — mondá egy régi képviselőházi jegyző.



— Ki tudja, hátha csak politika, hogy Tisza ne tudja biztosan, hány voksot kell előteremteni.

Most aztán az volt a kérdés, hogy mikor tárgyalják a javaslatot.

Zichy azt mondta: »Mindjárt holnap«. A kormány halasztást kívánt. Az eddig csendes tenger hullámozni kezdett. Az ellenzék nem akart hallani se az elhalasztásról, s rakoncátlan közbeszólásokkal, türelmetlen zajjal tette idegessé a kormánypartot. A miniszterek leverten ültek székeikben. Csak Pauler mosolygott.

Az elnök kérő arccal fordult az eminenciák felé, hogy az istenért szólaljanak fel, hiszen nem ül hátunkon a tatár, hogy úgy siessünk.

De Haynald csak a vállait vonogatta szeretetre méltóan.

Végre aztán Szögyény emberelte meg magát, kimondván, hogy szombaton lesz a tárgyalás.

Hanem ez mind nem használ semmit: hiába került ki a kormány a holnapi szerencsétlen napot; ez egyszer szombatra is péntek esik majd.

## EGY SÉTA AZ UTCÁN

Mikor még azon panaszkodtunk, hogy mágnásaink a külföldre pártolnak, ki hitte volna, egykor úgy térnek vissza, hogy még a külföldi mágnásokat is elhozzák. Hogy azoknak is úgy megtetszik a magyar alkotmány . . .

Mert annyi tény, hogy itt vannak. Eljönnek-e holnap a múzeumi piros terembe is, még kétes, vagy pedig csak a karzatról fogják nézni a »sujtások« vitézkedését, hogy aztán elmesélhessék otthon mint szemtanúk, hogy a »gyerekek« itt milyen meleg napot csináltak a »sovány úr«-nak.

Egy séta az utcán mindjárt meggyőz arról, hogy itt vannak. Valóságos ismerkedési csoportok alakulnak a kirakatok előtt és az utcák szögletein. Erdély hegyi levegőn nőtt mágnás ifjai, akik egy kicsit feszesen mozognak a talpig új ruhákban, amiket a marosvásárhelyi szabó varrt ez alkalomra, találkoznak Bécs kékvérű arisztokrataival, kik halálos unalommal nézdelődnek szerteszét. Lakk topánkáik, szépen vasalt

pepita nadrágjaik valóságos bámulat tárgyát képezik a pesti dandyknek. Gromon Dezső tanulmányutat tesz a Váci utcán.

A Nagy Kristófnál a fiatal Cziráky terel egy csomó fiatal urat maga előtt: rettentően vigyázva, nehogy eltévedjen valamelyik vagy elmaradjon mellőle.

Az egész utca összeköttetéssel látszik lenni a holnapi szavazással.

Itt egy főispán dökög búsan a földre szögzett fejjel. Majd feltűnik egy-egy fekete reverenda, arany kereszt a nyakban, tarsolyos huszárral a háta mögött.

Egy kormánypárti képviselő, az intimusokból való, sietve rohan a klub felé. Egy másik pedig a klubból rohan ki. Ezek a galopinok. Híreket visznek, hoznak. A lázas készülődés sűrűség-forgása élénkíti meg az egész hadivonalat az »Európa« és »Angol királynő« között középtűt a főhadiszállással, a klubbal, ahol ma a délelőtti tarokk (tizenöt esztendő óta először) nem volt megtartható. Mindenki ideges, mindenkinek dolga van, mindenki siet. Hiszen a legfőbb pagátot akarják most elfogni a patzerek.

A szállodákban is nagy az élénkség. A vasút halommal hozza a főúri vendégeket címeres bőröndeikkel. A kapus csöngettyűje egyre süvít. A kapuk alatt már várják őket az itteni »intézők«, éppen úgy, mint az a Hogarth képén látható.

Az ellenzék hadiereje úgyszólván együtt van már. Csak szép szóval kell tudni őket tartani. A Cziráky- és Károlyi-palotákban vannak a szervezkedések. Fiáker fiákert ér előttük, mert a címeres fogatokat ma a hölgyek foglalják el, kik szinte benne vannak a korteskedés izgalmaiban, s látogatást tesznek mindenfelé, hogy kedves ajkaikkal még egyszer szívrükre kössék a férfiaknak: »Vagy a paizzsal, vagy a paizzson«.

## A FŐRENDIHÁZBÓL

[jan. 13.]

Már jóval tíz óra előtt rajzott a közönség a Múzeum környékén. Nagy tömegek nézték a méltóságos urakat, de csak azokat vették észre, akik kocsikból szálltak ki, azokra nem

volt gondjuk, akik észrevétlenül suhantak be a Múzeum-kertbe vedlett ruhákban, s felsompolyogván a lépcsőkön, bámulatba ejtették a nyalka teremőröket, hogy ők is törvényt fognak itt hozni.

Csodálatos, hogy a főrendiházról nem akkor tűnt ki, milyen avult, mikor tehetetlenül szundikált, hanem most, mikor hatalmasan birkózik!

Pont tíz órára zsúfolásig telik meg a terem, most volna jó ide a híres Hatvani professzor, aki aszerint szélesítette ki bűvészetével a szobáját, ahogy a vendégei érkeztek. Fej fej mellett volt. S milyen fejek! A szép patrícius arcok mellett igazi mágnás típusok, majd szokészerű alakok. Kiélt rouék, elzüllött speciestek, kataszteri hivatalnokok, díjnokok, fináncok és zsandárok. Egypár hadnagykán nagyon is meglátszik, hogy a tisztai atillájuk nagyon új keletű. Nehány deranzsírozott külsejű ember is szembeötlik, szégyenkezve lupulnak a hideg márványoszlopokhoz. Ezek most fogják olkiáltani a legutolsó vagyonukat egy »nem« vagy »igen« szóban, mely innen vagy onnan protekciót szerez nekik.

A sárga szép terembe három nagy ablakban át szűrődik be bájosan a téli napfény felülről, megaranyozva az izgatottságtól megélenkült arcokat: a türelmetlen, nevetgélő fiatalnőket, a kopasz fejeket s a méltóságos ősz szakállakat, aminő a Török Napóleone és Szmrecsányi Dáriusé.

Ülést jóformán csak az excellenciák kaptak, meg a papok. Itt már az ember nem kezdődik a bárón, hanem végződik.

Egypár pufók mágnásocská a királyi páholy alatt felült a felparkányzatra s úgy odatapadt, hogy késsel fog kelleni lefejegetni az ülés után.

A karzatok is zsúfolásig teltek meg. A képviselőkarzat első sorában a legelőkelőbb női közönség: a liberális mágnásnők. Andrásy Gyuláné még mindig bájosan, üdén, mellette fehérlik fehérebben a márványoszlopánál is, amelynél ül, Tizsa Paula, barnában szépségre mása, gr. Andrásy Ilona, anyósa Batthyányné, tisztos magyar matróna, mintha maga Lorántffy Zsuzsánna lenne. A szomszéd rekesztékben a fiatal Andrásy comtessek, kik mintha aratásra jöttek volna, magokkal hozták a reggelijöket is. Ki is tudhatná azt, hogy mikor lesz ennek vége?

A szemközti oldalon a »mishallgató hölgyvilág« ült, keresztekkel és olvasókkal a nyakukban. Ez a »psütt« most az oppozicionális mágnásnőknél.

De pszt . Csend lesz egy percre, jön az elnök, s föllép az emelvényére, messze eltolva magától a csöngettyűt elég neki a nagy szemöldöke is. (Tudom irigyli tőle Péchy Tamás.)

Utána kisvártatva belép Coburg Fülöp herceg, s egyenesen leül Andrassy mellé, miután néhány szót váltott az osztrák főurakkal, a hatalmas, szálas Schwarzenbergekkel, az eleven, vidor Windischgraetzekkel és az előkelő kinézésű Lichtensteinokkal, kik egy csomóba verődve beszélgetnek a bejárat tisztásán, s olyan komolyan viselik magukat, mintha igazán komolyan vennék a dolgot, hogy ők most ide jöttek megmenteni a magyar alkotmányt.

Az ellenzéken rossz hangulatot csinál, hogy Coburg eljött, s Andrassy mellé ült.

— Ez hát az egyik sláger ! — mormogják.

De legott emelkedik a hangulat, amint megérkezik suhogó bíboros köntösében Mihalovics, a zágrábi érsek is, s együtt egymás mellett lesz láthatóvá a három papi fejedelem a tegnapelőtt óta is megszaporodott püspöki karral.

A miniszterek is elfoglalják helyeiket, Tisza, ki elkésve érkezik bicegve, kezét fog Coburggal, Andrassyval, majd a saját tájékán az öreg Czirákyval is, s leül farkasszemet nézni a primással, ki éppen most emelkedett fel helyéről, s rövid csengő szavakban jelenté ki, hogy ő és püspök társai ma is ragaszkodnak előbbi meggyőződésükhöz, s nem fogadják el a javaslatot.

Ősz szempilláit buzgón lecsukja, s ceruzáját, mellyel gesztikulált, nyugodtan leteszi Esztergom érseke és leül, a püspökök félig felemelkedve helyükből . mintha varjúsereg akarna fölszállni, valahányszor mozdulnak . élénken éljenzik; a kis oppozicionális női tenyerek a karzaton hal-kan összecsapódnak .

A primás feltűnően rövid beszédében meg van adva a mai napra való üdvös taktika, hogy semmit se kell beszélni: mert meglehet, a kormány beszédekkel akarja kihúzni a tárgyalást hétfőre. De bizony csak elmondja azért Szécsen

Antal, amit tud, de máris kezdik türelmetlenül hallgatni az oszlopokhoz támaszkodó báró urak. »Szavazzunk«, kiáltja egy nagy bajusz tulajdonosa, utána innen-onnan többen.

— Lassabban legyenek azok az »oszlopok« — recseg bele az öreg Cziráky, cvikkerjét vészjóslóan taszítva le orráról.

Szécsen ellenzéki beszéde után most már okvetlenül kellett egy kormánypárti hang. A baranyai főispán, Perczel Miklós állt fel, nyulánk, magas öregúr, ómódira a nyaka körül csavart fekete kendővel. Magyarosan beszél, de unalmasan. Az ideges Haynald kimegy a büfébe, s utána többen egy kis diskurzusra, s Tisza is gyakran kél fel és távozik vagy az előcsarnokba, vagy Coburg herceghez. Általában eleven sürgés-forgás vehető észre, élénk közlekedésnek jelei a külső világgal. Gróf Bánffy Béla gyakran megjelenik az előcsarnokban, majd újra távozik.

Tiszát a konzervatívok látván hogy ideges, elkezdték még jobban haragítani odakünn:

— Adok én neked egy jó tanácsot, kegyelmes uram.

— Hadd hallom, mert sürgős.

— Nem éppen, mert már csak a javaslat harmadszori idejövételére szól. De mondhatom, biztos arkánium.

— Ha hasznos volna, nem mondanátok meg.

— Egészen kétségtküüli. Van vagy negyven mágnás képviselőd a Házban. Azok megtehetnék a kedvedért, hogy lemondának. Oda könnyen kapsz mamelukokat, ide pedig megvan velök a többséged.

— Köszönöm. Nem megyek segítségért a szomszédba. Messzebb van az nékem, mint nektek Bécs.

Odabenn Gyürky Ábrahám gróf kezd szólni. Még mindig meglátszik rajta, hogy katona volt valaha. Hetykén veti hátra kopasz fejét, mintha glédába állna, s hosszú szakálla úgy reng, mint egy fekete zászló. Feszesen, gavallérosan áll rajta a fekete ruha, a vakító fehér mellény és a kikandikáló dandys zsebkendő a néhai Batthyány Lajoshoz hasonló férfias arc. Kezdi pedig az eszlári dolgokon, s kiemeli a magyar nép józanságát, dicsérve Graeffl főispánt, akinek köszönhető, hogy a szabolcsi nép higgadt maradt.

Viharos hahota tör fel az ellenzéki padokról, hogy az egyik főispán a másikat dicséri. Gyürky kifejti továbbá, hogy

a bizalmi feliratokban nemigen lehet elbizakodni, mert még több bizalmi feliratot lehetne gyűjteni, ha a papi javak elvételéről volna szó . . .

— Hohó, hahó, hehe, haha! — zúg fel ismét az orkán.

— Ha a papi javak elvételéről volna szó . . . ismétli Gyürky.

— Eláll. Hó! Hahó! Az nem lehet Eláll!

Rengeni látszott a terem. Percekig sűvített, dörgött a kiáltás, a tiltakozás moraja a termen véges-végig. Mintha »tallyhó«-t kiáltanának az erdőkön át, s a szirtek visszhangoznák.

De Gyürky még jobban feszítette ki mellét, úgy áll ott, mint egy márványszobor, s újra ott kezdte, ahol elhagyta.

— Ha a papi javak . . .

— Ugyan hagyjátok abba. Mert Gyürky kigyózi estig.

Gyürky után igen csinosan és okosan beszélt báró Pongrácz Vince. Nemcsak új ember, de csinos ember is. Kár, hogy háttal volt fordulva a hölgykarzatnak. Rozner Ervin beszéde alatt már unatkozni kezdtek az ellenzékiek, s orációját, melyet összecsucsorított ajakkal egy kissé nyeglén mondott el, többször szakították félbe.

Különben is már tűrhetetlen lett a levegő a teremben. A pára ködként gomolygott a fejek fölött, olyan sűrű, nehéz, hogy az öreg podagrás urakat fojtogatni kezdte. A köhögéstől alig lehetett valamit hallani, s a gőztől alig lehetett látni. A napfény se bírta magát keresztültörni, s zordon félhomály lett a teremben.

Csakis olyan rokonszenves alak számíthat még meghallgatásra, mint gróf Csáky Albin. Fialat körte képű ember serte hajjal, hanem a hangorgánuma nagyon szép, s előadása folyékony.

— Eláll — zúgott az előbbi vörös bajusz.

— Hagyjuk kibeszélni — kiáltotta közbe egy paprikajancsi kinézésű főrend —, hiszen be kell bizonyítania, hogy mért volt kandidálva miniszternek.

Hanem ezalatt Szögyény is elunta az ülést a kényelmes elnöki székben (hát még mi a zsúfolt írói karzaton, mely szintén tele volt indigenákkal!), s odaadta helyét Cziráknak, szívére kötve, nehogy valami manővert csináljon, míg ő odajár.

S valóban éppen Cziráky uralkodása alatt történt meg, hogy mindnyájan kifogytak a szóból, s féktelen türelmetlenséggel kezdték követelni a szavazást.

— Várjuk be az elnök urat — mondá Cziráky nagy zavarában.

S míg az elnököt várták, azon néhány perc alatt még összesúghattak a pártok, klikkek, még válthattak egypár egyetértő szót... itt egy biztatás... ott egy ígéret. Mert csodálatosan formálódtak ezek a szavazatok! Pálffy János például azért szavazott igennel, mert a többi Pálffyak szavaztak nemmel.

— Én sohase szoktam — úgymond — a családommal egy véleményen lenni.

Az osztrák főnemeseik mellé felvigyázók adattak, akik vigyázzanak rájuk, s megsúgják nekik a »nem«-et, ha eltalálnák a döntő pillanatban feledni. A süket öregurakhoz mentorok húzódtak, akik megrántsák a kabátjukat, ha szavazni kell.

Egyszóval elérkezett a nagy pillanat...

Nem, még nem. Szögyény megérkezése után még Tisza szólott, tapintatosan, de röviden fejtegetve a javaslat célját.

Most aztán csakugyan a szavazás jött. Az izgatottság a tetőpontra hágott.

A méltóságos ház órája délután egyre járt. Zichy Ferraris Lajos megfogta a lajstromot s olvasni kezdte a neveket. A főrendeknél is voltak ilyen kiosztott lajstromok, mindenki maga elé teríté, s lázasan jegyezte az eredményt.

Jegyzett Simor és az izgatott Haynald, csak Mihalovics ült köztük közömbösen. Jegyezett Tisza, jegyezett Szapáry és Orczy, csak Pauler várta az eredményt nyugodt keresztényi érzelmekkel, mint a Magyar Állam mondaná.

S amint a névjegyzéken minden következő lapnál fordítani kellett, kétszáz röpke papírnak csattogó suhogása ugyanazon szempillanatban, mintha egy óriási madárnak szárnyrebbenése lenne.

Csupa »nem«-ek peregtek. Az ellenzéknek már harminchat szavazata volt, mikor az első igen elhangzott, a Bánffy Miklósé. Azontúl nőttön-nőni kezdett a kormány listája a főispánokkal, kikből azonban Lonovics, Eszterházy, a fia-

tal Mailáth, s többen hiányoztak (jele, hogy Tisza nem fejtett ki oly kétségbeejtő erőlködést, mint az ellenzék), Szapáry István pedig nemmel szavazott, kit, valamint Szapáry Gézátt éppoly lelkesen éljeneztek meg ezért, mint a túloldalon Coburg herceget és Andrássyt.

A főispánok szavazatai mohón ették a differenciát, sőt az első grófi neveknél oly rosszul kezdett menni, hogy a kormány-párt számai lettek kövérebbek. Az ellenzék türelmetlenül zúgott le egyeseket, ha igennel szavaztak. Egy Széchenyi gróf igenjénél éles fütty hallatszott. Jó Szögyény mérgesen nézett fel a karzatokra. Haynald a barettjét igazgatta. Battyány Elemér dühösen tépdelte a rózsáját a gomblyukában . . . Az ellenzék szénája rosszul állott. Hanem hát ezen még korán búsulni. Hiszen ezt a főispánok cselekedték.

Igaz is, a grófi nevek hatalmasan beütöttek. Mikor ostorhegynek leszavazott a Zichy-had, közel ötven többsége lett az ellenzéknek. Ezt már lehetetlen utolérni.

Természetesen történtek közbe mulatságos epizódok, egy-egy éneklő hang, minő a Vancsáé, vagy egy-egy tévedés, mint a Pallavicini Hyppolité, ki »igen«-t mondott, s ijedten kapta hátra a fejét, mert »nem«-et akart mondani. Egy erdélyi mágnás a testvére helyett is leszavazott nemmel, amikor észrevették a turpisságot. Őméltósága hasbeszélő, s jól tudta utánozni az otthon maradt törvényhozó hangját is. Miskére (aki úgy néz ki, mint egy kis megőszült cickány) éppen akkor jött rá a csuklás, mikor szavaznia kellett volna.

Az ötven többség után minden arc Tisza felé fordult. Mit csinál Tisza? Ugye ni, milyen sápadt! De az csak képzelődés volt. Tisza még bízott a sikerben, mert a báróknál kezdett csak igazán nagy érdeklődéssel jegyezni. A bárókra volt állapítva a kormány reménysége.

S valóban a bárók megtették a magukát. A P betűnél már úgy leolvadt az ötven többség, hogy alig maradt belőle négy. A leglázásabb percek következtek. A szívek hangosan dobogtak. A serpenyő folyton ingadozott. Minden új »igen« vagy »nem« keresztülnyargalt az idegeken. A szemek csillogtak, az arcok sápadoztak, olyan síri csend volt, mintha ez a temető volna, csak a papírok suhogtak, és a ceruzák monoton karcolása hallatszott.



Minden voks életbe vágó lett, külön-külön örömet és bánatot okozott. Hanem föl is rúgott a voksok értéke. Most már a személyeket nem lehetett elhódítani, igyekeztek tehát elhódítani a hangot. A halkán kimondott igenekre disputáltak, hogy azok nemek és viszont. Vécsey Lajosra, mikor a »nem«-et elzengte, ráfogták, hogy nincs ott, s személyesen kellett megjelennie a médiumra, hogy ő ott van, de akkor se akart ráismerni senki.

Végre elfogytak a nevek, a lajstromok fölé hajolt fejek élénken föl vágódtak. Az ellenzékiek felugrottak székeikről, a papok kézzszorítással gratuláltak egymásnak. A hölgyek nyájasan integettek legyezőikkel ismerőseiknek. Tisza idegesen lecsapta a lajstromot, a főispánok leverten siettek az ajtóik felé.

Az ellenzék győzött nyolc szavazattal.

— Van-e még valaki, akinek a nevét nem olvastuk a lajstromban? — kérde az elnök kelletlenül.

— Van még — mondák néhányan, egy főurat tuszkolva elő.

— Az én nevemet nem olvasták? Gróf Dessewffy Miklós.

— Tessék szavazni. Elfogadja a javaslatot vagy nem.

— Nem — mondá az elkésett gróf.

S ez volt az utolsó »nem«, amely a teremben elhangzott.

— Ezt már legalább elengedhették volna — mondá Tisza keserű humorral.

## A T. HÁZBÓL

[jan. 15.]

Úgy van most Tisza, mint mikor az embernek nagyon kisebesedik az egyik lába, sokkal jobban örül, mint azelőtt, a másik ép lábának, még hogyha van is rajta egy kis tyúkszem.

Ott volt az alsóházban kedves mamelukjai között, akik igyekeztek vidám arcot vágni a tegnapelőtti vereséghez, s valami okosat kigondolni a számára, hogy mi történjék azzal a megdagadt lábbal.

— Borogatni kell olajjal és ecettel — tanácsolja az egyik, kinek lelke előtt a 38. §. módosítása kóvályog.

— Hagyni kell, pihentetni kell, begyógyul magától is — hajtja a másik.

— Ejh mit! Egyszerűen amputáltassuk!

Itt új lélegzetet szí be a hatalmas miniszter, ki ellen erős csapást mértek a Múzeumban. A láza szűnik a saját talaján a saját levegőjétől, a saját vizétől. Anteus is bizonyosan csak azért lett erősebb, ha földhöz vágták, mert talán nem a saját földjéhez vágták.

Az ismerős folyosók érdekes zigzugaikkal, kedves fülkéikkel, a hívek és a leghívebbek, amint ott jönnek-mennek nyugodtan, zavartalanul, finom szatirikus mosolyával Csernátony, hatalmas, vaskos lépteivel Prónay József, fürgén, gondtalanul Horváth Gyula, akiről meg van írva, hogy olyan ügyesen tudja gruppírozni a semmittevést, mintha örök lázas tevékenységben volna; ott sétál fel s alá Bánffy Béla nagy panaszkodásokkal: hogy ő lévén a főrendi szavazásnál a rendező, elszámította magát *a kabátokkal*. Tudván ugyanis, hogy a kormánynak biztos százkilencvenegy szavazata van, s nem találván a ruhatárban csak háromszáznyolevankilenc téli felöltőt, biztosan konstatálta a *két szótöbbséget*. Ki gondolhatott volna arra, hogy tizenegy olyan főrend is van bent, akiknek január közepén nincs téli kabátjuk?

De félre e bús reminiscenciákkal . . . a folyosó, mondom, visszaadta Tisza erejét, intimusait látván elvonulni sorba maga előtt, érezte, hogy még nincs egyedül.

Itt jön Széll Kálmán is a felgyúrt nadrágjában. nini, Andrássy Tivadar fehér gallért vett föl egy vöröscsíkos ingre. (Nosza, hívjátok hamar Fenyvessy Ferencet, hadd lássa az új divatot.)

Majd feltűnt Horvát Boldizsár rokonszenves alakja . . . az öreg Pulszky átjött egy kis trics-traccsra. Minden oly házias volt és kedélyes . . .

Csak az antiszemiták rontották a hatást, akik kifeszített mellel gratulálgattak egymásnak,

— Hát ugye, mégis csináltunk valamit? — mondogatta Széll György a kezét dörzsölgetve.

Általában a föléledés, forrongás színezetét viselte magán

a folyosó. Nehány főispán komoran elszántan defilírozott a miniszteri szoba előtt. Az ellenzéki politikusok fejei sugdostak, tervezgettek. Szövevségek bontatnak és köttetnek.

Egypár feudális főrend eljött vizitbe, s Simonyiékkel diskurálgatott.

— Hej, Géza bátyám, pompás szónok ez a Szécsen — jegyzé meg egy fiatal képviselő.

— Az bizony, öcsém. Sokat *pisszegtem* már neki életemben.

Ad vocem pisszegés! . . . Hiszen nekem a pisszegésen kellett volna kezdenem a mai ülés leírását.

Mikor Tisza beléptével fölhangzott az éljenzés a Házban, egypár pisszegés hallatszott elenyészően ugyan, de elég érthetően. Egyik, a legélesebb a nőkarzatról. (Már bizonyos, hogy egy főrendi tagnak kell ott lappangnia valahol.)

Más érdekes mozzanat alig is volt, kivéve a főrendi jegyző fogadtatását.

A legdaliásabb levante jött, a szép szőke, kis bajuszú gróf Cziráky Béla, az hozta a fatális üzenetet.

Még sose volt itt, eddig mindig Rudnyánszky s Nyáry járt át. De már ehhez mégiscsak a legjobb jegyzőt kellett küldeni.

A főispánok és a mágnások külön rekesztékei zsúfolásig megteltek, meglátni a tegnapelőtti ülés utolsó aktusát. A pohár legfenekéről kiinni az ürmöt azok, s az édes nektárt ezek.

Mihelyt Hegedüs elvégezte előadói beszédjét, fölkel Cziráky Kovách László mellől, s odalépett büszkén az elnöki omelvény elé, selyem brokát atillában magyar csizmában.

Mély csend lett a teremben. Csak a Cziráky kardja zörrent meg egyszer, mikor a kezével gesztust csinált a bátor, ropogó hangon elmondott rövid üzenethez, hogy a főrendek »nem járulhatván hozzá« stb.

A szélsőbalról tompa éljen morajlott fel, mely gyorsan végighömpölyögve a padsorokon, növekedőben zajossá s a habaréki padokon lelkesé izmosodván, újra visszakerült, megújult kétszer, háromszor, s még folyton hangzott azután is, ahogy a jegyző rég eltűnt a mediumról.

Vele hirtelen eltűnt a mágnás rekeszték is a karzaton.

Törődnek is ők a büdzsével, az országgal, ők csak a magok jegyzőjének látványos fölléptét strázsálták.

Ez a kétszeri éljenzés volt aztán a mai délelőtt témája. Egypár habaréki ember Tiszát is megéljenezte, mire egy hang felkiáltott a szélsőbalról: »Látszik, hogy honnan fog kiegészítettni a kabinet«.

Ezt a felkiáltást mintegy illusztrálta Tisza, midőn később odament ülni Szilágyi Dezső mellé, s hosszasan társalgott vele.

Hanem a főrendi üzenet után a »Ház« kedve is megcsappant a költségvetési vitát hallgatni. A képviselők zsúfolásig megtölték a folyosókat. Mocsáry s Gruber János beszélhetett kedvére odabenn, csak Hegedüs és Szapáry Gyula hallgatta őket illedelemből.

Grubert orációja végeztével sokan interpelláltak: hogy beszélhetett olyan antiszemita szellemben?

— Kénytelen voltam vele. Azt a hírt veszem otthonról, hogy antiszemita jelöltet akarnak ellenem felállítani. Hát mondom magamban, hiszen vagyok én olyan okos ember, hogy el tudom magam is játszani a bolondot.

A vitával senki sem törődött a folyosó népe közül (hiszen folyik az szépen magától is odabenn), míg egyszer csak délután egy óra táján az elnöki csengettyű reszelős hangja riadozik, s a betóduló követek és a kormány szincerizáló tagjai elbámulva hallják, hogy már vége van.

. . . Olyan volt ez, mint mikor az embernek a fájós fogát húzzák ki tudtán kívül.

## A T. HÁZBÓL

[jan. 18.]

A büdzsé vita részletei óta a folyosó dominál. Nálunk senkit sem érdekel olyan ügy, mely fordulatokat nem hoz, s melyet pártcélokra kizsákmányolni nem lehet. Még a miniszterek se érdeklődnek a büdzsé iránt: hiszen arra való a többség, hogy megszavazza. A piros székeken álmosan ül Szapáry, Széchenyi türelemmel, Tisza töprengve. Előtte kormányzatának összes látható eszközei, a kis fekete diákos

kalamáris kinyitva, az egyik pápaszem letéve (mert minden beszéd után tisztá pápaszemet vesz a miniszterelnök), s a plajbász és a toll egymáson keresztbe fektetve.

A karzatokra néhány szegény ember feljár melegedni. A főrendiek helyén ott ül a »tizenkilencedik Zichy«, a fiumei kormányzó, szép szőke szakállával, szelíd gyermekded arcával.

Odalent minden padba egy ember jut. S fagyos, ízetlen hangulat van. Néha megindul az ásítózás valamelyik oldalon, s fut, terjed, mint a ragály, pártkülönbség nélkül. Somssich nyújtózkodik, Tischler ujjával dobol a padon, Boér szunkikál, az öreg Plachy pedig farag, egyre farag Csak Prileszky kiáltja közbe néha: »Halljuk, halljuk!«

S erre a jóízű hangra felnyílnak egy percre a becsukódott szempillák, az elnök felemeli fejét, az előadó megillegeti a derekát.

A beszédek lassan, vontatottan peregnek a feledés tengerébe. Csak a gyorsírók asztalán hallatszik monoton álmos percegés.

Ami kevés élet van, az mind a folyosóra gyűl, hol a főrendi szavazás okozta láz már elmúlt, s mióta a legközelebbi hadi taktikáról is értesülve vannak a bizalmasok, hogy ti. egy határozati javaslattal leveszik ugyan a szegről a zsidók és keresztények közti házasságról szóló javaslatot, de nem úgy, mint ahogy a rossz ruhadarabot szokták elvetni (hanem csak azért veszik le, hogy elküldjék a szűcsnek, hadd zsinórozza ki még jobban), azóta helyre állott a nyugalom, legfeljebb egy-egy élc vagy elkésett adoma vetődik még fel a »kataszter mágnások« inváziójából. Azokat is csak azért kell meghallgatni, mert Németh Albert még csak tegnap jött otthonról, ő hát nem mondhatta el előbb a véleményét.

Annyi bizonyos, hogy a főrendiház éles megjegyzéseknek van kitéve. Előkerülnek most még a régi bűneik is.

Valaki elbeszéli, hogy mért zárták ki 67-ben a főrendek F. S. grófot.

— Hát azért, mert muszkavezető volt.

— Dehogy azért. Hanem egy csata után, midőn orosz tisztekkel járt a holtak között, megrúgta a lábával egy magyar tisztnak a hullóját.

— Tehát azért? Igazuk volt!  
— Dehogy azért. Az egyik orosz tiszt felháborodott ezen, s a grófot arcul ütötte . .  
— Azért?  
— Dehogy azért. A gróf emiatt nem kért a katonatiszt-tól elégtételt, hát azért.

Tisza Lajos is sok tréfás megjegyzésnek van kitéve, amiért olyan rosszkor lett gróf.

Jókai megáll egy antiszemita grupp előtt, és magyarázza nekik, hogyan lett ő filoszemita. Prileszky a klubbeli magatartásával dicsekedik:

— Ha Urunk akkor rám hallgat, ma vígan fütyölhetne. Megmondtam én, hogy ne boldogítsuk mi a népet olyan törvénnyel, ami nem okoz neki örömet.

Mocsáry megütközve szalad ki a folyosóra:

— Baj van. A miniszterek udvarolni kezdenek. Széchenyi odajött Csanádyhoz, s már egy félórája kapacitálja valamire.

No, már ezt csakugyan érdemes megnézni. A fél folyosó tódul be meglátni a csodát. A nagy magyar édesen mosolyog, és ügyetlenül hajlítgatja a nyakát ide-oda, amire tréfásan megjegyzi Szilágyi Dezső: »Úgy látszik, hogy a kálvinista nyak is csak olyan, mint a lutheránus nyak: biztos, hogy görbe, csak hogy nem lehet róla tudni, merre görbe«.

S míg ott benn évdnek Csanádyval szemöldök intésekkel, vállrángatásokkal magyarázva neki a »honárulás«-t, azalatt künn gróf Hunyady László szorongatja egy fülkében Pulszky Ágostot, hogy hát lesz-e fusio coalicio?

— Mert hát itt az ideje, hogy csináljunk valamit. Nekem, tudod, bajos dolog az ilyen, mert két udvartól is függök. Ha a bécsi burg miatt tehetem, nem tehetem a belgrádi konak miatt. Ez azonban egészen kedvező perc. Most szabad vagyok.

A büfében a Ház legvidámabb és legfiatalabb elemei szürcsölik a sherryt. A mamelukok jelentőségteljesen össze-súgnak:

— Hát mi lesz, hm? Leszünk ellenzék, hm? — S hami-san hunyorítanak a szemekkel.

Horváth Gyula arisztokratikus, összeredőzött homloká-ról igyekszik mindenki leolvasni az államtitkokat. Újság-írók lesik mozdulatait, s öreg politikusok kézzől kézre kap-

ják, mint valami kedvenc babát a gyermekek. Mert Csernátony is sokat tudhat, csakhogy nem szól. Bánffy gróf is be van avatva mindenbe, és ő beszél is, csakhogy úgy tudja előadni a kormány plánumait, hogy aki azt meghallgatja, még kevesebbet tud, mint azelőtt.

— Tisza nem szól, kérem, soha semmit. S ebből két jó dolog következik, kérem. Egy az, kérem, hogy mi semmit se fecseghetünk ki, és más az, hogy mi mindnyájan mindent tudunk, mert semmi többet nem tudhatunk.

Ha azonban nagyon kínoz valakit a kíváncsiság, annak megsúgják nagy titok pecsétje alatt, hogy a kormány még a február folyama alatt hatvannyolc grótot és száztiz bárót fog kinevezni. Orczy már csinálja is a lajstromot éjjel-nappal.

Persze, hogy ez legcélszerűbb mód a felsőházi ellenzék tönkretenni.

Galopinok jönnek futva e percben .

— Érdekes kérdés a Házban.

— Lehetetlen! Kit akasztanak?

— Thaisz Eleket!

— Ki beszél?

— Pázmándy.

Csakhamar megnépesülnek a padok. Pázmándy erős festékekkel dolgozik, s még a mankója is robajt csinál, amint hevesen gesztikulál. Népszerű tárgy ez. S ha igaz, hogy a rendőrség fölfelé csak hatalmi eszköznek használtatik, az is igaz, hogy lefelé meg az a rendelkezése, hogy ha már minden téma szakad, legyen a publikumnak kit szidni.

Tisza erre elkezdi dicsérni a csendőrséget, melyről azt mondta a megboldogult Ráday legutolsó beszédjében, hogy nagyon üdvös hatása van: azokon a vidékeken, ahol életbe léptették, máris zsúfolásig tele van minden börtön rablókkal, tolvajokkal. Tisza is valami ilyet mond, s átadja a szót Busbachnak.

Busbach lándzsát tör a rendőrségért. Mint olyan ember, aki együtt szokott vacsorálni Thaiszszal, csak nem hagyhatja a pajtását tönkretétetni. Hanem egészen tökéletesnek ő se találja a rendőrséget, s különösen azokon a hölgyeken botránkozik meg, akik, midőn Phaetón a maga szekerekével elhajt az égen, a csillogó gázvilág fényében megjelennek, s magas sarkú

cipőikkel s szemvakító harisnyáikban kacéran lejtének nagy tömegekben az utcákon.

Az öreg Boér fölébred a padban:

— Mi az, mi?

— Semmi az. Csak aludj. aludj, bátyám.

Irányi Dániel elhagyja a termet. A fiatalabb képviselők közelebb húzódnak a szónokhoz.

A nagy Busbach pedig egy kanyarulattal átszalad a hölgyektől a fiatalurakhoz, akik nemhogy emelnék a közérkölcsiséget állásuknál fogva, hanem legelől ülnek a Terézváros spelunkáiban.

Egymást döfködik ott néhányan.

— No, szóljatok már, valamelyitek, személyes kérdésben.

De néma az mind, s a Busbach szavaira sűrűen potyognak a kitörő »helyesek« minden oldalról.

Ez keserű lecke volt, s egyszersmind bezárta a belügyi tárca költségvetését.

Az előadó leszállt székéről, Tisza felvette télikabátját és eltávozott.

Utána aztán oszlanlani kezdtek a többiek is, de a miniszterelnök még hallhatta a beszélgetést az előcsarnokban, míg kocsija jött:

— Hol találkozunk estére? — kérdé egy tompa hang.

— A »Kék macská«-ban — felelte egy rekedt hang.

## A FOLYOSÓRÓL

Nedves, ködös idő van. Az acélszürke levegő, mikor a Sándor utcába lépünk, egészen elnyeli a tisztelt épületet. Csak akkor veszi észre az ember, hogy már ott van, mikor kigomolyodik előtte a nagy botú, mord arcú kapus, ki önméltóságának tudatában csupán a belépő minisztereknek bilenti meg a kalpagját, még azt se mindeniknek, mert a horvát miniszter például neki köszön előbb.

A fertelmes köd nekidűl a folyosó ablakainak is: félhomály terjeng a korridoron, s a gázak piszkos lánggal



lobognak a szögleteken, táncoló árnyékvirágokat vetve a futószőnyegekre.

Nincs itt künn egyetlen lélek sem. Mély csend uralkodik mindenfelé, csak a büféből hallik ki, mint a csöngettyű, a bájos Irma nevetése. Ebből lehet kiokoskodni, hogy mégis ülés van.

Mégpedig rendkívül érdekes ülés lehet, hogy mindenkit ott bent tart lebilincselve a tárgy. Én istenem, hát van még ilyen tárgy is? Hallatlan botrány lehet az! Vajon ki beszélhet odabent?

— Simonyi Iván kezd szólni -- felelt egy hang a hátam mögött.

— Simonyi? Azt hittem legalább is Tisza!

De e pillanatban félreugrott a teremőr az ajtó mellől, s kifelé kezdtek özönlenni a képviselő urak.

— Ki beszél?

— Simonyi.

— Azért jönnek önök ki?

— Dehogy, azért mentünk be.

— Akkor hát nem értem.

— Egyszerű a dolog. Simonyi elszólta magát. Hogy szívesebben hallgassuk, kijelentette, hogy ma említeni se fogja a zsidókat. Amire aztán kijöttünk valamennyien Nincs ott benn más csak Péchy, Wahrmann, az előadó, a kereskedelmi miniszter, akinek a költségvetését tárgyalják és ő maga, no meg szegény sztenográfusok.

S valóban az egész Ház ott kóválygott a folyosókon, hanem — hiszen minden napnak megvan a maga külön karakterisztikuma — ma a jobboldali folyosó volt in floribus.

Bittó István tegnap nagy ebédet adott. Ezt a tegnapi ebédet emésztették most a jobboldali folyosón.

A Bittó ebédje olyan szenzációt tett illetékes körökben, hogy az illetékes körökről azt lehetne hinni, azok ebédelni se szoktak. Ki volt ott? Ott volt Szlávy József, Apponyi Albert. Hát Szilágyi vajon ott volt-e? Érdekes volna tudni, mit ettek. Volt-e vajon tengeri rák?

Az ördögbe is . . . milyen sorrendben ültek az asztalnál? Ebből talán ki lehetne okoskodni az új minisztériumot államtitkárostól, mindenestül.

Maga a kis Bittó ott izgett-mozgott elevenen, kellemteljesen aprózva lépéseit, megszólított mindenkit, nyájas és beszédes volt. Még a Mészáros Nándor vállait is megvereggette.

A jobboldali folyosó azon része, mely elhagyatott, kietlen szokott lenni máskor, s hová dühös pillantásokat vetettek ma a büfébe szállinkózó kormánypártiak, mindvégig pezsgett az élettől . . . suttoztak, nevetgéltek.

A másik folyosón nyomott volt a hangulat. Mindenkinek az orra vére folyt. Prónay államtitkár kedvetlenül lépegette végig a szokott distanciát. Prileszky, aki olyan, mint a barát a régi esőt jósló kápolnában (valahányszor borús idő van, elbúvik a barát, csak a napfényen jön ki) . . . Prileszky ma nem mutatkozott. Vizsolyi felkötött karjával morózusan ült az olvasóteremben. Mindenkinek ott volt az arcán a bajóslatú hír: »Urunk Bécsbe megy«.

Egy vidám mosoly nem volt látható az arcokon egész dél előtt. Csak Csernátynak mert mondani egy anekdotát egy habaréki, arra az erős megjegyzésére, hogy a főrendek azon a napon utaztak el Pestről, mikor a csavargók kiutasításáról szóló rendelet adatott ki.

Hát ez is úgy volt, mint hajdan Hardegg gróffal. Hardegg gróf diszgráciába jutott József császár előtt, arról volt szó, hogy József császár tán meg is fogja öletni. Idők múltával azonban közbejártak a császárnál, úgyhogy az megbocsátott Hardeggnek, de azon föltétel alatt, ha a két legostobább embert Bécsben meglövi maga helyett.

A rendelet reggeli nyolc órakor kelt, reggeli kilenc órakor pedig két Thun gróf elutazott a városból . . .

De ez az adoma sem melegített meg senkit, az az átláthatatlan külső köd mintha rajta ült volna a kedélyeken.

A miniszteri szobában elhagyottan heverték a miniszterek télikabátjai. Máskor itt mindig a kéregetők tömege rajzik. Egy-egy frakkos alak bemegy mint jegyző, s kijön mint bíró. Főispán bemegy mosolyogva, kijön savanyú ábrázattal. Az intimusok besompolyognak, vagy pedig ott cirkálnak a környéken magukban merengve ábrándos szemekkel, mint a szerelmesek: szeret-e szívből, színből, egy kicsit vagy sehogy sem? Már ti. hogy a miniszter szereti-e őket.

Ma mintha kormány se lenne, mindenki magamagának ólt. A miniszteri szoba szép fehér kilincsére senki se tette a kezét.

— Hát nektek mi bajotok van? — kérdé részvétellel Helfy.

— Nekünk? Nincs nekünk más bajunk, csak az, hogy mindenikünk azt hiszi, hogy valami bajunk van.

## A T. HÁZBÓL

[jan. 29.]

Ennek a rovatnak az alakjai megtámadtak ma a folyosón, hogy miért nem írtam, már jó ideje »t. Ház«-at?

Milyen nevetséges kérdezősködés! Hiszen tulajdonképpen nekem kellene kérdenem őtőlük Hiccsel: »Uraim, mikor folytathatom a karcolatokat?«

Semmi sem történik, tele van unalommal az egész Ház, mintha egészen elaggott volna. A világ legunalmasabb parlamentje. Még az osztrák parlamentben is esik néha valami, ha csak olyan is, mint a Rieger ötlete, hogy »kitűnő asszonyosság«-nak nevezi Mária Teréziát.

Bizony kitűnő asszonyosság volt, s én örökké sajnálni fogom, hogy nem az ő idejében éltem. Milyen felséges »t. Ház«-at lehetett volna írni arról a bizonyos pozsonyi diétáról a »moriamur pro rege nostro«. Hogy kiharsogott volna onnan a Prileszky Tádé hangja, s hogy csörgött volna Wahrmann oldalán a fényes acél, ha ők is ott lettek volna.

De minek panaszkodnám az idők változásán; ami a kar-dot illeti, ott zireg-zörög az a báró Fejérváry oldalán is, mert ő beszél most a honvédelmi büdzsé végén. Kezével a miniszteri székbe fogózva.

Folyosók, mellékhelyiségek mind kiürültek. Hollá! nem tréfa dolog. Egy miniszter-jelölt ha beszél! Először szűz ember is, de másodszor ettől függ talán tárcája. Vezérek, apró népek mindnyájan betódultak meghallani, hogy teszi le Fejérváry az »exámentet«.

Pezsgés, rég hallott zsongás élénkíté a padokat.

Mintha egy kis vér gyúlne a Házba! De mit ér az? Egy uncia vér egy dromedárban!

Fejérváry szép délceg jelenség, a molnárszín aranyzsinóros dolmány pompásan feszül domború mellére, tejszín arcát lágyan árnyékolja be a hetyke bajusz, s szépen nőtt fehér fogai, mint apró törnyelek, úgy csillognak elő a szájából. Báró Kemény Gábor irigykedve nézi, hogy a kabinetben lesz immár nálánál is szebb ember . . .

Fejérváry higgadtan beszélt s elég államférfias modorban. Tiszát utánozva a külső mozdulatokban (mint ahogy a népszínmű-énekesnők szokták Blahánét), ami a magyarságát illeti, az olyan, mint egy akadémiai tagé, tudniillik egyetlen jó konstrukciót sem bírt kisodorítani, hanem azért sokszor hangzott helyeslés szavaiba, mert mondott némi vigasztalót is, ami még meghalt főnökének érdeme.

— Derék két legények voltak! — jegyzé meg egy szélsőbali hang, a Fejérváry stílusát imitálva.

A Fejérváry beszéde volt a nap főeseménye, utána üres Ház előtt a pénzügyi büdzsé tárgyalása következett. Kovács Albert teológiai szempontból bírálgatta a pénzügyminiszter költségvetését, s azt mondta, hogy »néhány államban még az államadósságok is a nép hasznára vannak«. Egy pohár víz állott előtte s azt szüröcsölte. Mikor kiitta félig, abbahagyá szónoklatát, s áttolta a poharat Orbán Baláznak, minélfogva az állt fel, s beszélt, míg a vízben tartott. A t. Ház nem unatkozott, ezalatt, mert valamelyik vidám honatya a Pálmai Ilka asszony arcképét köröztette, mely őt abban a bizonyos kosztümben ábrázolja, midőn ruhátlanul jelenik meg Rip van Winklében.

A kép szertejárt a padokban, öregurak homloka kiderült, némelyik megsodorintotta ősz bajuszát is. A fiatalok pajkos mosollyal adták odább. Péchy az elnöki székből fel-feltápaszkodott, hogy meglássa. A kép ezalatt veszedelmesen közeledett Irányi felé.

Ki tudja, mi lett volna a vége, ha ezalatt híre nem terjed ott benn, hogy a folyosókon párbaj készül.

— Kicsoda, micsoda? No, ideje is már. A külföld még majd azt hiszi rólunk, hogy nem vagyunk már vitéz nemzet.

# GRÓF TISZA.



**K** n. Te csak kapard ki Lajos, a grófi koronát a mi örökösünk, az én Pistuka flam azánára! En pedig megmaradok egyszerűen — szabadelvű Deák Ferencznek, a ki nem kér és nem fogad el semmi czímet magának!

Tisza Lajos grófi címmel való kitüntetése alkalmával készült karikatúra



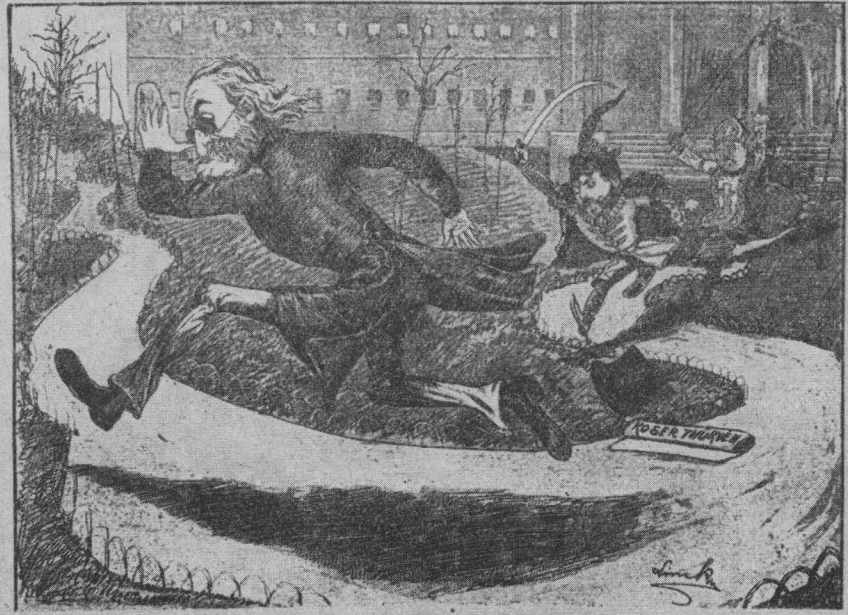
## A jó beosztás.



**Pálffy pápa:** Vredt, gverekék! Meg van a mandátum. Most már akadémizkák párti les többesben, a Pálffy-ház benne les: én pártom kívüli, Guesst mértékilem elleneski, Károly nemetels, csak a Garbaldit kell még föllépteni függetlenségünk.

A három Pulszky képviselővé választá-a alkalmával megjelent karikatúra

A főrendiház előtt.



K. M. N.

ÜSTÖRÖS

XXVI. ÉVFOLYAM

Tízszáz K—n. Fogadásból futok!

A főrendiház elvetette a vegyesházasságról szóló törvényjavaslatot



Nosza, a folyosókra minden ember!

A folyosón ma szörnyű nehéz mozogni. Szapáry Gyula egy egész hadtestet hozott magával pénzügyi emberekből. Többnyire hosszú alakok, penészszerű arccal, mintha egy-egy ócska tallér változott volna át emberi ábrázattá.

Hát ki verekszik, miért verekszik? Olay Lajos verekszik. Csak? Kivel? Jankokovics főispánnal.

Pázmány Dénes oda sántikál Olayhoz.

— Csak nem kell kímélni. Főispánt főispánért. Engem meglőtt az egyik, te pedig sebesítsd meg a másikat. Akkor megint helyreáll az egyensúly.

A folyosó képe érdekes és mozgalmas. Tisza két sarkalatos híve, Csernátony és Bánffy között ül a folyosó szélső padjain, s feltűnő vígan beszél bécsi élményeit.

Jókain még a debreceni út fáradtsága lászik. Aranyos kedélye sugarait szórja azért jobbra-balra. Engem is elfog a galléromnál fogva.

— Neked is hoztam egy jó tárgyat, öreg. Írhatsz belőle novellát.

— Van is már Debrecenben jó tárgy?

— Van bizony. Ott az ispotály eklézsiát kell megnézni, ahol Könyves Tóth Kálmán a pap. No, még olyan világot nem láttam. Ha mameluk nem volnék, szeretnék debreceni koldus lenni. Azok még csak az igazi nagyságos urak.

Ott nevelte őket az eklézsia. Ami hazug elszegényedett ember van, az mind oda kerül a Rókus parókiába. Nagy szinekúra. Ezek az emberek, akiknek semmijök sincs, egy egész külön világot képeznek. Azoknak a királya a papjuk. És ez egy igazi fejedelem. Mert nemcsak törvényeket hoz, de ebédet is főzet nekik, s még azonfelül az útjukat is egyengeti az istennél.

Hanem azt ne hidd, hogy ezek az emberek koldulnak. Azt nem teszik a viláért sem, hanem beszedik magoknak az időt azoktól a szerencsétlenektől, akiknek vagyonuk van. A szegények országában minden áldott héten országgyűlést tartanak, akkor az egyik koldusnak kihúzzák a nevét, s akire a sors esett, annak egy nagy pléh perselyt kötnek a nyakára, aminek a kulcsa otthon marad.

Ez a bizalmi férfiú aztán sorba járja a presbitereket és a

gazdagabb polgárokat, akik a magok adományait berakják a perselybe.

A szegények státusának ez adószedő követe felemelt fővel állít be a küszöbökön:

— A Rókusz nevében jövök kegyelmetekhez.

S felmutatja a jelvényét igazolásul, mert jelvénye van, hogy nem valami pipogya ember, hanem valóságos igazolt tagja a rókusi köztársaságnak.

Ezzel a módszerrel szokták a debreceni szegények megreparálni a státusuk pénzügeit.

\*

Eddig tartott a Jókai novellája, amit nekem hozott. Még tán folytatta volna, ha valamelyik képviselőtársa el nem fogja tőlünk, s be nem viszi a tanácskozóterembe, ahol szinte a státus pénzügeinek reperálásáról beszélnek.

Az unalom olyan, mint egy szétterjesztett mesebeli zsák. Ha vidáman hajlik is föléje valaki, legott belépottyan.

Ásítózott az elnök és a jegyzők, ásítózott az előadó és a miniszter. Ásítózott mindenki.

Csak a Ház órája járt, járt . . . de az is talán csak azért, mert az ásítózók segítették neki nyelni az időt.

## A T. HÁZBÓL

[febr. 1.]

A padok benépesültek egészen. Még az elnöki emelvény előtt is nagy tömegben állnak a képviselők. Együtt van az egész Ház, kényelmesen lehet áttekinteni a színeit.

Mert színe van a Háznak, és színe van mindenik oldalának külön-külön. Ezúttal például a Ház »barna«. 1867-ben »fehér Ház« volt. Jövőre, úgy lehet, »zöld Ház« lesz.

S nemcsak ez a színe van meg a Háznak, hanem egy másik: az, amit nem a színek adnak az embereknek, hanem amit az emberek adnak a színeknek.

A gyűrött színehagyott kabátok a baloldalon, a jól táplált testek átellenben; bizonyos választékosság van itt, ott

pedig egy kis elmaradás a divattól. A szélsőbalon még magyar ruha is akad, a két Madarász zsinórosan ül egymás mellett, Győrffy Pető, Csanády, Kállay János még mind csizmában szeretik a hazát. A mozdulatok ruganyossága, testtartás, járás, nézés, mindez elüt egymástól.

Egy átlábolthatlan mélység van a két párt között: a ruhaszabás.

Herman például ott ahol van, elvan. De ültessük csak a bársonyos Gromon mellé, azonnal botránnyossá válik. Andrassy Tivadar Szabó Endrével karonfogva neveltető látványt nyújtana. Egyszóval a ruha teszi a pártokat és az embereket; akin a ruha gyermekkora óta jól áll, arról biztos, hogy mameluk lesz, akin nem jól áll, kénytelen ellenzéki lenni. Lélekemelő példa erre a két Odescalchy testvér, a kormánypárti Gyula herceg hetyke blúzával, a szélsőbali Artúr herceg a patkós csizmáival. A pártok még jobban különítik el az embereket a szokásaikban, modorukban, mint az ágy, melyből származtak. Ha Nopcsa udvarmester két esztendeig lenne a baloldalon, fehérvári bicskát hordana a csizmaszára mellett. A pártoknak amalgamizáló ereje van.

De a karzatoknak is megvan a maguk jellemző színe. Így például mindjárt észrevenni a főrendi karzatok zsúfoltságáról, hogy ma megint a kis mérges tengeri kígyót fogják mutogatni.

Gyönyörű asszonyok ülnek köröskörül. (A tüzes szemű, kedves zsidó lányok, akik úgy érdeklődtek ennek a kérdésnek az elejeért, ugyan hová maradtak el egészen?) Csupa haute-crème, a társaság és a második legjobb társaság hölgyei. Fantasztikus kalapok a fejeken. Színes béléstű mantillák hanyagul odadobva az üres karzati székekre. Vakító színpompá fent, vidorság, elevenség, harcias hevület idelelenn... Pulszky Guszti mély gondolatokba merülve, Szilágyi Dezső trikóban, mint Komjáthy szokta mondani, Herman izgatottan, Irányi méltóságos pózban. Íme a színlap és személyzet a mai előadásról!

A folyosók természetesen üresek, a büfében a szép Irma dobogó szívvel várja a villanyos csöngettyű zizegését, mert ez a »váltkozás«, a Ház ilyenkor önti ki fölöslegét... vagy behúzza a külső tartalék csapatokat.

Dehogy mozdulna helyéről egy is. Nagy halott felett tartanak ma prédikációkat. Lesz krokodilus könny elég, lesz ravasz bánat és fájó megnyugovás.

Míg az unalmas stimmelés tart (a kérvény-benyújtások, jegyzőkönyv felolvasások), a képviselők a magukkal hozott lapjaikat olvassák kiterítve a padokban. A függetlenségi párt proklamációja képezi az általános eszmecserét.

»Ez aztán a taktika!« — gondolja magában Mocsáry. — »Sok programot csináltunk már az igaz, hanem még ilyen nem csináltunk egyszer sem. Olyan sikerült dolog ez, hogy amiatt ugyan még ókonzeratív is lehet az ember!«

— Mester! — mondja Szalay Imre Istóczynak megszorogtatva a kezeit. — Megszaporodtunk az éjjel derekasan.

— Nem kérek belőle! — szól Istóczy visszautasító mozdulattal baljóslatú hangon.

E pillanatban felemelkedett helyéről a miniszterelnök. Csend lett. Kezdődik a főrendi üzenet! Mindenki Tiszát nézte, amint ott állt egy fél percig szégyenlősen, kissé habozva. Először jön ő vereséggel a Ház elé. Nehezek őneki most a szavak.

Röviden beszélt, bús lemondással. Vagy csak a hallgatónak rémlett úgy, hogy egy kis elégikus tónus vonul át a hangján. Határozati javaslatot nyújtott be, hogy a »Ház« leveszi a javaslatot ezúttal a napirendről.

— Igaz! — kiáltá közbe Teleszky. — Nem érdemes a főrendiházzal feleselni. Mindig az okosabb enged.

— A gyöngébb! — harsogtatta Lükő a túlsó oldalról.

— És utasítsa a Ház a kormányt — folytatta Tisza —, hogy alkalmasnak mutatkozó időben újra beterjessze.

— Majd a választás után — szól csípősen Ugron Ákos (aki még mindig mérges Tiszára azért, hogy Gábortól bocsánatot kért a múltkor, midőn őt nézte annak).

De Tisza gyorsan csap le, mint a héja, ha apró madár fut torka felé.

— Igenis a választások után, hogy hadd nyilatkozhatték a nép.

— Helyes! — rivalgá Prileszky ájtatosan. — A nép beszéljen. S kékes szemeit az ég felé emelte.

— Te pedig hallgass, Thaddus. Hiszen téged Pantocsek buktatott meg a nép előtt.

— Nem igaz, mert Roszival buktatott meg. Az is úgy, hogy szélsőbali programmal lépett fel. Én magam is akartam, de nekem nem hitték el.

Irányi volt a következő szónok. Az ő nagy figyelemmel hallgatott beszéde a mai ülés fénypontja. Az igazi demokrácia nemes, tiszta hangja csengett a teremben. . Mint mikor friss fuvalat fut át a búzák fölött, a baloldali és habaréki üres kalászkok elkezdtek mozogni, susorogni. . . Nem tetszett nekik a kemény hang, melyet a főrendekkel szemben használt. Mire való az? Irritálni őméltóságait!

Egy fiatal, szőke emberke lépett ki most a sorompók elé:

— Ki ez? — kérdék mindenfelül.

— Nagy István, annak a híres Nagynak a fia. . . Hogy is hítták csak? Ejnye, nem jut eszembe.

— Nagy Fridrik?

— Ej dehogy. . . más.

— Nagy Kristóf?

— Nem, nem. . . Nagy Pálnak, felsőbüki Nagy Pálnak a fia.

Mire megtudtuk, hogy kicsoda, akkorára már leült. Úgy kelt fel, mint ismeretlen nagyság, s úgy ült le, mint ismeretes antiszemita.

»Istóczy Győző!« — kiáltá a jegyző.

Hogy aláhajlott a karzatról mindenki. A pántlikák hogy röpködtek, és a tollak hogy rezegtek a hölgyek kalapjain. A rettenetes ember fog szólani. A folyosókról bejöttek. Még az örök is odalapultak az ajtónyílásokhoz. Az istenek őrizetére bízván a télikabátokat. Istóczy mindig sápadt, mintha trémája lenne. Szögletes homlokán hideg verejték gyöngyözik, ha beszél. Szemeit rendesen lesüti. Szenvedélyes szaggatott előadása van, kezeit ritkán mozdítja, hanem a vállain emel egyet, valahányszor nyugponthoz ér.

Most nem a zsidógyűlölő beszél ki belőle, hanem a taktikus. A függetlenségi párt mai proklamációját töri össze, azt mondván, hogy a függetlenségek antiszemita kortesbőrbe bújít filoszemiták, s óva óvja tőlük a választókat.

Istóczy beszéde sok zúgást, sok derűtséget és nagy szenzációt okozott.

— Úgy kell nekik — mondák a jobboldaliak nevetve.

Magok a függetlenségiék is elősmerték, a komolyabbak: »Úgy kell nekünk, ha nincs bátorságunk igazi színt vallani. Minden görbe útnak megvan a maga tövise.«

Csak Csernátony vigasztalta őket szokott szellemes, gúnyoló modorban a folyosón.

— No, azért ne ijedjete meg meg. Hátha az álantiszemizmus még jobban prosperálhat, mint az igazi. Mondok én nektek egy történetet. A római piacon esett meg. Egy polgár maga köré gyűjtve a csőcseléket, elkezdett rőfögni és visítani, mialatt tógáját összefogta a hóna alatt. Ekkor egyszerre széthajította az öltönyt és megmutatta, hogy a malac nincs sehol. A közönség tapsolt és éljenezte.

»Páratlan művész. Fölségesen utánozza a malacot! Koszorút a nagy férfiúnak.«

Ekkor egy másik római polgár azt mondja a népeknek: »Nem olyan nagy dolog ez atyafiak, jertek el hozzám holnap, és én is meg tudom ezt csinálni.«

Másnap csakugyan nála gyűlt össze a nép. Ő kilépett éppen olyan ruhában, mint a tegnapi művész, s a tógáját is úgy tartá összefogva a hóna alatt, mint az. Midőn azonban visítani és rőfögni kezdett, egyik fölkiáltott a nép közül: »Ez nem tökéletes!« »Kontár!« — ordítá egy másik: »Fogalmad sincs, a malac hangjáról te, léhűtő!« — kiabáltak némelyek. »Kergessük el, kövezzük meg!«

Ekkor a polgár szétterjeszté tógáját nagy hirtelen, s felmutatta lábánál fogva a hóna alatt visító igazi malacot.

Még Herman beszédjéről kell szólanom, melynek voltak egyes briliáns részletei, de mely irányában kissé zavart volt. A méltóságos urak a karzatról kigömbölyödő ábrázattal bölingattak az antiszemitikus slágvortoknak. Tisza bosszúsán rázta meg fejét több ízben, s az eredmény az lett, hogy Pulszky Ágost »álcázott antiszemitáknak« nevezte el a mai proklamáció embereit.

— De hát mik vagyunk mi tulajdonképpen? — méltatlankodék Helfy. — Hiszen Istóczynak ellenkezőleg »álcázott filozemiták« voltunk egy negyedóra előtt. . .

— Hja, egy negyedóra nagy idő nektek — mond Jókai. — Azóta már megváltozhattatok.

Azután Szilágyi beszélt hosszan, epésen Tiszát szorongatva, s palacsintává lapítva a kovászt, mellyel eszméinek tészáját meghabarta, s mely kovász, hogy Hermannal szóljunk, »nem volt rossz, csak sok«.

## A MAI ÜLÉSBŐL

A házassági törvényjavaslat tárgyalásának második napja. Karzatok teliden-tele, a képviselők óriási számmal. Az írói ketrecekben ember ember hátán. Annyit jegyzett Tisza tegnap az előtte álló ívpapírokra, hogy mindenki kíváncsi ma meghallgatni, mit jegyzett.

Csodálatos multság ez! Meg akarjuk tudni, mit mond valaki egy betegről, akiről már tudjuk, hogy okvetlenül meg kell halnia.

Van abban valami megnyugtató talán, ha megtudjuk, hogy *miben halt meg?* Ha részletezik az egyes fázisokat, halálos vívódását, ha lefestik. Pedig hiszen csak arról van szó. Mert azt már csak Irányi hiszi, hogy a főrendek életben hagyták volna, ha tökéletesebb.

Hm! Nem abból az indokból kellett annak sírba dőlnie, mint a régi spártai csecsemőknek, kiket a sziklára tettek ki, ha nem voltak elég erősek.

. . . Ez nagyon is erős volt nekik, dacára gyengeségének.

No de nem is a halott tisztességes eltakarítása okáért van itt tán a nagy érdeklődés, hanem az élők miatt. . . Hogy hátha azokból is sikerül valakinek valakit agyonütni a vita hevületében?

Fogjunk azonban hozzá az ülés vázolásához novellaírói stílusban.

Szép nyári nap volt. (Igen, igen, a február dacára is.) A képviselőház kapuján ki volt függesztve a táblácska: »Minden jegy elfogyott«.

S ez a legbiztatóbb jel arra nézve, hogy érdekes ülés lesz. Mert hogy mi lesz, azt egyenkint nem tudhatja előre senki, hanem összesen valamennyien megérik, mint a köszvényes láb az esőt.

A folyosókon már pont tízkor nagy tömegekben hullámzottak a képviselő urak. Bizalomteljesen a mamelukok, dagadozó mellél a habarékok, csüggedten szemlesütve a szélsőbaloldaliak, akiket most divat lett szekírozni.

— Még horvát is szívesebben lennék ez idő szerint, mint szélsőbaloldali — haragítja őket Szlávny Olivér.

— Nem minden ember egyforma — jegyzi meg jelentősegteljesen Mocsáry.

— De barátom — vág oda Csernátony, nagymestere a találó megjegyzéseknek —, nézd meg a kínaiakat. Ugye mind egyformák? Pedig csak azért, mert valamennyi a szemöldökét borotválja. Csak hát add meg. Mind egyformák vagytok ti azóta, *ahogy leborotváltatok tegnapelőtt a szemöldökötöket.*

A Házban az első szónok Istóczy volt, ki Herman Ottó tegnapi szemrehányására kijelenti, hogy a »haszontalan, hitvány csavargó« kifejezés nem az ő lapjában volt, hanem a kecskeméti újságban.

— Semmi sem könnyebb — beszél Komjáthy a környezetének —, mint a sértő kifejezések alól kibújni. Nekem is van egy kliensem, aki mikor alperes volt, s felolvasták előtte és a felperes előtt egy dologban a marasztaló ítéletet, azt kérdezi az én kliensem től a bíró: »Van-e valami megjegyzése?« — Van, kérem alássan, egy kérelmem a bírósághoz. »Fellebbezni akar?« — Nem, kérem alássan, csak azt akarom megkérdezni, szabad-e nekem, tekintetes bíróság, azt mondani itt szemtől-szembe a felperes úrnak, hogy alávaló gazember. »Nem szabad« — felelte a bíró szigorúan. — Hát akkor nem mondom, kérem alássan.

Kőrösi Sándor kétszer nyitotta ki az ajkait ma. Először az ülés elején mondván egy »három hasábos« beszédet, s az ülés végén egyszer kiejtvén egyetlen szócskát az »*implicite*«-t.

... Fájdalom ez az utóbbi keltett tartósabb hatást!

Hanem Hegedüs Sándort ma megszállta a szentlélek. Egyikét mondta azoknak a legirigylendőbb beszédeknek, melyeknek jelentékeny részét a gyorsírók és az »egy hang«-ok csinálják hozzá. (Zajos helyeslés. Hosszan tartó derűtség. Élénk zaj. Mozgás. Nyugtalanlás. Nyugtalanlás stb.)

Hegedüs után Ugron szólott a szép tulipiros *kisebbik* Ugron. A főrendiházi ellenzéket védelmezte.



Gondolta magában: »Hadd legyen már ilyen is«.

— Zeyk! Zeyk! — kiabálta szavaiba először egy hang, majd nevetve többen.

Hanem hát azt nem értette meg senki. Míg végre megmagyarázta valami erdélyi ember, hogy egy külföldi tudós munkában olvasható az a passzus, hogy a magyar felsőházban négyféle főrendek vannak »hercegek, grófok, bárók és Zeykok«.

Ugron Ákos után akárki következett volna, biztos sikert arat.

Hátha még az az akárki Tisza Kálmán?

Ő kelt fel. S a karzat, földszint olyan csöndes lett, hogy meg lehetett hallani a túlsó oldalon a Plachy Tamás nehéz szuszogását.

Tisza már sok jó beszédet mondott életében, de még így egy sem tetszett a mamelukoknak. Főleg a tegnapi szónokokat paskolta, a két legkiválóbb beszédet, a Hermanét és a Szilágyiét szedvén szét nem a szokásos csúrt-csavart dialektikával, hanem a logika erejével, néhol éles szarkazmussal, szatírával váltotta fel a nehezebb fegyvert. S játszva bizonyos könnyed egyszerűséggel bánt el ellenfeleivel.

Látszott, hogy ez egyszer igaza volt.

A mamelukok kidüledt bámuló szemei édesen, büszkeséggel tapadtak rá. Sőt az ellenzék is érezte, hogy »milyen jó volna elcserélni Mocsáryért«.

## KAPHATÓ KÖVETEK

(Folyosói történet)

A brassói oláhoknak, akik a circumspectus modort eltanulhatták ott helyben a brassói szászoktól, valami pörös huzavona ügyük van az eklézsiájuk nevében.

Amennyire úgy félfüllel hallottuk az ügyet, a templomnak kapnivalója lenne a közalapítványi vagyomból. Erre a »kapnivaló«-ra már évek óta adósságokat csinált az egyházi előljáróság. Ezeket az adósságokat kezdik erősen sürgetni, ha a templom nem fizetheti, fizessék a kötelezett előljárók. Ez

irányban a pör is folyik. Nincs itt hát más teendő, mint bejönni Pestre Trefort miniszterhez, hogy bonyolítsa le hirtelen azt a kérdést, ahol a diplomának kapni kell.

Le is jöttek a brassói oláhok. Trefortot éppen otthon találták. Az volt az első, hogy elmentek megkérdezni a minisztériumbeli kapustól: jókedvű-e?

A kapus azt találta, hogy őexcellenciája éppen mérges: egy beteg püspöke gyogyult meg.

— No, hát akkor erősíteni kell magunkat. Akkor nekünk a saját képviselőnk nem elég, mert az csak minket képvisel, szerezni kell idegen képviselőket is, hogy nagyobb nyomatéka legyen a deputációnak.

Az országközi folyosókon minden oldalon van unatkozó ember, aki csak azért ácsorog ott, hogy valami szerencse érje. Némelyik hiába vár egy egész, néha két egész cikluson át, hiába vár örökké, másoknak ellenben mindég akad valami, beleszövik egyik vagy másik messzeható kombinációba, szekundánsnak hívják, vagy legalább partnernek, kiszemelik valami hivatalra, megszólítja a miniszterelnök, s karonfogva sétál vele két percig. A kisebb szerencsék közé tartozik, ha valamely vidéki küldöttség, s ilyen küldöttség mindennap akad kettő-három (A miniszterek már előre örülnek télen a hófúvásoknak. »Hm, most csak nem jön már deputáció sehonnan«), kér fel egy vagy más honatyát, csatlakozzék hozzájuk. Bizony lekötelezi vele Brassó városát örökre. Hogyha lesz még valamikor oláh lázadás, hát írást adnak, hogy őneki kivételesen semmi bántódása nem lesz.

A »folyosó aranyásói« közül akad erre is vállalkozó mindig. Minden szakmának megvannak a maga külön-külön egyéniségei. Olyanok, akik elvállalnak interpellációt, akármi legyen és akárkitől jöjjön. Olyanok, akik zsírálnak, és akik zsíránst keresnek. Sokan protezsálással foglalkoznak passzióból, mások ellenben az intrikálásban élnek. Vannak, akik készek nyomba kocsira ülni s elhajtani a rákospalotai erdőcskébe. Továbbá ott vannak azok is, akik semmit se csinálnak, semmit se szólnak, hanem mindig azon tündödnék, hogy hova csatlakozzanak. S végül azok, akik a különböző kérvényezőkhöz csatlakoznak. Maszagedi civisek megyét sürgetnek, holnap már Csanád megyei nemesek a megye megtagadását kérik.

Holnapután vasutat kunyorálnak Balassagyarmatnak, negyednap egyetemet Pozsonynak, ötödnap adóhalasztást magoknak.

Igy lón tehát, hogy a brassói deputáció »impozáns«-nak egészítette ki magát, mintegy hat-hét idegen képviselővel. Csupa öröm volt őket megnézni, mikor megindultak a korridorról a miniszteri szoba felé.

A szögleten azonban találkoznak Beöthy Algernonnal.

— Hova mentek? — kérdezi Beöthy.

— Oláh templom vagyunk — felelék. — Megyünk Treforthoz deputációba. Gyere be velünk te is.

— Oláh templom vagytok? Biz én nem megyek. Azt se tudom, miről van szó.

— Ugyan minek is tudnád? Csak te gyere, úgyis fekete kabát van rajtad.

Erre aztán nekiestek az egyház presbiterei is a tekintélyes külsejű fekete úrnak, hogy ne vesse meg őket, hogy csak jöjjön be ő is, hiszen nem kell ott egyebet cselekedni, mint megállni és meghallgatni, amit az ő vezetőjük ékesen eldek-lamál.

. . . Hát szegény Beöthy Algernon mit tehetett egyebet, mint azt, hogy isten neki, becsoszogott ő is a vörös szobába »oláh templom«-nak.

A vezető miután elköhintette magát, rágyújtott a dikciójára, s előadta, hogy az ügy igazságos, és hogy ha őexcellenciája becses jó akaratát megnyerik, milyen fényes lap lesz az Brassó történetében, és hogy már annál is inkább sürgethetik a megoldást, mert huszonkét esztendeje húzódik ez az eset stb.

*Trefort miniszter:* Tisztelt küldöttség! Megértettem azt, amit önök mondtak, s magam is tanulmányoztam, s mondhatom Önöknek, hogy részemről minden lehetőét megtettem eddig is, s ezután is meg fogok tenni. Hanem hogy már huszonkét év óta húzódik ez eset, éppen az mutatja, mennyire bonyodalmas és komplikált. Azért hát mindenekelőtt türelmüket kérem, mert az ilyen dolgot nem lehet felületesen elintézni. Legyenek nyugton és türelemmel.

Az oláhok összenéztek, a lógós deputátusok nem különben. A vezető megrántotta a vicevezető szalonrokkját, az meg az utána következőét. Látszott is, hogy mind a hármuk ajkán valami felelet gyülekezett, de nem bírt konkrét alakot ölteni,

mire a legvégzetesebb percben, midőn már a miniszter egy könnyed meghajlással éppen el akarta őket bocsátani, váratlanul előrelép Beöthy Algernon, s így szól:

— Nagyméltóságú miniszter úr! Alázatos köszönettel vettük szavait, de tiszteletteljesen kijelentjük, hogy a türelemnek is van határa. . .

(Igaz! — mondá fojtott síri hangon a vezető.)

— Várunk igenis, kegyelmes uram — folytatá Beöthy még emeltebb hangon —, várunk még *huszonnyolc esztendeig*, de azontúl egy napot sem lehet.

A miniszter elnevette magát, úgyhogy kénytelen volt elfordulni, a lógós deputátusok közt hangos hahota tört ki, rohantak is kifelé nyakra-főre, mit látván a fejvesztett oláhok, búsan szó nélkül cammogtak ki ők is.

Hanem tudom, megesküdték rá, hogy ha még egyszer eljönnek húsz év múlva ebben az ügyben, Beöthy Algernont nem veszik be többé oláhnak.

## A HARMADIK NAP

(Országházi karcolat)

Az üzenet-vita még mindig tart — oldalágon. Már mindenki és minden meg lett támadva. Van-e még valami szűz hely?

Hátha tud találni Mezei Ernő?

A folyosók tömve vannak szivarozgató képviselőkkel és vidéki deputációkkal. Horváth Gyula fekete díszkötésben jár fel s alá. Amiből nyilván kitűnik, hogy megint vasút kell Szenteknek. Néha karonkapja gróf Károlyi Sándor, suttognak, amiből megint azt kombinálja ki az okos ember, hogy a tiszai kvótát is ma vetik ki.

Már három napja folyik róla a tanácskozás. Sehogy se bírnak megegyezni a Tisza melléki érdekllett birtokosok. Már végre beleszólt Andrásy Gyula is.

— Ugyan mit okoskodtok vele annyit. Bízátok rám. A közös kvóta csak nagyobb dolog volt, mégse gondolkoztam rajta.

(Az meg is látszik — dörmögte az egyik érdekelt.)

— Jó formán a kalapomból húztam ki, mégis elsült. . .

— Az osztrákoknak.

Míg Mezei és Dárday Sándor beszéltek bent a teremben (Hermant cáfolgatva az egyik, a klérust korholva kissé — igen helyesen — a másik), azalatt a folyosón senki sem beszélt egyébről, minthogy kicsoda »Timoleon«.

Egy név, mely egy délelőtt lett ismertté! Egy könyv, amely alányom érdekességben tíz rossz beszédet. Hát nem valóságos csoda ez?

Ki az a Timoleon? A titokzatosság kíváncsiságot ébreszt. Minden ember azt kérdezte, ki írta a »Legújabb politikai divat« című röpiratot.

— Salamon Ferenc.

— Lusta hozzá!

— Akkor hát Tisza István.

— Fialat hozzá!

— Berzeviczy Albert.

— Nem elég goromba hozzá!

A jegyző ezalatt: »Jókai Mór«-t kiáltotta. Vége lett Timoleonnak és mindennek. A büfé vendégei otthagyták sonkaszeletjeiket, s a folyosót mintha hirtelen kisöpörték volna, csak a szerteszt szórt tömérdek még füstölgő szivarvég hirdeti, hogy ezeket egyszerre nyelte el a terem.

Mély figyelemmel és csendben hallgatták a legnagyobb első magyar embert, s beszédjében volt is egypár lendületes hely. Kivált, ahol azt mondja, hogy ha mi sirathatjuk Jeruzsálemet, hát mért ne sirathassák a szegény zsidók?

(Én miattam hadd sirassák — bódult bele egy jóízű antiszemita hang.)

Hanem nem gyújtott úgy, mint Jókai más beszédei. Egypár helyen ott tündöklött a Jókai humor egy egy szilánkjára is, s kivált nagy derűtséget keltett, midőn megjegyzé, hogy »Apponyi gróf háta mögött többen ülnek, mint a Szilágyi háta mögött«. Ami tényleg is igaz volt: mert Apponyi előbb ült néhány paddal, mint Szilágyi.

Helfy volt benn az első szónok, aki igazán a »tárgy«-hoz szólt kellő objektivitással, és érdekesen hangsúlyozta a főrendiház reformjának szükségét.

Vérszemet kapott erre két fiatal antiszemita: Gruber, aki a Háznál nőtt, saját termés és Vadnay Andor, akit vidékről liferáltak.

Gruber most még antiszemitább volt, mint a múltkor.

— Olyan modorban beszélt, mint egy Rabagas — jegyzé meg valaki a habarékon.

— Dehogyan úgy, hanem úgy mint egy bálbizottsági elnök Körmöndön vagy Zilahon. . .

Vadnay Andor (a következő szónok) a múltkori felszólalásával híressé tette Péchy Tamást.

Mert Péchy Tamás akkor mondta életében az első kitűnő élcet, midőn Vadnay mindjárt a szűzbeszédében oly kíméletlenül támadta meg Eötvöst Károlyt:

— Figyelmeztetem a képviselő urat, hogy nem szokás »mindjárt« *így beszélni.*

Ezen a »mindjárt«-on nyugszik a súly. Mert »azután« *már szabad.*

Hanem ma nem bántott Vadnay senkit: szelíden, csendesesen mondta el a dolgát.

— Hm, megvan annak a maga oka.

— Ugyan mi?

— Eötvös van utána feliratkozva. Mégiscsak ravasz ember az az Eötvös.

## A VITA VÉGE

Nagy hölgyközönség ült a karzatokon, a képviselői padok is megteltek. Nem is hiányozik talán senki, csak a tisztelendő urak.

Még akkor is látszanék, hogy szavazás lesz, ha Podmaniczky Frigyes alakja elő nem bukkanna a korridoron.

Egy kicsit soványabb lett megint a báró, amióta utoljára láttuk az utolsó név szerinti szavazásnál karácsony előtt. De amelletten igen jó színben van, s remélhetőleg még igen sokszor fog szavazni.

Különbén is ma nem volt érdemes fölballagnia.

Mert hiszen ma csak az lehet a jelszó, hogy a javaslatot

vagy támogatni kell, vagy nem kell támogatni, de *levenni* mindenáron kell. . .

A napirend előtt Simonyi Iván kelt fel, s kijelenté, hogy ő dacára Herman tegnapi felszólalásának, ott akar ülni és ott fog ülni, ahol eddig ült.

E hír (hogy a Pesti Napló stílusát használjam) villámgyorsan terjedt el mindenfelé; megsürgönyöztetett Kálnokynak, s az az összes európai udvaroknak tudtul adá, hogy Simonyi Iván nem fog a helyéről elmozdulni.

Azután Tisza Kálmán következett. A képviselők nagy része az elnöki katedra elé tódult, hogy jobban hallhassák. Mert ez idő szerint határozottan Tisza a Ház legjobb szónoka.

Mennyire változnak az idők! Valaha unalmasnak tartottuk. S ez is volt ő akkor! Tán ő emelkedett azóta? Nem! A mi ízlésünk hanyatlott! És a jó szónokok már kihaltak.

— Helyre, helyre! — kiabáltak a padokban ülő képviselők a katedra előtti nagy csoportra. De senki se mozdult.

A miniszterelnök teljes egy óráig beszélt nagy figyelem közt. Most is, mint majdnem mindig, polemizált kivált Eötvös, és akire leginkább van gusztusa, Szilágyi Dezső ellen. Mai beszéde azonban nem csinált olyan frenetikus hatást, mint a múltkori, pedig valóságos krokikból állott ez is: nagy tarkaságban defilírozattatta el a hallgatóság előtt az izenetvita különböző felmerült részleteit, s itt is, ott is csípett vagy karmolt egyet.

Természetes hogy ezután nyomban felkelt Szilágyi Dezső.

— Tudjuk, tudjuk, félreértett szavai megmagyarázása. Szilágyi ti. ezt a szöveget praktizálja, hogy már előre élhessen ama miniszteri joggal, annyiszor beszélni egy tárgyhöz, ahányszor neki tetszik.

Szilágyi felszólalása után még csak azt döntötték el, hogy kétszerre vagy pedig külön-külön szavaznak-e a miniszterelnök határozati javaslatának első és második részére. A mamelukság egyszerre akart készen lenni.

35 vótummal a »junktím szavazás« győz.

Ekkor következik a név szerinti szavazás a határozati javaslatra. Itt 40 lett a kormány többsége.

Móricz Pál följegyezte magának a két számot, harmadikul a mai dátumot, és rohant betenni a lutriba.

Természetesen a bécsi húzásra.

A reskontó most tehát így áll:

6, 35, 40.

— Hátha ki nem jön, Pál úr?

— Ha ki nem jön — mondja —, elteszem »alkalmasabb időre«.

## A KÖLTSÉGVETÉSI VITA

— Ha az isten akarja, a kapanyél is elsül.

Az a csoda is megeshetett hát, hogy a költségvetésről szóló javaslat népes Ház előtt tárgyalatott, s igen érdekes vitát provokált.

A karzaton ott ült egy hajdani szép asszony, aki már több év óta nem jelent meg a képviselői gukkerek színe elé.

A folyosón a következő adomát beszélték róla. Hogy mikor még eljárt az ülésekre — mindennapos levén ott —, elnevezték »Hungáriá«-nak.

Ma hát így szóltak az egyik miniszterhez:

— Nézd, kegyelmes uram, itt van a szép »Hungária« is!

— Látom — mond a miniszter. — Hungária? Hiszen az az, de *a tatárjárás után*.

Vagy megesett, vagy meg nem esett ez a kis bonmot, de annyi bizonyos, odalenn a tanácsteremben is egy kis tatár invázió volt Tisza ellen a habaréki padokról, s Hungária (ez a másik, ez az örökké viruló, örökké szép) is szenvedett annyit, hogy Apponyi gróf (aki pedig meggondolva szokott beszélni) azt mondotta, hogy Horvátország politikai súlya is nagyobb ma az övénél.

De már erre elpirult Bedekovics a székében, s ez volt az első színvallása életében.

Különben hogy megtartsuk a sorrendet, Horánszky volt az első szónok, ki egészen úgy beszélt, mintha Apponyi már előtte beszélt volna, pedig Apponyi utána beszélt. Mindenik beszéd eredetibb lett volna a másik nélkül, de természetesen magasan kiemelkedik az Apponyi gróf beszéde.



# A TRIUMFÁLÓ TRIUMVIRÁTUS.

(Márciusi ügy: Cegléd.)



(A csata alatt Birkbaum sáker öccsöcsögyből eszmélt az autizemizmussal azonosítást, míg Szell Gyuri, saját stábot szerezve levett fegyverrel, hűböltséi képességeitől lebonkoltatást.)

A ceglédi eset a karikatúra tükrében

VENI SANCTE SPIRITUSZI!



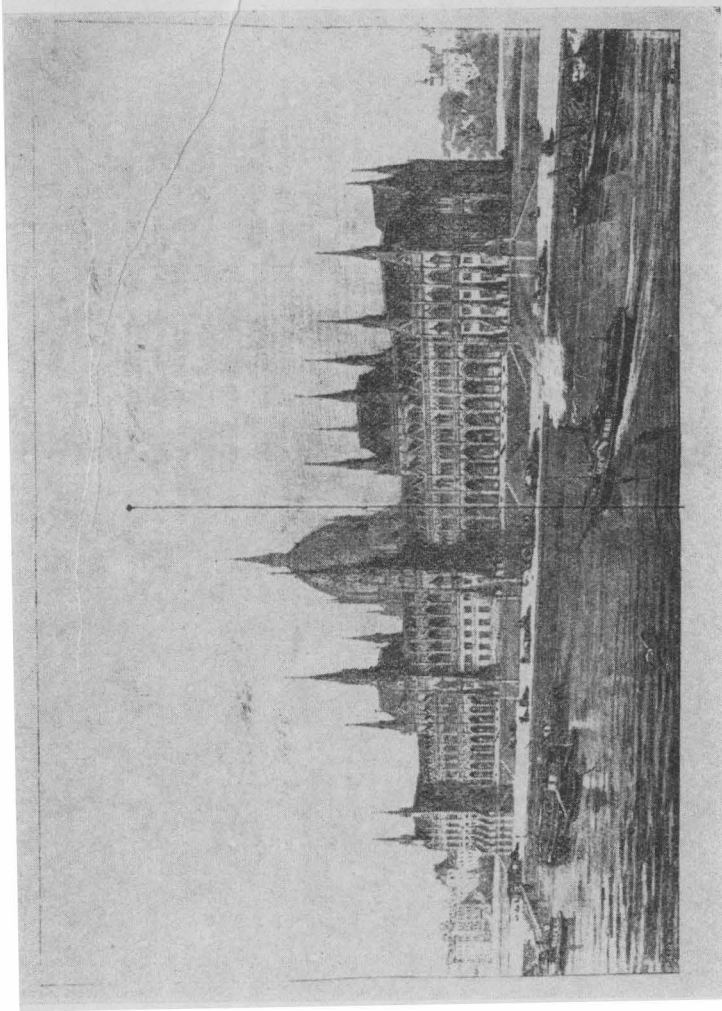
Scabadelvü díszbevonulás Majthényi vármegyéjébe és Tisza egész országába.

A Hont megyei választási visszaélések



Az új parlament költségei feletti vita a karikaturista  
 szemszögéből

VIII.



A megépítendő parlament épületének rajza

Apponyi különben sem szólal fel soha, ha nincsenek eszméi. Mindig tartalmas, magvas, átgondolt és komponált orációkat mond. Talán nem oly debatter, mint Tisza, nem is olyan rokonszenves politikai egyéniség (soha nem is lesz, mert eszméinek, gondolkozásmódjának talaja nem magyar), de mint szónoknak hasonlíthatatlanul több fényes tulajdonsága van emennél. Az öblös hang, mely végig cseng-bong a teremben, s mely minden modulációra alkalmas (nem úgy, mint a Tiszáé, kinek csak egy tónusa van), azonfelül melegség van a beszédeiben, és ami talán a legritkább dolog ma a mi parlamentünkben, van bennök szín. A nyugalom, mellyel beszél, a hangsúlyozás művészete, becsületére válnék egy Canningnek is. Hatalmas éljen hangzott fel s gratuláló kézszorítások.

— Te Pitt! Te Fox, te Sheridan!

Tisza izgatott volt a beszéd után. (Jobb szereti ő Szilágyi Dezsőt.) (Szilágyi Dezső is jobb szereti magamagát.)

Majdnem ingerülten ríposztírozott Apponyinak, de nem oly szerencsésen, mint Szilágyinak szokott. Tisza arca ilyenkor vészjóslová válik, fejét hátrább veti, s ősz haja hátul a vállára ér.

Éppen mert ingerült volt, azért nem sikerült Apponyit lepogonyítani, pedig a réceket rögtön megtalálta a miniszterelnök, s oda is ütött, de nem elég találóan. (Nagyon el vagyunk már kényeztetve, tisztelt miniszterelnök úr.)

— Köszönöm Apponyinak, hogy nem bízik bennem — végzé kálvinista diákféle észjárással.

A jövődő kor hogy fogja törni ezen a fejét, hogy ugyan mi köszönni való van abban, ha az emberben valaki nem bízik.

Hanem az is jó volt, mikor eldicsekedett vele:

— De a zsandárokat. a zsandárokat mégiscsak én csináltam.

Tisza után a részletes vita következett, s Somssich kezdett szólni »mély figyelem« közt.

Tisza azonban jónak látta e pillanatban távozni a teremből, s valóban ilyenkor látszik meg mekkora nagy hatalom a mi urunk.

Ahogy felkelt, mindenki felkelt, ahogy diskurálni kezdett

kifelé indulóban, mindenki diskurálni kezdett, s vége lett a nagy figyelemnek és a Somssich orációjának.

Hiába no! Minden, még az ellenzéki beszédek sikere is az ő szemöldök-rángásától függ.

## SZOLNOK SZOLNOKAI

[febr. 16.]

— Mehet! — hangzik fel képzeletben a mozdonyvezető szava, s Matuska Péter felül a gőzkazán mellé.

Egy perc alatt röpillünk, mint a mesékben a táltosok hátán, elhagyjuk a főváros nedves barna házfedeleit, a gyárak kéményeinek füstjét, vidék vidék után elénk ugrik, s hipp-hopp, ott vagyunk *Szolnok városában*.

A vagonok egyikében egy törvényszék van.

Matuska Szolnoknál le akarja tenni a törvényszéket. Ott van annak a helye, ahol a legszebb főispánné van az országban. De különben is ott áll a megyeháza is. Ne álljon ott árván. Két ház több, mint egy ház. Itt kell elhelyezni a törvényszéket.

Polónyi boldogan bólingat a padban. Nagy kék szemeivel hátalateljesen pislant a miniszteri padok felé, ahol azonban nincs ott ma az »Úr«, csak a mediumok terpeszkednek szóra-kozottan.

Azután a karzatra igazítja tekintetét, van-e ott vajon szolnoki ember, akinek megmondhatná egy kevély pillantás: »Íme nézzetek ide! Ez az én művem!«

De szolnoki ember nincs a karzaton, hanem fájdalom van karcagi s vidékebeli ideleln. Össze van gyülekezve a környék. Éles, Grecsák, Turgonyi, Sárközy. Úgy néz ez ki, mint mikor valamely kukoricást kezdenek a hajtók körülállni, s ugrálnak ki a barázdákon belőle a nyulak, akiknek a *fekhelye* ott vagyon.

Éles Henrik csak azért szólal fel, bizonyosan csak azért, mert nem tartja jó kortesfogásnak a kormánytól, hogy két törvényszéket vesz el, s egyet ad.

Mert nem is valami nagy dolog két törvényszékből, a karcagiból és a jászberényiből egyet csinálni, hanem egyből kettőt, ez a bravúr a választások előtt. Ez volt az ősapák metódusa. Halálos vétek attól elmenni.

Különben pedig mint okosabb ő szívesen enged, legyen hát a kettőből egy, isten neki, de tegyék Jászberénybe. Hiszen Lehel is ott tartotta az ő kürtjét.

Mire felháborodva felállt a Ház egyik legkedvesebb tagja, a ritka hajú Sárközy Aurél. Hogy hát kár örökké rendezkedni. Nem ér az semmit. Ma ide tesznek egy sifont, holnap amoda tolnak egy almáriumot. Az ördög elvitte azt a házat, ahol örökös hurcolkodás van. Halasztási indítványt ad be, hogy mindezek a dolgok maradjanak akkorra, mikorra a királyi táblát is decentralizálják. Mert qui habet tempus, habet etiam kerület!

Turgonyi az ő hamisítatlan hangjával nem bánja, hogy két törvényszékből egy legyen, de bizonyosan Szolnokon legyen.

A Ház órája kezd a kettő felé közeledni. Grecsák ígéri, hogy hosszabb lesz.

A képviselők szívéből kívánczik az óhaj:

— Szálljunk ki ebédelni!

S mindenki kitűnő étvággal siet enni, ezen változatos *vidéki kirándulás* után.

## SZOLNOK SZOLNOKAI

(A második nap az országházban)

[febr. 17.]

Mióta Csernátony megírta a »Rovás«-ban, hogy náthája van, azóta bizonyos tekintetben divatba jött a náthát is az államférfiúi kellékek közé venni.

Az unalmasabb beszédek alatt egész zsebkendő-erdő fehérlik elő. Ha valamely szónok nyugponthoz ér, megindul a krákogás a habarék párton, s folyik végig a kormánypárton. azután átjön ellenállhatlan erővel a függetlenségi pártra. Azt ugyan agyon nem csengeti Péchy Tamás!

Tisza megjött Bécsből, annak is náthája van. Beniczky Ferenc ott járkál türelmetlenül a folyosón, várva, kap-e partnert a jövő télre a törvényszéki elnökben a pikéthez. Beniczkynek is náthája van.

A folyosón unatkozva őgyelegnek a követek a Grecsák beszéde alatt.

— Hogy hát mért nem mentek be?

— Minek? Hiszen nem vagyunk mi se jászok, se kunok. Felsőmagyarországi emberek vagyunk. Semmi közünk a tanácskozáshoz.

Egy fiatal képviselő azzal szellemeskedik, hogy a miniszteriumot decentralizálni kellene, Trefort hadd menne Szegedre, Széchenyi Makóra, Szapáry Zágrádba, Kemény Gábor Turóc-szentmártonba.

— Hm! — szólítja meg egy gonosz mameluk. — Nem találkoztal te, kedves Feri öcsém, valamikor *János főherceg*-gel?

— Én? — feleli zavartan — nem én soha!

— No pedig úgy nézem, mintha a te *szellemedet* is elfogta volna!

Általában a mai szolnoki vita csak a Polónyi beszéde alatt kezdett némileg érdekessé válni.

A jó Polónyi kézzel-lábbal igyekezett védeni Szolnokot. S igazi népies buzgalommal rúgta, ütötte, harapta mindazt, ami nem Szolnok, s dicsérte átkozottul akármí volt, csak Szolnoknak használjon. Még arra is rávette a lelke, hogy bókokat vágjon Paulernek.

— Remélem — úgymond —, a többség nem fogja elhagyni miniszterét.

Szokatlan kifejezés e padokról! Visszatetsző zúgás kísérté Polónyi szavait pártja részéről.

E kézzel-lábbal való munkának volt még egy kirívó szöglete, mikor Sárközy Aurél tegnapi beszédét, mellyel Karcag mellett foglalt állást, üresnek mondta, de azért per »tisztelet barátom« titulázta.

— Mondhatom, szép barátság! — mordult közbe Csanády.

Mire aztán felkelt személyes kérdésben Sárközy, s kijelenté, hogy »vele született modoránál« fogva addig, ameddig ezen párton fog még ülni (Felkiáltások: »Ugyan meddig?«) nem kívánja Polónyit utánozni.

E percben egy sürgönnyel lép be az egyik teremőr, hogy a sürgöny Grubert illeti. Hol van Gruber?

— Elutazott! — szól bele hangosan Szabó Kálmán. —



Egy külön katolikus vonaton utazott el! — Mire szűnni nem akaró derültség támadt a baloldalon.

Azután Pauler beszélt, de őneki is náthája van; nem lehetett kivenni a szavait, pedig ugyancsak füleltek a karcatról a jászberényiek, szolnokiak és karcagiak, kik ott farkasszemet néztek egymással.

Pauler felszólalása után szavazásra került a kérdés, s elfogadtatott általánosságban az igazságügyi bizottság javaslata, mely szerint Jászberényben marad a törvényszék, de a karcagi áthelyeztetik Szolnokra.

Eközben mindenki érdeklődve várta, hogy hiszen már minden vidékbeli ember beleavatkozott, még Csiky Kálmán is, aki csak azért szól most, mert neki is lesz nemsokára ilyen dolga Nagyenyeden; szóltak a kunok és magyarok, no meg a tótok (lásd Matuska Péter előadó beszédét), hát már most a részletes vitán hadd halljuk a jászokat!

Fölkelt tehát a jász is, magasabb egy fejvel a kunoknál és magyaroknál.

Megsimogatta szakállát, vékony darázsderekeit kihúzta, s úgy kezdett szólani gróf Apponyi Albert.

Egész komikus volt, a Ház egyik legnagyobb szónokát olyan apró vidéki dongók között hallani zümmögni.

Röstellte ő maga is, s nem bírt átmelegedni a kérdés mellett. Mindamellett szépen, okosan s bizonyos diszkrécióval órvolt Jászberény mellett, s egy kicsit komolyabb mederbe vitte a vitát, mely kezdett már deguttáns lenni.

S a legsajnosabb, hogy ez a mandátum utáni izgatott szaladgálás is az ellenzéken esett!

— Mnyea! — mondaná most Karátsonyi Guidó, ha itt volna. — Mégiscsak szebb az, ha az ember készpénzen veszi a mandátumot — legalább nem tartozik érte!

És az ember csakugyan arra a hitre jön, hogy az »ingyen« mandátumnak is *híg a leve*.

A mai orátorok bizonyították!

A tisztelt Ház, mely csak náthás volt reggel, most már völgképp megcsömörlött ezektől a dolgoktól.

A törvényszéket rimánkodó szónokok hangja úgy nyikorogott fülében, mint a koldus talyigája kereke.

Ha már vidéket akarunk, hát jöjjön az igazi vidék!

S félbeszakítván a vitát (legyen belőle hétfőn azoknak is, akik most nincsenek itt), átment a kérvények tárgyalására.

Hanem hát sic fata tulere, itt is csak hazabeszélés következett újból. Ragadós betegség lett most abból.

Még Csernátont is elsodorta a nap divatja s még ő is, akit pedig méltán megillet ez a titulus: »a Ház méltóságának őre«, a fiumei vitorlahajósoknak támasztott egy kis kedvező szelet.

## A T. HÁZBÓL

### *I. Csernátony álma*

[febr. 19.]

Még mindig Szolnok szolnokai szónokolnak. Elálmosító dolog minden igaz szívű emberre a féllangyos atmoszférában. Négyes társasjáték az egész! A kibicek unatkozva dőlnek el székeikben, még »Kereki ura«, Csanády is beleunt, s közömbösen nézi képviselőtársai hátát.

Csernátony Lajos, aki a szélsőjobbon ül, behunyja szempilláit, s fejét bágyadtan ereszti le könyökére.

Persze hogy sötét lesz előtte a terem, de nem sokáig. A sötétségbe rózsás színeket kever egy pajkos tündér. Még hallja az egyes szónokokat elhalón, de a szavak lassankint zenébe olvadnak át, s a rózsaszínű ködből előlép Apponyi Albert alakja . . .

Hanem csodák csodája, egyszerre változni kezd arcban és természetben, a szakáll lehull és a bajusz is, a hosszú arc kigömbölyödött, s előtte áll egy szempillanat alatt egy búbajos szép hölgy, félmeztelenre vetkőzve s csábos táncot lejt a mediumon.

Az álmodó képviselő meglöki erre álmában Vizsolyit.

— Nézd, csak nézd, mit csinál magából ez az Apponyi képviselőtársunk!

— Hüüm! — mondja Vizsolyi. — Jó volna, ha képviselőtársunk volna! Nem Apponyi ez, fiam, de Pallasz isten-asszony!

Ekkor kiugrik a körbe Sárközy Aurél, s az is hirtelen átváltozik egy szép asszonnyá.

— Júnó! — susognak a berkekben és ligetekben a fák illatos levelei. (Az öreg Urbanovszky zsebében gyulladt meg egy pakli kénes gyufa.)

Most végre előlép szerényen szemérmesen Polónyi Géza, s ő is átváltozott egy szép hölgyé. Lesüti szemeit, s naiv ártatlansággal takarja ki hófehér nyakát.

— Pálmai Ilka! — rebegé Csernátony.

— Dehogy — helyreigazítja Vizsolyi —, hát nem látod, hogy maga Venus?

— Hüm! De hát mit keresnek itt ezek az asszonyok a képviselőházban?

— Ejh, de nehézfejű vagy. Paris fogja odadobni valamelyiknek az aranyalmát.

— Igaz, igaz... hiszen tudok valamit erről a históriáról...

— Persze mert már tárgyaltuk a klubban előzetesen.

— Aha, azért olyan ismerős a tárgy. És hol van Paris úr?

— Ott ül ni, Szapáry mellett.

— Hisz az Pauler! Ami Paulerünk.

— Fájdalom a mienk. De nézd az aranyalmát kezében...

— Ah! Az van ráírva: »törvényszék«.

— És az a tömérdek mozgó alak ott hátul?

— Azok a trójai háborúra készülnek. De pszt, kezdődik a játék!

Fölséges jelenet fejlődött ki.

Paris úr feltette csiptetőjét szemére, kesernyés arca egyetlen tulipános mosoly lett, vízszínű szemei ravaszul pislogtak. Az almát feldobta egy-kétszer a levegőbe, mintha labdáznék vele, aztán meglóbázta kezét, célzott, s úgy tett, mintha elhajítaná.

A három istenasszony közül mindenik odakapott a levegőbe, hogy megfogja. De Pauler úr ravaszkodott. Hehehé. Az almát még nem dobtam el! Hehehe!

Ekkor újra kezdődött a csábítás...

— Én okos vagyok és hatalmas! — mondá Pallasz, s méltóságteljesen lejtett el Pauler előtt.

— Nekem velem született úri modorom van! — szólt Júnó.

— Én szerény és szép vagyok — kínálgatá magát Venus, s egy csókot vetett a miniszter felé.

Paris most ködbe burkolá magát, s újra dobásra készült. Júnó valamit érzett magára hullani. Odakapott, s akkor látta ijedten, hogy egy nyíl fúródik gyöngö testébe.

— Jaj neked, Karcag! — kiáltá, s elhanyatlott.

A pajkos Paris letette volt az almát és, a tegzet vette elő. Ezentúl csak két versenytárs maradt, Júnó és Venus.

Paris megnézte őket figyelmesen, hogy melyiknek kurtább a szoknyája.

Mindenik azt állította, hogy az övé a hosszabb szoknya.

Ekkor egy hirtelen elhatározással eldobta az aranyalmát Venus felé, mire az szemérmesen elpirult, s keblébe rejté, Júnó dühében átváltozott Apponyi Albertté, kit részvétellel néz vala Szilágyi Dezső és Pulszky Ágoston.

E pillanatban belépett az ajtón Jupiter, és odaült a Tisza Kálmán helyére.

A nimfák, istenek és szirének odarohantak hozzá visítva, rimánkodva.

— Oh, Jupiter! Bocsáss még *Paris rendelkezésére egy kosár almát!*

. . . Ohó, hohó! — riadt fel álmából Csernátony, és a zsebkendőjét kereste. Micsoda bolond dolgot álmodtam! Hiszen nem mitológia ez, hanem csak korteskedés.

## II. A Teleki-vígjátékok a folyosón

— Hát te melyik várost pártolod? — kérdezik Jókaitól.

— Egyiket sem. Mert most én nem foglalkozom a magas politikával. A mameluk ember abban van előnyben, hogy sohase tudhatja hol bukik meg. Hát egyformán haragszik minden kerületre.

— Mikor írod már meg, amit régóta ígérsz, »hogyan lettél filoszemita«?

— Elesett a kedvem az írástól egészen, mióta a Teleki vígjátékokat bírálom.

— Olyan jók?

— Olyan rosszak.

— Ugyan kik írhatják azt a sok rossz darabot?

— Az egyiknek szerzőjére ráösmertem tegnap. Az van

benne az egyik jelenetben, hogy a haldokló anya a hamiskártyás fiától búcsúzva így zokog: »Ki fog téged védelmezni, fiam, ha én meghalok«? Mire feleli a fiú nagy pátosszal: »a királyi ügyész, édes anyám«. Hm, gondolom magamban, ezt a darabot csak egy ember írhatta . . .

— Kire gyanakszol?

— Ejh, hát kire másra? *Scharf Móricra!*

— És egy jó sincs a darabok közt?

— De van egy, az »első szerelem«.

— No, az derék! Most már csak a »közbülső szerelm«-et kell majd megírnia valakinek.

### III. A Kerkapoly sanszai

Míg az egyik szögletben a Teleki darabokról folyik a szó, ezalatt a kálvinisták Tisza Lajosnak gratulálnak, s magok közt is megbeszélik a tegnapi nap eseményeit, nem vevén észre, hogy ott ül az egyik karszékben Pulszky Ferenc, a fő-lutheránus, ki-kiröpítve diskurzus közben egy-egy jeles mondatot hol Tisza ellen, hol Tisza mellett.

— A Tisza-gyűléslet még nem oppozíció mondja nagy fejét megrázva — és még nem is liberalizmus!

— Nem ám! — bólingatnak a mamelukok hálateljesen.

Mi vagyunk az egyedüli posszibilis párt.

— Addig, ameddig. Nem szeretnék a bőrötökbe lenni esztendőre, amikor Bosznia rendezését előveszitek. No de hiszen itt lesz Guszti meg Dezső.

Ezalatt folyton zizeg odabenn a csöngettyű: zúgás, derült-mög hallik ki a nyíló ajtókon.

— Mi van?

— Karcag elesett végképpen — mondják a kijövők.

— Requiescat! Miről is beszéltünk? Igaz, Kerkapolyról.

— Csodálatos, hogy olyan kevés szavazatot kapott!

Ő már megért a kinevezésekre! Nincs már neki annyi nép-mozgósága, hogy megválasszák.

Szerencséje, hogy a háziurakat nem szokás választani.

Most nemrég az történt vele, hogy a barátjai kiküldtek egy embert puhatólózni Veszprém megyébe, ha

vajon nem lehetne-e valamelyik kerületben megválasztani a jövő országgyűlésre.

A »tapogatózó« bejárta a megyét, s a következő jelentést nyújtotta be küldőinek.

Azon kerületekben, ahol a kegyelmes urat nem jól ösmerik, *reményleni sem lehet.*

Azon egyik kerületben ellenben, ahol a kegyelmes úr rokonai, komái és sógorai laknak, körülbelül ötven szavazat kerülne, *de ezzel megválasztatni nem lehet.*

Míg végre abban a kerületben, amelyet a kegyelmes úr már képviselt, *csak agyonüttetni lehet.*

Eközben újra zizeg a csöngyettyű.

— Mi van odabent?

— Jászberény tartja magát. Pauler cselhez fordul . .

Kevés vártatva szomorúan jön ki Apponyi Albert.

A csata eldőlt: Jászberény elesett!

A csatahely felbomlik. Ki-ki elvonul a maga faltörő kosai-  
val, fustélyaival és álgúíival.

Csak a nagy füst kavargó ott a teremben és folyosókon egy darabig, míg ki nem szellőztetik a szolgák.

## A T. HÁZBÓL

### I. Fejezet

#### *A terv megfogamzik*

[febr. 21.]

»Ferbliiben nincs rossz kártya!« — mondanák azok, akiknek kabátjuk ott maradt a Reáltanoda utcai vicomte-nál.

Az országgyűlésen is *beüthet* néha a legunalmasabb, legártatlanabb téma is.

Nincs abszolúte rossz sansz! És mondjuk ki, sohase tudhatja senki, mire virrad, még tán Kemény Gábor se tudja, pedig jós, s Hoitsy Pál tőle kérdezetgi: »Mikor lesz eső?«

Jól álmodta meg azt Csernátony az én tegnapi karcolatomban, hogy a trójai hadra készülődnek.

Íme itt a faló!

Polónyi diadalittasan jár két nap óta az utcákon, nagy prémes bekecsébe piros rózsabimbót tűzve. A szolnokiak vidám dárídót csapnak, mozsarakat ropogtatnak, ablakokat világítanak, két nap óta mulatnak. Beniczky Ferenc óméltósága orrán piros tulipánok nyílnak az örömtől, Pauler pedig meg-megáll a tükör előtt, s magára mosolyog:

— Ravasz kópé vagy, Tóni.

S míg ottan (ti. a Beniczky Ferenc orrán) bíbor, imitten gyász.

Karcagon feketébe öltöznek a deli lányok. Karcsú me-nyecskék siratják a törvényszéki aljegyzőket.

Jászberény belügyminiszteri engedéllyel Gyász-Berényre akarná változtatni a nevét, de sajnálja érte az öt hatost is az átkos kormánytól.

Szidják, mint a bokrot Karcagon Sárközy Aurélt, Jászberényben Apponyi Albertet, pedig ha tudnák, ha tudnák . . .

A két reményvesztett férfiú sötéten zordonan összebúvik az ellenfelek örömiadalának közepette . . .

— Nincs veszve bármi sors alatt — mondja Apponyi Albert.

— Ki el nem csüggedett — szavalja folytatólag Sárközy.

— Kössünk szövetséget!

— Itt a kezem!

— A történelemben vannak példák . . .

— Vannak, alkalmasint vannak . . . — mondja habozva Sárközy.

— Most pedig tette föl. Cselekedjünk!

A két lovag némán megszorítá egymás kezét s elváltak.

— Bosszú — sziszegé az egyik.

— Bosszú — visszhangozá a másik.

## II. Fejezet

### *A rendezés*

Tegnap nem volt ülés. A miniszterelnök nélkül nincs alsó-ház. A miniszterelnök pedig el volt foglalva a főrendiházban. *S egy* bakter nem vigyázhat két falura.

Teleszky István szokta mondani a szélsőbaliaknak:

— Amikor a miniszterelnök nincs köztünk, akkor nincs a pártunkban semmi rend. Tinectek nincs miniszterelnökötök, tehát soha sincs nálatok rend.

Ebben van valami igaz. De most az egyszer nem találó. Tegnap rend volt az ellenzék közt.

Kortések keresték fel a képviselői ebédlő és vacsoráló helyeket. Súgások-búgások. Tegnap egy ellenzéki képviselő egy nővel sétált az utcán, egy képviselőtársa valami sikátorból eléje lepett, elsuhant mellette, és ezt súgta:

— Holnap pont tíz óraker a Házban légy!

A várszínházi thé dansant-on egy szép menyecske az ellenzéki képviselőknék a fülükbe sugdosta:

— Legyenek holnap tíz óraker a Házban, de pontban tíz óraker. Pszt! — S rózsás ujjait ajkaira helyezte.

A lustább emberek névtelen leveleket kaptak. Mind arról szólt, hogy legyenek holnap pont tíz óraker a Házban.

És kaptak névtelen leveleket a mamelukok is különböző ürügyekkel, de többnyire randevúk holnap tíz órára, de egyik sem a Házban.

Mindez igen szépen és ügyesen volt kicsinálva.

Senki sem sejtett semmi rosszat és semmi különöset.

Beniczky nyugodtan aludt otthon ágyában, Polónyi pedig látta álmában a szolnoki kivilágítást és hallotta a mozsárdurrogásokat: mennyei angyalok ringatták édes altató »éljen« zümmögésekkel.

### III. Fejezet

#### *A kivitel*

A legmegátalkodottabb és legszomorúbb mamelukok is jókedvvel keltek fel ma, szép verőfényes nap van odakünn!

Az ördögbe is, mi történhetnék ma? Semmi!

Legfeljebb Tisza fogja összetörni a főrendeket.

A képviselőház repertoárján nincs semmi különös.

A szolnoki javaslat harmadszori felolvasása, az írói törvény Ma be se megyek a Házba!



És ásítózva fordultak a másik oldalra ágyaikban. Ez is jól esik nekik!

Ezalatt a kálvinista toronyban tizet mutogatott az óra. A képviselőház épülete előtt ott állott a rendes nyolc kormánypárti fiáker, mint máskor. E fiákerok szokták szállítani a kormánypárti voksokat nagy szorongattatások idején.

A fiákerok ott álltak most is, de nyugodtan. A kocsisok szundikáltak a bakokon, a lovak füle s hámiráncjuk le volt eresztve, s a nemes mameluk-szállító állatok háta nyugodalmasan betakarva pokrócokkal.

Minden csendes volt odakünn.

Ki hitte volna, hogy palotaforradalom készül odabent? Ki hitte volna, hogy Sárközy a szélsőbalt s Apponyi habarékokat gonosz terveibe vonta, hogy a trójai faló odabent van? Hogy telegramok mentek szét tegnap. s hogy a vasút összeesküvőket hozott a vidékről is?

Ha azonban figyelmesen megnézte volna valaki az ellenzékieket, látott volna az arcokon valami démoni titkolózást, de senki sem nézte meg figyelmesen.

Végre jó Péchy leült a székébe, megnyitotta az ülést. Lassan szállingóztak a mameluk-padokra. Míg ellenben legott feltűnhetett volna, hogy az ellenzék feltűnő nagy számban van.

Figyelmes vizsgáló még egy jelenséget láthat vala: habarékok és szélbalok szórványosan átmennek ülni a kormánypadokra, hogy maszkirozzák azoknak a néptelenségét.

A karzaton kevesen vannak jelen, egypár csinos leányka, három szép menyecske, néhány vidéki ember, s ezek közt egy torzonborz alak, akinek összevissza van kötözve a feje fehér kendővel. Nézik is sokan csodálkozva.

— Ez bizonyosan a horvát tartománygyűlésről jön —  
«elménkedik Prónay államtitkár.

Ez a jóízű ötlet befutja a mamelukokat, nevetnek neki, nekik nevetnek, azok nem gondolkoznak.

Pedig jó volna gondolkozni.

Míg az »előzetes bejelentések« folynak, azalatt jön az »előzetes manőver«.

Lihegve jönnek be galopinok, »habarékpárti mesterek«,

hogy a főrendiházban megkezdődött a »hecc«: antiszemita vita folyik!

— Huh! Antiszemita vita! No, ezt már meg kell nézni. — Jámbor kormánypartiakból íziben felcihelődik vagy kilenc lélek. — Hol a kalapom, hol a rokkom? Menjünk, nézzük meg az urunkat, mint csinál!

Tisztán, akadálytalanul marad most már a porond a csíny kiviteléhez.

Polónyi két nagy könyökét letette a padra, s bozontos fejét rájuk nyugasztva, közömbösen nézte a világ folyását.

A miniszteri padokon Pauler ült, és bonbonokat majszolgatott a szájában nagy megelégedettséggel, csak néha-néha pislogott át a szépen megfésült Kemény Gáborra és a halavány Széchenyire, kinek szemei a plafon felé voltak emelve áhítattal, s a szája mozgott: alkalmasint reggeli imáját morzsolta.

E pillanatban elővételik Szolnok és Jászberény ügye.

— No most, most . . . — Az ellenzéken felcsillognak a szemek.

Elfogadja-e a Ház a harmadszor felolvasott javaslatot?

— Nem, nem, nem! — hangzik a mennydörgő kiáltás s egypár vékony nyöszörgő »igen« a túloldalról.

Polónyi felugrik, mint a villámütött.

— Mi ez? Mi? — kérdi elvörösödve.

Pauler izgatottan feszeng székében, egészen elzöldülve, s kezét füléhez teszi tölcsernek.

— Hihetetlen ez! Mi történik?

— Nem fogadjuk el! — zúg a két ellenzéken.

Péchy elhalványodott, kissé reszketeg hangon mondja:

— Akik a javaslatot elfogadják, álljanak fel!

A mamelukok felállnak, s megdőbbenve néznek egymásra.

— Kisebbség, kisebbség — hangzik a baloldalról.

Polónyi izgatottan rohan át a jobb pártra.

— Mit tegyünk? Cselekedjünk valamit! Gyorsan, gyorsan!

Ott senki sem hallgat rá, mindenki a fejét vesztette. Beáll a csüggedés, s a csüggedéssel a zavar.

Ez általános depravációban egy alak emelkedik ki: Biasini Domokos.

Neki akkor nincs ideája, mikor a többieknek van, illő, hogy akkor legyen, mikor a többieknek nincs.

— Időt kell nyerni. Kérjünk név szerintit!

Néhányan kirohannak a folyosóra, büfébe, könyvtárba, hogy előszólítsák, ha ott valaki lenne. A telegram sívít, zizeg vészteljesen.

Ezalatt azonban az idő telik.

Biasini és Polónyi aláírókat gyűjtene a »név szerinti«-re.

Valakinek eközben eszébe jut, hogy a név szerinti nem használ.

— Halasztást kell kérni húsz képviselőnek!

Hej, hamar húsz képviselőit!

Folyik az aláírás, de szaporátlan, s a parlamenti gépnek menni kell, ha megindult.

— Nem marad egyéb hátra — nyakaskodik az elnök —, mint megszámlálni a képviselőket.

Nagy zúgás támad erre: »Hiszen világos a többség. Mért nem mondja ki?«

De Péchy nem enged. Óriási izgatottság közt elkezdődik szakaszonként a képviselők megolvasása.

Az ellenzék örömszivajjal nézi a két jegyzőt, Fenyvessyt s Berzeviczyt, s aggódva ügyel Biasiniékra . . .

Fenyvessy sietve olvas. Berzeviczy húzná az időt, ha lehetne de hasztalan minden, a mamelukok sehogy se gyűlnek.

Az ellenzékiek felágaskodnak s együtt olvassák lélegzetet elfojtva a felálló jobboldaliakat.

— Megvan! Összesen negyvennyolc! — Jelentik az elnöknek.

— Miért éppen negyvennyolc? — sóhajtja búsan.

Ekkor odarohan Biasini a halasztást kérő irattal.

Mély aggodalommal az ellenzéken. Reménykedés amott.

Az elnök átnézi a névsort, s szomorúan visszaadja:

Ez csak tizenöt képviselő. A halasztáshoz húsz kívántatik.

Csüggeteg moraj fut végig a jobboldalon, Biasini újra körútra indul a hiányzó öt szavazatért. Polónyi rimánkodó

arca föltűnik az aláírók előtt. Coriolan a volscusokkal szövetezik.

— Becsületes volscusok segítetek engem Róma ellen.

Segítenének a volscusok, de mintha átok ülne a munkájukon. Míg a habarékokat és szélsőket olvassák a jegyzők, közbe újra rohan az ívvel Biasini az elnökhöz.

— Megvan — lihegi végkimerüléssel.

Elnök csenget.

Halotti harangszó Karcagnak, Jászberénynek . . . jaj, végünk van . . .

Mint a vulkán tör az ellenzékről a méltatlankodás.

— A szavazás már be van fejezve . . . Most nem lehet!

— Jogtalanságot nem tűrünk. Halasztásnak helye nincs.

Az elnök most némi ingerültséggel rázza meg a csöngettyűt.

— Halljuk az elnököt!

— Ne halljuk.

Végre szóhoz jut az elnök.

— Egy ív adatott be hozzám, tisztelt Ház, melyben húsz tag . . .

Sárközy felugrik, szólni akar, Csanády szintén felugrik, szólni akar, és dühösen rázza kezét.

A zaj nőttön-nő, valóságos fegeteg . . . a jegyzők a legutolsó embereket olvassák meg az Irányi szakaszban . . .

A habarékon is mind felugrálnek a képviselők. Egyik a házszabályokat lobogtatja a kezében, másik átkiabál harogva: »Igazságtalanság készül!«

Péchy maga is zavarban van, mit tegyen? Belemenjen, vagy ne menjen? Ej, ej no. Ilyenkor nincs itt az a Tisza! Tanácstalan fejével ide-oda kapkod, míg a csöngettyűt folyton rezgetteti . . .

Egy menő deszkaszál milyen jó volna most!

Önkéntelenül forgatja újjai közt az iratot, s nagy zavarban olvasni kezdi a neveket.

— Nini, csak tizenkilenc!

Jehova segíts!

Hátán bizseregés fut végig, leteszi a csöngettyűt, s fölveszi a pápaszemét.

Egy, kettő, három . . . tíz . . . Bizony isten, csak tizenkilenc!

Most már bátran emeli föl magasra a csöngettyűt, s hatalmas emelt hangon hirdeti ki.

Kénytelen vagyok, t. Ház, konstatálni, hogy az íven csak tizenkilenc képviselő van aláírva.

No iszen, támadt erre aztán falrengető hahota, s megnyúltak az orrok, leestek az állak a jobboldalon.

Minek is fog ilyenekbe Biasini, mikor nem tud húszig olvasni!

— Baross volt a jó jegyző — sopánkodának mások. — Baross mindig készen tartott a jegyzői fiókjában húsz nevet.

Hanem hát most már ezen nem lehetett segíteni.

Vége van örökre vége!

Az elnök kihirdeti az ellenzék lázas örömújjongása közt az eredményt: *Szlnok elesett!*

A képviselők rohannak Sárközynek és Apponyinak gratulálni, Apponyiék pedig rohannak a telegram hivatalba megsürgönyözni haza az eredményt.

Polónyi búsan kullog el, szintén a folyosón. Ő is telegrafirozni megy. A korridoron vállára üt egy gonosz habaréki.

— Mit gondolsz, ki *fizeti a puskaport?*

Azt a puskaport értette, amit a szlnokiak eldurrogtattak a törvényszék örömére.

A hatás leírhatatlan volt. Valódi lelkesedés uralkodott az ellenzéken.

A nagy örömben csak egyetlen képviselőben volt annyi filozófiai mélység, hogy merengve mondá:

— Jól volt szervezve, és sehogy sem foghatom fel, hogy nem akadt köztünk huszonnégy óra alatt áruló.

Mindenki Polónyira volt kíváncsi. Hol van Polónyi? Milyen arcot vághat most! Merre van Polónyi?

— Elment sürgönyözni Szlnokra.

— Vajon mit sürgönyözhet?

Bizonyosan azt, mivel ott már két nap óta isznak a medvebőrre, hogy: »Atyafiak, józanodjatok ki«.

— De már azt se sürgönyözze — mondja Bánffy Béla —, mert ha *kijózanodnak, akkor meg nem választják többé.*

## IV. Fejezet

### *Ki viszi a hírt Tiszának?*

A nagy bolondos vereség megtörtént. Roppant lehangoló kedéllyel bújtak össze a mamelukok. Az orruk vére folyt. Egy ideig hallgatagon néztek egymásra. Prileszky melléből nehéz sóhajok szálltak föl. Darányi, aki későn jött, felkiáltott: »Ha én itt lettem volna!« Dárday búsan dörmögé: »Most az lett, amit én indítványoztam«. Pauler mordul ült székén. Meg volt törve.

Legelőbb ocsúdott föl Csernátony. A vigasztaló ígéket hirtelen összekereste elméjéből.

Hiszen nem is olyan nagy baj az! Ne búsuljatok! Még nekünk szerencse az, majd meglássátok mert csodálatosak az isteni gondviselés útjai. Csak hadd örüljenek Apponyiék és Sárközyék, nem látnak tovább az orruknál. Mert vegyük csak, mi következik ebből. Az, hogy most mind a három kerület kormánypárti embert küld fel. Mert így fog okoskodni: »Meg vagyunk ugyan mentve egy időre, de ha ellenzéki követet választunk, akkor bizonyosan elvesztik a törvénytől; ezt csak úgy tarthatjuk meg, atyafiak, ha kormánypártit küldünk fel. No, hogy Szolnok meg nem fog merni küldeni ellenzékit, nehogy eljátssza a kormány mutatkozott kegyét, az biztos. Bizony mondom nektek, a mi malmunkra való víz ez!«

Elhitték s örülnének neki.

Hanem mikor aztán az a kérdés merült fel, hogy ki viszi meg a hírt Tiszának a főrendiházba, egyszerre látatlanná tette magát minden ember. Egynek a foga fájt, a másik keresztkomának van meghíva.

Végre magára vállalta Széchenyi Pál. Ő a legfiatalabb miniszter. Ő szenvedjen. Ő legyen a szomorú hír vivője.

Tisza nyugodtan kokettírozott a püspökökkel, s jegyezgetett közben, mikor betoppan Széchenyi Pál, s fülébe súgja.

— Szolnok elesett.

— Lehetetlen! — szólt a miniszter megrezzenve.

— Tény.

Mereven ránézett Széchenyire, szemei szikrákat szórtak

a pápaszem alatt, ceruzáját ingerülten emelte fel, s sújtott vele egyet a levegőben.

Azután lehajtotta fejét, s szemrehányó hangon mondá:

— Már megint nem jöttek el!

— Nem jöttek. Csak negyvennyolcan voltak.

— És azok? — kérdé csendesen.

— Nyolcvanan! Nem volt mentség!

A nagy taktikus elgondolkozott kissé, s azután idegesen odaszólt.

— Hogy nem lett volna? Ki kellett volna menniök a teremből ilyen végveszedelemben — s akkor s akkor a Ház mindjárt nem határozatképes.

... Hogy fogja ez most Biasinít bosszantani, miért nem jut ilyesmi az ő eszébe?

## A T. HÁZBÓL

### *Előszó a hatalmasokhoz*

[febr. 23.]

Mit mondana ahhoz a politikai világ, ha teszem azt, Bismarck kérdezősködvén a magyar viszonyokról és államférfiakról valakitől, azt tudakolná nyájasan:

— Nos, mit csinál jelenleg Tisza Kálmán és Futtaki Gyula, e két kiváló státusférfit?

Tudom, bosszantaná őexcellenciáját is és a magyar politikusokat is.

De Bismarck ezt nem kérdezi. Ez csak példa.

Hanem igenis, mindennap látjuk annak a példáját, hogy Magyarországon még az úgynevezett intelligens elemek előtt is csak úgy homályosan dereng a magyar irodalmi világ.

És ez természetesen fájhat az íróknak. Még tán Tisza Kálmán is azt hiszi, hogy két író van Magyarországon: Jókai és Futtaki Gyula. Legalább sok dologból bírnánk erre következtetni, ha fessegetni akarnók ezt a kérdést és gúnyolódni fölötte.

Arcába szökik a vér a magyar íróknak, amint egybekvalifikálják őket önök banálisan, kegyetlenül a hírhajhászókkal, a riporterekkel, a revolver-zsurnalisztákkal.

És önök akarnak törvényt hozni az íróknak és védeni az ő szellemi kincseiket?

Mit akarnak önök védeni?

A Futtaki telegramjait, melyeket önök sugalmaznak?

Ösmernek is önök más szellemi kincseket!

Jobb volna abbahagyni az egészet! Hadd maradjon magára az a néhány bolond, aki azt hiszi, hogy ez a nemzet nemzet.

Ugyan ki elől védik a magyar írók műveit? Talán az egerek elől?

Meg vannak azok védve jól a könyvkiadók padlásán.

Nem nyúl azokhoz soha senki, még önök se.

Hagyják hát meghalni lassan, csendesesen azt a szegény magyar irodalmat.

Elég önöknek a nemzet erejének fejlesztéséhez az adóvégrehajtók és Futtaki Gyula!

Ezen szomorú előszó után — könnyítve kissé a lelke-  
men — valamivel nyugodtabban lépek a t. Házba.

### *A Deák Ferenc helye*

Egy igazi legenda lesz ebből kétszáz év múlva.

Történt is már ehhez hasonló eset.

Öreg krónikák följegyzeték.

A híres törökölő Kinizsi Pál márványsírkövére rálőtt egy török tiszt, amint arra ment.

A golyó visszapattant a sima márványról, s úgy főbe kólintotta a jámbor muzulmánt, hogy hanyatt esett eszméletlenül, s elvihette hírét nagy Törökországba, hogy híres Kinizsi Pál még holta után is veri a törököket.

Ott ültek, üldögéltek a Házban a honatyák ma is, tárgyalván a szerzői törvényt nagy unalomban.

Írók persze nem valának ott. Jókai Kassán van, Futtakit meg valószínűleg felhívatta az udvar Bécsbe, hogy tanácsot



kérjen tőle az ellenzék szervezkedése tárgyában. Egyszóval összebeszéltek a laikusok prücsköt-bogarat.

Ekkor jött be fölséges hamleti léptekkel Éber Nándor.

Kékes szemében bizonyos aluszékonyosság látszott s egész lényén a nagy politikusokhoz illő bágyadtság.

Amint a padok felé lépdelt, megszólította Prónay. Hogy mit beszélt nekik Prónay, nem tudatik, de legközelebb hihetőleg meg fog látszani a »Times« magatartásán.

Édes diskurzus közt mindinkább kevélyebbé egyenesedett a tisztelt képviselő úr nyaka, s miután a miniszterek is üdvözlötet integetének neki, egyet sandított a Deák Ferenc helye felé, s elhatározta, hogy ő ma oda fog ülni.

Lassan, méltóságosan csúszott oda, aztán egy hirtelen elhatározással leereszkedett.

De jaj! . . . e pillanatban egyszerre eltűnik a honatya a padok alatt, csak hosszú lábai emelkednek az ég felé.

Oh jaj! — fut végig a Házon az ijedelem.

Káprázat-e vagy valóban megtörtént! Mi baj, mi az, beteg lett?

Meglehet, az volt a dologban csak, hogy a Deák Ferenc helye ki van a padból véve, s aki odaül, az a pad alá bukik.

De meglehet, a haza bölcsének szelleme taszította le. Mamelukok, ne merészeljétek Deák helyére ülni.

\*

És ezzel bevégezem a mai karcolatot, mert valóban, mint múltkor a Szolnok eleste, most az Éber eleste volt a nap kiemelkedő mozzanata.

Hiszen beszélni . . . beszéltek a javaslatról is, de zűrzavarosan, kellenlenül, s különféleleképp fogták fel.

Másképp azok, akik könyveket szoktak írni, és másképp azok, akik könyveket sohase szoktak venni.

Még egy harmadik felfogás is lehetséges. Azoké, akik könyveket szoktak venni.

De ilyenek nincsenek.

Alászolgája!

## A T. HÁZBÓL

[márc. 2.]

Nemsokára elkezdődik az ipartörvényjavaslat (vidéki kirándulások), aztán a kis üstök és a nagy katlanok közti harc fog kiütni. S valóban a szesz lesz legméltóbb befejezése a mostani parlamentnek, mert a természetben nem lévén ugrás, a szesz-disputáról könnyen át lehet menni a szesz-kapacitációra: a választásokra.

Mindezek igen nagy harcok lesznek, ha ugyan marad még akkorra harcoló ember.

Mert rossz jelenségek mutatkoznak a vidéken. Míg itt ül s tanácskozik az öreg Ház, azalatt a kerületekben lázas nyüzsgölődés közt kezd alakulni az új Ház.

A tarka pokróc, mellyel be van fedve a tanácskozóterem talaja, és a folyosók mozogni látszik az itt levő képviselők lábai alatt.

Mindenki érzi, hogy otthon ezalatt a *vetés* veszélybe juthat . . .

Még egyszer se volt ilyen bolond világ. Eddig legalább engedték, hogy minden ember levethesse nyugodtan a ruháját, mielőtt kimúlik, s csak azután jött elő a kérdés, hogy ki öltözzék bele a ruházatba. Most máris osztzkodnak a mandátumokon, s megéljük a kerülethajhászásnak azt az utálatos következményét, hogy a Házat nem fog kelleni szétszlatni, hanem magától szétszalad ijedten a mandátuma védelmére.

Erdélybe már is tucát számra szállítja a vasút a »talaj-előkészítők«-et.

Mert Erdélynek kettős szerepe van Magyarországon.

Csernátony csinálta azt a pompás tréfát Erdélyre, mikor kérdezték tőle, hogy mi ér Erdélyben a legtöbbet.

»A vasútja, amely Magyarország felé visz.«

Három esztendeig csakugyan ez a vasútja a legdrágább kincse: Erdélyből özönlenek be rajta szerencsét próbálni Magyarországra, s a szerencsének valóban mintha gondja lenne az erdélyiekre.

De minden harmadik évben aztán megfordul a szerep. »Magyarországnak kezd nagyon értékes lenni az útja, mely Erdély felé megy.«

A szerencsekeresők innen tódulnak a kies bérces hazába. Egy kis mandátum ott könnyen akad. Kár, hogy nem nagyobb ez az Erdély, s különösen kár, hogy a medvéknek is nincs voksuk!

Kéz kezet mos. Valaha Erdély adta Magyarországnak a hősöket, most mi adjuk Erdélynek a mamelukokat!

A ma ülés lanyhán ment. Hiszen igaz, hogy csak a baja — szabadkai szárnyvasútról volt szó.

Minden arcon bánatos merengést fakasztott... Vasút! Vasút! Boldog vidék! Boldog vidéknek boldog követe.

Jóltáplált Latinovics Gábor úr őtisztelendősége mint bajai képviselő felszólalt, és elfogadta.

Meghiszem! — gondolták a többiek, olyan irigyen, mélabúsan nézve Latinovicsra, mint mikor a ferbliben valaki behúzza a nagy »zsinórt«.

Ezalatt a folyosón Jókai vigasztalta a párбай miatt elítélt Szalayt.

— Mi az még? Hanem mikor én felettem ítélték a »fekete világ«-ban. A vádló ügyész három hónapot indítványozott bűnös fejemre. Erre én felálltam, s a haditörvényszék előtt tartottam egy olyan szép védbeszédet magam mellett, hogy csupa élvezet volt hallagatni... Még a nyáluk is csorgott a bíró uraknak.

»No — gondoltam magamban —, ezzel a beszéddel bizonyosan lefaragtam a három hónaptól vagy hat hetet.«

Erre elhagytam a termet, s midőn kevés vártatva újra előszóllítottak, a kormányzó Pálffy tudtomra adja az ítéletet:

»Egy esztendei nehéz fogság!«

»De hát, hogy lehetséges az, kegyelmes uram, hiszen a vádló csak három hónapot indítványozott.«

»Igaz felelt a kormányzó ingerülten —, de a beszédjéért kapja ön a kilencet. Máskor ne tessék dikciózni.«

... Ez volt az igazi igazságszolgáltatás, Imre fiam. Azért hát ne szidjátok ti Paulert!

\*

A vasutak elintézése után a kérvények következtek, melyeket a kis Zeyk pergetett le minden ellentmondás nélkül. Akik a karzaton valami érdekes ülést vártak, azok csalódva

mentek haza egy óra után, mert még a hatalmas szavú Eötvös is olyan immel-ámmal interpellált a szocialista kérdésben, mintha álomba akarná ringatni a Ház jelenlevő tagjait, akiknek esze most odahaza jár a kerületek dolgain.

## SZÉKELY BÁNJA! SZÉKELY TÁMAD

Csak nem fajult még el a székely vér,  
Mindenik csöppje drága gyöngyöt ér.  
Mikor őseink bejöttek, Pusztaszernél a hét vezér bele-  
csurgatta véréét egy *kisüstbe*.

Ebből a kisüstből fejtett ki a magyar alkotmány.

A kisüst nemzeti szimbólum. Az székelyeknél még annál is több. A kisüst a székelyek fejőstehene.

Van is nagy riadalom! Mintha a Hargita bércsei zúgnának...

— Haza se menjünk a kisüstök nélkül!

Előjárónak világosi Gaál Jenő megy bele a vitába tudományos apparátussal.

De a székely lófők türelmetlenek immár, bánják is ők mi igaz, mi nem igaz, mit tanít a nemzetgazdasági tudomány.

Az igaz csak, hogy a kis székely nemzet kivándorol Romániába, ha a kisüstjeit tönkreteszik. Ezt pedig nem szabad engedni. Hiszen az egész nemzet csak félmilliónyi. Félmillió hős! Az egész országból 70 ezer Ft lenne a kisüstök megváltási díja az új javaslat szerint. Mi esik ebből a székelyekre? Egy potom összeg! Ezért nem érdemes a székelyeket agyonütöni.

S egyre több székely lépett ki a síkra.

Jött Ugron Ákos. Igazi székely bátorsággal dőf egyet Szapáryn, úgyhogy az hihetőleg sose fogja többé eltévesztetni, melyik az Ákos és melyik a Gábor. S általában igen ügyesen védi a székelyek érdekeit.

Orbán Balázs, a Székelyföld tudós írója, szintén a pénzügyminiszter és az előadó szavába mártja éles, de nem erős pengéjű bicskáját.

Súlyosabb vértetben Máriássy forgatta meg a buzogányát, majd Lázár Mihály bontá ki a vész-zászlót, s hitta Jókait.

— Jelenj meg, szellem! És ha székely képviselő vagy, szólj most már te is! Hol vagy szellem?

Szolt volna még Bornemissza Ádám is, de az most el van keseredve a »Nemzet« ellen, amiért »Ödön«-nek szedeti a nevét következetesen.

— No, ez nem nagy dolog. Ezért kár bosszankodni.

— Igen ám, ha ez volna az első eset, de a »Napló« meg örökké »Árpád«-nak hív. Hát nem vagyok bolond, hogy én Ödön meg Árpád helyett beszéljek a kisüstök érdekében.

Ebben tökéletesen igaza van, s különben is nem lehetett volna méltóbb befejezése a mai ülésnek, mint a Bochkor Károly beszéde.

Eddig mindenki azt hitte Magyarországon, hogy a legrosszabb szónok Karátsonyi Guidó, ki egyetlen nagy beszédével furesán járt egy múltkori delegacionális ebéden Bécsben.

A legelső szónok felállt, s néhány szóval éltette a királyi párt és a királyi családot.

A második szónok Karátsonyi Guidó volt, ki így kezdte beszédét:

*»Az előttem szóló beszélt a politikáról és a közgazdaságról. . .«*

A delegátusok nagy szemeket meresztének Guidó grófra.

»Miféle előtteszó? Hiszen, csak egy ember beszélt még. S az a királyért ivott! Nem szolt az a politikáról és közgazdaságról egy szót sem.«

Végre aztán egyik jó barátja rájött a turpisságra, s gyöngöden meglökte;

Eltévesztetted a dolgot. Hiszen ezt a bankett végére készítette a titkárod.

A Bochkor szónoklata szinte ilyen konfúzus alkotás vala. Nem lehetett kivenni, mit akar. Annyi bizonyos, hogy ez a beszéd otthonra készült a választói elé, de itt elmondva nagyobb hatást tett. A Ház folytonos derültsége s néhol kitörő hahotája kísérte. Nem annyira a kisüstök, mint a szélsőbal zsenírozza Bochkor Károlyt.

Bochkor beszéde meglágyította a kormányi szíveket is a góbék iránt (Igazán árva az olyan nemzet, akinek ilyenek a képviselői!), s a részleteknél tekintet lészen a kis katlanokra.

## A T. HÁZBÓL

### I. *Általános észrevételek*

[márc. 9.]

Vége a szesz-vitának, s Goethét most így lehetne travesztálni:

»Zum Teufel ist der Spiritus, der *Bocskor* ist geblieben«.

Napirenden vannak a szerzői javaslat pótrendelkezései, amelyekkel a bizottság azóta tatarozta ki a fogyatékosnak látszó opust.

Az előadói széken ott ül kesernyés arccal Teleszky István, ki mindent Jókai felé fordulva magyaráz, s soha le nem veszi szemeit az ünnepelt íróról, mintha mondaná:

»Neked csináljuk ezt a törvényt, Móric. Szólj közbe, ha nem vagy vele megelégedve!«

A mai hulladékok közt legérdekesebbnek látszott a Futtaki-féle paragrafus, mely az arany pápaszem kedvéért szúratik be a törvénykönyvbe, hogy ti. védessenek a táviratok is.

— A lapokat kellene inkább megvédeni ezektől a táviratoktól — mondá nemrég Szapáry Gyula pénzügymiszter, s ez volt eddig a legjelesebb mondása.

Herman Ottó kelt ki erélyesen az ellen, hogy mit keresnek a telegramok itt, ahol a szellemi kincsek védelméről van szó, az ellenzék helyeselte szavait, de Jókai közbeszólt, hogy csak tessék bevenni a törvénykönyvbe a Futtaki-féle paragrafust is. Ne legyen szabad Magyarországon ellopni mást, csak a kismacsskát.

Teleszky is ráfordult Hermanra:

»Ne lövöldözz ágyúval a verebekre, fiam, Ottó«.

S ezzel a táviratokat és kósza híreket védő paragrafus benmaradt örök időkre a törvénykönyvben. Hallelujah! Futtaki gondolatai és eszméi védve vannak.

## II. *A camera obscura*

Több mint hatszáz cikket írtam már a t. Házirol. Születésétől egész haldoklásáig kísértem tanácskozásait napról napra a rovatban.

Sok mindenfélét megírtam, vígat, szomorút elegyesen: de azt a témát még egyszer sem vettem elő, amely pedig igen érdekes, egy pillantást vetni a camera obscurába, a dolgozó szobák rejtekeibe, ahol a honatyák beszédjeiket szülik, a titkos üstökbe, ahol gondolataik rotyognak, főnek, megemésztetőkkel válnak, s végre átugorva egy fázist, bekukkantani a gyorsíró terembe, ahol a megfésülés művelete folyik.

Jókai rendszeren a folyosón készíti beszédeit. Mielőtt szólna, egy félóráig jár egyedül kezeit hátrakulcsolva. Beszédje mindig szerkesztve van: sokszor kiérzik az összhangzat az eleje és vége között.

Ha ilyenkor, midőn végiggondolkozik az elmondandókon, megszólítja valaki, a fejét rázza tagadólag: »Nem vagyok otthon«.

Tisza sohase szerkeszti beszédeit, és nem előre gondolja út. Ő csak az egyes pontokat jegyzi fel magának egy előtte álló ívre óriási betűkkel slágvortokban. Azért is laza szerkezetű minden beszéde, s legtöbbször hasonlít egy epigram-sorozathoz, a részletek elcsattannak, de az összefüggés a részletek közt erőszakolt.

Tisza csak ritkán nézi a beszédeit a gyorsíródában, olyankor, ha fontos kormánynyilatkozatokat tesz. Jókai mindig átnézi.

Igen kevés azon szónokok száma, akik az elmondott beszédjüknek utána ne nézzenek még egyszer. Ezek közé tartozik Bánffy Béla, Falk, Pulszky Ágost, Helfy, Mocsáry.

Istóczy mindig leírva adja oda a beszédeit a gyorsíróknak. Szenvédélyesen kontrollírozza azonban a közbeszólásokat, amit a beszédjébe tettek idegenek, s még nagyobb gondossággal vigyázza azon antiszemita közbeszólásokat és felkiáltásokat, melyek idegen beszédek alatt mondatnak innen-onnan. Jaj a gyorsíróknak, ha valamelyik kimarad.

Lázár, Dobránszky, Orbán Balázs és a kapacitások közül nem egy leírva adják oda beszédjeiket. Dobránszky előre

rakja bele még a »helyes«, »igaz«, »úgy van« közbeszólásokat a saját akarata szerint, Orbán Balázs pedig a slágvortokat, amelyeket emeltebb hangon kell elmondani, aláhúzatja veres ceruzával, a lágyan elmondandó helyeket pedig kék ceruzával jelezi. Szép tőle, hogy olyan művészi előadásra törekszik.

Göndöcs is leírva adja beszédjét a Napló számára, de sohase lehet hasznát venni, mert a közbeszólások s kitörő derülségek közt beszéde közben rendesen eltereltetik attól, amit mondani akart.

A lepedánsabb átnézői beszédjeiknek az Ugronok, Kőrösi Sándor, Irányi Dániel, Szilágyi Dezső, Kármán, Simonyi Iván. Szilágyi ha nagyobb beszédet tart, rendszeren ott marad ülés után, odahozatja a beszédjét, órákig korigál néha egész lapokat kihúzgálva mint olyanokat, melyeket kétszer is elmondott az ő sajátos, terjengős lapításai közben.

Hogy a rögtönzés némelykor milyen öntudatlanul történik, arra nézve egy érdekes epizód maradt fenn a gyors-iroda annálében.

Egyszer régen volt már — egy napon tartottak beszédek Deáky Lajos és Deák Ferenc.

Deáky Lajos a megtartott beszéd után, melyben ellenezte a fennforgó javaslatot, beballag a gyorsírói irodába, s kéri a beszédét.

Az irodafőnök rendelkezik:

— Kérem a Deáky beszédjét.

Az illető gyorsíró, kinél nem a Deáky, de a Deák beszéde van, rosszul hallja a nevet, s átnyújtja a főnöknek a Deák Ferenc beszédét, ki azt ismét Deákynak adja át. . .

Deáky olvassa figyelmesen pontról pontra, s a meglepődöttség látszik arcán, míg nem az oráció legvégén egyszerre megütkezve mondja:

— De kérem, mi ez itt? *Hiszen én nem fogadtam el a javaslatot!*

Ez eléggé jellemzi azon csodálatos és különféle lelkiállapotot, melynek az orátor, kivált a rögtönző, ki van téve, amikor a Ház színe előtt szónokol.

Igazán hasonlítható a csata hevéhez, amikor egész öntudatát fogva tartja a láz úgy, hogy saját vére folyását se érzi.



### III. *A kis kakasok*

Ezen száraz ismeretterjesztő cikkely után most már engedjék meg, hogy a folyosóra mehessünk.

Ott sétál a miniszterelnök, ott ásítzik Bánffy Béla, Horváth Gyula a vízi emberekkel konferál, Tibád a kisüstököt szidja, Teleszky Bochkort dicséri, Lits Gyula az interpellációját mormolja, Zichy Jenő a házibarát-ipart magyarázza, Párkas Balázs mindenkit azzal fogad, hogy »Ejnye, milyen pompás jó színben vagy«, ami egy doktortól igazi önmegerőltetés. Jókai ma egy tarka inget vett föl, mely tele van apró veres kakasokkal.

Hát ilyen szűk időben ez is jó téma.

— Látszik rajtad, hogy kálvinista vagy, itt hordod a kakast — mondja Bánhidó.

— Nem azért van az — vág közbe a miniszterelnök, ki nem engedi a kálvinista vallást élcelni —, azért szereted te azt, mert valamikor Kakas voltál. Kakas Márton.

Ezzel mind a hárman eltűntek a teremajtón.

De a teremőr, aki beeresztette és hallotta a diskurzust, szinte részt akar venni az államférfiúi kedélyesség e szikráiban, s azt mondja nagy nevetve:

— Hátha még tudná a kegyelmes úr, hogy Jókai úr éppen a »Kakas« kocsmá fölött lakik a Kerepesi úton.

Boldog ország az, ahol ilyen egyformán derültek a miniszterek, költők, mamelukok és szolgák.

S ahol a kis kakasról beszélgetnek mind a négyen.

### IV. *A Mara Lőrinc emberei*

A folyosó egyik elhagyott szögletében torzonborz külsejű, de becsületes, jámbor arcú oláhok könyököltek tiszta gondrában s újdonszerű mellényekben.

Hát ezek kik itt?

Ezek bizony a Mara Lőrinc emberei.

— Ki az a Mara Lőrinc?

Egy a mi embereink közül.

Tehát mameluk?

— Igen, s nem arról nevezetes, hogy itt van, hanem arról, hogy miképp jutott ide. Ellenzéki ellenjelöltje takarékpénztári könyvecskét vitt le a kerületbe, s elosztotta bizonyos csoportok közt. Ez pedig arra volt számítva, nehogy a pénzt elköltsék, s azután elpártoljanak. A takarékpénztári könyvecske össze fogja őket tartani, mert oszthatatlan és csak a választás után látszott realizálhatónak. Azonban az oláhok szemében nem nagy értéke volt a könyvecskének, s megmutatták Marának, hogy »ugyan érnek-e ezek valamit?« Mara azt mondta, isten neki, beváltja, ha rá szavaznak. S úgy is történt, beváltotta a könyvecskéket, és ezek rászavaztak.

Így lett meg Mara követnek az ellenzék pénzén.

Érdekes kis történetke. Szétment a híre a folyosón, s mindenki érdeklődve nézegette az oláhokat, akik a domnule Marát várták ott.

Végre megérkezett a képviselő, s igen megörült az ő kedves választóinak.

Azok eleibe álltak most, s ékes szavakkal felkérték, hogy fogadja el a jelöltséget ezutánra is, ők föltétlenül ragaszkodnak hozzá.

Mara természetes, szívélyesen megrázta kezeiket, s késznek ajánlkozott őket képviselni új három évre. Mit nem tesz meg az ember a kedves oláhokért!

Mikor aztán mindent megbeszélgettek apróra bizalmasan, akkor egyszerre előáll a legtekintélyesebb oláh.

— Még egy kérésünk lenne, domnule.

— Mire nézve? — kérde Mara nyájasan.

— A követválasztásra nézve.

— Igen? — vág közbe Mara kíváncsian. — Talán zászlókat küldjek?

— Oh, nem! Valami egyebet óhajtanánk, domnule.

— Csak ki vele, kedves barátaim!

— Hát küldjön nekünk a nagyságos úr valami *ellenjelöltet* is . . .

— Mit? — kiált fel Mara megütközve.

— Ejh, egy ellenjelöltet, domnule . . . hogy egy kis vígság legyen a kerületben.

Mara olyan jó ember, hogy még ezt is megígérte nekik.

## MACSKA A T. HÁZBAN

Ma a négyszáznegyvenhét igazolt képviselő közül megjelent vagy kilencven a tisztelt Házban, ezek is csak azért, mert nyilvánvaló lett, hogy Tisza ma fog felelni Eötvösnek ama bizonyos toloncozás dolgában.

De a négyszáznegyvenhét igazolt képviselőből bárki jelent volna is meg (ha tán maga Sennyey Pál is), nem csinált volna olyan meglepetést és szenzációt, mint egy tarka macska, amely váratlanul ott termett ma nagy robajjal a hölgykarzaton éppen az ülés megnyitásának pillanatában.

A kiscica a középső karzaton tűnt fel, végiglépkedve székről székre nagy méltósággal. Azután megállt a mennyezetten, megrázta nyúlánk testét, és mereven nézett az elnökre.

Péchy legelőbb vette észre, amint rászegezte villogó, gonosz sárga szemeit, és összerezzenet és megakadt.

A macska rémletes tekintete megijesztette. Azután a miniszterek hökkentek meg. Nekik is úgy látszott, hogy őket fixirozza a derék állat, melynek bajusza úgy állt kétfelé, mint egy-egy gyilok.

Andrássy Tivadar azt hitte odalenn, hogy valami újmódi muff, s rohant egy gukkert keríteni valahonnan. Visontai Kovách László pedig a szolgálóknak intett fel: hogy minek csesztették fel a hölgykarzatra jegy nélkül.

Az elnök valami házszabályról gondolkozott, hogy az oktalan állatoknak van-e alkotmányos joguk végighallgatni a beszédeket vagy nem? El szabad-e onnan távolíttatni vagy nem?

Valaki már azt is kisütötte, hogy az a Darányi macskája lesz, s eljött gazdáját meghallgatni.

Ezalatt a karzaton megindult a mélyen érdeklődő állat ülőzése.

Sicc! — kiáltották a szolgálók.

Sicc, sicc, sicc! — sipították a hölgyecskék, borzalommal nézegetve a cica körmeit, melyekkel makacsul fogódzott a sorompózatba.

De az üldözés folyton komolyabb arányokat öltött. S végül is az okosabb enged. A macska megriadva, még egyszer végignézett a t. Házban, azután kinyújtotta hegyes, piros

nyelvét gúnyosan a miniszterek felé, s megriadva nagy robajjal ugrált székről székre, hol eltűnt alant, hol pedig felbukott a rekeszték-sorompón, amint átugrott a hölgykarzatról a főrendiek és főispánok karzatára, míg végre onnan egy merész szökéssel az elnöki mennyezetre vetette magát, meglebbentve annak a zöld függőnyeit.

A Ház és a karzat babonás megdöbbenéssel nézte iramodását, csupán a Herman Ottó szemei szikráztak, akinek humanus érzelmeit sérti az, hogy valaki — hacsak egy macska is — üldöztessék, ha nem miniszter.

Végre a macska letűnt a horizontról önként, nem hagyva magát elfogatni, s a Ház csendben folytathatta tanácskozásait ezután.

Hanem azért teljes lehetetlenség volt elkerülni, hogy az elmés emberek ne csináljanak ebből az incidensből egy állatmesét.

\*

A macskák beszédet tartottak a napokban.

Az egyik macska fölhozta az idők rosszra fordulását.

Tisztelt macskák! Már nem bírunk megélni. A hölgyvilág szeretetét maguk részére hódították az ölebek. E gyalázatos, szertelen faj. Csoda-e hát, ha most az antipudlizmussal van a levegő szaturálva. Mi maradt nekünk? Semmi. Vagyis a munka, az egérfogdosás? De ki fog egeret fogni egy ilyen dzsentrifajból, mely a kényelemhez, asszonyi kezek cirógatásához volt szokva mindenha? Még egy menedék volt számunkra, a konyha s illetőleg a húsosfazekak, de a konyha hideg mai napság s a húsosfazekaknak immár semmi nyoma. El kell pusztulnunk.

Erre egy másik macska kifejtette, hogy »húsosfazekak« igenis vannak még egy helyütt, de csak egy helyütt, a képviselőházban.

Mire kiküldetett a tarka macska a viszonyok tanulmányozására.

Meg is jelent ma a karzaton, s hihetőleg minél előbb be fogja terjeszteni az elaborátumot a nagy macskagyűlés előtt a mameluk húsosfazekakról.

Kár, hogy megzavarták a derék állatot ezen dicséretes tanulmányában.

## A CEGLÉDI ESET

Mi volt ma a napirenden?

A napirend előtti dolgok.

Mert ma egy úgynevezett »kínos jelenet« jött közbe a Házban.

Kínos, de kinek? Hiszen mosolyogva hallgatta mindenki.

S az a felületes sajnálkozás és megbotrányozás, mely széltiben hangzik a ceglédi eset miatt, hasonlít ahhoz a kereskedői párbeszédhez, melyben így kéredezkedett el főnökétől egy kereskedőseged az akasztásra:

— Kérek délelőttre szabadságidőt. Szegény nagybátyámat akasztják. Mégiscsak illendő dolog elmenni.

Közbeszólt erre a főnök:

— Nem ereszthetem el, sok a dolog ma, s előbb a *kötelesség*, csak azután jön az *élvezet*.

A képviselők közül is sokan jöttek el ma a kínos jelenetet élvezni. Ott láttuk még az államtitkár követeket is, mert előbb az élvezet, mint a kötelesség. Hogyne!

A haldokló Ház fölélénkült. A közeli választási tusákból itt az első fecske.

S az első fecskének veres a tolla.

Cegléd, a híres Cegléd áll a vádpadon, az a Cegléd, mely künn járt illendő tisztességgel unokák szívének megdobogtatásáért az öreg Kossuthnál. A tíz legmagyarabb város közül az egyik szegyenbe esett. Hát ugyan mibe kevélykedjünk ezután.

A legislegelső tárgy az Ugron panaszoló levele volt, melyet Tibád Antal olvasott el mameluki lelkesedéssel.

Tisza arcán derű látszott előmleni, míg hallgatta. (Talán az teszi olyan jókedvűvé őccellenciáját, hogy a szegediek elhatározták tegnap lefesteni az ő portréját is.)

Igazi elkeseredést csak Rakovszky érzett.

Hej, ha Turóc megye teszi ezt, összetörik a címereit!

Némelyek a fátumot szidták:

Ezt a Verhovayt mindig az ellenségei mentik meg!

Ott künn a könyvtárszobában az öreg Pulszky szórja az emlékedéseit a szélsőbalról:

— Rosszul áll a szénája ennek a pártnak! Pedig élelmes emberek! Az ördögbe is! Vannak okos emberek, akik teszik magukat, hogy bolondok és vannak bolond emberek, akik játsszák az okosat.

Eközben lihegve szállingóznak a terembe új meg új képviselők, friss híreket hozva az esetről:

— Hoitsyt is megdobálták!

— Az még semmi. De képzeljétek mit tettek Hermannel?

— Ugyan mit?

— Lefogták és megnyírták a haját félrövidre.

Erre az élcre kitorne a derűtség egész erővel, ha Tisza nem kelne fel, aki kijelenti, hogy addig is, míg a panasz a mentelmi bizottságnál lesz, szigorúan fog intézkedni.

S valóban homlokán összegyűltek most a szigor redői, pápaszemei úgy villogtak, mint a katona-szuronyok.

Már a levéolvásásnál nyüzsgölődni kezdett Széll György s Tisza rövid nyilatkozata után, nadrágsziját kijebb akasztva egy likkal, belefogott a ceglédi eset elmondásába.

Széll György nyárspolgári alak, kikent ősz hajjal, melynek a választéka veszedelmesen nagyobbodik, tömött bajusz, ritka deres szakáll, zavaros kék szemek s egy dohányyszínű Kazinczy-kabát képezik ismertetőjeleit.

A szolgálak eleibe tesznek egy pohár vizet, s ő szónokolni kezd.

Mély csend uralg a teremben. S az öreg Pulszkyval igazán megeshetnék, hogy bekukkanna a karzatra, s csodálkozva morogná:

— Mi? Széll beszél? Lehetetlen! Azt hittem a Guszti fiam!

Valóban Széll beszél. Ő most a legszívesebben hallgatott ember.

Pedig rossz elbeszélő. Szakadozottan, kapkodva, döcögősen mondja el a ceglédi ünnepélyt, hogy jöttek Verhovayék és Ugronék egy kupében, hogy ragaszkodnak Verhovayhoz a nép ezrei, s azután miképp akarta Ugron az ünnepélyt megzavarni, mint jött feléjük *levetett fejjel*.

Erre a lapsus linguae-re kitört a harsogó kacaj.

— Hiszen ha a fejét levette volna, akkor nem verhetik be! — kiált közbe egy hang.

Mire aztán kiigazította magát Széll, hogy levett kalapot akart mondani, megivott egy korty vizet, s még kijebb eresztette egy likkal a nadrágsziját.

Akárminő rossz elbeszélő azonban Széll, ahhoz mégis, úgy tetszik, nagyon ért, hogy kell az eseményeket gruppirozni.

A jó szónoknak az csak az egyik forszja, hogy mit kell elmondani, a másik ereje abban van, hogy mit nem kell elmondani.

Széll György hát nagyon szónok: félig.

Ugron közeledve az ünneplőkhöz, Verhovayt szidalmazta, mire a nép dühbe jött, s visszahátrálni kényszeríté a maga *módja-útja* szerint.

— Hiszen éppen ez az! — Kiáltozák a jobboldalról.

De vitéz Georgius Széll beszédét nem folytatá tovább művészi szempontból, hanem a rajzírók szokása szerint a képrezetre bízta kiszínezni a »módja-útját«.

A Ház hol zúgással, hol derűltséggel hallgatta, de arról ugyan egyetlen ember sem volt meggyőződve, hogy Csatár és Verhovay »valóságos ártatlan bárányok«.

## AZ ÉREM KÉT OLDALA

Makó város gyászban van, Széll György nagy pácba jutott. A világosságnak azt a mécsesét, melyet tegnapi előadásával gyűjtött a ceglédi esetre, ma eloltották Hoitsy, Prónay, Herman, Hegedüs.

Előlépkedtek egymás után sorba mind a négyen, s kijelentették, hogy Széll György valótlanságokat beszélt tegnap.

Én összes bűnét az elhallgatásban hittem. Az lesz az igaz, gondoltam, *amit elhallgat*, de arra nem gondoltam, hogy az nem igaz, *amit elmond*.

Íme egy új fordulat megint!

Kisült, hogy Széll volt a farkas; ő mondta, hogy »ti zavartátok a vizet«.

Ma aztán előjöttek a bárányok, és leleplezték a farkast, hogy ő zavarta a vizet.

Hja, valaha nagyobb szónok volt Széll György!

A szájhagyomány megőrizte a következő toasztját, melyet otthon egy keresztelőn tartott volna állítólag.

»A makói anyaszentegyház szent lelkének rejtekébe felvételre, szorgalmas kegyességünkél fogva, ösztönöztetni kívánván, éljenek mind közönségesen.«

Az ilyes a legjobb stílus a világon! Nem érti senki, de mert nem érti, nem is cáfolja senki, hanem tetszik a népnek, mint olyan valami, ami felülmúlja értelmét.

Elhangozván a méla ünnepies csendben a négy cáfolat, mindenki Széll Györgyre szegezte szemét, mintha mondanák:

Állj elő vén Márkus.

Vedd le a fejedet.

De a vén Márkus nem állott elő, zordon hallgatóságba burkolózék. S ezzel a »kínos ügy« eltetetett a jövő hétre.

\*

A sors egyébiránt azt akarta, hogy míg az ülés elejét egy olyan »kínos ügy« foglalkoztatta, melyben a nép veri be a hatalmasok fejét, az ülés végére meg olyan »kínos ügy« jusson, ahol a hatalmasok verik be a nép fejét. Mert hiába a különféség gyönyörködtet.

Az Cegléd, emez meg Hont.

Az ördög legyen a ceglédi polgárok fölött polgármester, de ha még ezt is keresztülélte, akkor menjen utolsó fokozatul Hontba, Majthényi alatt polgárnak.

A ragyogó homlokok a habarékon jelezték, hogy valami mennykövük van készen.

Mindenki egy könyv után tudakozódott, de nem a könyvtárnoknál (az akár hetekig ki se nyissa a szekrényeit), de a Ház asztalán az interpellációs könyv után. Ez az egyetlen könyv Magyarországon, mely némi sikereket mutat fel.

A könyvben Horánszky interpellációja volt jelezve.

Nagy érdeklődéssel várta mindenki.

Senki sem hallgatta a Tisza és mellékfolyóinak szabályozásáról a vitát. Pedig volt egy nagyobb szabású beszéd is, a Horváth Gyuláé.

Horváth Gyulát a folyosó és klub tette kedvelt emberré, szellemes észrevételei tetszenek a könnyebb vérűeknek, hig-



gadtsága, éles ítélőtehetsége imponál a komolyabbaknak; a víz aztán nagygyá is tette, s ezért ő specialitás, mert más emberek a bor az emeltyűjük.

Mindene van már, népszerű még az ellenzék előtt is, a kormánypártban pedig jóformán a vezérek közé küzdte fel magát, hanem benn a teremben vége van, amint egyszer oda lép, ott már leveri még Móricz Pál is.

S íme egyszer nekirugaszkodik, kivág egy olyan beszédet, amely dicsőségére válnék Neptunnak, a vizek urának is, s ekkor éppen körül van öntve az egész téma elől-hátul egy-egy olyan eset által, mely minden figyelmet abszorbeál.

A vízi vitát senki sem hallgatta.

Alig várták az ülés végét, melyet szándékosan halasztottak a kormánypártiak. Mert az éhes emberekről ki van mondvá, hogy azok hamarabb csinálnak forradalmat, hanem az éhes képviselőkre az ellenkező áll: azok hamarabb csinálnak békét.

Jól előrehaladt az idő, midőn végre felállt Horánszky, a vicevezér a habarékon.

Elkeseredett hangon mondta el a Majthényi visszaéléseit, amit a választásoknál tesz, hogy járnak faluról falura a tisztviselők korteskedni, hat postahivatalnokot hogy eleresztettek, mert más párthoz tartoznak, a korteskedések ott folynak a megyeházban páratlan presszióval, s ezalatt az egész megyében szünetel a közigazgatás.

Egy községben Fábián Gyula tisztviselő tizennégy forintot hagyott a bírónak, hogy azon mulassanak, s persze szavazzanak a kormánypártra.

— Oh, oh! — sóhajt fel önkéntelenül hangosan Pri-lewzky, mert eszébe jutott, hogy ő sokkal többet szokott adni ilyenkor.

A jobboldalról zajos ellentmondásokkal fásasztották a szónokot.

Hanem még hátra volt a tromf. A *corpus delicti*.

Horánszky egy levélborítékot vett kezébe, s átnyújtotta a teremtisztnek, hogy tegye le a Ház asztalára.

A borítékban benne volt az a *tizennégy forint*.

Megdöbbenve nézett mindenki a Ház asztala felé. Soha még nem feküdt azon oly piszkos tárgy.

Az elnök borzadva visszarázkódott.

Hát mit csináljak én ezzel a pénzzel? — mondá.

Egy kortes a karzaton dühösen rázta nagy fejét:

Szégyen, gyalázat! Ily olcsón venni falut!

Szegény Majthényi — mondá a szélsőbal humoristája, Németh Albert —, ha tudta volna, hogy ide kerül az összeg, bizonyosan többet adott volna nekik. . . Igen ám? — tűnődék aztán magában —, csakhogy akkor ide nem kerül. . .

Tiszát meglepte a Horánszky felszólalása, és megzavarta, mert ő több és alaposabb vádakát várt Majthényi ellen.

Hiszen ezek csak morzsák az ő despotizmusából!

Az elnökminiszter beszédjéről megengedem, hogy a viszonyok közt elég okos volt, de az bizonyos, hogy rokonszenvet nem költött. Pedig Tisza replikáinak az a virtusa, hogy nemcsak jók, hanem a hallgatót az ő részére terelik.

Az ellenzék visszaadta az előbbi modortalanságot, most ő bosszantotta és zavarta közbeszólásokkal, mégpedig igen sikerültekkel a túloldalt.

S ezeknek a mestere leginkább Németh Albert volt.

Aki aztán minden közbeszólás után odamordult a gyorsírókra:

— »Kérem az urakat, okvetlenül szíveskedjenek ezeket bevenni«.

Mert örökké az a panasza, hogy a gyorsírók ellenséges lábon állnak vele, kihagyják a legjobb észrevételeit, törnek a halhatatlansága ellen.

A gyorsírók kifárasztva már éppen bosszankodni kezdtek Németh Albertre, mikor Tisza végre bevégzé beszédjét azzal, hogy majd intézkedni fog a honti visszaélések ellen, mire elszólja magát Németh Albert halkan:

— Dehogy teszi, dehogy. *Én magam se tenném.*

Az egyik gyorsan meghallja félfüllel, s odaszól Némethnek mintegy megnyugtatóan:

— Bevettem, kérem, ezt is. Ne tessék többé apprehendálni.

Hanem még csak azért apprehendál meg majd igazán Németh Albert a gyorsírókra, mert ha ezt megolvassák róla a kerületében, száz adomája se mossa le ezt az egy vallomását.

A földadó-kataszteri munkálatok eredményei ellen érvényesíthető felszólalások elintézésének módjairól szóló törvényjavaslat volt szőnyegen gyenge részvét mellett. Csak a karzaton ült néhány »végzett földesúr«. A »Ház« kezd végelgyengülésbe esni. Kriptaszerű csend uralkodik a folyosón és a büfében.

S ha lézeng is itt-ott egy-egy alak, mintha az orra vére folyna mindannyinak. Senki sincs többé otthonosan, csak Maszák Hugó és P. Szathmáry Károly.

Olyan biz ez, mint ahogy az ember egy pompás szálláson érzi magát a hurcolkodás előtt.

A honatyák gondolataikba elmélyedve könyökölnek még helyeiken, s két könyökük közül rájuk vicsorog még a vizitkártyájuk s azon a saját édes nevük, de meddig. meddig?

Lenni vagy nem lenni, ez most a kérdés.

A vizitkártya búsan, szerényen lapul be a vájt mélyedésbe. A fekete litografírozott betűk kétségbeesetten susogják: »Ki ül itt majd esztendőre?«

Komor ossiani levegő ez itt! Egy-egy sóhaj fakad fel néha a szívek fenekéről, mintha az ősz hervasztó lehellete lenne. . .

Ha két képviselő találkozik, s egymás arcába nézve kérdi: »hogyan vagy«, nem az a felelet, hogy »köszönöm jól, vagy rosszul«, hanem az a felelet: »Nem tudom, azt írják otthonról, hogy *meglehetősen*«.

(Mindenki otthonról tudja meg most, hogy miképp érzi magát.)

És a jelzőknek hitele is egészen megszűnt. Ki tudná azt most, mit jelent melyik szó?

A »meglehetősen« tán kétségbeejtő, a »jó« tán reménytelen, mert hiszen a »több mint bizonyos« is több mint bizonytalan. Még a grammatikát is felforgatják ezek az átkozott választások, melyek már kezdik kilógnani az egyik lábukat.

Jó dolguk csak az »ünnepelt nagyoknak« van, akik nem szerzik a mandátumot, hanem akiknek dukál. Ilyen Csernátony. Önélküle hiányos lenne a Ház. (Zsindely nem volna

rajta.) Ilyen Jókai. (Cifrázat nem volna rajta.) Ilyen Horvát Boldizsár. (Gerenda nem volna rajta.) Szilágyi a kémény, Apponyi az ablak, Mocsáry a vízvezeték. Gróf Bánffy Béla is nélkülözhetlen bútor. Őt úgy jellemezte előttem egyik barátja, hogy ő valóságos vekker, de megvan az a rossz tulajdonsága, hogy mindig vagy előbb, vagy később ébreszt, mint kellene. Mindegy, csak ébresszen!

De félre e borongós képekkel. Ahogy lesz, úgy lesz. Ne keressük még jobban a kesergőket. Tartsuk magunkat szorosan a nap történetéhez.

Annál is inkább, mert úgy rövidebbek lehetünk; nem lévén a mai napnak semmi története.

Néhány ember arról beszélgetett, hogy mi lesz ugyan a mai honti tusa eredménye. A kormány győz-e vagy Ivánkáék?

Egyik bennfentes mameluknak az az ötlete támadt, hogy bizony sokkal jobb volna, ha Ivánkáé lenne a diadal.

— Ugyan miért? — förmedtek rá a többiek.

— Mert egy emberrel ugyan kevesebbünk lesz akkor, de egy argumentummal több lesz a Tisza feleletében Horánszky-nak. Hát micsoda nekünk egy ember?

Ez a hetyke alaphang azonban csak galgenhumor, mint a Kőrösi Sándoré, aki azzal incselkedik a folyosókon, hogy a választásokra Hajdúszoboszlóról fogad egy szélsőbaloldali embert, hogy olyan is legyen a debreceni kerületében.

A honti választáson kívül nincs más eleven kérdés. Ez pedig nem elég, tehát még mindig a »ceglédi hadjárat«-ról folyik a trics-traccs.

Maguk a ceglédi áldozatok, mindenik a maga két segédeivel, egész kis tábor, együtt járnak-kelnek, súgnak-búgnak.

A harc borzadályos részletei közül most már kezdenek kibontakozni a mulatságosabbak is.

Kevéssel az Ugronon elkövetett »bizalmatlansági szavazat« után jött egy Abonyból odarendelt huszárkapitány az eszkadronjával.

— Hol vannak azok az antiszemita izgatók? — kiáltja fogcsikorgatva. — Szeretnék vagy egyet megkardlapozni közülük.

Miért haragszik rájuk olyan nagyon a kapitány?

— Miért? — vág közbe vörös színűre bősziülve. — Mindenütt utánam járnak az ördögadták. Sehol sincs békém miattuk. Tavaly Pozsonyban untam meg őket, átmegyek feküdni Zalaegerszegre az ősszel, hát nem ott is velök kellett piszkolódnom? Onnan áthelyeztetem magamat ide, s ahol ni, megint itt vannak, s énnekem gyűlt meg velök a bajom megint. Hát erre, arra. . . mért szemeltek azok ki éppen engemet?

E kis tréfás epizód egészen jó kedvre hangolta a folyosót, nemcsak a közönyösöket, de magukat az áldozatokat és azok segédeit is, akik egészen el vannak bágyadva a tegnapi sok szaladgálástól a Széll György szállására, a Nyúl utca 7-ik számú házba.

Vér persze még mindig nem folyt.

Széll György, akárhányszor keresik is, nem található.

Herman Ottó állítólag ráunt már, s abbahagyta az egész dolgot, mindössze egy levelet írt Széllnek, mely így hangzik:

»Ezennel konstatom, hogy ön a *nyúl* utcában lakik!«.

No, már ezt az egyet Széll György se tagadhatja.

## A KEMÉNY – NAP

Úgy értem, hogy a báró Kemény Gábor napja.

Tisza Kálmán újdonatúj, kivaszt szürke ruhában jött fel a mai ülésre. Csoda, hogy ez alkalomból meg nem éljenezték a mamelukok, s még nagyobb csoda, hogy meg nem interpellálták a balok.

Borús nap lévén, az ülés is borús volt.

A karzaton csupa civilizálatlan arcok. Többnyire vidéki választók, kik jelöltek jöttek kikeresni.

A fiatal »földnélküli« követek igyekeznek is vickádozni fickádozni a fórumon, hogy láthatóvá tegyék magukat előttük. Többet ér most az atyafiaktól egy nyájas nézés, mint a legszebb hölgy legperzselőbb kacsintása!

A folyosón nincs egy lélek se. Mióta kijött a tilalom Kovách Lászlótól, hogy csak a hírlapírók jöhetnek a folyosóra, azóta azok se jönnek. A követek benn ülnek a teremben, tettetve

magukat, mintha érdeklődnének: úgy sem tart már a diligencia sokáig!

A büfében egyedül Gromon ül, s amint jóízűen szeldeli a sonkát, egy csöppet se látszik arcán a búbánat a fölött, hogy a szegény csángók áznak most.

Az olvasószobában Fekete Zsigmond gyúri magába az újságcikkeket.

Minden lehangolt, szomorú, sőt zordon. Csak Beöthy Algernon jár-kezel vígan, sietve, hol itt tűnik fel, hol amott, mintha nagyon sok dolga volna. Élő ember még arra nem emlékezik, hogy ő valaha rosszkedvű lett volna!

— Hiszen majd csak megválasztanak valahol — gondolja magában.

És úgy is lesz. Tréfának veszi a világot, s ez az ő legnagyobb bölcsessége.

— — — — —  
A teremben ma két vasút tárgyalatott. Az első a győr—sopron—ebenfurti volt.

Lukács Béla az ő jóízű gömbölyű arcával és élénk előadásával úgy el tudta hitetni, hogy ez a vonal szükséges, hogy mikor a punctumot odacsapta, sehonnan sem emelkedett fel senki, egész meghökkenve nézett rá báró Keményre, báró Kemény pedig Barossra, mire Baross ravaszksán visszakacsintott báró Keményre, s báró Kemény szinte ravaszksán visszakacsintott Lukács Bélára.

Erre Lukács Béla gyöngéden elpirult.

E kritikus pillanatban emelkedni kezd Madarász.

— Senki sincs ellene feljegyezve — mondja az elnök. Madarász eközben felkel, s elkiáltja magát kaján irigységgel:

— Ni, hogy örül a miniszter!

Lett erre nagy derűtség. S valóban mindenki Keményt nézte, kin felismerhető vala a lelki öröm.

Hanem egy vasút még hátra volt. A mostar—metkovicai.

Egy vasút az okkupált tartományokba! No ha ebből sem lesz vihar, hát akkor már csak aludttej foly az ellenzéki sorokban!

Vihar ugyan nem lett, de legalább szél volt. Felszólaltak a vasút ellen Madarász, Helfy, Herman, Apponyi Albert.

Helfynek egy érdekes mondása volt, hogy »a pénznek nincs szőre«, Madarásznak pedig egy mulatságos kérdése, hogy mit jelent a javaslat szövegében előforduló »*megfélegetíteni*« szó. Minek következtében aztán Hegedüs megmagyarázta, hogy az magyar nyelven annyit jelent, mint *csökkenteni*. Az egész Ház a fejét csóválta bámultában. S mindenki azzal ment haza, hogy ma végre tanult a tárgyaláson valamit.

Az ellenzék, noha jól látta, hogy kisebbségben van, név szerinti szavazást kért.

A név szerinti szavazásnál Podmaniczky nem vett részt.

Ez annyira megdöbbenette barátait, hogy tömegesen siettek tudakozódni a színházhoz, nem érte-e valami szerencsétlenség.

Hiszen a nemes bárót már tíz év óta, még ha a világ végén van is, valami titkos érzés, valami homályos, megmagyarázhatlan ösztön minden név szerinti szavazásra előhossa!

## A T. HÁZBÓL

[márc. 29.]

— Minélfogva nem fogadom el a kormány javaslatát mondja György Endre, és leül.

Az ember éppen erre az utolsó mondatra ér be az írói karzatra, még látja Györgyöt állani a padban egy percig, és látja arcán a szokatlan eleveiséget s a szelíd rezignációt, amint leül.

De hát mi történhetett?

Csakugyan György Endre az? És csakugyan mondta ő ezeket a szavakat?

Vagy csak csalóka képzelet az egész, s ahelyett, hogy hallnám azokat, à la Cumberland, valamelyik szélsőbaloldali koponyáról leolvasom?

Nem biz az. Valóságosan György Endre nem fogadta el a javaslatot egy pompásan perdülő beszédben, melyben annyi lév, annyi melegség volt, amennyit egy tudóstól nemigen lehetne várni.

Felfordult már a világ, ha a mamelukok közt is megeshetik, amit Mocsáry Lajos mond a saját táboráról nagy büszkén:

— Mindenikök úgy harcol, mint a portyázó arab, minde-  
nik a saját ruházatában, fegyverzetében, a saját puskaporával,  
a saját szakállára.

És a György Endre ruházata és fegyverzete valóban sok-  
kal díszesebb, mint a kormányé, csillogott rajta a liberalizmus,  
rosszalta a javaslatot, melynek nem lesz semmi reális haszna,  
hanem a kabátját nem merte egészen kigombolni, nem merte  
elmondani, hogy mit kellene hát tenni, és hol van a »bibí«,  
hogy a Prileszky nyelvezetét használjam.

Eközben nem hogy fogyott volna, hanem folyton szapo-  
rodék a feliratkozók száma. Az egyik jegyző elunta jegyezni  
és felkiáltott: »Azok iratkozzanak fel, akik nem akarnak  
beszélni«.

— No, én se akarok — hajtotta Németh Albert. — Há-  
rom csizmadia van a kerületemben, azokkal én könnyen kibé-  
külök. Az egyiknél megtalpaltatom a téli csizmámat, a másik-  
nál a lánynomnak csináltatok topánkát, a harmadiknak pedig  
küldök ajándékba egy kis malacot. Mégiscsak olcsóbb dolog,  
mintha beszédet csináltatnék.

— Szoktál is te beszédet csináltatni? Terem a te fejedben  
magától.

— De bizony csináltattam már egyszer valami pénzügyi  
kérdésnél, amihez nem értek. Egy nemzetgazdász ismerősöm  
készítette. Megalkudtam vele barátságosan. Ha olyan lesz a  
beszéd, hogy »általános helyeslés« zúg fel a nyomában, akkor  
adok érte *egy akó* pompás asztali bort, ha pedig olyan lesz,  
hogy csak Csanády fogja helyeselni és az öreg Madarász, akkor  
adok érte három akó bort a saját terméséből.

Míg Németh Albert a folyosón szötte élményeinek rokká-  
ján a színes szálakat, s míg György Endrét meggratulálták  
minden oldalról, azalatt Láng Lajos emelkedett fel, aki ritkán  
szól, de akkor se mond bolondot.

Nem hagyja sokáig ülni babérain Györgyöt (ki nagy szim-  
pátiákat keltett az ellenzéknél), nekiront mindjárt beszéde  
elején és sikeresen cáfolja egyes állításait.

Lángnak az volt a szokása azelőtt, hogy beszédje elején  
mintegy bevezetésül felpiszkálta az ellenzékét, nagy ellent-  
mondási viharokat zúdítván fejére, s ezzel elérte azt, hogy  
aztán véges-végig nagy figyelemmel hallgatták.



Ma már elhagyta ezt a taktikát, s simán, tárgyilagosan beszélt és oly nyugodtan, mint egy öreg parlamenti férfiú.

Láng Lajosnál sajtószzerű az, hogy ő sohase volt »zöld«, se »vörös«.

Ő az egyedüli ember, akinek meg lehet bocsátani, hogy fiatalon mameluk, mert sose látszik rajta, hogy fiatal.

De meglátszik Tischler Vincén (nomen est omen, tudtam, hogy felszólal legalább az asztalosok érdekében), hogy tömérdek iparos van a kerületében, s igyekezett is bizonyítani, hogy az színg tejföl, amit ő most visz nekik haza innen.

Míg Tischler, Helfy és Turgonyi szóltak, ezalatt nagy előkészületek történtek a színen *egy szűzbeszédre*.

Ha tizenhat éves leánykát készítenek az első bálra, az lehet ilyenforma jelenet.

Ott ült a fiatal Andrassy gróf a Bánffy Béla háta mögötti padban lilium halványan, s két teleírott lapból magolt, egyre magolt. .

Néha fölnézett a plafonra és felsóhajtott.

Kivette a kendőjét, s halálos hideg verejtéket törölt le a homlokáról.

— Bátorság! — biztatta Tisza Lajos. — Nem olyan nagy dolog az!

Mellette két oldalt két fráj ült, Rohonczy és Fáy Béla.

— Bele kell vágni behunytszemmel — mondta Rohonczy.

— Katona dolog! — nyugtatta meg Fáy. — Én ugyan még nem próbáltam, de eddig bele nem halt még senki!

Eközben az óramutató egyre járt, lassan, méltóságosan a Péchy feje fölött. Turgonyi szavai kínosan peregték le, s valahányszor esze behajlott kajlára, mintha végezni akarná, az ifjú gróf összeresztent. . . lélegzete elfúlt.

»Jaj, csak még egy percig ne!«

A matadorok, akik előkészítették, összenevetgéltek a háta mögött. Még a miniszterelnök is oda mosolygott.

Hiszen olyan szép, poétikus dolog az, mikor az ember a szüzességét elveszti!

A gróf a legszebb nadrágját húzta fel ma, a fekete kabátja gomblyukában egy sárga tearózsa árasztá nemes illatát.

A gróf szelíden, rimánkodón nézett rá, mintha mondaná:  
»Helyettem kis virág, tégy vallomást!«

Minden szem reá szegződött. Az egész Házban híre futott, hogy az Andrássy Gyula fia szól Turgonyi után. Dukál is. Hiszen a szabók is iparosok! Ki szónokoljon a szabókért, ha nem ő?

A folyosóról is bejött minden ember, s a katedrával szemben foglaltak helyet nagy tömegben, mint egy közelgő »eseményel« szemben szokás.

A gonosz Szalay Imre átment kihívóan az egyik gyorsíró helyére, hogy közelebről hallhassa. Apponyi Albert tölcserít csinált a tenyeréből a fülelhez, s mindezt előlegesen. Neki látnia kellett e gyászos előkészületeket.

A hölgyvilág a karzatról aláhajolt. a gyorsírók új, tiszta papirosokat rángattak elő, s e kísérteties suhogás úgy hangzott, mintha hóhérok léptei csoszognának a vérpad deszkáin.

Turgonyi zsírtól csepegő hangja elhal e pillanatban. Halotti csönd lesz, mint a végítélet napján. S e rémítő némaságban felhangzott a jegyző szava:

— Gróf Andrássy Tivadar.

Az alacsony szőke ifjú fölemelkedik, mint egy élettelen rém, Fáy László magához ragadja a két teleirt papírlapot, és súgja az első szót: »Tisztelt Ház«.

Andrássy elmondja ezt a két szót, szeme előtt elhomályosul a világ, az öreg Péchy alatt az elnöki szék kezd lassan megmozdulni, aztán hirtelen szaladni kezd Péchyvel együtt, és rádől Visi Imrére, aki az írói karzatról nézi a bús látványt.

Minden egy nagy káoszba gömörödik. Szatír arcok vigyorognak rá. Úgy tetszik neki, hogy Prileszky lólábakkal nyargal iszonyú dübörgéssel a padokon, s Teleszky István kasszá változva éjfél kukoríkol a gonosz szellemeknek.

S egyszerre izzó vérvörössé lesz a terem... egy nagy csattanás... s minden ott áll a maga helyén, mint azelőtt.

A lidércnyomás megszűnt, s a gróf valóságosan ott a szemünk előtt tanult meg beszélni fokról fokra, az első mondatokat még gügyögve ejté ki, azután nyöszörögve folytatá, végre elveszté lassan a fátyolozottságot, utoljára pedig majdnem értelmesen ejtette ki a szavakat. Hanem az orátorságig persze nem vitte.

Akik Andrássy Gyulát fiatal korában hallották, mondják,

hogy az ő első föllépése se volt különb, sőt sokban emlékeztette őket rá a mai bemutató.

A fiatal gróf különben szókében igazi alteregója papájának, bár nem olyan rokonszenves egyéniség, mint az volt.

Ami beszédje szerkezetét illeti, az, ha jól van elmondva, komoly hatást is tehetett volna, s nemcsak olyat, mely a hízelkedő lapok rezüméjában van meg, de egyebütt nyoma se volt.

A fiatal képviselőnek, mikor beszédjét végezte, Tisza is gratulált:

»Nehezen ment; de a jég meg van törve«.

Andrássy Tivadar beszéde igazi kuriózum volt, s a premier gourmand-ok sokáig fognak rá visszagondolni még akkor is, midőn a György Endre kitűnő szónoklata rég el lesz feledve, és csak Kónyi Manó fog emlékezni rája.

## A T. HÁZBÓL

[ápr. 23.]

»*A jegyek mind elfogytak!*« — mondja egy táblácska ma az országház kapuján.

Mindenki megáll, mielőtt belépne a lépcsőcsarnokba, és elcsodálkozik:

— Mi az ördög lehet itt, hogy a jegyek mind elfogytak? Hiszen Bécsben akasztjuk ma Schenk Hugót és nem itt!

S valóban nem kelthetne ma nagyobb csodálkozást ennél az sem, ha Szapáry azt jelentené ki:

»Az összes államadóságok elfogytak«.

Persze, hogy nem lenne igaz, de a jegyek elfogyása se igaz. A karzaton mindössze hét ember nézi a haza ügyeinek forgását. A kapus nyilván azért akasztotta ki a cédulát, mert el van rekedve: ne zaklassák a kérdezősködők.

Nem a jegyek fogytak el, hanem a jegykérők és a képviselő urak.

Vagy hetven-nyolcvan ember üldögélt fázékonyan a padokban, s amint egymásra néznek, a szemek tekintete szinte kérdezni látszik:

»Hát még mindig *vagyunk?*«

A folyosók unalmasak, a büfé üres, az olvasószoza néptelen.

Minden megváltozott. Csak a könyvek bőrtáblái meredeznek ki a régi színben a vaskos üvegszekrényekből.

A mamelukok, hogy egy ötvösi hasonlattal éljek, úgy csörögnek össze, mint egy kulcsosomó a miniszterelnök láncán; de a kulcsoknak mindenike, bár együtt vannak most, más-más zárba tartozik.

S ez nagyon meglátszik a kulcsokon.

Általában ködös, borongós a hangulat. A képviselőket háromféleképpen lehet osztályozni:

Azok, akik már elmondták a programbeszédjeiket, és most minden új beszéd elolvasásánál bosszankodnak, hogy »nini, hiszen ezt én is elmondhattam volna«. Következésképp nincsenek magukkal meglegedve.

Azok, akik még nem mondták el programbeszédjeiket, s kapkodnak, szimatolnak az okos argumentumok után, s mikor elolvasnak egy-egy beszédet, indignálódva kiáltanak fel: »Lám ni, ez a Jókai minden jó eszmémet elszedte.« Ezek sincsenek meglegedve.

Végül a harmadik osztályhoz sorozhatók azok, akiknek nem lehet programbeszédet tartani, mert nincs hol. Még ezek sincsenek meglegedve.

Ez általános elégedetlenségben elhal a hajdani vidorság. Nem pattognak az élcek. A miniszterek elvesztették vonzerejüket. (»Ki tudja, meddig élünk, kié leszünk?«, ez az elkese-rítő gondolat zsi bong az agyvelőkben.) A miniszteri szoba halkan nyitódik, csukódik. Senki se oson be nyájaskodni. A finom parfüm, mely a Szapáry hajából árad, nem bódító; most a ködmönsszag van divatban.

Akik már megtartották a programbeszédeiket mégis bizonyos élat-val lépnek fel, mintha mondanák:

»Mi már elvetettünk. Most csak az esőt várjuk.«

S a programbeszédék körül folyik a szó mindenfelé. Mert az a virtus, ki bír nagyobbbat kigondolni.

Az egyik katolikus pap azzal dicsekszik, hogy Luther mondásával fejezte be a beszédét: »Itt állok, nem tettem másképp«.

Egy kálvinista jelölt se volt kevésbé eszélyes az ő katolikus kerületében, ezzel kezdvén beszédét:

Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Mire hatalmas morgás futott át a választók táborán:

— Mindörökké. Ámen!

— Igenis mindörökké — folytatá a jelölt. — Most pedig térjünk át a többire.

S a többiben dicsértették Tisza Kálmán.

Bent a teremben az ipartörvényjavaslat felett rágsálódtak.

Legnevezetesebb volt az Irányi Dániel módosítása, amely a leányasszonyok és szolgáló leányok erényei felett öröködik.

Bizony nehéz feladat jutott a derék férfiúnak, hogy éppen neki kellett figyelmeztetni a t. Házat arra, hogy azokban az akasztófára való mesterinas suhancokban sok a gonoszság.

Nem is bírta volna ő azt most kifejtteni, ha nem lenne itt szerencsére a latinok nyelve, amit az asszonyok nem értenek.

Elmondta hát deákul a dolgot, de a t. Ház, annyira befolyásolva van már a Kék macska-i irányzatokról, hogy az inasokat beleszabadította a tiltott gyümölcsbe.

S most már ki lehet függeszteni az országház kapujára egy másik fekete táblácskát is, hogy

»Az erkölcsök mind elfogytak«.

## A T. HÁZBÓL

[ápt. 26.]

Ma megint ott osonkodott Podmaniczky Frigyes, és ebből már kitalálják e rovat olvasói, hogy név szerinti szavazás volt.

A nemes báró semmit se öregedett a legközelebb múlt szavazás óta, és igen jó színben van.

A folyosón már messziről üdvözli Türr István, aki itt átutazóban van Korinthoszból.

— Szervusz, Frigyes! Nini, hol veszed te itt magadat?

És Podmaniczky el sem mosolyodik. Egész rendén találja azt, ha Türr csodálkozik azon, hogy itt látja, ahelyett, hogy Podmaniczky csodálkoznék azon, hogy Türrt, idegen országok vándorló lakosát találja e helyen.

Azután Vizsolyi veszi át a régen látott Podmaniczkyt.

— Eljöttél? — kérdi.

— Hát csak eljöttem — feleli mélabúsan —, ami közmunka, hát közmunka!

— Két komédia-házba járni nem bolondság!

De hagyjuk itt diskurálni Podmaniczkyt, s térjünk át komolyabb dolgokra.

Mert igazi csodák kezdenek esni Magyarországon, mióta a pozsonyi ökrök beleavatkoztak a közös ügyekbe. (Mert az okos emberek nem tudtak velök semmire menni.)

Jókai Illyefalván az ellenzéket *támadja*. (Hallatlan dolog ez, uraim. Eddig a kormánypárt mindég csak *védekezett*). Apponyiék, »az igazi római császárok« német újságot alapítanak.

Mindenki mozdul. Még visontai Kovách László is kiad egy borzasztó stílusban írt rendeletet az újságírók ellen, Szapáry gratulál neki: »Úgy jársz te azzal, mint én a magyar táblácskákkal Zágrábban. Mert a horvátok is derék gyerekek, kedves barátom, hanem a bohémien-ek még különbek.«

Visontai Kovách Lászlónak a predikátuma. Ez örökké maradandó lesz, de a rendelete csak egy napon élt volt, pedig egyetlen nyoma több mint tíz évi működésének.

Hanem ez is fölösleges volt; megtanulta ebből, hogy egy jó háznagynak nem szabad egyebet csinálni, mint csibukozni.

S még ez mind hagyján a csodák között. Megértük azt is végre éppen ebben a javaslatban, hogy a kormányé volt a liberálisabb felfogás, s néhány ember a nem igazi római császár táborából, restelkedve szavazott nemmel a kevésbé liberális Zichy Jenő-féle módosítvány kedvéért.

És még ez is hagyján. . a legnagyobb csoda a Péchy Tamás ébersége, akinek jámbor kék szemei, olyan vizsgán tekintenek szét minden neszre, minden mozdulatra, minden hangra, mint a hiúzé.

Kezdetét veszi a név szerinti szavazás. A csengettyű rezeg künt a helyiségekben. Bent összegabalyodik az egész Ház disputáló, nevetgélő, pletykázó csoportokra.

A legtöbb ember nem mer kimenni a folyosókra, nehogy ott az ellenjelöltjével találkozzék. Kármán Lajos attól tart, hogy az öreg Pulszky odakünn ül. Pulszky pedig attól tart, hogy Kármán Lajos a Házban van, s nem jár többé be traccsra.

De csitt! Fenyvessy Ferenc olvassa a neveket.

Kihúzatott az »I« betű.

Az pedig nagyon fontos dolog, mert akit például Hentallernek hívnak, az addig haza is mehet, ha feleséges, kikérdezheti otthon a konyhán, »mit főznek ma«, s a feketekávé után kényelmesen visszajöhet, de akit például Boros Béninek hívnak, az nincs se olyan közel, hogy mindjárt elvégezhetné a hazafiúi kötelességét (pedig ha valakit Boros Béninek hívnak, az okvetlenül le akarja rakni a Ház asztalára a rokonszenves igent), és nincs se olyan messze, hogy még addig elmeessen valahova. Annak ott kell várnia halálos unalomban.

Irigylik ilyenkor az olyan embert, teszem azt, mint Grünwald, aki mindjárt leszavazhat.

Csakhogy Grünwaldot nem volt mért irigyelni, mert Grünwald arra határozta el magát, hogy nem szavaz. Semmi áron sem szavaz.

Egy óráig tusakodott lelke az incselkedő pártszellemmel. S nehéz verejtékcseppek gyöngyöztek a homlokán. Azon ugyan nagy utat lehet befutni.

A lélek azt mondta: »Hiszen a kormány javaslata jobban megfelel nekem«.

A pártszellem közbekiáltott: »De nem kell, a pokolba velem«.

Grünwald egy darabig hagyta disputálni, azután így csillapította le őket: »Ne veszekedjetek, no, inkább nem mondok hát semmit«.

Kiment a folyosóra egy csoporthoz diskurálni, ahol Csanády perorált, ki most bizonytalán a Ház legboldogabb embere. Minden módosítványát elfogadták ma, az igaz, hogy csupa stiláris módosítványok csak, — *de hát »a stélus is valami«.*

Míg Grünwald künn a folyosón mulatozék, addig leőrölték bent apródonként a neveket.

Csodálatos nevek merülnek itt fel. Ismeretlen idegen hangzásúak.

Az álmodozó Trefort, ki most is a széken ül fel-felkapja néha fejét egy-egy névre, abban a hitben, hogy már az »új Házban« ül, de ott látván Dobránszky Pétert, megnyugszik benne, hogy ez még a *tavalyi Ház*.

Grünwald csak akkor mert már bemenni, mikor az első szavazás megtörtént.

Be is ment, s élénk eszmecserebe bocsátkozott Apponyival. Hanem akkor meg az »absensek lajstromát« kezdik olvasni, aminek »voks-böngészet« a parlamenti neve, egyszerre hangzik:

— Grünwald Béla.

Grünwald úgy tesz, mint aki nem hallja, még élénkebben beszél Apponyival, Fenyvessy pedig még egyszer olvassa: »Grünwald Béla«, mire a megszólított még élénkebben beszél Apponyival, minélfogva Fenyvessy észreveszi, hogy nem akar szavazni, s gyorsan átsiklik a szekvensre.

S itt jön aztán a ma Göndöccsel is vitézkedő Péchy Tamás virtusa, melynek kiszínezésére festenem kellett Grünwald Béla mai állapotát egész részletesen.

Az elnök megállítja a jegyzőt, s így szól Grünwaldhoz:

— Kérem, a házszabályok szerint minden képviselőnek, aki jelen van, kötelessége szavazni.

— Úgy van! — kiáltja közbe Madarász.

— Tessék hát szavazni vagy »nem«-mel, vagy »igen«-nel!

— Már az első felolvasásnál szavazott — feleli valaki segítségképpen. — És most nem tartozik többé szavazni.

Most az elnök jött pillanatnyira zavarba, de hirtelen így szólt:

— Hát akkor méltóztassék megmondani, miképpen méltóztatott szavazni?

Csak így kinnal lehetett aztán kiszorítani nagy nehezen Grünwaldtól a »nem«-et.

S ennek az egy kicsikart »nem«-nek százszor jobban örült a miniszter, mint száz »igen«-nek.

## A T. HÁZBÓL

[ápr. 29.]

Kezdjük már egyetlenegyszer szellemesen: az időjáráson.

Lucskos, pocsétás idő van; a honatyák nadrágja fel van gyűrve. Csak Széll Kálmán ereszti le lomposan, mert ő a száraz napokon szokta fölhajtani.

A ruhatár megtelik esernyőkkel, melyek úgy feketednek ott, mint valami denevértábor.



A folyosókon, a büfében mindenütt aggodalmas arcokat lát az ember, s föl-fölhangzik különböző alakban a zokszó a fertelmes idő ellen:

— Hogy menjek én le most a kerületbe? Hogy járjak én most faluról falura, nyakig érő sárban? Minden jó gondolatom kicsírázik.

— Bizony rossz multság — feleli Ferenczy Miklós —, de ha a mezei munkák beállnak, még rosszabb. Én egyszer két hétig szónokoltam mindig sötétben: hajnal-szürkületkor, míg a nép szét nem széledt a mezőre és esti szürkületkor, mikor már haza szállingózott.

Egy másik csoportban az Orbán Balázs korteskedési szokásait dicsérik, aki három évig jár egyszerű székely posztóban idefent a fényes városban, hanem a választásokra, mikor a falvakba rándul, beleöltözik a virágos selyem atillájába, nyakába kanyarítja a színes aranyos mentét is.

»Hát ez mire való?« — kérdezi tőle egy mameluk egyszer.

»Hiszen te is felveszed a mentét, ha a királyhoz mégysz — felelé Orbán Balázs —, nekem is úgy illik, ha a másik szuvertént, a felséges népet látogatom.«

A balfolyosó egyik kis csücskében meglapulva, Tisza Kálmán suttog Csernátonnyal.

Akik arra mennek, tiszteletteljesen, hangtalanul lépegetnek el a pokrócon, nehogy csacsogással megzavarják a két politikust, akik most az országot igazgatják itt.

Pedig meglehet, hogy csak csevegnek, s hogy Tisza megjövén birtokairól, a hetényi kalandját beszéli, ahol kocsija az »Egyetértés« mai híre szerint annyira megfeneklett a hínárban, hogy őt magát is *egy paraszt kapta föl s vitte ki* a szörnyű sárból a partra, a kocsiját pedig vontatóókrök szabadították aztán meg.

Ha csakugyan megtörtént, ügyes dolog. Mert most már bizvást megírhatja a »Nemzet«, hogy Tiszát *tenyerén hordja a nép*, és bizvást megírhatják az ellenzéki lapok: hogy Tisza kormányzása alatt *sokat szerepelnek az ökrök*.

Hanem nagyobb dolog ennél a Csanády Sándor esete.

Ugyan mi történt vele? Talán tudomásul vette a miniszterelnök valami válaszát? Nem. Csanády Sándorral az történt, hogy Nadányi Miklós kihívta duellumra, amiért Csanády a

nevezett képviselő kerületében olyan kifejezéseket használt némely dolgokra, aminőket Nadányi nem akar eltűrni:

— Hát én csak úgy beszéltem, mint a Házban szoktam — felelte Csanády ártatlanul.

— Hiszen éppen ez a baj, Sándor bácsi — mondá nagy őszintén az egyik szekundáns.

\*

Mindezekből a dolgokból látható, hogy ma nem volt a Házban belső élet, hanem csak külső.

Göndöcsnek ugyan sikerült, hogy ma is tele volt a beszéde »derültséggel«, csak hogy ma nem az ő rovására nevettek, de a Herman Ottóéra. Az ipartörvényjavaslat paragrafusai gyorsan leperegtek. Mindössze egy kis vita volt a zajos tivornyák meggátlásáról az istentiszteletok alatt, de ez is békésen ért véget, s magában a tanácskozásteremben is megindult az élénkebb, könnyebb diskurzálgatás; csak a megrögzött módosítványozók éledgeltek a csontokon.

A nap hőse Zichy Jenő volt.

Már reggel az utcán feltűntek mindenkinek a piros plakátok: »Puttonyba az ipargróffal«. A folyosón is felkapták ezt a tréfás jelszót, mely még a pozsonyi diétákból maradt ránk mint kádencia a Pozsonyra. Az egyik jelölt ti. Pozsonyba, a másik puttonyba megy. . .

Sokan a nászutazásról megérkezett Hentallerrel pajkoskodtak.

— Én nem is tudtam — pirongatta Helfy —, mi dolog az, hogy be sem jelented előlegesen a pártnak, hogy megházasodol, s hogy kit veszel el.

— Nem bolond — dörmögte zuhatagos hangján az öreg Prileszky —, amilyen párt ti vagytok, bizony még *ellenjelöltet* állítottatok volna ellenébe !

---

Idáig érve e karcolat megírásánál, szégyenkezve veszem észre, hogy csupán trices-traccsot írtam: csupa pletykát, léhaságot.

Kedvem volna a papírkosárba dobni.

De hát elvégre is, mit szégyenkezzem ?      Miért legyen erővel komolyabb magánál a t. Háznál ?

## A T. HÁZBÓL

[máj. 1.]

Ma csak 11-kor kezdődött az ülés.

Már féltizenegyre ott voltam a folyosón. Régen óhajtottam már látni, hogy támad a t. Ház.

Hát úgy támad semmiből, hogy legelőször felveszi az új atilláját a kapus, előkeresi a nagy botot, mellyel a pókhálókat szedte le az imént a plafonról, aztán kiáll a kapu elé.

Egy másik egyéniség kidugja az épület homlokára a zászlót. A teremszolgák is felcihelődnek.

Kevéssel az ülés megnyílt előtt megérkezik a büfé.

Az első zaj a tisztelt épületben, a szilvóriumos és sherrys poharak csörgése.

Végre előcsoszog az öreg Lázár Ádám és beül a padjába.

Azután előjön Urbanovszky, és nem azon csodálkozik, hogy még itt minden üres, hanem azon, hogy már az öreg Lázár itt van.

Egyenkint kezdenek szállinkózni most már. Lógazza magát borzas cilinderében Chorin, s egyenesen az olvasószo-bába ül be, mohón átbetűzni a lapoknak »választási mozgal-mak« rovatát. Arca az olvasás alatt mind savanyúbb lesz, s oda van írva majdnem leolvashatólag ajkaira a sóhajtás:

»Istenem, mennyi kémény füstölög, s én még most sem tudom, hol fogok megebédelni!«

A »molyok« mind idő előtt gyűlnek össze, s öt perccel tizenegy előtt vidám diskurzus folyik mindenfelé:

— Grecsák-időket élünk! — panaszkodik Szathmáry Károly.

— Uraim, csodák történnek — beszéli egy népszerű füg-getlenségi szónok. — Most jövök a könyvkereskedőtől, s az azon kesereg, hogy az Apponyi ellen írt röpiratot visszaküldte neki a jászberényi bizományosa, azzal a megjegyzéssel: »Ezt a könyvet én itt nem árulhatom, mert agyonütnének érte.«

Ezalatt előkerül a jó Berzeviczy Irnák is, akiről az a hír van elterjedve, hogy oly gondolkozva készíti a programbeszédjét: mindennap egy szót ír hozzá.

Kézdörzsölgetve tipeg be Busbach, aki gyanúba esvén a választói előtt, ünnepélyesen felszólították, nyilatkozzék: nem-e antiszemita.

Évelődik is vele váltig Hegedüs Sándor:  
— Igaz-e, Péter, hogy Kaifás elé idéztek?  
Végre telni kezdenek a terembei padok.  
A mediumon egész csoport zajong.

Gr. Teleki Samu a kunstantinápolyi kalandjait beszéli Szapárynak. Komjáthy Béla a kunszentmártoniakhoz intézett nyílt levelét olvassa fel a kormánypártiaknak: mert arról tudja meg, jól van-e megcsinálva, hogy szidják-e nagyon. Urányi erkölcsös szivarszipkájával csinál szenzációt. A folyosón Szapáry István keresi a pénzügyminisztert.

— Sehogy se tudok Gyulához férni — panaszojja.

— Miért nem kérsz hozzá egy névjegyvet Futtakitól?  
— tanácsolja egy szarkasztikus mameluk.

Pont tizenegy órakor végre megjelent az elnök, s felül a kasszához, akarom mondani, a katedrába. A csengettyű megszólal. A zaj lecsillapodik, és megvan alakulva a parlament.

Az ember azt hitte volna, unalmas, rövid ülés lesz.

Egy ülés, amelyik Kemény Gáborral kezdődik, nem sokat ígér. . .

De minden jóslat hiábavaló.

Kezdődött unalommal, s végződött azzal a tizennégy honti forinttal, melyeket Horánszky tett le a Ház asztalára hetek előtt, mint kormánypárti lelkek vásárlására szánt díjat.

Ez a tizennégy forint volt az utolsó csemege a Ház asztalán.

Ma már azt is elfogyasztották: most már hazamehetnek.

A dolog különben úgy történt, hogy a Kemény Gábor álomba ringató válaszai után egyszerre felkelt Tisza Kálmán, hogy a Horánszky múltkori interpellációjára feleljen.

Ez delejes erővel hatott a képviselőkre. Mindenki felütötte a fejét. A büfébe a folyosókba egyszerre hire szaladt:

»A honti ügy!»

Nosza rohantak be mindenünnen. Mert azt mindekinek jó tudni, mi a törvényes, és mi a nem törvényes. Meddig szabad a mameluknak elmenni, és meddig nem szabad a habarékknak panaszkodni? Majd megmondja azt mindjárt a miniszterelnök.

Meg is mondta, mégpedig eléggé világosan.

Tiszán meglátszott, hogy csodálkozik azon, hogy akad

ember, aki azon csodálkozik, hogy visszaélések történnek a választási mozgalmakban.

Ő is tud ilyen eseteket az ellenpárttól, de nem mondja el.

— Si fecisti nega — kiáltja közbe Szalay.

— Ah, nini — hökkén meg Hegedüs Szalay latinul is tud.

Tisza elmondja továbbá, hogy nem igaz, mintha a megyei tisztviselők nem dolgoztak volna a korteskedések alatt, mert elvégezett akták bizonyítják, hogy dolgoztak.

— Ugyan hány akta? — kíváncsiskodék Mészlányi.

Az öt ellenzéki postamestert pedig — folytatta — azért bocsátották el, mert a hivatalukat elhanyagolták.

Mindezek az argumentumok nagy zajt keltettek, zúgást az ellenzéknél, helyesléseket a túloldalon. Valóságos vihar kerekedett.

Horánszky csodálkozott rajta, hogy ez az öt postamester egyszerre lett hanyaggá, és hogy ezt egyszerre vette észre a felsőség, és az is különös, hogy mind az öt éppen ellenzéki.

Hát iszen van is benne valami rendkívüli.

Sokszor tört ki a derűtség zuhataga is, kivált mikor Horánszky azt mesélte el, hogy egy megyei iktató úgy becsípett a faluzásban, hogy csendlegénynek kellett őt támogatnia, s erre egy jóakarató mameluk lelkesen kiáltott fel:

— Hivatalos kötelessége volt!

Olyan elevenen festette Horánszky a nemes vármegyét, hogy Csernátony az élénk színek által megilletődvén, önkéntelen beleszólt:

A kinevezést kell behozni.

Horánszky beszéde tagadhatatlanul nagy hatást tett, s ezt nem bírta ellensúlyozni ma a Tisza virgonc filippikája sem, mely vég értelmében mégiscsak abba a hatalmi gondolatmenetbe szakadt ki: »akinek nem tetszik, tegyen ellene«.

A »Majthényi vármegye« megérdemelte ezt a szellőztetést.

Tiszának legjobb mentsége lett volna, ha így szól:

— Ezt a főispánt én még a Deák-párttól örököltem. Jól harap, megtartom. Önök meg tőlem öröklik majd. Becsüljék meg önök is, mert ezen tanulja meg a magyar ember megutálni az erőszakot és abszolutizmust!

Horánszky nem vette tudomásul a belügyminiszter választát, de a Ház negyven szótöbbséggel megelegetett vele.

Most már csak a tizennégy forint iránt kellett határozni.

Az elnök azt indítványozta: »Adjuk oda, akitől kaptuk, Horánszky képviselőnek«.

Horánszky a fejét rázta. . .

— Adjuk oda a miniszterelnöknek, hadd ő küldje el a megyének.

Tisza a fejét rázta.

— Küldje vissza az elnök — kiáltá egy hang.

Péchy a fejét rázta.

— Igen, az elnök bizassék meg — ismételte Tisza.

És az elnök nem rázta többé a fejét.

## AZ ÚJ HÁZ A RÉGI HÁZBAN

Ha esős idő van odakünn, a büfébe becsurog. A plafon télen-nyáron mindig nedves, s az egyik oldalfalon mindenféle mappák képződnek a festékkal vegyített lucsök lecsepegése miatt.

Mikor a Sándor utcában sebesen hajt valamelyik fiáker, megreng Péchy alatt a katedra, az ablakok rezegnek az épületben, s a bolthajtásról hullani kezd a vakolat . . .

Semmi kétség tehát, hogy az ideiglenes országház egész komolyan megválni készül a közszolgálatától.

A Ház hivatalnokait mindenféle rossz jelek gyötrik.

Egy éjjel nagyot pattant a fal, és megrepedt kívül a kert felől.

Egy idő óta észrevették a bentlakók, hogy egyetlen patkány se mutatkozik az épületben.

Lón ijedtség.

— Mit? Elmentek a patkányok? Vége van akkor! Oda vagyunk. Mert a patkány a legokosabb állat, az érzi meg legelőször a veszedelmet!

Egy szónak is száz a vége, az ideiglenes országházat nem lehet tovább használni. Azt odaajándékozzuk a horvátoknak. Vigyék el a földrengéses városukba.

Ma került tárgyalásra az új országház építéséről szóló törvényjavaslat.

Biz az borsos dolog egy kicsit. Kilenc és egyfélmillió. Ez már nemcsak tisztelt Ház lesz, de drága ház is.

Lassankint gyülekeztek a föllegek az új javaslat felett.

Legelőbb Orbán Balázs ivott meg éhgyomorra egy pohár vizet, s ivás közben elmondott mellesleg egy beszédet az új országház ellen.

Utána Meszlényi Lajos ahhoz mérve, hogy nem akadémiai tag, mint Orbán Balázs, igen ügyesen áskálta a fundamentumot az országház alatt.

Eddig csak a langyos zefír fújdogált.

Most jött azután a fürgeteg. Apponyi Albert eresztette ki öblös hangját. Kiszámította, hogy az új Ház nem tizedfél, de belső berendezéssel legalábbis tizenötmillió forintba fog kerülni. Ennyit pedig nem ér meg. Már egy szép országházhoz olcsóbban is hozzájuthat az ember. Öt-hat milliót megszavaz, de többet nem! Neki körülbelül olyan épület kellene, mint a Múzeum. (Hogy csak mégis a *Múzeum* felé húzza a szíve a nemes grófot!)

Ezalatt megjelent a főispánok karzatán gróf Andrássy Gyula is. Olajbarna arca s szelíd kék szemé örökké a hölgykarzat felé volt fordítva.

Látszott is ott néhány nyugtalan, mosolygó fejecske, de a kis nádszékek nagy részét bozontos szakállú mándlis civisek és parasztok ülték. A Tisza Kálmán százharminc választója Nagyváradról, kikkel farkasszemet nézett a túlsó oldalról a hatalmas Czincz bácsi, annak a környéknek az omnipotens kortese.

Hanem a nagyváradi választók is jobbkor jöhettek volna. Mikor láthatnák megtörve, összetaposva az ellenzékét, Tisza erejének varázsa alatt; de ma mintha megifjodott volna, tűz ült ki az arcokra, lelkesedés csillogott a szemekben, percekig zúgott fel néha a taps Apponyi s méginkább azután Somsich beszéde alatt.

A két tábor úgy tűnt fel, mintha majdnem egyformán lenne hatalmas mindkettő. A vizavik úgy sziszegtek, mint a kígyók.

Mintha egy nagy tyúkszemmé vált volna az egész Ház. Minden szó fájt valahol.

A nagy »közbeszólók«, Szalay, Meszlényi, Csanády, a túlsó oldalról Móricz Pál, Kőrösi, Éles Henrik folytonos akcióban valának.

Aztán jönnek a »csendes gúnyolódók«. Szilágyi Dezső könyökére teszi a fejét, s fitymálva nevet a Tisza beszédjén, gróf Bánffy Béla beleásít a Somssich leghazafiasabb kifejezéseibe.

... Ezek a pártok bősztítő eszközei!

Van is már olyan ingerültség, hogy a verejték gyöngyözik a Hegedüs Sándor homlokáról, mert minden szógyilk, ami Tisza felé röpül, az ő szívében akad meg előbb. Jókai meg restelli, hogy itt ma nem enyelegnek, s hazaoson. A Prileszky arca ónszínűvé válik apródonkint. Horváth Gyula piros, mint a paprika, Csernátony komor, mint a felhő.

Jókait útközben elfogja az egyik ellenzéki vezér, s így szól hozzá:

— Te, Móric! Olvastam én tőled egyszer egy igen szép dolgot bizonyos kaftánról. A török szultán egy fényes kaftánt ajándékoz egy gazdag bojárnak (mellesleg legyen megjegyezve, hogy mi szegény bojárak vagyunk). A szultán meghagyja, hogy az új kaftánt okvetlenül viselje. Igen, de most már ahhoz nem lehetett fővenni a bagaria bocskort, szép szattyán csizmát kellett hozatni, aranyos palástot, drága kardot, s ilyen ruhában aztán a bojár nem ülhetett fel a régi fakó szekereére, hintót vett. A hintót nem tarthatta a rongyos kocsiszínben, újat kellett neki építeni. De most meg már azt nem lehetett engedni, hogy a kocsiszín különb legyen a lakóháznál! Nosza, felépült az új kastély nagy fényel, amelybe azonban sehol sem illettek a régi ócska bútorok... és a többi meg a többi. Szépen megírtad te azt, Móric! Apro-pó, rászavazol erre a tizenötmilliórszázadra?

Ugyan eredj! Ne keseríts a regényeim-mel — felelte Jókai kitérőleg.

A legtárgyilagosabb volt a Tisza Lajos beszéde. Az egyetlen ember, aki értette is a kérdést. Hanem egyes szúrós megjegyzései neki is voltak.

Különösen Orbán tájékozatlanságát mutatta ki élesen.



Orbán méregbe jött, mozgott, mint a meglóbázott mérleg nagy bajusza, mely a legjobb argumentum arra, hogy az új országházat építsük föl még akkor is, ha nincs hozzá elég tehetségünk: hiszen ő is a szakállából toldja ki mesterségesen a bajuszát, csakhogy impozáns legyen.

Orbán tiltakozik az ellen, hogy ő tájékozatlan. Sőt nagyon is tájékozott. Még többet is tud, mint amennyit mondott. Még azt is tudja, kinek vannak ott a közelben telkei.

Tisza gróf ingerülten szól közbe: — Nevezze meg!

S erre az egész jobboldalon fölzúg a méltatlankodás moraja:

— Nevezze meg!

Orbán behunyja a szemét és hallgat... roppant mélyen hallgat. Hallgatni végre is arany.

Kár, hogy nem korán reggel kezdte ezt a nagy hallgatagságot.

Somssich nagy hatást keltett beszéde után újra Tisza Lajos beszélt röviden.

— Mi jogon szól? — kiáltozták a szélsőbalról.

— És önök mi jogon kérdik? — felelte elmésen az elnök.

Az utolsó szó a Tisza Kálmáné volt, ki elevenen vagdalgatta az egyes szónokokat, folytonosan nagy zaj között.

Az ülés vége felé már olyan volt, mintha a babiloni tornyot építenék.

Ami itt különben indokoltabb, mint ott volt. Mert az összevissza zajongó babiloniaiak csak építettek, de tizenöt millió költséget nem kellett fizetniök.

## A T. HÁZBÓL

[máj. 3.]

Szép verőfényes nap volt. A sugarak, mint széles aranykéve, szűrődtek be a folyosó ablakain, s szürke sávokat ergettek le a földig, melyek reszketeg táncban terültek el a pokrócokon.

A főmamelukok (még a tegnapi nagyvárad bankettől félálmosan) ödöngenek, a habarékok és ellenzékiek ruganyosan lépegetnek, élénken várakozva a Szilágyi beszédére. Mert

Szilágyi fog beszélni. Ezt mutatja a karzat is, ahol a Pulszky-család hölgytagjai láthatók és sok előkelő hölgy, köztük Rudnayné a leányával.

A miniszteri szoba tájékán néhány főispán ácsorog. A híres Majthényi László is. Egy képviselő, aki szeret rossz vicceket csinálni, azt találta ki, hogy Tisza mindennap két főispánt rendel fel, akik leckét vegyenek Majthényitől a választásokra.

— Megtartottad már a beszámolódat? — hangzik egy fülkében a Baranyi hangja egy képviselőhöz.

— Meg már — sóhajt az (nem nevezem meg ki volt) —, beszámoltam már, kiszámolván neki ezer forintot borra.

A legnagyobb baja a Ház osztatlan kedvencének (mert ő senkinek se ellenjelöltje) Kónyi Manónak van, akit felelőségre von az elnök, mért vette be a Naplóba Jókai tegnapi közbeszólását a Szalay beszédébe: »Ez nem fukszin!« — mert a közbeszólást ő nem hallotta.

Kónyi azzal védekezik, hogy ha benn van a Naplóban, akkor okvetlenül mondania kellett azt Jókainak.

— Meglehet, hogy halkan mondta csak — s amit a Ház figyelmén kívül dűnnyög el valaki, azt nem szükséges a Naplóba bevenni.

Kónyi azonban nem hagyta a maga kifejezését. Elkezdtek kérdezősködni itt is, ott is. Az elnök is, Kónyi is fültanúkat keresett. Nem találtak egyetlenegy sem, pedig legalább két tanú kellene hozzá, hogy a miniszterelnök teljesen meg legyen nyugodva.

Hát mikor már végképpen lemondtak a keresésről is abban nyugodván meg, hogy azt Jókai mégiscsak halkan, a suba alatt ejtette ki, akkor egyszerre azzal jön egy ember, aki szintén keresni segített fültanúkat:

— No, találtam már egy képviselőt, aki hallotta.

— Ki az? — kérdé az elnök.

— Herman Ottó.

— Elég! Beveszem kettőnek.

Meg lévén állapítva, hogy Jókai csakugyan mondta a kifejezést, Szalay személyes kérdésben szót kért, hogy ne gyanúsítsa Jókai az ő szőlőbirtokosi mesterségét, mire Jókai szelíd tréfával engesztelékeny hangon válaszolt.

Azután előgurítottatott az új országház. Szontagh Pál szép beszéddel pártolta a javaslatot, utána Steinacker szólott, aki mindjárt a beszédje elején kijelenté, hogy »ő okleveles építész«. Jó is volt az így. Mert a beszédjéből ugyan ki nem találta volna senki sem.

A vita eleinte szelíden, csendesesen indult meg, de hovatovább mind ingerültebb lett a pártok hangulata. A közbeszólások, gúnyos vigyorgások, fitymáló mozdulatok, ingerkedő grimaszok sűrűn váltogatták egymást. Senki se ült nyugodtan. Szakadatlan mozgás volt a benépesült padokban.

Somssich ritka példányát adta a változatos arcjátékok különböző nüanszainak.

Kivált a Móricz Pál és a Jókai beszéde alatt igazi tanulmány volt az arca. Szemei villogásában, felemelt karja lóbázásában, arcéle változásában voltak a gúnyolódó vagy haragvó feleletek.

Ű az ingerültség olyan ragadós, mint a kacaj.

Élcekben pattogott ki a bosszankodás, néha zúgásba csapott át, s egész maliciává fajult a Dobránszky beszéde alatt.

Szegény Dobránszky, ő valóságos üldözöttje a Háznak; a szélsőbal nem szereti, mert kormánypárti, a kormánypárt meg azért haragszik rá, hogy nem ellenzéki. Pedig határozottan jó ember. Megérdemelné, hogy habaréki legyen.

Minden bajt órá kennek. Még Ugron Gábort is ő kövezi meg Erdélyben, amikor pedig ott van testestől-lelekestől. Még a nevét is elferdítik Dobzsanszkyra. Határozott pechje van. A beszédeit mindig szépen gondolja ki, de rosszul mondja el. A szegyet mindig fején találja, csakhogy mindig a lábába megy valakinek . . .

Nagy világfelfordulása volt ez ma . . .

Huszár József palóc dialektusban tartotta szűzbeszédét.

— Nem szűzbeszéd az — jegyzi meg valaki, hiszen már a harmadik országgyűlésen képviselő.

— Az meglehet, de beszédjének az a karakterisztikuma, hogy mindenik a legeslegelsőnek látszik közülök. Huszár még az új Házban is szűzbeszédet mond, ha mond. Apropó! Az mégis derék dolog lesz urak! Hogy már egyszer, ha felépül a pulota, nem a beszédek lesznek csak szűzek, hanem a Ház is szűz lesz!

Huszár után Móricz Pál tartott beszédet.

Hogy a beszéd milyen volt, nem tudja senki, elveszett a zajban, csak azt hallottuk belőle, hogy Móricz úr hibáztatja a kormányt (de csak nem komolyan?), amiért a választások előtt szavaztat meg velük ilyen nagy terhet, de már mindegy, azért Móricz úr mégis szembe néz az ádáz sorssal. (Az »ádáz sors« alatt érti az ellenjelöltjét.)

A legmeglepőbb volt, hogy midőn már Móricz rég elhallgatott, és Jókai kezdett beszélni nagy figyelem közt, egypár tréfás képviselő azzal kezdte magát mulatni, elhíresztelték, hogy Móricz Pál nagyszerű beszédet tartott, »csattanós érvekkel és fordulatokkal bővelkedőt«.

Ennek a mesterségesen hancúrozott véleménynek az lett a következménye, hogy vagy tíz szónok letöröltette magát:

— Ha már Móricz Pál is nagy orátor — gondolták —, akkor nem érdemes erre a babérra vágyakozni.

Azok közt, akik letöröltették magukat, volt Prileszky Tádé is.

— Hát te mért lépsz vissza? — kérdezték.

— Barátocskáim, megmondom nektek őszintén. Én egy szép beszédet akartam mondani az új Ház mellett, mert mivelhogy rosszul hallok a balfülemre, mindig úgy értettem, hogy »tót stílusban« lesz építve. Hát ma értesülök aztán róla, hogy nem *tót* hanem *gót*. Éjh no! Mi közöm akkor hozzá.

Jókai beszéde után tetőfokra hágott az ingerültség. Az ellenzék fiatal gyerekei sziszegtek, az öregek zordon fenyegető arcokat vágtak.

A bős Somssichhoz odalépett egy főmameluk, s elkezdte még jobban ingerelni:

— Te azt mondd, Pali bácsi, hogy itt állasz, nem tehetsz másképp, de hátha ez a felettünk levő ház még egyszer majd azt találja mondani: »Nem állok itt tovább, nem tehetek másképp« — és összedől. Mi lesz akkor?

A kis elegáns Fenyvessy Ferenc emelkedett fel.

— Még mindig nem Szilágyi! — sóhajták a karzaton, de hiszen előjárónak Fenyvessy Ferenc is jó.

Nagyon is jó volt, mint a következés mutatta.

Csattanósabb vég nem is lehetett volna.

A fiatal szónok hangja olyan, mintha sást húzgálnának [az ember] füle mellett. Fiatal verve-vel kezdi csipkedni Magyar Jánost.

A párt már bele van melegedve, s majd minden lélegzetvételnél meghelyesli, tapsolja.

Fenyvessyt tüzezi a siker. Mint a röplő Daedalus, mindig bátrabban csattogtatja szárnyait.

Percekig zúg a taps, mikor bevégzi.

A miniszterelnök kel fel, ő akar szólni: de a tapsvihár nem engedi szóhoz jutni.

Egy ideig gondolkozva áll ott összevont karokkal, aztán hirtelen összeüti tapsra ő is a tenyereit.

Nosza erre a mamelukok. Azt hitték, hogy ez most így »sikk«. Felálltak és tapsoltak mind Fenyvessynek.

Az elnök szomorúan nézte a katedrából, hogy ez nem álom, hanem teljes színvalóság.

Tisza beszéde alatt a mediumra sereglettek nagy tömegben a képviselők. Fenyvessy odament Magyar Jánoshoz. Jókai tréfálózva mondá Fenyvessynek: »Minek bántod a papokat?« Ivánka ingerülten húzta el Fenyvessy elől Magyar Jánost: »Minek beszélsz ilyen emberrel?«

A Ház már oszlott e pillanatban. Fenyvessynek sietnie kellett szekundánsokat keresni.

## A T. HÁZBÓL

[máj. 4.]

Lesz-e ma szavazás, vagy nem lesz?

Ez a kérdés foglalkoztat minden megéhezett embert.

A Ház tisztelt órája már a kettes szám felé baktat.

S a szónokok addig emlegetik, hogy a nép mennyire éhezik, hogy a Karok és Rendek is megéheznek.

A sötét színeket hatalmasan értik a szélsőbalon.

Egy szónok felkiált:

— A nyomorgó nép gyökeret eszik.

A derültebb színeket a kormánypárton kezelik. Hegedüs Sándor visszakiált.

— Gyökeret? Igaz, *sárgarépát!*

Hát lesz-e szavazás, vagy nem lesz?

Mert ha nem lesz, haza lehetne menni, lévén ma sokkal unalmasabb a hangulat, mint tegnap.

Oh, hisz azt nagyon könnyű lesz megtudni, lesz-e szavazás.

Körül kell járni az épületet: itt van-e Podmaniczky Frigyes, vagy nincs?

Mert ha nincs itt, akkor nem lesz szavazás.

És Podmaniczky Frigyes valóban ott volt, s míg azok ott benn a tizenöt milliót költötték, ő is elköltött a büfében egy »kanapé«-t jó étvágygal.

Podmaniczky Frigyes ugyan a közmunkatanács elnöke is, s neki dukálna szólni is ilyenkor mint szakembernek, de hisz a szakszerűséget úgy sem becsülik meg Magyarországon, hát inkább nem szól.

»Adj hangot, Dóci« — üsztökéli a lelkiismerete, de az intendánsi prakszis oda rúg ki, hogy a hang sokba kerül, azt kímélni kell.

Suttogva beszél s igen keveset.

— Az országház igen szép épület lesz, ha szépen megcsinálják. A gót stílusnál szebb ugyan a Jókai stílus, azért nem megvetendő a reneszánsz sem. Az országházat vagy a Tömő térre kell építeni, vagy sehova; de országház okvetlenül kell. Én megszavazom, de nem helyeslem. Mert amit én helyeslek, arra én soha nem szavazok.

Szakavatott körökben körülbelül ezekben fejtette ki tarka nézeteit a báró, mialatt bent újra Dobránszkyt verte Ugron Ákos, aki ma igen szellemesen verve-vel szólott, úgyhogy Tisza se téveszti többé össze Gáborral.

Az egyik Ugron, akit hajigálnak, a másik Ugron, aki hajigálózik!

A tegnapi ülés utóbajainak egész sora következett. Tegnapi mondatok, megjegyzések feltámasztattak, s tologatták kijebbe a napirendet. Mint egy nagy zsíros ebéd után, sok lett a megterhelt gyomor.

Hanem szerencsére egy-egy dózis olvasztó limonádé minden nagyobb baj nélkül helyreállította a rendes érverést.

Délre harangoztak a kálvinista toronyban, mire el

lehetett jutni az új országház vitájához keresztül a Szalay, Magyar János, Fenyvessy felszólalásain.

Őnody igen csinosan beszélt, rokonszenves arca és csengő hangja van. Ezzel a fizikummal, biz isten, mint filozemita is boldogulhatna.

Még Lázár Adám volt csak hátra. Sehogy se lehetett kapacitálni, hogy »álljon el«. Inkább elengedett volna a többség egy gót oszlopot az új Házból.

Azután jöttek a zárbeszédék. Minden embernek volt még valami gondolata. De legtöbb Tiszának és legkevesebb Országhnak, aki *pro domo sua* beszélt, s aki a maga legkevesebb gondolatát mégis a leghosszabb köntösbe öltöztette . .

De gondolat és argumentum ide-oda . . .

Hiszen minden szavaknál szebben beszél a voks.

Ott ültek a padokban elszánt arccal a mamelukok biztató-sűrűn, mint az erdő.

Nincs mitől tartani. Csináljunk punktumot! Szavazunk!

Megint *negyvennyolc* többsége lett a kormánynak.

Hogy ingerkedik a sors velök ezzel a numerussal!

Az új országház megvan tehát.

Ivánka Imre még csak azt szerette volna indítványozni, hogy a szabadkőművesek építsék.

## A T. HÁZBÓL

[máj. 10.]

Járja a végét a t. Ház. Mélán hervadoznak a padokban a követek, mint az őszi virágok.

Kevesen vannak csak, kiket még haza nem fújt a korteskedés szele.

Én is, ők maguk is úgy tesznek egymással, mint a pap, aki benézett a majdnem néptelen templomba, s kifakadott: »Nem érdemes ennyi embernek misézni!«

»Nem érdemes ennyi embernek szónoklatot tartani« — gondolják ők.

»És nem érdemes ennyi emberről karcolatot írni« — gondolom én.

Hanem azért mégis feljárok minden délelőtt szorgalmasan. Mert aki egyszer ezt a levegőt megkóstolja, annak Merán lanyha éghajlata sem olyan édes. Attól nem lehet többé elszokni.

Történik valami vagy nem történik, az mindegy, azért az ismerős arcokat és a fülkéket okvetlenül látni kell, hogy az ember elhiggye, miszerint semmije se hiányzik.

Aztán legalább valami ötlet vagy pletyka mégiscsak mindég terem.

Most is beszél a miniszteri szoba környékén az öreg Prileszky, hogy milyenek a választók.

Ő egyet tanulmányozott közülök, valami Nagy Pál nevűt (s valamennyi ennek a valóságos képmása). Nagy Pál uram fő-fő auktoritása egy nagy alföldi parasztvárosnak, mely két követet küld.

Kilenc év előtt mind a két odavaló követ ellenzéki volt.

»Nincs semmi tekintélyünk a kormány előtt — mondta Nagy Pál uram a három év lejártával. — Forduljunk a másik oldalra.«

Választottak hát két kormánypártit. Mikor ezeknek a mandátuma lejárt, Nagy Pál így szólott:

»Nem ér semmit, hanem legyen olyan is, ilyen is.«

Lett tehát egy ellenzéki s egy kormánypárti.

Ma ezek mandátuma is lejárában lévén, Nagy Pál így beszélt:

»Az egyik képviselőnk mindég azt mondja, hogy „nem”, a másik mindég azt mondja, hogy „igen”. Hát ki ne unná meg ezt az örökös egyformaságot? Küldjünk fel okosabb embereket!»

Minden helyzetet kipróbált, de egyikkel sem volt Nagy Pál uram megelégedve... Ez a választó természetrajza!

Míg ott künn a folyosón jóízű adomák és keserves panaszkodások hangzanak, azalatt a teremben arról tanácskoznak, hogy mikorra írjam én meg az utolsó karcolatot a t. Házról.

Tisza május huszadikát fogja ajánlani e célra öfelségének.



E kijelentés után képviselők, hírlapírók kezdenek hazaszállingózni.

Hanem beavatottabb emberek útközben sietnek megállítani a széledezőket, s szeretet jele gyanánt megsúgják bizalmasan:

- Ne menj haza, megbánod, nagy botrányt mulasztasz el.
- Kicsoda, micsoda?
- »Kis levélke, drága kis levélke« — dúdolja Meszlényi

Lajos.

A hír lassankint befutja az egész épületet, Ugron Gábor türelmetlenül megy át egyik padból a másikba. S amerre jár, mérgesen csikorog a csizmája.

A feloszlás processzusa most már meg van állítva, nem-hogy fogyna a Ház, de ettől a momentumtól kezdve folytonosan szaporodik. Nincs nagyobb embergyűjtő, mint a botrány előszele.

Türelmetlenül fészkelődik mindenki, míg a csip-csup ügyek, a szeszadó főrendi módosítások lefolynak, a temetkezési küldöttség megválasztatik s több efféle.

Huh, de borzalmas hosszúk voltak ma a szónokok! Az idő lassan látszott fogyni. Kemény Gábor egy negyedóráig se beszélt, s máris felkiáltott valaki a szélső baloldalról: »Kolosszális tüdő!«

Hegedüs beszédébe a világeért sem szólt volna bele senki ezúttal, hogy csak minél előbb vége lehessen.

Ah, valahára!

Felállott Ugron Gábor.

Minden ember megmozdult székén, s azután temetői csend lett.

Igazi temetőben voltunk.

Péchy meglóbázta a lélekharangot, azután letette, és eldőlt székén.

A tenyerek tölcserékké képződtek a fülek mellett.

S megindult a temetési szertartás.

A tisztelt halottjelölt ott ült a túlsó oldalon éppen vizavi Ugronnal a Móricz Pál háta mögött (hol különben Tisza Lajos szokott ülni vígabb szituációk között). Móricz nagy feje egészen eltakarta Dobránszkyt. Csak ha mozdult, piroslott elő pozsgás, egészséges arca.

Ugron mesterül találta fel ezúttal a maga dolgát.

Legelőször egy szolgabírót trancsírozott fel à la Hont vármegye, ki igen jól nézett ki azzal a garnírunggal, melyet körüle rakott.

A szolgabírót elemésztvén, egy interpellációt vett fel a padról és felolvasá.

Az interpelláció a parlamenti sablon szerint a »puktum« szokott lenni minden felszólalásnál, a hallgatóság tehát megbotránkozva riadt fel:

— Hát csak ennyi? Mi a publikumnak egy szolgabíró itt, ahol hétköznap is egy-egy főispánt esznek meg.

Hanem Ugron nem csinált puktumot, csak lélegzetet vett, s nyomban elővette a második tálat.

Ebben volt Dobránszky.

Felgombolta kabátját, s kivett zsebéből egy csomagot: régi, elsárgult levelek és vizitkártyák.

Mosolygva babrált közöttük, mint a fősvény kinősei közt.

Szép daliás termete kiegyenesedett, szemei megvillantak ádáz haragban.

Soha még olyan csend, aminő most támadt.

Farkas Balázs a harmadik padban ülő képviselő társai ütérverését olvasgatta mellékes mulatságképpen. Legtöbbbet ver a Hermané és legkevesebbet a Madarász Jenőé.

Eközben érces hangon mérte a fejszecsapásokat Ugron; hogy igenis Dobránszky rokonságban van a hazaáruló Dobzsánszkyakkal. Sőt hivatalt is kért tőlük, mégpedig oroszországi *hivatal*t . . .

— Szégyen! Gyalázat! — kiálták közbe a szélsőbalról.

A többi pártok mélyen hallgattak. A homlokok elkomorodtak. Az arcokon mintha a kétkedés volna leírva: »lehetséges-e az?«

— Itt a bizonyítékok — mennydörgé Ugron —, s egy levelet olvasott fel a csomagból, melyben több levél van, Dobzsánszky Adolfhoz és a hírhedt Dobzsánszky Olgához intézve, »kedves Olgám« vagy »kedves húgocskám« megszólítással.

Kínos szenzációt keltett e levél az egész Házban, mert bizonyítja, hogy írója kész lenne az oroszt szolgálni.

Soha még ilyen nagy bűnnel nem vádolták, mióta a világ áll, székelyek képviselőjét . . .

Úgy süvített itt ez a vád, mint egy orkán, mely felborzolta az emberek hajszálait. Az ajtók csikorogni látszottak, s úgy tetszett, hideg légáramlat suhan be száz nyíláson át, megborzad a háta az embernek, s az arcok megfehérednek.

A tüzesebbnek ökle is megmozdul.

De csend. Feláll maga Dobránszky védekezni. Halálos sápadtság ül az arcán. Izgatottságában könyökével törüli le homlokáról az izzadságcseppeket.

Azt mondja: ő jó, becsületes magyar hazafi, emellett tanúskodik múltja, működése.

Habozva beszél, szaggatottan, nem a méltatlanság haragja tör ki szavaiban rakoncátlanul, a fölháborodás tüze nem csap fel szörnyű lángban . . .

A miniszterelnök hátrafordul és úgy nézi figyelmesen, aztán lassan, csendesen elfordul tőle.

Vajon mit gondolhat?

Azt-e, hogy ilyenkor a mérséklet már nem erő?

S még folyton beszél szegény Dobránszky, munkájáról, amit ír, tanítványairól, akiket nevelt, ellenségeiről, akik üldözik.

— Az itt a kérdés, írta-e a levelet vagy nem! — Kiált közbe Csernátony, aki egyetlen szerencsés megjegyzéssel gyakran hámozza ki a szóözönből a vita magját.

Azontúl aztán ez a kérdés vetődik felszínre a Ház minden oldalán, hol innen, hol onnan hangoztatják türelmetlenül:

»Írta, vagy nem írta?«

Dobránszky, mintha szándékosan kerülne az egyenes feleletet. Csak annyit mond, hogy a Csertésről kelt, Péter aláírással ellátott levelek rágalmak és hamisítások.

Új bonyodalom! Még egy drámában se lehetne frapánsabb mese.

Akik nem szeretnek embert ölni, azok szabadabban lélegzenek. Hátha mégis ártatlan!

De Ugron bátran lép újra sorompóba, s kijelenti, jót áll arról, hogy a levelek a Dobránszky saját kezű írása.

S Dobránszkynek erre nincs aztán más felelete, csak-hogy leül és hallgat.

S ettől a perctől a zajos Házban egyszerre beáll a hallgatás kínos rémletessége.

Nem zúg föl kárhóztató vihar, a nagy közbeszólók sziszegő nyelve megáll, az elnök keze dermedten ereszti el a csengettyűt, s ő is hallagat.

Így hallgatagon oszlik szét a Ház, mindenki tódul kifelé némán.

Maga Dobránszky is felkel, és megy ki az ajtó felé tartó csoporttal.

Senki se szólítja meg, mint ahogy máskor sietni szokott a megtámadotthoz egész csoport, észre nem veszi senki, olyan ott, mint az árnyék . . . megy a nagy tömegben egyedül.

## A T. HÁZBÓL

[máj. 13.]

Mikor jó Csanády Sándor fölébredett reggel és felöltözék, parókáját föltévén és nadrágszíját összehúzáván, bizony nem gondolta volna meg, hogy ma még ő meg fogja rikatni az ország legelső oszlopát.

Felment az ülésre tíz óra előtt a derék öregúr, amiatt, hogy el ne mulasszon a haza ügyeiből és a jegyzőkönyvi felolvasásokból egyetlen szócskát sem, forrón itta meg a reggelijét.

S íme amint odaigyekezik, éppen üt a kálvinista anyaszentegyház tornyán, és olvassa Csanády Sándor a négy vékonyat és tíz vastagot.

— Hopp, bizony már elkéstem — s kezdte hosszabbra szedni lépéseit.

Hát, amint odaér, még ott mindenütt pusztaság, a terme-  
ket szellőzik, egy öregasszony a korridort sepi.

Csanády Sándor az öregasszonytól bokrosodott-e meg, vagy attól, hogy még nincs a Házban senki, nem tudni, de annyi bizonyos, hogy nagy fúriában előkeresett egy szolgát és rárivallt:

— Mért nincs itt senki, he?

— Hát azért, kérem alássan, mert a fehér cédulára azt nyomatta ki a masina, hogy tizenegy órakor kezdődik az gyűlés.

Csanády még dühösebb lett: »Ez a fickó az én stílusomat utánozza«.

— Nem szabad annak tizenegy órakor kezdődni, mert én magam hallottam az elnök szájából pénteken, hogy tizkor lesz.

A szolgálta vállat vont, hogy ha nem szabad, hát tegyen róla, ő azt se bánja.

Csanády pedig elkezdett fel s alá járni az országház előtt. Iszonyú lassan teltek a percek. Azalatt ráért elábrándozni a régi Bocskai időkön. Héj, más világ volt az akkor! Héj, Kereki, Kereki!

Így séta közben elért az utca szögletéig: hát ott csakugyan az áll a cédulán, tizenegykor tartatik az ülés.

Hallatlan ez! Hát már egy képviselőházi elnöknek sem lehet hinni. Tízet ígért, és tizenegyet vált be! No, ha ez se korrupció, hát akkor én nem vagyok Csanády Sándor!

De minthogy én Csanády Sándor vagyok, tehát ez okvetlenül korrupció. Fel is fogok ellene szólalni.

Most már mindjárt jobban telt az ideje. Mert addig az egy óráig a felszólalását komponálta, hogy minél hatásosabb legyen.

Szépen is volt az kieszelve. Tetszett neki.

Hanem olyan hatásra, aminőt tett, ő maga sem számított.

Tizenegykor végre együtt volt a Ház. Egy óra ide-oda, senki sem gondolt rá. Hiszen a nemzetek életében egy század is csak egy óra!

Aztán különben is egyébbel vannak elfoglalva a folyosókon most.

A szélsőbalok Jónás Ödönnel tréfálkoznak, hogy most már ő is muszkabaráttá lett.

A legtöbben Dobránszky után kérdezősködnek. Itt van-e? Hol van? Mit csinál?

Egy fiatal képviselő jön, aki azt mondja, hogy az ő neje ösmeri Dobránszky Olgát, együtt jártak nevelőbe.

Hiszen nem is kell neki egyéb, hogy mindjárt nevezetesség legyen. Hogy néz ki? Milyen korú? Mi vihette rá? Kár, hogy nem a feleségedet küldted fel a mai ülésre!

A temetőn járt követek adomákat beszélnek Mária Anna királynéről.

— Egyszer 1850-ben — beszéli Forgách Antal gróf — megvöltünk híva én és Chotek gróf ebédre a királyhoz, ebéd után pedig whisteztünk a királynéval. Én mindég nyerni engedtem öfelségét. Nota bene, a dolog kis pénzre ment. Chotek azonban úgy játszott, mint akárkivel mással. Midőn vége volt a játéknak egy pillanatra Ferdinand odalépvén a királynéhez kérdé, melyikünk játszik jobban: »Chotek gróf — felelte a királyné — jobban játszik, de kellemetlenebbül«.

Herman Ottó merengve jár a csoportok közt, s egyre-másra szórja csipéseit a habarékok ellen.

— Vége annak a pártnak, örökre. — Mert miből kell állania egy jó pártnak, ha boldogulni akar, tessék például venni a kormánypartot. Legyenek benne pártgrófok, pártzsidók és párthordárok. Az egyesült ellenzékben eddig csak pártgrófok és pártzsidók voltak. Dolgozni, lótni-futni nem akart senki. Most már a pártzsidók is elhagyták egyenkint, az utolsó elveszett példány Chorin volt. Most már csak pártgrófjaik maradtak.

Ezalatt bent is elhelyezkednek, akik kevesen megjelentek. Nincs már semmi érdekes, kedves, ami vonzana. Csak még a Horváth Gyula javaslatai. Szentes for ever!

Az elnök csenget, Csanády megvadult ábrázattal felszeleg székén, s döfködi mogorván könyökével a padot.

Az elnök csengetés közben megpillantja a Csanády ráncos homlokát, s talán leolvassa róla háborgó gondolatait, siet tehát ő előlegesen megmagyarázni, hogy a Ház miért gyűlik össze egy órával később: A Mária Anna requiemje miatt!

Micsoda? — tombol lelkében Csanády. — Itt van ni! Most meg a témámat veszi el az elnök!

Ha ez nem visszaélés, hát akkor mi? Nem tud egyébről beszélni ilyenkor, mikor én akarom fölfedezni a mulasztását?

Föl is kel, s ropogósan megringatja csipőin a természet előbb, s csak azután kezd hozzá viharos dorgáló hangon, mely éppen úgy hangzik, mint mikor kukoricát morzsolnak.

— Ez visszaélés — süvíti, és sas szemeit körülhordozza a Ház padjain. — Mit mondanak önök ehhez?

— Azt mondjuk, hogy »eláll!« — Kiáltják a jobboldalról.

— Dehogy állok, nem vagyok én önökhöz hasonló, hogy elálljak.

— Nem bizony! — csattantja rá szarkasztikusan Csernátóny.

— Én nem ösmerek olyan hatalmat, ami a Háznak a határozatát a gyűlés órájára nézve a Ház tudta nélkül megmásolja.

— Hát a földindulás? — vágja oda virgonc debreceni ésszel Kőrösi Sándor.

A »visszaélés« szó, melyet Csanády magától is legott »mulasztás«-nak szelídített, nagyon elérékenyítette a nemes szívű Péchy Tamást, ki éppen az ülés előtt vette egyik kedves rokonának halálhírét.

Midőn Tisza rövid védő felszólalása után ő is szólni akart, szelíd kék szemeből kicsordultak a könnyek, s hangja szaggatottá, fuldoklóvá vált a zokogástól, majd végképp elhalt az érzékeny, ideges öregúr ajkain, és csak a könnyek csillogtak, s folytak alá arcán, és csak a zokogó zihálása hallatszott a síri csendben, mely erre a jelenetre támadt a meglepetett Házban.

De csak egy szempillanatig tartott e csend. Tüstént kiltört az éljen-vihar.

Az éljen kihangzott a folyosóra is. A megnyíló ajtón egymás hátán özönlöttek be a csodálkozók.

— Mi történik itt? Kinek éljeneztek? Csak nem tán Dobránszkynek?

— Az elnök sír!

Igen az elnök sír.

Még ezt se láttuk soha az országházban.

Sok fényes pálya ért itt véget. Sok ember ért itt már temetkezést.

De még könnyek eddig nem folytak.

Ezek az első könnyek!

Hát még ez is kellett hozzá, hogy annál tarkább legyen az ülészak.

Az elnök szóhoz akar újra jutni, de megint nem bír szólani. Újra éljeneznek.

Az éljenek jó törülköző kendő könnyekre.

S valóban megható volt, amidőn az elnök mentségének tudomásulvétele jövén szóba, az egész Ház felállott, mint

az erdő, s felállott maga Csanády is, a másik jó öregúr, akinek kevés híja, hogy szinte nem tört el a mécsese, s hogy ő is nem kezdett zokogni.

Hadd sírta volna végig ki magát a két öreg egy kicsiségért.

És az asszonyok a karzatokon mind előszedték a kis csipkekendőket, s egyszerre minden szép szem tele volt csillogó harmattal.

Az asszonyok megkívánták a sírást az elnöktől.

Így siratták meg a magyar parlamentben Mária Anna királynét. Anno 1884. május 12-én délelőtti 11 órakor.

Az elnök nem bírta vezetni a tanácskozást, elvonult, s átadta helyét a derék Kemény Jánosnak.

Harsogó éljenek zaja kísérte egész szobájáig, hol még azután is folytonos ovációknak volt tárgya. Tömegesen látogatták meg minden árnyalatú képviselők és a miniszterek.

Tisza Kálmán is vigasztalta:

— Ugyan minek az, minek? Látod, ha én olyan érzékeny volnék, mint te, már régen kisírtam volna mind a két szememet!

## FOGY A DIÁK

— Karcolat a méltóság házból —

Értem e cím alatt, hogy megfogyott a főrendiház ellenzék derekasan, föl lehet azonban tenni, hogy csak úgy fogyott meg, mint a diák, aki a lábait nagyon aláeresztette az asztal alatt. A diák csak látszott fogyni, de az asztal alatt megvolt egész teljességében.

Az új országház építéséről szóló törvényjavaslatnak a képviselőházban történt elfogadása alkalmából, mind azzal fenyegették privátim a kormánypártot:

— Azért csak meg ne rendeljétek valahogy a téglát és meszet, mert még hátra van a főrendiház!

Rebesgették, hogy újra eljönnek az indigénák, azaz hogy már haza sem mennek a lóversenyről.

Mind nem lett igaz. Rendes lefolyású ülés volt. Ami alatt nem azokat a rendes üléseket értem, mikor még tíz-tizenkét



ember kongott a sárga terem padjaiban, akiket a jegyző költögetett fel szavazni, amint elszundikálnak, hanem segédcsapatok és külföldi segély nélkül való ülés volt, de a csatára való kilátás mégis több mint kétszáz főrendi tagot hozott össze dacára a melegnek, mely a teremben kiállhatatlanná tette az időzést. A karzatok is megteltek éppúgy, mint sollemnis alkalmaknál szokás. Főrangú hölgyek foglalták el az első sorzékeket, s az alsóház tagjai közül is sokan jelentek meg.

A két történelmi nevezetességű ülés óta nem volt itt ilyen nagy publikum! De hol van amannak az érdekes tarkasága? Hol van a harcész taláros papi tábor, mely zordonan ülte meg a terem másfél szekcióját? Hol vannak a proletár főurak, a kataszter grófok, papír-inggallérjaikkal, kopottas kabátokban? Csupa egyöntetű nagyúr ül egymás mellett, aki Balitzky utódaitól és Brachfeldtől került ki.

A karzati közönség csalódva néz szét az ismerős arcokon. »Nem lesz hecc!«

De még van remény. Ki tudja, hátha?

Kár, hogy az első szónok Ipolyi Arnold, ki mindjárt tönkretesz minden illúziót, mert Ipolyi hévvel pártolja a javaslatot, sőt még a gót stílt is pártfogásába veszi.

— Vége van! — döfködik egymást a karzatokon. — A papok átkeresztelkedtek már Tiszához!

Most már vége a reménynek is!

De nem még... Föláll Sztáray Antal és ellenzi a költéséges országház építését, tekintettel az állam zilált pénzügyi viszonyaira, határozati javaslatot adván be, mely utasítsa a kormányt, hogy *alkalmasabb időben* nyújtson be *olcsóbb* tervet.

Élénk helyeslés zaja riadózik a jobboldalon és a középen. S e hangok után ítélve nem éppen lehetetlen, hogy az ellenzéké a többség.

A karzat bizalma újra megnövekedik. Ez a helyeslés úgy hangzik, mint forró nyári délben hús szellő a mezőn, melytől felfrissülnek a füvek.

De a hús szellőt legott valóságos sirokkó váltja fel. Schlauch Lőrinc prédikál kenetesen a javaslat mellett. Még egy ily szónok és haza lehet menni ebédelni: mert megvan az országház!

Széchenyi Dénes franciásan beszélt. Volt a szónoklatában egypár kedélyes és igazán szellemes fordulat. Ma ő lett volna bizonytal a nap hőse a karzatok előtt, ha nem ül ott Andrássy Gyula gróf szinte egy beszéddel terhesen. De a jónak is elrontója a jobb!

Legőszintébb volt b. Andreánszky Gábor, a főrendiház Szalay Imréje (akiből nemsokára az alsóház Simonyi Ivánja lesz, ha lesz). Elég ügyesen beszélt s bizonyos szokatlan hangon itt e falak közt, hol az igazság is feszes ruhákba öltözködik.

Keglevich Béla gróf a címzéssel tett nagy szenzációt, eképpen szólítván a főrendiházat: »Nagy méltóságú elnök úr, főpapok és főrendek!« A méltóságos cím kihagyása nyugtalan mozgást idézett elő.

Az ülés legérdekesebb része az Andrássy beszéde. Egyikét hallottuk azoknak a friss, ötletgazdag és ízlésteljes beszédeknek, melyek Andrássyt magyar miniszterelnök korában oly szívesen hallgatott szónokká tették.

Tisza Kálmán szónoklata alatt, mely a déli szieszta után tartott, valamiféle futó forgószél kerekedett odakünn, s homokot, port fölszedvén, a magasba ragadta és odacsapta a tanácskozó terem üveglapjaira, megrázzván azokat hatalmasan.

Az öreg méltóságos urak ijedten tekintettek fel.

— Csak a szél zúg künn — mondá Tisza Kálmán egy hirtelen ötlettel —, az rázza a házak fedeleit, mintha segítségünkre jönne bizonyítani, hogy nemsokára nagyon is sürgős szükségünk lehet egy új, erősebb országházra.

Az ülés példátlanul hosszú ideig, öt órán át tartott. A karzati publikum, mely egy ideig szívesen bámulta a Fratri-cevics szép testőruháját, a Bombelles gróf tengerész tiszti uniformisát és a Haynald bíborszín talárját, sokkal előbb oszlott el, látván, hogy a kormány győzelme bizonyos. Lett is hatvan szavazattöbbsége. De hetvennégy ellenzéki szavazat mégis volt. S ez már olyan szám, hogy lehet vele valamit kezdeni.

## AZ UTOLSÓ ELŐTTI ÜLÉS

A demokrácia benne van az orációkban mint flosculus, de senki se veszi komolyan. Sohase dúskáltunk jobban a címekben, mint most. Mindenkinek van valami titulusa. A kormány adakozó a címekben és találékony. Van már kormánybiztos, miniszteri biztos, legújabbban »*miniszteri kirendeltség*« is támadt. Akinek tisztos ősei vannak, s elő tudja őket vezetni, »kamarás« lesz. Aki apák és anyák híján vagyon, annak meg kell elégednie a királyi tanácsossággal.

A derék becsületes választók csak elámulnak aztán otthon, mikor a tekintetes úr hazajön egy hallgatagon eltöltött országgyűlési ciklus után, s rájuk rivall, hogy ezentúl őt már nagyságnak kell.

- Igenis, értjük a tekintetes urat.
- Mert én királyi tanácsos lettem. .
- Elhisszük, teens uram.
- Hát akkor miért nem nagyságnak?
- Már mint a tekintetes urat?
- Természetesen. A hivatal hozza magával.
- Miféle hivatal?
- Hát a királyi tanácsosság. . .
- Ühüm. . . hüüm. . . Tessék talán jobban megmagyarázni, milyen hivatal légyen az?
- Ej, be nehézfejúek kendtek, hát nem tudják? Ha a király megakad valamiben, ezentúl tőlem kér majd tanácsot.
- De már azt nem hisszük, kérem alássan.

A királyi tanácsosokból, ha mind együvé hozná őket az ember, meg lehetne tölteni egy várost. De hát még a rendjelesek közül? Azonfelül egyre-másra osztogatják a nemesi okleveleket. Olyan eset is akadt, hogy egy régi prédikátumos nemes ember még egy másik prédikátumot is kért. A kormány megadta: isten neki, írjon hát a neve elé két falut, ha az neki örömet okoz.

A tisztelt Házban már alig-alig látni képviselőt, aki még valami egyéb is ne lenne. A »tekintetes« cím Ghyczy elnökségével letűnt végképp. Akkor is zúgolódtak már ellene, s egy tréfás mameluk arra kérte a *király háta mögött* levő minisztert, hogy neveztesse ki az egész szabadelvű pártot kollektív kirá-

lyi kamarásnak. Majd meglássa, hogy az ellenzéket sprengolja vele.

De akármilyen hiúnak és cifrának alakult is át a Ház apránkint, egyetlenegy tekintetes úr mégis volt benne: tekintetes Szontagh Pál úr.

Alakján, ruházatán, szavain meglátszott a tekintetes íz. Ő volt az utolsó ember, aki fényt vetett erre a címre, mely kétszáz esztendeig volt a legtiszteltebb titulus Magyarországon.

Ma aztán ő is megszűnt tekintetes lenni. Tisza Kálmán a Házban nyújtotta át neki a valóságos belső titkos tanácsosi kinevezést.

Az utolsó tekintetes úr átugrotta a holmi nagyságos és méltóságos címeket, és egyszerre »kegyelmes« úr lett.

Nem volt egy csöppet sem meghatva, amint zsebre tette »a kitüntető okmány«-t, csak a nyílt kék szemeiben tűnt fel valami gunyoros fény, amint a gratulánsok tömege közt a Ház egy másik nagy tiszteletben álló alakjával, Kemény Jánossal fogott kezét, mintha mondaná:

— Minket már nem tesz nagyobbakká a király sem.

Mind a két alelnök ugyanis kis termetű, s csak azért tartanak össze olyan nagyon, hogy még kisebb Bittót lenézhessék.

Szontagh Pál feldekorálása legalább is olyan örömet okozott ma, mint néhány nap előtt Dobránszky dekolletírozása.

Szontaghot mindenki szereti, mert Szontagh is mindenkít szeret. Egyszerű, igénytelen: nemes kristálytisza karakter, nagy műveltséggel párosult hatalmas ítélő tehetség.

»Egy ambuláns bibliotéka!« — szokták róla mondani az ellenségei.

»Egy rest zseni!« — szidják a barátai.

Ő pedig mindezzel nem sokat törődik. Csak egyért boszszankodik nagyon, ha azt mondják, hogy »rossz tarokkista«.

Szontagh Pál azokból az emberekből való, akiknek már nem lesznek folytatásai az új generációban.

Jöhetnek nagyobbak, zseniálisabbak, de tiszteletre és szeretetre méltóbbak aligha s hozzá hasonlók pedig éppen nem.

Nem kis jelentőségű dolog, hogy egyszerű képviselő oly kitüntetésben részesült, aminő eddig Magyarországon csak

az arisztokráciának és nagy méltóságokat viselt államférfiaknak jutott osztályrészüül.

Tisza Kálmánnak megvan az az érdeme, hogy társadalmi előítéletek és formák nem kötik.

Ez is egy példa rá.

S valahányszor elborult arccal olvasom, hogy így meg amúgy haldoklik a dzsentri, jól esik elgondolnom, hogy a megyék főispáni székeiben, és az oszlopos hivatalokban sohasem ült még annyi nemesember.

Hát talán nem is haldoklik az a dzsentri?

Vagy hogy mint a lámpa, akkor veti a legnagyobb fényt, mikor kialudni készül?

Ahogy lesz, úgy lesz, ne okoskodjunk felette.

Egy bizonyos, hogy kár Szontagh Pálban a »tekintetes úr«-ért.

Mert mint excellenciás, sokat fog ártani a demokráciának. Megnépszerűsíti a nagyurakat.

\*

Különben pedig a mai ülés nem arra való volt, azon elmélkedni, ki mivé lett, hanem hogy: ki mivé lesz?

A kebleket fennen dagasztó immunitás már csak három napig tart.

Mindenki érzi a népítélet hús szelét, mely megborzongatja testét, meglebbenti az oldalzsebét.

Még egy ülés, s aztán vége: a boldog hajlékot itt kell hagyni.

Komoran járnak-kelnek a képviselők, még egyszer bepillantanak a büfébe, a miniszteri szobába, ha nyílik, hogy milyen volt: a székek piros szövete rájuk mosolyog még egyszer, meglehet utoljára. A fülkék, folyosók megtelnek búcsúzó alakokkal:

— Mikor mégysz?

— Holnap. Hát te?

— Én is. Mikor jössz?

— Ki tudhatná azt? Az a jövő titka!

S ez a jövőbeli titok most a választók torkában van. A sovány főrendiházi jegyző rezes kardja amint végig csöröm-

pöl a folyosón, irigykedve nézik, hogy »ez még esztendőre is itt lesz«.

Csak Németh Alberthez nem hűtelen a jókedv. Lomhán lógázza magát erős lépteivel.

Megáll egy csoport előtt nagy komolyan, s elkecseregett arcot vágva kiált fel:

— Meguntam a szegénységet, gyerekek!

Csodálkozva néznek rá.

— Meguntam, fiúk — sóhajtja s, majdnem hogy a könyve ki nem esnek —, fordítok a dolgomon, úr akarok lenni ezentúl.

Lekapja fejről szürke magyaros kalapját, melyet a vásztásokra cserélt fel a cilinderral, s annak a belsejéből kihull egy kortes toll, azt tűzi fel selyma mosolygással a kalapjára. Ott van rajta aranyos betűkkel: »*Éljen Tisza Kálmán, Nagyvárad képviselője*«.

A toll nemzeti szín, de a piros része gyanús téglaszínű.

Ezzel a tollal jár a folyosón, tréfálózva vidáman, annak a jeléül, hogy egy jókedvű ember mégis van.

Bent a teremben a miniszterek felelnek sorra.

Ezek az utolsó feleleteik.

Siessen, akinek még valami kérdeznivalója van, mert kérdezni aztán többé nem lehet.

De nem siet senki be. Hiába sír-rí a villamos csengettyű.

Az se sír már sokáig. Elhallgat minden. Még Lázár Ádám is leül szomorúan.

S szája becsukva csendes, az orra rendes.

## A T. HÁZBÓL

(Az utolsó ülés)

[máj. 20.]

— Kongassa meg, kegyelmes uram, még egyszer azt a csöngettyűt. Aztán tegye le. Vége van!

Vegyünk még egy lélegzetet mi is; nézzünk körül utoljára, hadd lássuk, miként nézett ki ez a Ház?

Nem kell leszidni elhamarkodva. Majd évek múlva ítéljünk csak fölötte.

Én magam írtam meg napról napra a dolgait, mégsem tudom, milyennek mondjam. Mert a diéták is olyanok, mint a tudósok; meg kell kopaszodniuk előbb, s csak azután jutnak be az Akadémiába.

A rossz országgyűléseket is jóvá teszik a rosszabbak.

Ki tudja, milyen fényes parlament lesz még ebből valamikor; nem kell hát vele fumigatíván bánni.

No, még egy tekintet ide-oda! Hadd markoljak az eltűnő alakok közé, kiknek arcán méla ünnepélyesség borong. Nincs itt most ellenzék, mamelukság, csupa szelíd bárányok ezek!

Ezek veszekedtek volna valaha? Lehetetlen az! Itt lobogtak olyan nagy lánggal a pártszenvedélyek? Álmodtuk mi ezt alkalmasint.

Hiszen itt az egész kép úgy veszi ki magát, mintha egy nagy család búcsúznék. Érzékenyen rázzák meg egymás kezét az öregek, s megjelenik a gyöngédség lágy fénye a szemekben.

Maga Tisza is búsan tekint végig mamelukjain. Gazda szeme már nem fogja hízlalni többé ezeket sem.

Szomorú hurcolkodás ez! Bent a büfében a szép Irma kisasszony hólyag darabokkal kötözi a sherrys és likőrös palackok karcsú nyakát. Ezekből már nem iszik, csak a jövő generáció.

A tanácskozóteremben meg-megcsikordulnak a kulcsok a fiók-zárakban. Azok a folyton megújuló csattanások, zörrenések azt jelentik, hogy még egyszer megnézi mindenki a fiókját, nem-e felejtett ott valamit.

Némelyik névjegyét fessegeti le a padról. Elkeseredett lélek az, aki szándékosan arra tör, hogy a képviselőségének nyoma ne maradjon.

Az elnök fekete atillában, zsinóros mentében, kardosan lépett az emelvényre.

A képviselők betódultak a folyosókról.

Most nem sajnálta a szivarját elhajtani senki sem. De nem is volt a *szivareldobásnak* az a nagy jelentősége, mint egyébkor.

Mert akár hiszi el nekem a közönség, akár nem (pedig

hiheti, mert nem programbeszédben mondom), a folyosói szivar a mértéke az emberi nagyságnak.

Egy félig égett cigarettát például eldob az ember, ha Németh Albert beszél, s bemegy őt hallgatni. De egy félig égett britannikánál már meggondolkozik, ahhoz legalábbis Somssich kell.

Apponyi Albert már egy egész britannikát ér, amelyből csak egy szippantás esett. Hoitsy egy fél kuba, Eötvös egy fél kabanos, Tiszáért érdemes eldobni egy imént meggyújtott havannát is — de már egy bockra való ember nincs ez idő szerint.

A képviselőknek csak az arca sollemnis, az öltözetük többnyire sűrű górokk, mintha útra készen állnának: csak Tisza Lajos és Csernátony jelentek meg fehér mellényben, fekete szalonkabátban.

A padok meglehetősen népesek. Mind összejöttek, akik Budapesten vannak. Még a beteg Törs Kálmán is megérkezett a bezárásra, kinek sokan siettek gratulálni felgyógyulásához.

A mediumon nincs egyetlen lélek sem. Mindenki a megszokott helyén ül, hogy még egyszer megmelegítse. (Már ti. ő a helyet s őt a hely.)

A válasz meghatottsága tükröződik minden arcon és minden szemben, csak az öreg Szitányi (klubnevén »Urunk«) ül közömbösen a székin; hisz ő csak nyaralni megy és bizonyosan visszajön.

A jegyzőkönyv felolvasása után szokás szerint egy Dobránszky-féle levélről tesz ismét az elnök jelentést; mire szokás szerint hat becsületbíró és Jónás Ödön fészkelődni kezd és Tisza Kálmán szokás szerint kicsinylőleg legyint a levegőbe kiterjesztett tenyerével, ami azt jelenti: »Mire való az?«

Szegény Dobránszky a levélírás betegségében hal el, mint ahogy az ószékely ballada Bíró Klárája a kendertilózásban szakadt meg, s halála után is mint kísértet örökké kendert járt tilózni.

Ott künn ezalatt a »folyosó-képviselők« lesik az ünnepélyes momentumot, mikor egyszerre egyenlőkké válnak a törvényhozókkal. Az öreg Pulszky jár-kél szivarozva egy rettenetes ódon, széles karimájú szalmakalapban. Figyelmezteti



is Domahidy Ferenc, a szatmári főispán, hogy hát szabad-e a régiségeket ki is hozni a Múzeumból?

Hm, őszkor már a Pulszkyak is itt lesznek mind a hárman.

S mind a három a közjogi alapon lesz, de mind a három más-más párton.

S ez annál nagyobb virtus, mert *csak két párt* van tulajdonképpen. (A harmadik Pulszky pártonkívüli lesz.)

Szerencse is, hogy nincs több.

Tudniillik, hogy nincs több párt. Mert Pulszky még van, több is.

Az unalmas jelenetek után, interpelláció jön, de ez már nem komoly dolog, ez már inszcenírozva van, mint a »gödi csata«.

Az ellenség fehér fátyolt tesz a sapkájára, hogy megösmérjék »ellenség« voltát. Fenyvessy kíván kérdezősködni a történelmi arcképcsarnok felől. Trefort pedig felelni kíván. Vitézi torna a forma végett, hogy még egyszer villanjanak meg a fegyverek, mielőtt hüvelyükbe tennék.

S Fenyvessy hangja nem olyan most, mint mikor Magyar Jánost leckézteté (mintha sást húzgálnának az ember füle mellett), hanem olyan, mint mikor a Mimikének, Ilonáknak udvarol (mintha édes szirup csepegne valamely megereszkejtett bödönből).

S a Trefort felelete nem ingerült, mint máskor, hangja sem nyikorog, mint a koldus talyiga, hanem suhog, mint a papi talár.

Világos, hogy össze voltak Fenyvessyvel beszélve.

— Nosza, fiam, Fenyvessy, menjünk el azért az »éljen« ért.

De csitt... a történelmi pillanat elérkezett.

Péchy feláll a katedrán mély csendben, komoly méltósággal. A jegyzők is felállanak.

Máskor a Ház áll, s az elnök ül, most az elnök áll s a Ház ül.

Érces, de kissé fátyolozott hangon kezdi vázolni a lefolyt három évi tevékenységet.

— Százötvenhárom törvényt hoztunk — mondja.

Komjáthy közbekiált:

— Mind rossz!

Csanády Sándor nyugtalanul mordul rá:

— Ugyan ne izélj, Béla! Még majd azt hiszik, én bántom az elnököt!

S azontúl az öreg csak integetni mer, ha valami észrevétellel terem meg a fejében, pedig terem. Bütykös nagy ujját föl-emeli fenyegetőleg, vagy a fejét csapja szilajon féloldalt.

De az elnök hangja most egyszerre szaggatott, reszketeg lesz. Csanády elsápad, s ijedten dugja kezeit a pad alá.

Nem ő miatta lágyul az elnök szava, hanem most emlékezik meg a halottakról.

Aggodalmasan néznek oda mindenfelől. Nem jó volna sírva zárni be az országgyűlést. Megsiratják azt úgysis még az unokáink is. (Ez nem az én gondolatom, kérem, hanem a Madarász Jenőé.)

Már-már ereszkednek le a tisztos elnöki arcon a pillák. . . homályosul a szem. . . szakadozik a hang, s biz' isten, legott eltörne megint a mécses, ha az írások közt a kezeivel ott settenkedő Rakovszky meg nem ütné valahogy véletlenül a kardját.

S amint jó Péchy Tamás hallja a kardjának víg csörömpölését, egyszerre eszébe jut, hogy ő férfi. Erőssé izmosodnak ajkán a szavak, s olyan hatalmas öblös hangon zárja be a parlamentet, hogy szinte a kulcs reszelős nyikorgását hallani az országház kapuján.

Feldörg az éljen királyra, királynéira és a hazára, s hogy pap se hiányozzék a szertartásnál, Latinovics Gábor az elnök egészségére mond egy toasztot.

— Hol a poharam? — motyogja szórakozottan Kállay János, és éljenez lelkesen az egész Ház.

Hanem ha már annyiban van is, hát Madarász mégsem hagyhatja szó nélkül a világ folyását. A trónbeszédet holnap mondja el a király, és azt holnapután íziben be kell vezetni a Ház jegyzőkönyvébe, nehogy azalatt, míg az új Ház összejön, elhányja a beszédet otthon az udvari cselédség. Hát még egy ülés kellene erre nézve.

Zaj zajlik fel a baloldalon. Az utolsó zaj. Az elnök csengetett. S ez az utolsó csengetése.

Tisza áll fel, s azt mondja, hogy miután a király holnap így fog szólani: »Ezennel berekesztem az országgyűlést«, ba-

jos volna embert kapni, aki holnapután megint kirekesztené az országgyűlést.

Erre aztán minden ember azt találta: »Tiszának igaza van«.

Az övé volt az utolsó szó, s még azonfelül neki volt igaza.

A parlamenti sikerek poharából még az alján levő legislegutolsó csöppet is Tisza itta meg.

Most már mehetünk haza!

Péchy megint felállt, de úgy, hogy már vissza se üljön többé.

— Minden jót kívánok, az ülést bezárom.

Meglebbentek az elnöki szék függönyei, a jegyzők leugráltak helyeikről, a képviselők zsisbogva, nagy robajjal csörtettek az elnökhöz, száz meg száz kéz nyúlt feléje elbúcsúzni. Mikor az elnök keze már úgy megizzadt, hogy csuromvíz lett, akkor az egymás kezeit szorongatták kifelé tolongva a tágra nyitott ajtókon. Habaréki ujj, szélsőbaloldali tenyér és kormánypárti marok nyúlt vegyesen össze-vissza erre is, arra is. Még azt se nézte senki, kitől búcsúzik: csak úgy önkéntelenül csapódott kéz a kézhez.

A folyosóra teli kékében szórta a nap fényét, s ezek a táncoló arany vásznak olyan bántók voltak ezekhez az érzékeny búcsújelenetekhez. .

— No bizony — mondá vigasztalón Ernuszt Kelemen.

Hiszen nem válunk mi el. Csak a falak közül kimegyünk a gyepre, hogy ott újból verekedjünk egymással.

Hiszen éppen az a gyep. . az a gyep. . Könnyen a fűbe harap ott az ember!

Bánatos melankóliával ballagtak kifelé a szolgák búcsúhajlongásai közt.

Mészáros Nándor levette a tulajdon fogasáról a kalapját, és felsóhajtott. Ez volt az utolsó törvényhozói funkciója.

Csak Herman verte vígan a mellét, megfenyegetve öklével a világot, amint a kapun kiért:

— »Csak merjen most engem valaki nagyságos úrnak szólítani!«

— Szervusz, »egyén« — kiálta visontai Kováchra Ivády Bóla.

Majd megszűnt az az élénk zsisvaj is.

Az érdeemes exképviselők lassankint elszéledtek a foyer-ba.  
Az utolsó láb is elcsoszogott: az Urbanovszkyé.

— A csend kezdte magát installálni a most már háborítatlan birodalmába.

Csak a büfében hallatszott még beszélgetés nesze.

Odescalchy Gyula van még ott.

Mindent bepakolt már a t. Ház Irmája. Csak egyetlen szem pogácsa maradt meg egy porcelán tányéron.

— No, még ezt megeszem — mondá a herceg —, s kétfelé törte.

A pogácsa kemény volt, de azért nem panaszkodott miatta. Mikor az utolsó falatot is lenyelte, azzal aztán teljesen belett fejezve az 1881-iki országgyűlés.

Vége

Scarron

# FÜGGELEK



## A JELÖLTEK

Ez az az idő, amikor magasabb rang a jelölt, mint a képviselő. Mert vannak képviselők, akik utoljára vannak. Igaz, hogy jelöltek is vannak, akik sohase lesznek, de legalább a reménység hevíti kebleiket.

Érdekes hallani az egyes kifakadásokat, aperçüket a folyosókon. Kár, hogy nem az önök Scarronja írja le ezeket.

Mindamellet megpróbálok magam is följegyezni néhányat.

Egy Pest megyei képviselőtől kérdezik, aki mint lovagias párbaj-szekundáns szerzett országos nevet.

— Hallom, hogy föl sem lépsz többé.

— Nem én ebben a ciklusban.

— Nem akar talán a kerületed?

— Dehogynem. Az egész kerület utánam jár.

— Nos, eszerint te nem akarsz?

— Dehogynem! Én is akarok. De szándékosan keresek nekik idegen jelöltet erre a három évre, egy szegény frátert, csak találnék valahol alkalmasat.

— Nem értem.

— Pedig világos! Hadd koplalják ki magukat egy kicsit. Három év múlva aztán *olcsóbbak* lesznek velem szemben. Így, ahogy most van, meg nem bírom.

\*

Egy tekintélyes tótvidéki képviselő megszólítja a folyosón Sporzon Ernőt:

— Egy panaszos levelet kaptam — mondja —, hogy ott Árvában egy képviselő járt, azzal ámitotta a népet, miszerint a kormány elengedi az adókat, ha őreá szavaznak. Nem tudod,

kérlek, ki lehet az? Kormánypárti kisbirtokos, tótosan beszél.

— Az bizonyosan *Zsámbokrét* — mondja rá Sporzon nyomatékkkal.

De a kutató korifeus még nem biztos benne, s amint átmege a korridoron, ott éppen szembe jön rá Zsámbokrét:

— Megállj csak, kérlek alássan, egy szóra. Panaszos levelet kaptam egy képviselő ellen, aki rosszul viseli magát Árvában, de a nevét nem írják ki. Kormánypárti, kisbirtokos, tótosan beszél.

— Az bizonyosan Sporzon — mondja rá Zsámbokrét nyomatékkkal.

\*

Egy alföldi tiszta paraszt kerületbe egy fiatalembert küldött le a függetlenségi párt bizottsága, miután jelöltet kértek maguknak.

A jelöltke egy nappal előbb utazott le, mint ahogy a programbeszéd megtartását kitűzte. Az az egy nap arra volt jó, hogy addig kiösmérje a helyzetet, a hangulatot, s tanácskozzék a főemberekkel, mit mondjon, mit hallgasson el. Mindenütt a következő tanácsot kapta:

— Hát csak arra kérjük az urat, mondja ki a programbeszédjében hogy nem szereti a zsidót. A többi aztán mellékes. De ezt itt meg kell mondani, mert mi sem szeretjük.

— Értem — mondá a fiatalember és egy olyan antiszemita orációt vágott ki másnap, hogy szikrázott benne a gyűlölet, a hév és tűz.

A beszédet meghallgatták, meg is éljenezték itt-ott, szépen kikísérték a jelöltet a vasútra, és azután azt írták a pártnak, hogy »nagyon éretlen ember az még, sok bolondot összebeszél, küldjön nekik a párt más embert«.

A párt hát leküldött más embert. Annak is azt tanácsolták, mikor lejött:

— Tegye bele az úr a programbeszédjébe, hogy nem szereti a zsidót, az ott legyen, mert mi se szeretjük. Hanem azt előre megmondjuk, hogy többet aztán ne mondjon, mert a léha szószátyárságnak nem vagyunk emberei. Nem akarjuk mi, hogy a zsidót bántsa, hanem csak azt, hogy ne szeresse.

Ilyen a magyar antiszemitizmusa.



## **JEGYZETEK**

## RÖVIDÍTÉSEK

MK	= Mikszáth Kálmán
Jk	= Jubileumi kiadás. Mikszáth Kálmán Munkái. 1—32. köt. Bp. Révai Testvérek kiad. 1910.
Hi	= Hátrahagyott iratok (A Jk folytatása.) 1—19. köt. Szerkesztette és sajtó alá rendezte Rubinyi Mózes.
Krk	= A jelen kritikái kiadás.
M.	= megjelent (újságban folyóiratban, könyv alakban).
PH	= Pesti Hírlap
FNapló	= Főrendiházi Napló
KNapló	= Képviselőházi Napló
VÜ	= Vasárnapi Újság
[Szögletes zárójelben]	= a sajtó alá rendező kiegészítései és megjegyzései.

## TUDNIVALÓK

A jelen kötetbe foglalt dolgozatok kéziratai nem maradtak fenn. A cikkek túlnyomó többsége ezúttal jelenik meg először kötetben, így ezekkel az írásokkal az eddigi Mikszáth-irodalom érdemben nem foglalkozott. Jegyzeteinknek ezért nincs — nem is lehet — »Irodalom« c. rovata.

## BEVEZETÉS A JEGYZETEKHEZ

A Krk e köteté MKnak az 1884. január 1-től 1884. július 31-ig megjelent publicisztikai írásait tartalmazza. Az előző kötetek szerkesztési elvénél megfelelően külön választottuk a cikkeket és a tárcákat, illetőleg a parlamenti karcolatokat. Mindkét sorozatot szoros időrendbe sorolva tettük közzé.

Az 1884-es év első felében több olyan esemény volt, amely meghatározta a társadalmi és politikai élet mozgását-változását figyelemmel kíséző MK publicisztikai írásainak témáját. A belpolitikai életben erős viharokat és kedélyhullámzásokat kiváltó 1883. év hatott erre az esztendőre is. Az előző év három eseménye: az 1883. június—augusztusban Nyíregyházán megtartott tiszzaeszlári vérvád pert kiváltó és azt követő antiszemita hecckampány, az 1883 őszi horvátországi zavargások, valamint a kormány által az év végén beterjesztett keresztény—zsidó vegyes házasságról szóló törvényjavaslat körüli történések utóhatásai nem múltak el a naptári év lezárulásával sem. Az 1884 nyarán sorra kerülő választásokon az antiszemitizmus már politikai erőként jelentkezett: az antiszemita beállítottságú képviselők a választási korteshadjáratokban önállóan léptek fel. Ez a körülmény tette akut társadalmi kérdéssé a keresztény—zsidó vegyes házasságról szóló törvényjavaslat további sorsát. Az 1883. év végén a képviselőház hosszas és elkeseredett vita után elfogadta a kormány által előterjesztett javaslatot, a főrendiház decemberi ülése viszont leszavazta. A kormány kívánságára a parlament újabb megfontolás végett visszaküldte az elutasított tervezetet a főrendiháznak. Az ismételt tárgyalás és az újabb elutasításról szóló tudósítás a jelen kötet parlamenti karcolatainak első témája. (*A főrendiházból, Egy séta az utcán, A főrendiházból* 89—101. l.) De nemcsak ezekben a karcolatokban foglalkozik MK az antiszemitizmus virulens jelentkezésével. Cikkeiben, tárcáiban mindig felfigyelt az antiszemitizmusra, és ahogyan megfogalmazta a maga álláspontját, érzékelhető, hogy elterjedését a társadalomban érvényesülő demagógia megnyilvánulásának tekintette. Az egyes karcolatokhoz fűzött jegyzetekben mindig utalunk MK állásfoglalására, de külön felhívjuk a figyelmet a fent említett parlamenti karcolatokon kívül *A t. Akadémiáról, a Választási programbeszédék és A magyar antiszemita* c. cikkében kifejtett véleményére. Részlete-

sebben szoltunk MK álláspontjáról a tiszaezslári perről írott tudósításokat tartalmazó 66. kötet jegyzeteit bevezető »Mikszáth Kálmán mint a nyiregyházi per tudósítója« c. összefoglalásunkban (400—414. l.).

A társadalmi élet másik jelensége az 1884-es választások korteshadjárata és maguknak a választásoknak a lebonyolítása. MK e politikai akció eseményeit nyomon követve, az ország politikai közhangulatának tükrét állította az olvasók elé. Választási történeteket, csel fogásokat és ellen-fogásokat sorakoztatott fel cikkeiben és tárcáiban, a mandátumhajsza káros megnyilvánulásaival többször foglalkozott parlamenti karcolataiban. Az összképhez még hozzátartozik, hogy nemcsak az e kötetben található írások foglalkoznak a választások témájával, hanem a Krk 35. kötetébe illesztett tíz rajz és elbeszélés is. (Ld. a *Korteszvilág* c. karcolat jegyzetében levő összegzést 236—238. l.)

Az 1884-es év első felében keletkezett publicisztikai írások tehát további mozzanatokkal egészítik ki MK politikai és társadalmi nézetéről eddig kialakított ismereteinket, tovább bővítik azt a képet, amelyet az 1883-ban írott karcolatok alapján eddig felvázoltunk (ld. Rejtő István: Mikszáth Kálmán gondolatvilága a parlamenti karcolatokban ItK 1970. 603—612. l.).

\*

A Krk jelen kötetében közzétett parlamenti karcolatok jegyzet-apparátusát a korábban kifejtett módszertani elvek alapján állítottuk össze (ld. Krk 65. köt. 223—226. l.).

Az itt megjelentetett cikkek többsége a Pesti Hírlapban látott napvilágot. Ebben az időszakban az újság felelős szerkesztője *Kenedi Géza* volt. A gyakori ismétlések elkerülése végett a PHbeli karcolatokhoz kapcsolódó jegyzetek forrásmegjelölésében nem tüntettük fel minden egyes alkalommal Kenedi Géza nevét, hanem itt, ezen a helyen jelezzük. A többi sajtóorgánumban közzétett MK cikk esetében — a Krk kialakult gyakorlatának megfelelően — minden alkalommal közöljük a szerkesztő nevét.

Mikszáth képviselőházi beszámolóit többségükben *A t. Házból* címet viselik. A karcolatok és a hozzájuk kapcsolódó jegyzetek könyvnyű és zavartalan használata érdekében a szöveg előtt, a jobb oldalon, szögletes zárójelben, álló betűkkel közöljük a megjelenés napját.

## A SZEGEDI UDVAR

- M. I. *Pesti Hírlap*, 1884. január 1., 6. évf., 1. sz. (1., 2., 3. l.)  
Névjelzés: *Scarron*.  
II. *Szeged Könyve I. Hí* 6. köt. 1914. 134—139. l.

A jelen Krk a PH szövegét közvetíti.

A PH 1883. dec. 31-i számában megjelent *Hol lakik a dicsőség?* c. karcolatában MK Tisza Lajost, a szegedi királyi biztost grófosítása alkalmával üdvözölte. (Ld. Krk 67. köt. 147—148 és a hozzáfűzött jegyzeteket 302—303.) Szeged újjáépítése tulajdonképpen az 1883. októberi királylátogatás időpontjáig befejeződött, MK több cikkben számolt be e kiemelkedő eseményről. (Ld. a Krk 67. kötetében *A csodamadár*, »*Ófelsége a király . . .*«, *A szegedi Kir. Biztosság*, *A szegedi színház megnyitása*, *A király a népe között*, *Udvari történetek Szegedről*, *A nemes város*, *Még két szegedi eset*, *Szegedi képek*.) S szegedi királylátogatás alkalmával írt cikkekre az ünnepi alkalom fokozottan rányomta bélyegét. Az újjáépítés tisztségviselőiről kialakított kép éppen ezért eltér, sokszor ellentétes az 1879—1880-ban, MK szegedi újságíró korában keletkezett cikkeinek alaphangjával, megállapításaival, még inkább ítéleteivel. Nacsády József MK szegedi termésének sajtó alá rendezésekor, az egyes cikkekhez fűzött jegyzeteiben és a bevezető összefoglalókban is részletesen foglalkozott MK szegedi írásaiban érvényesülő szemlélet objektív indítékával és szubjektív motivációjával (az összefoglaló bevezetőket ld. Krk 56. köt. 249—257, 57. köt. 215—227, 58. köt. 272—279 és az ebben a kötetben megjelentetett *A királyi biztos és udvara* c. ciklust és a hozzá tartozó jegyzeteket 320—332.).

A jelen karcolat a szegedi kir. biztosság megszűnése alkalmából íródott, szinte folytatása az előző nap közölt *Hol lakik a dicsőség?* címűnek, ezért nem tartjuk feladatunknak a korábbi korszak publicisztikai csatározásainak állomásait összevetni a jelen ünnepi cikkben található megállapításokkal.

## Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 7 19—24 Szeged és a demokrácia — Hasonló gondolatokat fejtegetett MK négy évvel korábban írt *Szabadkán* c. cikkében (Krk 59. köt. 43 : 11—18 és 43 : 29—33).
- 8 : 5—24 Dáni Ferenc magatartásának jellemzése. — MK *A jó öreg Dáni Ferenc* c. nekrológiájában hasonlóképpen határozta meg a volt főispán gondolkodásának jellegét (ld. Krk 67. 27—29. l.).
- 8 *gerálván magát* — elmagyarosított latin kifejezés, a. m. viseli magát
- 26 *municipliumi jegyző* — önkormányzattal rendelkező városnak jegyzője.

## AKIK A HALÁLT HÍVJÁK

- M. I. *Pesti Hírlap. 1884. január 9., 6. évf., 9. sz. (1—2. l.)* A Pesti Hírlap tárcája főcím alatt. Névjelzés: *Scarron*.
- II. *Az igazi humoristák. Hi 2. köt. 1914. 126—130. l.*

MK négy hónappal korábban írott névjelzés nélküli, az *Út a pisztolyosságig* című karcolatában (Krk 34. köt. 147—149. l.) már foglalkozott a nagymérvű öngyilkossági járvánnyal. Abban az írásában inkább a kérdés társadalmi okaira keresett magyarázatot, és azt az elszegényedésben, a deklasszációban találta meg. A jelen karcolatban is a társadalmi tényezőket keresi, de nem az okokat, hanem az öngyilkossági formákat, módokat és körülményeket írja le, azokat a motívumokat, amelyek a társadalmi feltűnés e szomorú formáját létrehozzák. A befejező részben említett »anyagi körülmények miatt« öngyilkossá lett ismerőse minden bizonnyal Gyürky Miklós volt, akinek tette adta a tollat MK kezébe az *Út a pisztolyosságig* c. karcolat megírására. A még megemlített szembeötlő esetek az írás keletkezését megelőző félév—egy év szenzációi közül valók, de az utalások nem eléggé konkrétak ahhoz, hogy fel lehessen deríteni a megtörtént eseteket.

## Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 12 7—19 A körmöcbányai öngyilkosok — MK ezt az anekdotikus történetet feltehetően selmecbányai diákként hallhatta.
- 12 *magisztraturális perszóna* — a városi tanácshoz tartozó személy
- „ 22 *effektus* — következmény, hatás
- 13 : 20 *kollízió* — itt: összeütközés, ellentét, érdekellentét
- 14 : 37 *milly-gyertya* — sztearin gyertya; a gyertyafajta gyártása bevezetőjének (Milly) nevééről elnevezve.

Lap Sor

- 15 1—3 az öngyilkosság oka. — A jelen karcolatot berekesztő sorok értelmileg megegyeznek az *Út a pisztolyocsóig* c. karcolat záró részével (ld. Krk 34. köt. 148 : 30—149 : 4).

## A BANKÓ

- M. I. *Pesti Hírlap. 1884. január 16., 6. évf., 16. sz.* (10. l.) Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.  
II. *Anekdoták I. Hí 12. köt.* 1917. 141—144. l.

A névjelzés nélkül megjelentetett írás kétségkívül MKtől származik. Azonkívül, hogy Rubinyi Mózes a *Hi* jelzett kötetébe beiktatta, az előadás módja is frónkra utal, de ezt erősíti a következő önéletrajzi utalás is.: »Valaha Selmeceen még az én diákkoromban . . .« (15 : 2).

A pénznemek időbeli sorrendjét a szabadságharc leverése után keletkezett anekdotához kapcsolja MK, végigpásztázva a XIX. század elejétől forgalomba került pénzfajtákat.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 15 12 *lapos kétgarasos* — MK utalása valószínűleg az 1816-ban kibocsátott »1/2 Kreuzer« érmére vonatkozik.  
14 *kemény tallér és húszas* — az 1857-ben bevezetett tallér 1,5 osztrák értékű forintnak felelt meg, húsz krajcárt érő pénzösszeg. Körmöcbányán az utolsó húszast 1856-ban verték.  
15 : 22 *fekete bankó* — a XIX. sz. legelején, az ún. Bécsi Bank által kényezzer folyammal kibocsátott bankjegy. Nálunk nyomásuk színe miatt fekete bankónak is nevezték.  
25 *Kossuth-bankó* — az első felelős magyar kormány, ill. Kossuth Lajos pénzügyminisztersége idején kibocsátott pénzjegyek 5, 10, 100, 1000 forintos címletekben.  
„ 27 *doma robiensis* — hazai szokás szerint  
16 : 24 *eszterhaj* — eresz, ereszalja

## A T. AKADÉMIÁBÓL

- M. *Pesti Hírlap. 1884. január 29., 6. évf. 29. sz.* (1—2. l.) A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A karcolatot Rubinyi Mózes regisztrálja a Mikszáth Kálmán élete művei c. munkája bibliográfiájában (1917. 119. l.) »Az Akadémia csipkedése« tárgymegjelöléssel.

A névjelzés nélkül megjelent cikk kétségtelenül MK írása: ezt az egész gondolatmenet bizonyítja, különösen a bevezető atmoszféra keltő fejtegetés (17 : 6—16), majd az Akadémia falai között jelentkező antiszemizmus leírása (17 : 17—26). Az akadémiai összes-ülés meg-elevenítésének módja, az atmoszféra visszaadása *A t. Házból c.* karcolatok szerzőjének szellemét és szellemességét idézi.

Az Akadémia 1884. jan. 28-i összes-ülésének jegyzőkönyvét az MTA Könyvtárának kéziratára őrzi (RAL). E jegyzőkönyvet teljes szöveggel közzétették az Akadémiai Értesítőben (1884. 23—24. l.). Ezek a közlések azonban nem tartalmazzák a MK által kiemelt mozzanatokot. Az Akadémiai Értesítőben — a kéziratot jegyzőkönyvvél egyezően — a következők olvashatók: »Tanárky Gedeon l.t. fel-olvassa emlékbeszédét Molnár Aladár 1881. augusztus 18-án elhunyt l.t. fölött. Az Emlékbeszédek során közrebocsátatik . . . Dr. Kohut Sándor Aruch Completum című talmud szótárának harmadik kötetét bemutatva, a negyedik és a következő kötetek kiadása költségeinek fedezésére az Akadémia segélyéért folyamodik. A folyamodás az I. osztályhoz tétetik át . . .« (l. h. 23—24. l.)

A karcolatban középpontba helyezett mozzanatokról a VÚ már valamivel részletesebben tájékoztat: »A Magyar Tud. Akadémia január 28-án összes-ülést tartott Pauler Tivadar elnöklete alatt. Egy emlékbeszéd és folyó ügyek képezték tárgyát. Tanárky Gedeon, köz-oktatásügyi államtitkár mondott emlékbeszédet oly korán elhunyt Molnár Aladár fölött [röviden összegzik az elhangzottakat, majd a következőképp folytatódik a beszámoló] . . . Végül Tanárky arról az általános szellemről szolt, mely társadalmi osztályainkban uralkodik 1848 óta, és az államfenntartó elemek fejlődését akadályozza. A nagy-birtokos arisztokráciáról kimondta, hogy az egyesyedüli arisztokrácia, mely kozmopolita: még a cseh arisztokrácia is nemzetibb nála. Az arisztokrata nők nem akarnak magyar nőkké válni. A középnemesség, a volt táblabírói osztály megkábult a változott viszonyok miatt, kiváltságait, sőt vagyonát is elveszítve. Úr akart maradni munka nélkül, passzivitásba merült, s csak azért küzdött, hogy úrnak lássék ! Oly államfenntartó elemre van szükségünk, mely a demokráciától a győzelmes fegyvert elvegye, s ez a fegyver a szorgalom. Az ily nemes demokrácia képét mutatja Molnár Aladár. A megéljenzett emlékbeszédet Fraknoi főtitkár jelentései követték . . .« A VÚ részletesen beszámolt a főtitkári előterjesztésről, a beszámolót a következőkkel rekesztették be: »Végül dr. Kohut Sándor nagyváradi rabbi levélét olvasták fel, mellyel együtt a talmud-szótár harmadik kötetét küldi be, és támogatást kér a tudományos munka folytatására, hivatkozva, hogy a bécsi akadémia 400 frttal segélyezi. Többen felszóltak, hogy ez értékes nyelvészeti munka, mások pedig, hogy nem magyar munka lévén, az akadémia nem is segélyezheti. A kérelmet a nyelvészeti osztálynak adták át, hogy jelentést tegyen róla . . .« (VÚ., 1884. febr. 3. 5. sz. 80. l.) Kohut Sándor kérelmének történetéhez hozzátartozik, hogy az Akadémia 1884. ápr. 28-án tartott összes-ülésének »zárt ülésén« az alábbi javaslatot tette az I. osztály: »Olvasatlik az I. osztály jelentése dr. Kohut Sándor „Aruch Completum” c. munkájának



segélyezése tárgyában. Az osztály e munkát az Akadémia segélyére méltónak ismeri el; mivel azonban erre a jelen évi költségvetésben fedezet nincs, azt ajánlja, hogy az Akadémia e munka egy példányát saját könyvtára számára rendelje meg. Az indítvány elfogadtatik. (Akadémiai Értesítő. 1884. 107. 1.)

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 17 : 14 *a Salamon hivatalos lapja* — MK utalása Salamon Ferenc szerkesztésében 1867-től megjelenő »Budapesti Közlöny«-re vonatkozik, amely a kormány hivatalos orgánuma volt.
- 24 *parvenü* — itt: alulról felkapaszkodott ember, illetőleg nézet, magatartás.
- 30 *Pauler az elnöki széken* — Pauler Tivadar 1880-tól az MTA másodelnöke lett.
- 33—34 *az emlékbeszéd közepe táján úgy kívánta az eszme-menet, hogy egy kicsit megcsípkedje az arisztokráciát* — MK emlékezete nem pontos, Tanárky a megemlékezés befejező fordulataiban szólott az arisztokrácia és a középnemesség magatartásáról.
- 18 : 1—2 *Sehol sincs — úgymond — olyan kozmopolita arisztokrácia, mint mindánk.* — Tanárky Gedeon következőképpen fogalmazta e gondolatot: »A felső és nagyvonalú arisztokrácia soraiból, mint eddig, úgy jövőre is időközönként fognak kiválni egyesek, kik a kormányzat, a társadalmi haladás, sőt a tudomány és művészet terén is kitűnő, itt-ott vezetőszererepre is lesznek hivatva; de a nagy zöme ezen arisztokráciának ma sem jutott azon meggyőződésre, hogy a kiváló állás, a hagyomány emléke s a nagy vagyon nagy kötelességek teljesítését követelik, és nemcsak nem igyekeznek teljesíteni azokat, de fájdalom, azon kétes értékű kivételes helyzetről nevezetes, hogy ma egész Európában, sőt talán az egész világon, egyedül a magyar felső arisztokrácia bír kozmopolita jelleggel, minden más arisztokrácia, még a csehek is vagy el sem váltak, vagy erősen összeforrtak a nemzet testével...« (Tanárky Gedeon: »Emlékbeszéd Molnár Aladár felett« Emlékbeszédek II. köt. 1. sz. Bp., 1884. 30. 1.)
- 18 2—3 *S még azokra a szép mágnásasszonyokra is ráeresztett egy kisebb fullánkot.* — Tanárky az arisztokráciával kapcsolatos fejtegetését így folytatta: »Míg ez a szomorú helyzet nem változik meg, míg különösen ezen arisztokráciának női része feleslegesnek tartja vagy kicsinyli az igyekezetet magyar nővé lenni, addig ezen osztály nagy vagyona és kivételes törvényhozói jogosultsága mellett is csekélyebb fontosságú tényezője lesz az állam-fenntartás nagy feladatában, mint a közös ügyek érdekében kívánatos lenne...« (I. h. 30. 1.)
- 7 *basibozuk* — török szabadcsapat tagja; nem sorkatona, hanem népfelkelő-féle.

Lap Sor

- 18 : 16 Thaly közbekiáltása. — A jegyzet bevezetésében jeleztük, hogy a szükséges jegyzőkönyv nem őrizte meg az ülés fordulatait, így itt teljes egészében MK közlése az egyetlen dokumentum az összes-ülés valódi menetéről.
- 23 : 20 : 9 Kohut Sándor kérelme feletti vita. — A bevezetőben jeleztük, hogy az akadémiai jegyzőkönyv igen szófukar, nem tükrözi a vitát. Az ugyanott közzétett VÜ-beli beszámoló már érzékelteti a vélemények összecsapását. MK jelen karcolata őrizte meg leghívebben az ülés e részének atmoszféráját.
- 23—24 Kohut Sándor valami »talmud szótár«-t akart kiadni. — Kohut Sándor művének pontos címe: „Aruch Completum sive Lexicon vocabula et res, quae in libris Targumicis, Talmudicis et Midrasihicis continentur”. (Viennae et Berolini 1878—1892. 9 kötetben.)
- 19 : 22 Az »eltűnt vármegyék« írója, Pesty — MK utalása Pesty Frigyes 1880-ban megjelent, akadémiai nagyjutalommal elismert »Az eltűnt régi vármegyék« c. munkájára vonatkozik.

## A SZABADELVŰ KLUB HÉTKÖZNAPON

M. *Pesti Hírlap. 1884. február 15., 6. évf., 45. sz. (1—2. l.) A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés nélkül.*

Kötetben itt először.

A karcolatot Rubinyi Mózes regisztrálja a Mikszáth Kálmán élete és művei c. munkája bibliográfiájában (1917. 119. l.) »Hangulatos leírás« tárgymegjelöléssel.

A névjelzés nélkül megjelentetett karcolat kétségtelenül MK írása. A téma megközelítése, a kormánypárti képviselők jellemzése hangulatban és szemléletben azonos *A t. Házból* c. karcolatok ábrázolási módszerével.

A jelen karcolat nem kötődik semmiféle közvetlen politikai vagy társadalmi eseményhez, mint írónk a bevezető mondatban jelzi: »Szélsőend van ilyenkor«. Ennek ellenére nem csupán hangulatos helyszínrajz, hanem az 1875-ös fúzió megemlékezésével MK érzékeltetni kívánja, hogy a közel egy évtizede kormányzó szabadelvű párt élvezzi a hatalom adta lehetőségeket, de a párt tagjait nem fűti semmi komolyabb cél. Ezt a karcolat végére illesztett történettel még jobban kiemeli, amikor a kormány egyes házassággal kapcsolatos törvényjavaslatát a főrendiház elvetette, egy külföldi újságíró azzal a kérdéssel fordult az egyik pártkorifeushoz, hogy a kormánynak ez a veresége milyen hatással lesz a tőzsdére. Az érdeklődő újságíró kérdésére adott válaszok visszaadják a hatalom biztonságát élvező szemléletet (23 : 13—24 : 7).

## Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 20 : 1—2 *Gladstone-t verik* — MK utalása arra vonatkozik, hogy ekkor kezdődött az ír-kérdés, a választójogi stb. kérdés miatt Gladstone-kormány parlamenti válsága, amely 1885-ben Gladstone lemondását vonta maga után.
- 3 *Országgyűlési ülések nem lévén most pár nap óta* — A képviselőház előző ülését febr. 12-én tartotta, a következőt febr. 15-én.
- 9 *Palotaforradalmaknak híre-hamva sincs.* — MK utalása arra vonatkozik, hogy a tiszaezslári per előtt, majd a tárgyalást követően a függetlenségi párt antiszemita tagjai több ízben robbantottak ki válságot a függetlenségi párton belül. A szabadelvű párton belül viszont ilyen válságok nem voltak.
- 11 *whist parti* — általában négy személyes kártyajáték, a bridzs öse.
- 14 *fúzió* — MK itt az uralmon levő Deák-párt és az akkor ellenzékben levő, Tisza Kálmán vezette balközép 1875. márc. 1-én létrejött egyesülésére utal. Az újonnan megalakult párt ekkor vette fel a Szabadelvű Párt nevet.
- „ 17 *szenografizoz* — gyorsírással jegyezz
- 21 11—12 *a régi Deák-párti elemek elmentek ellenzéknek* — a fúzió alkalmával több Deák-párti képviselő kivált a pártból és párton kívüli lett vagy a kialakuló ellenzékhez csatlakozott.
- 12 *most ott kártyáznak a Kálvin téren* — A Kálvin téren volt az Egyesült Ellenzék, az ún. habarékpárt klubhelyisége.
- 12—13 *a régi Tisza pártiak pedig átjöttek ide a Lloyd épületébe.* — A balközép képviselőinek gyülekezőhelye és klubja a Tigris szállóban volt, ezért is gúnyolták volt balközépieket tigriseknek, a Lloyd palotában a Deák-párt klubhelyisége volt, a fúzió után a szabadelvű párt klubja lett.
- 34—39 Urbanovszkyról (Ucsuról) szóló anekdota. — E történetet MK később is felhasználta. Így pl. *A klub* c. karcolatában is (ld. *Az én kortársaim*. I. köt. Jk 20. köt. 21—22. l.).
- 22 : 13—14 *A »Kemény János kör« emberei az Angol királynéból itt is összetartanak.* — Kemény János volt a Ház alelnöke, lehet, hogy MK utalása az ő baráti körére vonatkozik.
- 36 *pagát* — a tarokk kártyában az egyes számú tarokk, az ütőkártyák egyike
- „ 38 *»vulpes«* — latin szó, a. m. róka, a tarokk játékban
- 23 3 *succresentia* — az új nemzedék, az utánpótlás
- 6 *Segít a XX-as!* — A tarokk egyik bemozdása: a játékos partnere a másik kettővel szemben az, akinél a XX-as figura van.
- 13—14 *Mikor nem rég a főrendek másodízben buktatták meg a házassági javaslatot* — Ld. a jelen kötetben *A főrendiházból, Egy séta az utcán* és *A főrendiházból* c. karcolatokat (89—101. és a hozzáfűzött jegyzetünket 270—276).

Lap Sor

24 : 7 *honneur* — a tarokkban a legkisebb és a két legnagyobb lapot illetik e kifejezéssel.

## A DEMOKRÁCIA A SZABADELVŰ KLUBBAN

- M. I. *Aradi Hírlap*, (Szerk.: dr. Hauser Mór) 1884. február 29., 1. évf., 50. sz. (1. l.) *Teljes névjelzéssel*.  
II. *Pesti Hírlap*. 1884. március 2., 6. évf. 61. sz. (18. l.) Rovaton kívül. Névjelzés: *Scarron*.

Kötetben itt először.

A karcolatot Rubinyi Mózes regisztrálja a Mikszáth Kálmán élete és művei c. munkája bibliográfiájában (1917. 119. l.).

A jelen karcolatban MK a szabadelvű párt liberalizmusának következetlenségéről elmélkedik, arról, hogy a párt hangosan hirdeti a liberalizmus jelszavait, ezekre hivatkozva terjeszt elő törvényjavaslatokat, de amikor a szándékolt célt elérték, akkor már nem a hirdett elvek vezetik a pártot. E gondolatsort fejezi ki a karcolat bevezető része (24 : 1–14), ennek igazolására, arra, hogy a fennen hirdetett demokrácia mit ér, adja elő a Csatóry Grósz Lajosról elterjedt anekdotát (24 : 19–végig).

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 24 : 2–3 *Deák Ferenc alakja háttal lesz fordulva az országgyűlési liberális kluboknak.* — Az akkori Lánchíd téren (ma: Roosevelt tér) az Akadémia épülete előtt állt Széchenyi István bronz szobra (Engel József, 1872), a Lloyd palota előtt állították fel Deák Ferenc kőalapzaton ülő bronz szobrát (Huszár Adolf–Schickedanz Albert alkotása). A két személyiséget megformáló szobor egymással szembenéz, így »háttal fordítottak« a mögöttük levő épületeknek.
- 25 1–2 *Ich bin kein Grosz . . . Mein Name ist Csatóry* — Nem vagyok Grosz. Az én nevem Csatóry.  
3 *Also, Herr Csatóry* — Igenis, Csatóry úr  
4 *Ich bin von Csatóry* — von Csatóry vagyok (vagyis: nemesember)  
7 *personális* — személynök, itt: a cár személyes képviselője  
10–11 *Hallott ön valamit a mi Pál cáurunkról. Igen kedélyes ember volt.* — MK e fordulattal feltehetően az orosz követ lojális magatartását akarta jelezni. Mivel a történelem I. Pált mint az abszolutizmus erőskezű képviselőjét tartotta számon, aki a szabadságeszmék terjedésével szemben rendőri

- ellenőrzést, szigorú cenzúrát honosított meg, betiltotta a külföldi irodalom behozatalát stb.
- 25 : 14 *Zweibuckelig* — Buckelige: püpos, tehát zweibuckelige, két püppal ellátott.
- 21 — 22 *egy püpot levehetek önről, az igaz* — e fordulat nyilván azt jelenthette, hogy a cár módot adott a kincstári bérlőnek neve megváltoztatására.
- 23 *ukáz* — cári rendelet.

## HOGY KELL SZÁZ ARANYAT NYERNI

- M. I. *Pesti Hírlap. 1884. március 3., 6. évf. 62. sz. (1—2. l.) A Hírlap tárcája rovatban. (Elmélkedések a Sziklay könyve fölött)* alcímmel. Névjelzés: S.
- II. *Az én ismerőseim. Hi 4. köt. 1914. 137—142. l.*

A szignó mögé kétségtelenül MK rejtőzött. A karcolat felépítése, szellemes fordulatai és mondanivalójának iránya — mint az alábbi fejtegetésekből is kitűnik — az írónkat közvetlenül foglalkoztató problémák közé tartozott.

A karcolat mondanivalójának apropója Sziklay Jánosnak az azokban a napokban megjelent, »Szép Balaton mellől« című rajzkötete, amelyet a kritika fanyalogva fogadott. A korabeli sajtóban kerestük e recenziót, de nem leltünk nyomára. Pedig minden bizonynyal ez a sajtóban napvilágot látott kritika kelthette MK kesernyész iróniáját. Sziklay János kötetecskéje leírásokat, rajzokat, apró elbeszéléseket tartalmazott. Az írói célkitűzésre fényt vethet a címek pusztá felsorolása is: »Él, mint a madár«, »Az isten haragja«, »Fehér virágok«, »Sonate pathétique«, »A rózsabimbó«, »A kis argonauták«, »A jég alatt«, »Az istenvádló«, »Azor«, »A Balaton eredete«. A kötetet a Légrády Testvérek jelentették meg.

A Sziklay János védelmében írt karcolatot azonban más motívumok is létrehozhatták. A rajz ellenfelein való gúnyolódásba belejátszhatott az is, hogy a Kisfaludy Társaság 1884. február 10-én tartott közgyűlésén Szász Károly másodelnöki megnyitójában a korabeli irodalmi élet divatjelenségei között elítélte a rajz műfaját és a középfajú francia színművet. A rajzról szólva műfaji ellenvetéseket tett: »egy modoros és fecsegő tárca-novella, amit egy-két tehetséges fiatal íróársunk szépsikerű kezdeménye után, a kisebb tehetségű, de annál szaporább utánozók ma rajznak neveznek, egy kis eleven kedéllyel s a specialitás némi vegyületével; vagy a genre-alakok rendes hóbortjaival szaturált úgy nevezett társadalmi színmű, melyben a főcselekménynek drámai vagy éppen tragikai összeütközése, a mellékes és többnyire sekélyes bonyodalmak mellett egészen háttérbe szorol, míg végre sem jellemrajz sem cselekmény, de még csak forma sem marad: bizonyára nem olyan műfajok, melyek a nemesebb becsvágyú írók csábíthatnák s az aránylag könnyen elért, de nagyon is mulékony sikerrel kielégíthetnék . . .«

A nem kívánatos jelenségek ostromozása után Szász Károly a követelményeket is jelezte: »A laza szerkezetű rajz és tárcanovella ellentétéül, az igazi novellát, a magyar zamatú, de erős szerkezetű elbeszélést; s a házasságtörési modern új-francia színművel szemben a történeti színművet, legyen tragédia vagy vígjáték, vagy dráma...« (A Kisfaludy Társaság Évlapjai, Új folyam 19. köt. Bp., 1885. 20—21. l.).

Feltételezhető, hogy Szász Károly erélyes szavai MKban újból feleleveníthették azokat a rossz érzéseket, amelyeket az 1883-as karácsonyi könyvpiacon megjelent *Az apró gentry és a nép* c. rajzgyűjteményének kritikai visszhangja benne kiváltott. A kritika egy része kedvező hangon nyilatkozott róla, kollégialis szeretettel írt róla Sziklay János is. (A MK kötet fogadtatásáról ld. Krk 34. köt. 236—252. l.) Így ez a körülmény volt az első indíték, hogy írónk is véleményyt mondjon Sziklay kötetéről. De a másik indok még nyomósabb: *Az apró gentry és a nép* visszhangjában találkozhatunk mindazokkal az érvekkel, amelyeket a rajz műfaja ellen feloarakoztatott a kritika, amellyel szemben Sziklayt és önmagát is meg akarta védeni Mikszáth. Az említett negatív bírálatok mindössze két és fél hónappal korábban kaptak nyomdafestéket. A legélesebb támadást a Harmónia kritikusa, Keszler József intézte MK ellen. »Kétségtelen — írta többek között —, hogy a sikerült rajz, ha még oly rövidke is, többet ér valamely rossz regénynél. De ha a maga nemében való tökéletességet tesszük fel mindkettőnél, úgy a rajz a regény mellett számba sem jöhet. És azért bármily sikerült rajzokkal dicsekedő írótkiáltani nagy prózaírónak, melyben Eötvös, Kemény és Jókai is működött: ez nézetünk szerint legalábbis nagy merészség...«; »A rajz alsórendű válfaj, apróság. És csupán apróságokkal — még ha ezek teljesen sikerültek is — az ember nem lehet nagy íróvá. Mikszáth Kálmán tehát még igen sok és különösen sok igen jó, felsőbbrendű művet lesz kénytelen írni, míg eleget tesz a hírnévnek, melyet a magyar közönség neki némi kecsgető előjelekre nagylelkűen előlegzett.« — Nem idézünk többet a Harmónia érdes kritikájából, teljes szövege megtalálható a Krk 34. köt. 245—250. lapján. Tóth Sándor a Koszorú hasábján MK mentésére említi meg, hogy a rajzkötettel egy időben regénnyel, a *Nemzetes uramékkal* is jelentkezett (ld. Krk 34. köt. 250—251. l.). Porzsolt Kálmán a Figyelőben bírálja a rajzirót: »Ez apró történetekben éppen az ellenkezőjét találjuk meg annak, amit Jókai regényeiben találunk. Míg Jókainál a végtelen fantáziát csodáljuk, addig Mikszáth fantáziája alig terjed egy közönséges novella határáig. Azonban míg Jókainál a naiv tárgy lazán szétterjeng, addig Mikszáth kis meséje kerek kompozícióba gyűl. Amíg Jókai pszichológiája rossz, addig Mikszáth nélkülözi a pszichológiai mélységet; ebben tehát némileg megegyeznek...« (ld. uo. 251—252. l.).

Mikszáth rajzkötetét fogadó kritikai visszhangban és Sziklay János bírálók véleményében a kritikának a konzervatív szemlélethez kötődése is megnyilvánul. Rosszallják és elítélik a hagyományos elbeszélés-fajoktól, a terjedelmesebb beszélytől való elfordulást. Az 1880-as és az 1890-es évek irodalmi kritikáiban ez a kérdés vízvázlasztó-

ként jelentkezett. A konzervatív, akadémiai körök e műfaji problémából kiindulva támadták a polgári színezetű, városi irodalom képviselőit.

A személyes érzelmeken kívül a sarjadó új irodalom védelme is diktálta MK-nak ezt a szellemesen replikázó karcolatát.

## Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 25 1 *E napokban meglátogattam az ötvös-kiállítást* — Az ötvösművek kiállítása 1884. febr. 17-én nyílt meg a Nemzeti Múzeumnak abban a részében, amelyben a képtár volt elhelyezve. A megnyitáson megjelent a kormány több tagja Tisza Kálmánnal az élen. A bemutató elnöke, Ipolyi Arnold nyitotta meg a kiállítást, utána Trefort Ágoston tartott beszédet. A kiállítás főrendezője Pulszky Károly volt.
- 26 : 5 *Forgács püspök-féle kehely* — a kiállításról szóló beszámoló szerint a kehely szerepelt a műtárgyak között.
- 6 *Bocskai-korona* — Bocskai fejedelmi koronája is a kiállítás egyik becses darabja volt.
- 10 *eszembe jutott a mai kritika* — a jegyzet bevezetőjében jeleztük, hogy a MK által homályba burkolt kritikát kutatómunkák során nem találtuk meg.
- 10—27 : 23 a kritikusi szemlélet bemutatása — MK ezekben a sorokban szemléletileg és lélektanilag is hitelesen idézi fel az olvasók előtt a bírálendő művet előítéletekkel kezébe vevő kritikusi magatartását.
- 27 2 *ólomszérű* — MK e kifejezéssel a korabeli újságíró körökben a szerkesztőre alkalmazott meghatározást variálta. *Az apró gentry és a nép* c. kötetének Végszójában a következőket írta: »az ólomszóló címmel akartam kiadni ezt a kötetet eleinte, mert valóban ólomszólóban termett, hol mi újságírók dolgozunk nagy verejtékkel.« (Krk 34. köt. 238. l.)
- 32 *A szép Balatont senki sem ösmerheti nálánál jobban.* — MK ezzel nemcsak Sziklay írói látásmódjára kívánt utalni, hanem arra is, hogy Sziklay a Balaton Egylet titkára volt.
- 32—28 : 34 MK véleménye Sziklay János rajzkötetéről. — Írónk itt azzal a fogással élt, hogy a kritikáról rajzolt helyzetképbe beillesztette bírálatát Sziklay könyvéről, és ezt úgy írta meg, hogy nem hallgatta el észrevételeit, ironikusan jelezte, hogy így kellene megfogalmazni a jószándékú kritikát.
- 29 : 2—3 *A Kisfaludy Társaság száz aranyos pályázatára.* — MK karcolatának ez a fordulata is arra utal, hogy ironikus gondolatmenetének kialakításában a Kisfaludy Társaság 1884. évi közgyűlése is szerepet játszhatott. Ti. közismert tény, hogy a Társaság szépprózai munkát nem díjazott, de 1884-ben — összhangban Szász Károly bevezetőben idézett másodelnöki megnyitójával — a következő jutalomtételt tűzték ki:

»Lukács Krisztina jutalom (1885-re): Kívántatik egy nagyobb történeti novella vagy kisebb magyar történeti regény. Terjedelme lehet 10—20 ív. Kitűzetett 1884. február 6-dikán... Benyújtásának határideje: 1885. november 30-dika.« (A Kisfaludy Társaság Évlapjai. Új folyam 19. köt. Bp., 1885. 60. l.) — Úgy véljük, hogy az idézett feltételek készíthették MKt a következő sorokban a történelmi regényírás »receptjének« körvonalazására.

- 29 : 19 *Vegyen elő egy regényt a Kemény Zsigmondéi közül...* — MK e sorokban a korábbi romantikus regényírói módszer ábrázolási sémáit kívánta karikírozni, az általa említett eszközök inkább Jósika Miklós módszerére jellemzőek, mintsem Kemény Zsigmondéra.

## KORTESVILÁG

- M.** *Pesti Hírlap. 1884. március 8., 6. évf. 67. sz. (9. l.)* Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A névjelzés nélkül megjelentetett írás kétségkívül MKtől származik, hangneme, a képviselőházi élet hullámzásának érzékeltetése is azt bizonyítja, hogy *A t. Házból* című karcolatok szemszögéből ítélte meg a korteszérek megjelenését a Ház folyosóján. MK szerző voltát bizonyítja az a tény is, hogy a kortesek választások előtt élvezett helyzetének érzékeltetésére — a saját Selmecbányán töltött diákéveinek emlékét — a hajdani elsőéves selmeci bányász-akadémikusok, a »fuchsok« helyzetét említi meg (31 : 8—17). Ehhez hasonló képet festett MK a »fuchsok«-ról a korábban írt *Az aranykisasszony* c. elbeszélésében (Krk 32. köt. 33. l.).

### Mikszáth választási története

MKNak ez az írása az első abban a sorozatban, amely a képviselőválasztások előkészítésével foglalkozik. Igaz, korábbi képviselőházi karcolatai egyik-másik fordulatával érzékeltette, hogy megváltozott a képviselők magatartása, felszólalásuk, megnyilatkozásuk már a közelgő választást idézik. De a parlamenti karcolatokban konkrét utalásokat is találunk a választási előkészületekre. Így a febr. 19-én megjelent *A t. Házból* c. karcolatában MK Kerkapoly Károly rovására élcelődik megválasztási esélyeiről (137 : 12—138 : 11), a márc. 2-i *A t. Házból* bevezetőjében arról elmélkedik, hogy károsan befolyásolja az ülésező képviselőház tevékenységét a megkezdett korteskedés, mert a képviselők nem a tárgyalásokkal, hanem újráválasztásukkal foglalkoznak. Itt említi meg, hogy a kormány számára a legbiztosabb mandátumokat Erdély biztosítja (150 l—151 : 6). A szeszadóról



szóló törvényjavaslat vitájáról beszámolva, Bochkor Károly felszólalásáról megjegyezte: »Annai bizonyos, hogy ez a beszéd otthonra készült a választói elé...« (*Székely bánja! Székely támad*, márc. 6. 153 : 35—36.)

A választási előkészületekre célzó utalások, jellegzetes történetek a későbbiekben is szerves részeivé válnak a parlamenti beszámolóknak, akkor is, mikor MK már önálló történeteket kerekít a korteshadjáratból. A márc. 9-i *A t. Házból* c. karcolat negyedik része, a Mara Lőrinc emberei alcímű történet már szinte önálló választási história, az előző választáskor alkalmazott taktika leírásával és az új választásra számító kortesek okoskodásával (157 : 26—158 : 38). A márc. 22-i parlamenti beszámoló elején a választási gondokkal foglalkozó képviselő-típusokat vonultatja fel, és csokorba köti azoknak nevét, akiknek — korábbi tevékenységük alapján — nem kell tartaniok a választások kimenetelétől (167 : 1—168 : 7). Az ápr. 23-i *A t. Házból* c. karcolatban újból olvasói elé idézi a választásra készülődő képviselők magatartását, akik már megtartották választási beszédüket, és azokét is, akik még készülődnek. A helyzetképhez két jellegzetes kortesfogásról szóló történetet is fűzött (176 : 11—177 : 8). Az ápr. 29-én megjelentetett parlamenti karcolatában az esős idő miatt panaszkodó képviselőket szólaltatja meg, és ironikus képet rajzol Orbán Balázs kortesfogásáról (181 : 4—20). A következő, máj. 1-i *A t. Házból* c. karcolatban is megleveníti a választási lehetőségeket mérlegelő képviselőket, szól Apponyi Albert népszerűségéről és az antiszemita agitáció következményeiről (183 : 27—184 : 4). Az ülésszak berekesztése előtt, máj. 10-én írt karcolatában a kortesvezérek gondolkodásáról kerekít MK egy tréfás történetet (196 : 14—32).

A fentiekben röviden utaltunk azokra a momentumokra, amelyeket MK a közelgő választásról a még ülésező parlamenti karcolataiba szőtt. Mint jeleztük, a jelen karcolattal kezdődnek meg azok az írások, amelyek egyetlen témája a választási előkészület. E karcolaton kívül még a következők foglalkoznak e témával: *Korteseszközök* (márc. 12.), *Kortesszemle a fővárosban* (máj. 27.), *Ellenargumentumok* (máj. 30.), *Kortessvilág a fővárosban* (VÜ, jún. 12.), *Humor a kortesmezőn* (jún. 17.), *Hogyan bukott meg Kemény János?* (jún. 18.), *Apák és fiaik* (jún. 21.), *Választási programok* (jún. 21.). Tehát a jelen karcolattal együtt kilenc karcolat témája az 1884 júniusában tartott képviselőházi választás.

Ezekben a hónapokban nemcsak karcolatokban foglalkozott MK a választásokkal, hanem kisebb elbeszélésekben és rajzokban is feldolgozott ilyen történeteket. Ezek már nem kötődnek a mindennapok valóságához, nem egyes mandátumok sorsáról ír bennük, hanem a választás légkörét, különböző cselfogásokat, sikereket és balsikereket idéz fel. Ezeket az alkotásokat — jellegükénél fogva — a korábban megjelent »Elbeszélések« ciklus 35. kötetébe illesztettük. De annak érzékeltetésére, hogy milyen mértékben foglalkoztatták Mikszáthot a választások, itt is megemlítjük ezeknek az elbeszéléseknek a címét: *Hogy buktam én meg a kerületemben?* (KrK 35. 55—60; 291—292), *Hogy terem a képviselő?* (uo. 71—76; 295—296), *Ki a gyil-*

*kos?* (uo. 79—84; 297—298), *Nem igaz a korrupció!* (uo. 106—109; 305—306), *Mi minden kell a jelöltnek?* (uo. 111—114; 309), *Czírok Mátyás és Szomor Miska* (uo. 114—118; 310), *Az őrült szolgabíró* (uo. 118—121; 310—311), *Hogy lettem én meg?* (uo. 124—129; 312—313), *Nincs többé »egyhangúság«* (uo. 129—131; 313—314), *A tályai sötét erdőben* (uo. 144—151; 319—321), végül ezt a sort rekeszti be a korábbi választási történetek motívumaiból összeszőtt *A klub* c. hosszabb elbeszélése is, amely az 1884-es év őszén látott napvilágot (uo. 215—265; 348—353).

Összegezve: megállapítható, hogy az 1884 júniusában megtartott képviselőválasztás igen érdekelte Miszáthot; a közélet fokmérőjének tartotta, rajzaiban, elbeszéléseiben pedig a társadalmi élet jellegzetes tüneteinek fókuszaként állította középpontba a választási »hadjárat« tapasztalatait.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 30 : 2—3 *végre kiszorította gróf Széchenyi Pált követjelöltnek Somogyban.* — A PH 1884. márc. 7-i számának »Választási mozgalmak« c. rovatában megjelent a hír, hogy a kaposvári szabadelvű párt küldöttsége felkereste gróf Széchenyi Pált és felajánlotta a képviselőjelöltséget.
- 24 *barkóvidék* — a barkók a palócoknak északi, az ún. Erdőhátságon, főként Gömörben lakó csoportja.
- 31 8 *selmeci bányász-akadémikusok* — Selmechányán 1763-ban alapították a bányászati szakképzést biztosító akadémiát, 1808-ban ezt erdészeti tagozattal is kiegészítették, így az intézet hivatalos neve Cs.K. Bányászati és Erdészeti Akadémia volt.
- 10 *fuchs* — Fuchs német szó, itt: egyetemi gólya, elsőéves hallgató jelentésében használva
- 20 *británika* — általánosan elterjedt szivarfajta.

### KORTESESZKÖZÖK

**M.** *Pesti Hírlap. 1884. március 12., 6. évf. 71. sz. (9. l.)* Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A névjelzés nélkül megjelentetett karcolat kétségtelenül MK írása. Azt a jellegzetes stílusjegyeken kívül az is bizonyítja, hogy a 31 : 4—5 sorban Mara Lőrinc választási fogásáról tett említést, ezt a történetet néhány nap múlva *A t. Házból* c. képviselőházi karcolat A Mara Lőrinc emberei c. részében részletesen kifejtette (ld. jelen kötet 157—158. l.), továbbá a jelen karcolat csattanójaként leírt, a kormány által szubvencionált, de nem egzisztáló újságról szóló törté-

netet két évvel később elbeszéléssé kerekítette, és *A kormány támasza* címmel az Ország-Világ, 1886. jan. 9-i számában megjelentette (kötetben ld. Jk 30. köt. 7—12. l.).

A választási hadjáratral kapcsolatos MK írásokról ld. a *Kortessvilág* c. karcolat jegyzetében foglaltakat (e kötet 236—238. l.).

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 31 2 *a kettéhasított banknótát.* — MK arra a kortesfogásra utal, hogy a választások előtt a pénzjegyeket kettészakították, és csak akkor adták át a választónak a másik felét, ha a jelöltre szavazott.
- 5 *csalmatok* — beléndek, a burgonyával rokon mérges gyomnövény. MK itt a félrevezetés eszközének érzékeltetésére alkalmazta a szót.
- 7 *beneficium* — kedvezmény, kiváltság
- ” 10 *vótum* — szavazat
- 32 : 34 *Tucat számra indulnak meg a lapok most.* — Szinnyei József »A magyar hírlapirodalom« c., a Vasárnapi Újságban évente megjelentetett összeállításá szerint 1883—1884 elején indult meg a »Nemzeti Újság«, a »Kitartás«, »Pozsony« és az »Aradi Hírlap«, politikai hetilapok közül pedig a »Közérdek« (VÜ, 1884. 4. sz. 65. l.). A következő évi összeállításban további 1884-ben megindított napilapokról adott számot: »Nemzeti Hírlap«, »Nemzeti Politika«, »Brassó«. Ugyanitt közli az 1884-ben megszűnt lapok címét is: a frissen alapítottak közül már az év folyamán nem jelent meg több szám a »Nemzeti Újság«-ból, a »Pozsony«-ból, az »Aradi Hírlap«-ból, a »Kitartás«-ból és a »Talpra Magyar« is megszűnt (VÜ, 1885. 4. sz. 85. l.).
- 33 10 *prenumerál* — előfizet
- 18 *Nagy Miklósét, a »Képes Króniká«-t.* — Nagy Miklós a Vasárnapi Újság mellett, annak népies kiadásaként megjelentette a »Képes Folyóirat«-ot is. Valószínűleg erre utalhatott pontatlanul MK.

### A HÚSVÉT FALUN

M. *Pesti Hírlap. 1884. április 14., 6. évf. 103. sz. (1., 2., 3. l.)*  
A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A karcolatot Rubinyi Mózes regisztrálja a Mikszáth Kálmán életrajzi művei c. munkája bibliográfiájában (1917. 119. l.) »Politikai beszélgetés parasztok közt« tárgymegjelöléssel.

A névjelzés nélkül napvilágot látott írás kétségkívül MK alkotása. Ezt bizonyítja az a körülmény is, hogy a PH szerkesztősege a lap élén álló tárcarovatot biztosította az anonimitásba burkolódzó szerző rendelkezésére. A karcolat szerkezete, egyes fordulatai is írónk szerzőségéről vall. Így a vidéket ellepő antiszemita hullám érzékeltetésére (35 : 1–4), a szlovák mondasra való utalás (35 : 32–33), a közelgő korteskedésre vonatkozó célzás (35 : 37), az ezt követő érvés ellenérv-sorozat a szabadelvű párt kormányzása mellett és ellenére (36 : 1–13). Mindezek a tények Rubinyi Mózes döntésének helyességét támasztják alá, azt, hogy e névjelzés nélküli írást a Mikszáth-bibliográfiába felvéve, írónk alkotásának tekintette.

A jelen karcolat témájában és hangnemében közel áll az egy évvel korábban napvilágot látott, *A menny belseje* c. rajzhoz, itt is a falusi élet, a hiedelmek világát mutatja be MK (Krk 34. köt. 100–104 és a hozzáfűzött jegyzeteink 308–309. l.).

A PH közlésében a 38 : 19 sorban »viszi oda a veszedelem . . . zsupst . . .« olvasható. A rag nélkül szereplő »veszedelem« szó így értelmetlen — nyilván toll vagy sajtóhiba eredménye —, ezért javítottuk »veszedelembe« alakra.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 34 2 *adja tudtul a sötét napot.* — Az utalás arra vonatkozik, hogy Jézus Krisztus ekkor halt meg a keresztfán.
- 35 : 2–3 *Megint azok a csúnya zsidók . . . (Nem megint az, te csacsi. Hanem ez a többi a megint.)* — MK ezzel a fordulattal a korabeli a tisztaeszlári pert követő antiszemita hullámra utalt kissé ironikus felhanggal.
- 13 *síngelt* — hurkolt öltésekkel eldolgzott.
- 14 *galand* — keskeny szalag, pántlika.
- 36 *Úgyis képviselőjelöltké fog ezután fogyni.* — MK utalása a kezdődő korteshadjáratokra vonatkozik, az 1884 júniusában tartandó képviselőválasztás előkészítéseként.
- 36 4 *baliak* — népies rövidítése a szélsőbaloldalinak, a függetlenségi párt zömének.
- „ 10 *nyírgűzs* — nyírből font kötél.
- „ 24 *penicilus* — zsebkés
- 38 : 32 *furmányos* — fuvaros
- „ 34 *csatara* — hangos, szapora beszéd, lármá, zaj.

## [NYILATKOZAT]

M. *Pesti Hírlap. 1884. május 4., 6. évf., 123. sz. (5. 1.)* Rovaton kívül. *Teljes névaláírással.*

Kötetben itt először.

A nyilatkozatot Rubinyi Mózes regisztrálja a Mikszáth Kálmán élete és művei c. munkája bibliográfiájában (1917. 119. 1.) »Nyilatkozat arról, hogy nem ír drámát« tárgymegjelöléssel.

MK valószínűleg kollégái évődő tréfájának áldozatává vált. Az akkor indult Budapesti Tagblatt — amelynek szerkesztője Grecsák Károly volt, és néhány nap múlva már Mikszáth-írásokat is közölt német fordításban — az 1884. máj. 2. (2. sz.) 5. lapján a hírek között a következőket tette közzé: »Wie wir vernehmen, arbeitet Koloman von Mikszáth an einem Lustspiele, das im Laufe der nächsten Saison im Nationaltheater zur Aufführung gelangen soll.« — Eddig a hír. A következő nap az Egyetértés (1884. máj. 3. 127. sz. 4. 1.) e forrásra hivatkozva átveszi a hírt: »Mikszáth Kálmán, mint a Budapesti Tagblatt értesül, egy vígjátékon dolgozik, amely a jövő szezonban kerül színpadra a Nemzeti Színházban«.

E tréfa készítette MKt arra, hogy nyilatkozzék.

A PH szövegek közlésében — valószínűleg szedéshiba következtében — a 39 : 4 sorban a következő olvasható: »a színészekhez találkozom velök.« E hibás szöveget »a színészek, ha találkozom velök.«-ra javítottuk.

## ISMERETSÉGÜNK TÖRTÉNETE

- M. I. *Pesti Hírlap. 1884. május 11., 6. évf. 130. sz. (1—2. 1.)* A Pesti Hírlap tárcája rovatban. *Teljes névjelzéssel.*  
II. *Szegedi Híradó.* (Szerk.: Nagy Sándor). 1884. május 11., 26. évf. 110. sz. (2—3. 1.) *Teljes névjelzéssel.*  
III. *Szeged Könyve I. Hí. 6. köt. 1914. 3—8. 1.*

A jelen Krk a PH szövegét közvetíti, mivel az egy napon való megjelenés kétségtelenné teszi, hogy MK a Szegedi Híradónak küldött cikke kéziratát a PH szerkesztőségének már postázásakor átadta. A Szegedi Híradó sorrendben először a szerkesztőhöz intézett levelet közli, majd azt követően a karcolatot. A két szöveg teljesen meg egyezik.

Az 1859-ben alapított Szegedi Híradó a város első hírlapja volt, Burger Zsigmond és Kempelen Győző indította meg. Kezdetben, 1869-ig hetente két ízben jelent meg, azután háromszor, 1879-től lett napilap. MK a huszonötödik évfordulóját ünneplő vidéki lapot köszöntötte e karcolatával.

Az üdvözlő írás két részből áll: a két »találkozás« felelevenítéséből. Az első a gyermekkorba nyúlik vissza, a második a szegedi újságíró

korába, amikor az ellenlap, a Szegedi Napló munkatársaként szinte állandó polémiában áll a Szegedi Híradóval.

Az első ismerkedés a gyermekkor világát eleveníti fel, a családot, az ismerősöket, a szegedi paprika vonzó erejét és azt a vizuális emléket, amelyet a csomagolópapírként használt újságlap a gyermekkorból megmaradt. Ezek az emlékek némi kronológiai zavart is tartalmaznak, erre a Tárgyi magyarázatokban visszatérünk. A gyermekkori emlékek jelentősége abban rejlik, hogy felvillant az író valamit a családi atmoszférából. Ez a vonása a néhány hónappal később írt *Johanka néni, Franciska néni és keresztapám* c. elbeszélés hangulatára emlékeztet (Krk 35. köt. 164–166., és a hozzáfűzött jegyzetünk 327–332. l.).

Itt jegyezzük meg, hogy a PH közlése nyomán Méreiné Juhász Margit a MK Levelezés II. kötetébe beiktatta írónknak Nagy Sándorhoz intézett levelét (Krk 25. köt. 6–7. l., jegyzet 184. l.). Kettőjük további kapcsolatára utal az a tény, hogy az 1910-es jubileum alkalmával Nagy Sándor meleg hangú levélben köszöntötte a jubiláló író, utalt a szegedi polémiákra, de visszaemlékezett a jelen karcolatokra is: »És jött az idő, amikor Te a Szegedi Híradó 25 éves jubileuma alkalmából üdvözlő levelet írtál hozzám: szellemtől sziporkázót, szeretettől meleget. Amire én most is hálásan emlékezem.« (Krk 25. köt. 75–76. l.)

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 39 1—2 *Tíz éves sem voltam, mikor először láttam a »Szegedi Híradó«-t az ő fekete arcbetűivel.* — Mikszáthot emlékezete félrevezette, ti. az újság 1859-ben indult meg, amikor az első évfolyamot jegyezték, írónk tizenkétéves volt.
- 40 : 6 *Kisújfalu* — kisközség Pest megye váci felsőjárásában az 1873-as közigazgatási felosztás szerint.
- 13 *Rükás* — a korabeli helységnévtárban nem található e helységnév. Valószínűleg MK alkotta helynév.
- 14 *Bodony* — az egykorú helységnévtár szerint a Nógrád megyei járásban található Alsóbodony és Felsőbodony község.
- 15 *kapitális* — pompás
- 22 *Mert biz én nemigen tudtam olvasni kilenc éves koromban.* — Mint az 39 : 1—2 sorhoz fűzött jegyzetünkben jeleztük, MK időzavarba került. Ehhez még hozzáfűzzük, hogy 1859-ben, amikor a Szegedi Híradó megindult, MK a rimaszombati Egyesült Protestáns Gimnázium második osztályának diákja volt. (Ld. Rejtő I.: MK a rimaszombati diák. Bp., 1959. 22—25. l.)
- 41 1 *Mihály béresünk* — nevének említésével MK apja kocsisára, Suska Mihályra utalhatott, akinek alakját több elbeszélésben megörökítette (ld. Bisztray Gyula felsorolását *Az én öreg Miska kocsisom* c. elbeszélés jegyzetében Krk 28. köt. 213—215. l.).
- 15—16 *azt úgy is elbeszélük a patkoltató utasok a kovácsműhelyben*

- E fordulat MK más írásaiban is felmerül, így a későbbi *Prakovszky, a siket kovács* c. hosszabb elbeszélésében is: »a kovácsműhelyek azon időben az újságokat pótolták« (Krk 8. köt. 101. l.).
- 41 : 22 *essencia* — tömény izesítő oldat szeszes italok készítéséhez, vagy tömény ecet.
- 24—25 *mert egyszer a kishúgom* — MK a fiatalon elhunyt Mária húgára utal. Alakját és emlékét korábban elbeszélésekben is megörökítette *A kis húgom virágjai*, *Mikor a sírkövet hoztuk* (Krk 33. köt.), *A Tisza* (Krk 34. köt.).
- 42 : 3 *S ez az egy ismerős is ellenség volt* — A Krk Nacsády József által sajtó alá rendezett kötetei (55., 56., 57., 58.) őrzik azokat az éles hangú polémiákat, amelyeket MK folytatott a Szegedi Híradó ellen.
- 16—43 : 10 MK és Komjáthy Béla cikk-párbaja. — Az itt előadott történettel a Szegedi Napló 1880. febr. 29-i számában megjelentetett *Komjáthy Béla* c. árnykép keletkezési körülményeit világítja meg MK. (Ld. Krk 58. köt. 70—77.) Ennek szövegében utal e tréfás párharcra: »Ha jól vagyok értesülve, én magam is le leszek fotograffrozva a „Szegedi Híradó”-ban, nem merek szelíd lenni Komjáthy Béla iránt, mert ha párbajjává válik az, ami nekem hírlapírói kötelességem, a párbajnál már az a győztes fél, aki mélyebb sebet vág . . .« (I. h. 71. l.) — Komjáthy Béla beharangozott cikke a Szegedi Híradó, 1880. febr. 29-i számában látott napvilágot a MK palócos kiejtését csúfoló »Mikszsaath Kaalmaan« címmel Kákay Aranyos Nr. 4. álnévvel.

## KORTESSZEMLE A FŐVÁROSBAN

- M. *Pesti Hírlap. 1884. május 27., 6. évf. 146. sz. (9. l.)* Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A névjelzés nélkül megjelentetett írás könnyed hangvétele, a jelöltek személyének ismerete alapján, továbbá Pauler Tivadarra vonatkozó kissé csípős megjegyzések (44 : 31—32) MK szerzőségét bizonyítják. Erre mutat az a tény is, hogy a karcolat tördelés szempontjából azon a helyen látott napvilágot, ahol MK parlamenti beszámolóit. Végül itt említjük meg, hogy négy évvel korábban MK *Bus-bach Péter* címmel, a képviselő nevével üzött szójátékra külön cikket kerekített (Krk 62. köt. 109—111. és Bisztray Gyula jegyzetei 269—270. l.). E tény is megerősíti a jelen cikkel kapcsolatban MK szerzőségét.

A választási hadjáratlaltal kapcsolatos MK írásokról ld. a *Kortesszemle* c. karcolat jegyzetében foglaltakat (e kötet 236—238. l.).

## Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 43 : 5 *kapacitáció* — érvelés, rábeszélés  
44 : 1 *lényeg* — bér, zsold  
7 *Matlekovics-párti ház* — A korabeli fővárosi VII. kerületben, az Erzsébetvárosban a kormánypárti Matlekovics Sándort jelölték a függetlenségi párti Eötvös Károllyal szemben.  
8 *Eötvös-párti* — Eötvös Károly függetlenségi párti jelölt híveire utalt e megfogalmazással MK.  
16—18 *Hanem máttól fogva már Királyi Pálnak vannak sanszai. Hogyne, mikor a király is mellette korteskedik, s fölesketteti az ellenjelöltjét valóságos belső titkos tanácsosnak.* — Az Egyetértés 1884. máj. 27-i számában megjelent híradás szerint (»A király Budapesten« 2. l.): »Öfelsége ma délelőtt 3/4 tíz órakor Zichy Jenő grófot, Szontagh Pált és Kemény János bárót fogadta, kik letették kezébe a hivatalos esküt, mint v.b.t. tanácsosok.« — MK jóslata ellenére a választásokkor Zichy Jenő gróf nagy szavazat-többséggel lett a kormánypárt képviselője.  
„ 24 *beamter* — hivatalnok, tisztviselő  
45 : 3—4 *A Ferencvárosiak szájában még most is megvan az íze a Kemény Gábor múltkori libapecsenyéjének.* — MK célzását ma már nem tudjuk feloldani, a sajtóban nem találtunk olyan hírt, amely magyarázná a fenti utalást.  
6 *Szilágyi Dezsőt sem veti le a »Fehér ló«.* — Az utalás a mai Rákóczi út elején álló szállodára vonatkozik. A választásokkor Szilágyi Dezső 526 szavazat-többséggel győzte le Irányi Dánielt, ill. Verhovay Gyulát.  
9 *Igaz, hogy ő [Szilágyi Dezső] jobban szeretne egyebet ülni.* — MK parlamenti karcolataiban is többször utalt arra, hogy Szilágyi Dezső miniszterségre pályázik. Szilágyi 1886-ban kivált az ellenzékéből, 1889-ben újból a szabadelvű párt tagja lett, és ugyanebben az évben pénzügyminiszterré nevezték ki.

## ELLENARGUMENTUMOK

- M. *Pesti Hírlap. 1884. május 30., 6. évf. 149. sz. (1–2. l.) A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés nélkül.*

Kötetben itt először.

A karcolatot Rubinyi Mózes regisztrálja a Mikszáth Kálmán élete és művei c. munkája bibliográfiájában (1917. 119. l.) »Választási esetek« tárgymegjelöléssel.

MK szerzőségét a karcolat hangvételén és megformálásán kívül



az is bizonyítja, hogy a Tárgyi magyarázatokban feltüntetett fordulat vagy poén már más írásában is fellelhető.

A választási hadjárattal kapcsolatos MK írásokról ld. a *Kortesevilág* c. karcolat jegyzetében foglaltakat (e kötet 236—238. l.).

## Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 45 : 11 *aperçu* — észrevétel, ötlet
- 22—24 Németh Albert fellépése nemzetiségi területen — MK két héttel később írt *Humor a kortesmezőkön* c. karcolatában részletesen ír arról, hogy miként tanult meg néhány szlovák mondatot Németh Albert és milyen sikert ért el vele (55 : 3—36).
- 46 : 4—6 (*Nem úgy, mint Berzeviczy Irnák, aki már egy éve ír a beszámoló beszédéhez, mindennap egy mondatot.*) — MK ezt a maliciózus megjegyzést már korábban, a máj. 1-én megjelent *A t. Házból* c. karcolatában is megtette (e kötet 183 : 32—34.)
- 14 *Ego sum Adalbertus Németh deputatus!* — A latinul mondott bemutatkozóval (Én vagyok Németh Albert követ) MK a reformkort idéző szemléletet is érzékeltette.
- 22—31 Gyulai Pál és a solferinói csatavesztés. — MK ezt a kortesfogást már korábban *A Kisfaludy Társaságból* c. karcolatában is megemlítette (Krk 67. köt. 5. l. és a hozzá fűzött jegyzetünket 256. l.).
- 25 *gondolom, Kossuth Ferenc ellenében* — MK itt az ellenzéknek arra a gesztusára utalt, hogy a kiegyezés után két ízben is jelölték, sőt mandátumhoz is juttatták az Olaszországban élő Kossuth Ferencet. Ezt Szinnyei József is megerősíti: »Az 1867-es kiegyezés után Magyarországon két ízben képviselővé választották [Kossuth Ferencet], de a mandátumot nem fogadta el.« (Szinnyei: Magyar Írók Élete és Munkái VI. köt. 1899. 1094. hasáb.)
- 28 *Solferinó* — solferinói csata: 1859. jún. 24.: az 1859-es osztrák—olasz—francia háború döntő ütközete a Garda-tó közelében, Solferinó község közelében.
- 32 *Mikor Jókai a Terézvárosban állott Gorovével szemben* — MK e történettel az 1869-ik választásra emlékeztetett, amikor Gorove István, akkori pénzügyminiszterrel szemben Jókai Mór kapta meg a Terézvárosban a szavazatok többségét. E választási harcról MK a *Jókai Mór élete és kora* c. művében is részletesen szólt (ld. Krk 19. köt. 75—78. l.).
- 47 : 19 *prezídium* — elnökség
- 22—23 *A szegvári kerületben jelenleg a veterán Novák áll szemben a fiatal Pallavicini Sándor őrgróffal.* — A választások során a kormánypárti Pallavicini 99 szavazat-többséggel legyőzte a függetlenségi párti Novák Gusztávot.

Lap Sor

47 : 30—31 az ellenjelölt egy udvaron lakik Bécsben Albrecht főherceggel. — MK ezt a kortesfogást már a korábban, 1884. ápr. 10-én megjelent *Hogy buktam én meg a kerületemben?* c. karcolatában is leírta (Krk 35. köt. 58 : 11—16).

## AKADÉMIÁDÁK

M. *Pesti Hírlap. 1884. június 6., 6. évf. 155 sz. (9—10) a Tárca rovatban. Alkalmi karcolat* alcímmel. Névelzés: M.

Kötetben itt először.

A karcolatot Rubinyi Mózes regisztrálja a Mikszáth Kálmán élete és művei c. munkája bibliográfiában (1917. 119. l.) »A fiatal tudós „akarnokok”-ról« tárgymegjelöléssel.

A jelen karcolat több stílári fordulata és szemlélete MK korábbi, Akadémia ellen írott cikkeinek nézőpontjából származott, ezért az M szignó kétségtelenül írónk személyét jelenti.

MK ezt a támadó karcolatát közvetlenül az Akadémia 1884. jún. 4—5-én tartott XLIV. Nagygyűlése után írta, élénken és erőteljesen bírálva a tudóssá válás egyik igen gyakori formáját: a támogatás és összeköttetés után kilincselő szakírók magatartását, akik nem önálló eredményekkel, hanem összeollózott művekkel lépnek a nyilvánosság elé, és követelik maguknak az Akadémia elismerését, illetőleg tagságát. MK az előző évben, 1883 májusában, szintén a nagygyűlés után *Szelíd nyájaskodások a t. Akadémiával* c. karcolatában éles hangon bírálta az új levelező tagok és akadémiások megválasztásában érvényesülő klikk- és személyi szempontokat, és felsorakoztatta azoknak névsorát, akik a megválasztottaknál sokkal inkább megérdemelnék az akadémiai tagságot (Krk 67. köt. 50—53 és a hozzáfűzött jegyzeteink 267—269. l.). A jelen karcolatban MK nem bonyolódik személyes kérdésekbe, nem bírálja a megválasztottak személyét, csak általános tünetként emeli ki a »kilincselés« módszerét.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

48 : 1—2 *Nagy lelki épüléssel olvastam a napokban jó Agricolánk tárcacikkét, melyben leírja . . .* — Agricola álnév alatt minden bizonnyal Jakab Elek írhatta a PH 1884. május 22-i számában (141. sz. 9—10. l.) a »Tudós Mecénás« c. cikket. Ebben a tudományos protezsálás sajátos módját írja le, a tanítványnyá fogadás módszerét. A MK által jelzett gondolat Jakab Elek megfogalmazásában: »Mit csinál a tudós Mecénás? Már tanuló korszakban kiválasztja a neki való ifjakat. Írást szerez nekik, másoltatja őket, figyelmezteti egy kis latin és görög tanulásra, paleográfiára, diplomatikára;

Lap Sor

- ajánlja ide napidíjnkul, oda újságkorrektornak, megismer-  
teti tekintélyes barátaival s az Akadémia elnökeivel, titká-  
raival stb. . . .\*
- 48 : 4 *panegirista* — panegirizsek írója; vagyis valakit mértéktele-  
nül magasztaló író.
- „ 6 *kádencia* — itt: felelet, visszavágás
- 49 : 5 *areopág* — az ókori Athénben a legfelsőbb törvényszék  
5 *ignota quantitas* — ismeretlen mennyiség, átvitt értelem-  
ben: ismeretlen nagyság.  
7 *Pantheon* — az istenek összességének szentelt templom a régi  
görögöknél és rómaiaknál; modern időkben kiváló emberek  
emlékékének szentelt díszcsarnok. MK itt ironikus értelem-  
ben használja az Akadémia szinonimájaként.
- 19 *Quinquendonia* — a kitalált újsághírhez méltóan költött  
helységnevet illesztett MK.
- 25 *páter gvárdián* — gvárdián atya: nagyobb ferences vagy  
kapucinus rendház főnöke.
- 28 *prehiztorikum* — őstörténet, itt: történelem előtti lelet.
- 30—50 : 5 Csaplovicsnak tulajdonított anekdota — MK e tréfás  
történetével igen valószínű, hogy egy korabeli — a régésze-  
ket gúnyoló — anekdotát örökített meg. Úgy véltük, hogy  
az itt előadottakat hiába keresnénk Csaplovics német, latin  
és szlovák nyelvű nagy terjedelmű munkáiban.

## KORTESVILÁG A FŐVÁROSBAN

- M. *Vasárnapi Újság* (Szerk.: Nagy Miklós). 1884. június 15, 31.  
évf. 24. sz. (381—382 l.) Dörre Tivadar rajzaival. Névjelzés:  
—n.

Kötetben itt először.

E szignóval megjelentetett szöveg kétségtelenül MK írása,  
témájával csatlakozik a két héttel korábban napvilágot látott *Kortes-  
szemle a fővárosban* c. (e kötet 43—45. l.) karcolathoz, s közvetlenül  
a választásokat megelőző atmoszférát örökölte meg benne.

A választási hadjáratral kapcsolatos MK írásokról ld. a *Kortes-  
világ* c. karcolat jegyzetében foglaltakat (e kötet 236—238. l.).

## Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 50 : 2 A török—muszka háborúk színhelyei — MK ironikus utalása  
az 1877—78-ban zajló orosz—török háborúra vonatkozik.  
E témával kapcsolatos cikkeit ld. Krk 53—54. kötetében.
- 8 *toast* — A Krk-ban megtartottuk ezt a szóalakat, mert a  
pohárköszöntő angol neve (*toast* — *tószl*) akkoriban ezzel  
a hibás ejtéssel élhetett a köznyelvben (vö. Krk. 61. köt. 149.).

Lap Sor

- 51 5—6 *Hiszen jól mutatja a képünk is, mely Dörre Tivadar jellemző ónja alól került ki* — Dörre illusztrációit a jelen kötet II. számú képmellékleteként közöljük.
- 10 *A Szerecsen utca eltűnt* — 1875—1890 között a mai Paulay Ede utcát Szerecsen utcának nevezték. MK utalása, hogy az utca »eltűnt«, valószínűleg arra vonatkozik, hogy a korteszemlékben — korábbiaktól eltérően — nem vettek részt.
- 20 »*Nem kell többé Bús-bak! Válasszunk ezentúl vig bakot!*« — E korteszelszót MK a korábbi *Korteszemle a fővárosban* c. karcolatában is feljegyezte (44 : 38—39). Ezzel kapcsolatos észrevételeinket ld. a jelzett karcolat jegyzeteinek bevezetőjében.
- „ 27 *mülimári* — tejesasszony
- 52 : 28—31 az ellenjelölt rágalmazása. — Ezt az argumentációt MK a következő, *Humor a korteszemlőn* c. karcolatában is megemlítette (56 : 3—6).
- 53 : 6 »*propter formam*« — a forma kedvéért.  
26 *griff* — fortély, fogás, találat.

### HUMOR A KORTESMEZŐKÖN

- M.** I. *Pesti Hírlap*. 1884 június 17., 6. évf. 166. sz. (9. 1.) Rovaton kívül. Névjelzés: Scarron.
- II. *Aradi Hírlap* (Szerk. dr. Hauser Mór) 1884. június 18., 1. évf. 139. sz. (1—2. 1.) Névjelzés: Scarron.
- III. *Dekameron IV. Hí 11. köt.* 1917. 33—36. l.

### Német fordításban

*Heitere Wahlgeschichten. Budapester Tagblatt* (Szerk. Grecsák Károly.) 1884. június 17., 1. évf. 47. sz. (1—2. 1.) [A fordító nevének feltüntetése nélkül.] *Teljes névjelzéssel.*

A választási hadjárattal kapcsolatos MK írásokról ld. a *Korteszvilág* c. karcolat jegyzetében foglaltakat (e kötet 236—238. 1.)

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 54 11—12 *Dulce et decorum est pro patria mori* — MK Horatius Ódák harmadik könyvéből (2, 13) idézett, a latin verssor jelentése: édes és dicső meghalni a hazáért.
- 55 : 3—15 Németh Albert nyelvtanulási képessége — MK a korábban megjelentetett *Ellenargumentumok* c. karcolatában is célzott arra, hogy a cél érdekében Németh Albert elsajátít néhány mondatot a nemzetiségek nyelvén is.

Lap Sor

- 55 : 27—37 Németh Albert birtokos voltáról és a kortesvezér válasza — MK ezt a történetet korábban, 1883. okt. 1-én megjelent *Képviselői beszámoló* c. karcolatába is beleillesztette (Krk 67. köt. 92—93. l.).
- 56 : 3—4 *Nem tisztességes ember az! Nem kell megválasztani. Lopott, hamisított, börtönben ült.* — MK ezt a kortesfogást az öt nappal korábban megjelentetett *Kortessvilág a fővárosban* c. karcolatában is feljegyezte (52 : 28—31).
- 10 *Ámbár Pulszky Ferenc mint atya egy kicsit kényelmellen.* — MK utalása talán arra vonatkozik, hogy Pulszky Ferenc minden alkalmat megragadott arra, hogy fiai politikai és társadalmi pozícióját biztosítsa. Erre korábbi parlamenti karcolataiban több utalás található (Krk 67. köt. 156—157, 194—195, 212—213.).
- 22 *elokvencia* — ékesszólás
- 33 *penzió* — nyugdíj.

## HOGYAN BUKOTT MEG KEMÉNY JÁNOS?

- M. I. *Pesti Hírlap*. 1884. június 18. 6. évf., 167. sz. (9. 1). Rovaton kívül. Névjelzés: S—n.
- II. *Anekdoták I. Hi 12. köt.* 1917. 159—161. l.

Kemény János báró az 1881—1884-es ciklusban a Kolozs megyei gyalui kerületnek volt országgyűlési képviselője és a képviselőház egyik alelnöke. Az 1884. júniusi választások alkalmával e kerületben Haller Rezső, függetlenségi párti jelölt szerzett többséget (Egyetértés, 1884. jun. 17. 166. sz. 1. l.). E bukás történetét írta meg MK a jelen karcolatban. A bevezető utal arra, hogy nem hozhat megfelelő eredményt a jelölt nemtörődősége, ennek a közömbösségnek volt a következménye azután a Peti kortes hanyagsága. A tőle érkezett talányos üzenet szövege: »Ha elsül jó, ha el nem sül, akkor is jó« MK *A tréfák királyai* c. karcolatában is felmerül. (PH, 1885. júl. 16. 193. 1—2. l. — *Hi 12. köt. Anekdoták I.* 231—232. l.), ott is hasonló funkcióban.

## Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 57 5 *perorál* — szónokol, szaval
- 11—12 *Szontagh Pálnak az utolsó nap hajnalán ellenjelöltet állítottak Zichy Nándor személyében.* — Ld. az Egyetértés 1884. jún. 14. 163. sz. 4. lap: »Balassagyarmat, jún. 13. (Az Egyetértés tudósítójának távirata) Kerületünkben Szontagh Pál gróf Zichy Nándor ellenében 127 szótöbbséggel képviselővé választott. Utóbbi tervszerűleg az utolsó nap lépett

Lap Sor

fel igen nagy erővel; a meglepetésre épített terv azonban dugába dőlt . . . »

- 57 : 36 — 37 *Haller lett megválasztva a méltóságod kerületében.* — Ld. Egyetértés, 1884. jún. 17. 166. sz. 2. lap: »Haller Rezső függetlenségi 26 szavazattal megverte a kormánypárti Kemény János bárót, a képviselőház volt alelnökét. (A kormánypárttól nyert kerület.) . . . »

## APÁK ÉS FIAIK

- M.** *Pesti Hírlap. 1884. június 21., 6. évf. 170. sz. (1. 1.) A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés: Curtius.*

Kötetben itt először:

A PH tárcarovatában megjelentetett álneves írás csak az újság belső munkatársától származhatott, olyantól, aki jól ismerte a parlamenti viszonyokat. A *Curtius* álnevet MK korábban már használta: a Szegedi Naplónak 1881-ben Budapestről küldött »fővárosi levelei« némelyikét is ezzel az álnévvel szignálta (ld. Krk 60. köt. *Levél a fővárosból* 141—143.; *Levél a fővárosból* 146—149; Bisztray Gyulának a karcolatokhoz fűzött jegyzetei a 302., 314. lapokon találhatóak). A jelen karcolat szignálásakor MK tehát felújította három év előtt alkalmazott egyik álnevét. De a szignó újbóli használatán kívül stiláris elemek is MK szerződésére utalnak. Így a karcolat bevezető képe (58 : 1—3), Andrássy Gyula magatartásának lakonikus jellemzése (58 : 9—10), Ordódy Pál magatartásának erőteljes megbírálása (58 : 16—20), Pulszky Ferenc és Madarász József gyöngéd iróniával való apostrofálása (58 : 21—24) és végül a karcolat csattanója: Karátsonyi Guidó megcsúfolása (59 : 8—13) egyértelműen arra mutat, hogy a szokatlan álnév mögött Mikszáth Kálmán rejtőzik. Ezt megerősíti a karcolatba váratlanul beillesztett vármegyei anekdota is (59 : 5—7).

E megfontolások alapján soroltuk a jelen írást a választásokkal kapcsolatban megjelentek sorába.

A választási hadjáratral kapcsolatos MK írásokról ld. a *Kortés-világ* c. karcolat jegyzetében foglaltakat (e kötet 236—238. 1.).

## Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 58 : 9 *kucsíroz* — kocsikázik  
13—14 *még miniszter is voltam* — Ordódy Pál 1880 áprilisától 1882 augusztusáig volt közmunka- és közlekedésügyi miniszter  
21 *fiás celebritások* — fiúkkal rendelkező hírességek.

## VÁLASZTÁSI PROGRAMBESZÉDEK

- M. I. *Pesti Hírlap*. 1884. június 21., 6. évf. 170. sz. (5. 1.)  
Rovaton kívül. *Apróságok* alcímmel. Névjelzés nélkül.  
II. *Anekdóták*. I. *Hi 12. köt.* 1917. 161–163. l.

A névjelzés nélkül megjelent írás kétségtelenül MK tollából származik, a választások után ezzel a három történetből álló füzerrel zárta le a választási mozgalmakkal foglalkozó írásainak sorozatát.

Érdemes megemlíteni, hogy a három történet közül az első Krausz Lajosnak az antiszemita jelölt felett korteseszközökkel aratott győzelmeiről, a másik kettő a kerülethez nem jutott antiszemita jelölt kortesbeszédéről szól. Hunyady László gróf a Bars megyei lévai kerület, Csatár Zsigmond Csongrád jelöltje volt. — MK e történetekkel az antiszemiták mandátumszerzési manővereit kívánta érzékeltetni: sem Hunyady László, sem Csatár Zsigmond nem jutott be a parlamentbe. Amikor MK a cikket írta, már kiderült, hogy a megválasztásokról a sajtóban elterjedt hírek valótlanok bizonyultak.

A választásokkal kapcsolatos MK cikkek összefoglaló jellemzését ld. a *Korteseszközök* c. cikkhez fűzött jegyzetünkben.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 59 : 1—2 *Krausz de Megyer a három nap óta híres »váltó képviselővel történt* — Az Egyetértés 1884. jún. 17-i számában (166. sz. 12. l.) a következő választási híradás jelent meg: »...Krausz Lajos 1277 szavazatot nyert Luppá Péter 1226 szavazata ellenében. A választás színhelyén csakis a nagyszámú katonaság volt képes a rendet fenntartani, minthogy Krausz ellen a vesztegetések és törvénytelenségek miatt roppant nagy volt az elkeseredés. Krausz Lajos kortesei nemcsak fuvarozási szerződéseket kötöttek a helység bírójával, hanem minden egyes választótól a szavazatát is megvásárolták, 10—15 frtot fizettek egy szavazatért, de minden szavazóval váltót írtak alá az adott összegért, hogy szavazatáról biztosítva legyenek, mert ha Krauszra nem szavaz, kérlelhetetlenül behajtják tőle az adott összeget.« — E választásról írja Kubinszky Judit, hogy »Szentendrén, ahol az antiszemita jelölttel szemben a kormánypárti Krausz Lajos került ki győztesen, zavargások törtek ki és június 29-én hajnalra bevették azoknak a választóknak ablakait, akik rá szavaztak.« (Kubinszky: Az antiszemita párt megalakulása és részvétele az 1884-es választáson. Legújabbkori Történelmi Múzeum Évkönyve V—VI., Bp., 1966. 154. l.)
- 8 *Nix nux!* — das ist nichts nutz: hasznavehetetlen, nem ér semmit, német fordulat magyar kiejtésének játékos átírása.
- 10 *Hunyady László, a »magok» gróf* — magyarázatát ld. Krk

63. köt. (előkészületben) egy ugyanott Bisztray Gyula részletes jegyzeteit.
- 59 : 11 *szenografikus* — gyorsírásos
- 60 1—2 *ezek csak amolyan kis ágyucskák. Pesten vettem őket Kertésznél.* — a Kertész-bazár (Kertész Tódor üzlete) híres játékbolt volt a századfordulón és századunk elején Budapesten.
- 7—8 *a derék Csátár miként képes annyira lebilincselve tartani a csongrádiak hajlamait.* — Az Egyetértés 1884. jún. 15. (184. sz. 1. l.) számában olvasható a hír Csátár megválasztásáról: »A kormánypárti Visi Imre 273 szavazatával szemben Csátár Zsigmond antiszemita 280 szavazattal megválasztott. (Az antiszemita párt hódítása a kormányparttól. Azelőtt Ordódy Pál volt miniszter képviselte.)« — Az újságban közölt hír azonban nem felelt meg a valóságnak, nem Csátár, hanem Visi Imre győzött minimális szavazattöbbséggel. (Ld. erről Kubinszky: i. h. 154. l.: »Valótlannak bizonyultak más győzelmi hírek is, melyek gróf Hunyady László, Molnár István vagy az antiszemita mozgalomban oly hévvel szereplő Csátár Zsigmond megválasztásáról szóltak«.)
- 11 *föltette a kalapját csurgóra* — a kalap lefelé konyuló helyzetbe került.

## AZ ÚJ FŐMARSALL

- M.** *Pesti Hírlap. 1884. június 27., 6. évf. 176. sz. (1—2. l.) A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés: Scarron.*

Kötetben itt először.

A karcolatot Rubinyi Mózes regisztrálja a Mikszáth Kálmán élete és művei c. munkája bibliográfiájában (1917. 119. l.) »Szécsen Antalról« tárgymegjelöléssel.

Az aulikus, ókonzervatív Szécsen Antal királyi főudvarnaggyá — MK szavával főmarsallá — való kinevezése adta a tollat írónk kezébe, és közismert szignójával jelzett cikkben fejtette ki a maga fenntartását az új méltóság személyével, valamint irodalmi működésével kapcsolatban. Érdemes megemlíteni, hogy a sajtó egy részében ezt a királyi választást magyar »győzelem«-nek tekintették, e vélekedést tükrözi a VÜ alábbi híre is: »Udvari főmarsall. Az elhunyt gr. Lerich utódjául őfelsége gr. Szécsen Antal nevezte ki. A lapok azt írják, hogy első eset, mikor magyar főúr viseli e méltóságot. Gr. Szécsen Antal most 64 éves férfiú, s egyéb érdemei közé tartozik, hogy mint az Akadémia és Kisfaludy Társaság tagja, irodalmi és kulturális mozgalmainkban tevékeny részt vesz.« (VÜ, 1884. jún. 29., 26. sz. 416. l.)



## Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 61 : 4—6 *Szécsen Antal életrajzát olvasva, mely ez alkalomból újítottik föl a lapok által, kisült hogy Szécsen Antal horvát származású.* — A PH ugyanabban a számában, melyben MK írása megjelent, található az életrajz, mely szerint »teremini Szécsen Antal gróf 1819. okt. 17-én született és horvát eredetű család sarja . . .« (1884. jún. 27. 176. sz. 2. l.)
- 7 *Reichsrat* — az osztrák birodalmi tanács, amely magában foglalta a felsőházat és a képviselőházat.
- 18—19 *ebben a kolerás esztendőben.* — 1884-ben Európa több országában felütötte fejét a kolera, de nem tömeges, hanem csak szórványos megbetegedés formájában. A lapok több cikkben adtak hírt az újabb esetekről.
- 21 *az egész szereplését mi magyarok elengedjük volna neki.* — MK utalása arra vonatkozik, hogy Szécsen 1846-tól a konzervatív párt egyik vezető alakja volt, 1849-ben Ausztria mellett foglalt állást, utóbb az 1847-i alkotmányt propagáló ún. ókonzervatívokhoz csatlakozott, 1860 őszétől 1861 júliusáig tárca nélküli miniszter volt.
- 62 : 7 *szeptember 22-iki manifesztum* — MK utalása a királynak 1848. szeptember 22-én kiadott kiáltványára vonatkozik, amelyben elítélte a parasztok földfoglalását és megtorlással fenyegette a parasztokat.
- 8 *velleitás* — határozatlan, inkább hajlandóságban mutatkozó akarat; szándék, törekvés.
- 14—15 *A legújabbán a főrendiházi Tisza ellenes ellenzéknek lett Zichy Nándor mellett egyik vezére.* — Ld. az 1884. jan. 13-án megjelent *A főrendiházról* c. MK karcolatot (jelen kötet 96 : 38—97 7 és a hozzá fűzött jegyzeteket 273—276. l.).
- 22 *uti figura docet* — amint az ábra (illetőleg a példa) mutatja.
- 34—35 *az Akadémiába és a Kisfaludy Társaságba főúri voltánál fogva bejutott* — Szécsen Antal az Akadémiának 1866 óta, a Kisfaludy Társaságnak 1877 óta tagja. 1894-ben az akadémiai Kossuth gyász ellen tiltakozva kilépett az MTA-ból.
- 33—36 *azok a halhatatlan és remek esszék . . . nagyon gyengécske kísérletei egy igen művelt és ízléssel bíró dilettánsnak.* — MK az 1882 végén írott *A Kisfaludy Társaságból* c. karcolatában ironikusan szól Szécsen egyik tanulmányáról (Krk 67. köt. 5—6 és hozzá fűzött jegyzetek 256. l.).
- 63 : 6—7 *A Reichsratban igen jól pattogtatta a der, die, das* — A német nyelv hímnemű, nőnemű és semleges névelőjének említésével ironikus felhangot kölcsönzött MK Szécsen Reichsrat-beli szereplésének.
- 10—11 *Ülj mellém a kandalóhoz, Föll van szíttva mellege.* — A hibás helyesírással MK Kisfaludy Sándor „Csobánc” c. regéjének első két sorát idézte. — MK úgy iktatta karcolatába a rossz helyesírású szöveget, mintha az ebben az alak-

ban látott volna napvilágot. Szécsen Antal »Kisfaludy Sándor« c. tanulmánya a Budapesti Szemle 1881. évfolyamának 25. kötetében jelent meg. E tanulmányt fejezte be Szécsen a fenti Kisfaludy idézettel. De természetesen az akkori helyesírásnak megfelelő formában. A MK által előadott forma valószínűleg Szécsen hibás kiejtését karikírozhatta.

## A LEGHÍRESEBB MAGYAR FÜRDŐ

M. *Pesti Hírlap. 1884. június 30., 6. évf. 179. sz. (1—2. l.)* A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés: *Scarron.*

Kötetben itt először.

A karcolatot Rubinyi Mózes regisztrálta a Mikszáth Kálmán élete és művei c. munkája bibliográfiájában (1917. 119. l.) »Balatonfüredről« tárgymegjelöléssel.

Ebben a karcolatban MK egy balatoni kirándulás benyomásait összegezi. A fürdőkulturáról és a nyaralási viszonyokról fejti ki véleményét, s jelzi a teendőket. A karcolatban említett Balaton Egylet 1882. aug. 24-én alakult meg Balatonfüreden. Titkára Sziklay János volt, és azt a célt tűzték maguk elé, hogy fellendítik Balatonfüred és a balatoni üdülőhelyek életét. A kedvezőtlen körülményekkel a sajtó sokszor foglalkozott. Sziklay János még négy évtizeddel később is ingerülten írt e sajtóhangokról a »Mit csinált a régi Balaton Egylet?« c. visszaemlékezésében (Veszprém, 1935). E munkácskájában megemlíti MK jelen írását is: »Mikszáth Kálmán, de még inkább Tóth Béla, az utóbbi „A holt tenger” című tárcájában, keltek ki az elmaradottságok ellen. Tóth Bélának... tárcacikkben én feleltem. (Sziklay: i. m. 30. l.)

Véleményünk szerint írónk jelen karcolata nem támadás a Balaton Egylet ellen, sokkal inkább figyelemfelhívás az elmaradottság megszüntetése érdekében.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 64 : 9 *Bach-világ* — MK e fogalommal az 1850-es évekre utalt.  
37 *Mehádia* — MK korában kedvelt fürdőhely volt Krassó-Szörény megyében, ma a Román Népköztársaság területén van. MK 1881. augusztusában Mehádián nyaralt (*Mehádiai utam* Krk 60. köt. 184—186. l.), e nyaralás emlékeként hivatkozik Mehádiára e Balatonról szóló cikkében.  
65 : 3—4 *Talán Bizayt? Mert Bizay úgy odatartozik Füredhez, mint akár valamelyik ismerős berek.* — Bizay, a nemzet bárója legendás alakja volt a korabeli vidéki életnek. Nevét BrZaynak kerekítette, mintha báró Zay lett volna. 1884 decemberé-

- ben halt meg, MK *A nemzet bárója* című cikkel búcsúztatta. (PH, 1884. dec. 23. ld. a Krk készülő 69. kötetében.)
- 65 : 11 — 16 a balatonfüredi Kisfaludy Sándor szoborról — A szobrot — melyről MK-nak igen rossz véleménye volt — Vay Miklós szobrászművész készítette, és 1877-ben állították fel Balatonfüreden. Ma is egykori helyén, a parkban áll.
- 35 — 36 *Jókait szidták. Szétnéztem: nincs-e Gyulai Pál köztük?* — MK minden alkalmat megragadott arra, hogy érzékeltesse Gyulainak személyes indulatát Jókai ellen. Még olyan helyzetet sem mellőzött, mint a jelenlegi.
- 39 *Jókait szidják a trónörökös könyvéért.* — Ld. részletesebben *A királyfi könyve* c. karcolathoz fűzött jegyzeteinket (jelen kötet 256 — 258. l.).
- 66 7 — 10 A balatonfüredi Jókai-villa. — A mai Jókai utca és a Honvéd utca sarkán áll Jókai Mór klasszicista stílusú nyaralója. Itt rendezték be a Jókai Múzeumot.

### A SZAKÉRTŐ BIZOTTSÁG

- M. *Pesti Hírlap. 1884. július 1., 6. évf. 180. sz. (1. l.)* A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzéseként: *Egy úgynevezett tehetséges író.*

Kötetben itt először.

A karcolatot Rubinyi Mózes regisztrálja a Mikszáth Kálmán élete és művei c. munkája bibliográfiájában (1917. 119. l.) »Az írói szakértő bizottságról« tárgymegjelöléssel.

Az eddig ismeretlen — és valószínűleg ez alkalom kedvéért alkotott — névjelzés mögött MK rejtőzködhet. Ezt a következők bizonyítják. Már az író és művészi jogvédelemről szóló 1884. febr. 23-án és márc. 9-én megjelentetett *A t. Házból* c. karcolatában igen erőteljes hangon szólt az írók és művészek helyzetéről, a műalkotások megbecsüléséről és az olvasók könyvvásárlásáról (147 1—148 : 21, 149 : 24—34, 154 : 7—28). E szemlélettel teljes összhangban van a jelen cikk, amely a képviselőház által elfogadott törvény végrehajtásának biztosítására létrehozott szakértő bizottság összetételét kifogásolta. A fő ellenérv: az írók háttérbe szorultak, szinte alig képviselik őket, annál inkább helyet foglalnak a bizottságban azok, akikkel szemben a művészek érdekét meg kellene védeni. A két gondolat összecsengése alapján bizton állíthatjuk — amit az egyéb stílusjegyek is bizonyítanak (Gyulai Pálra vonatkozó megjegyzés 67 : 19—22) —, hogy az alkalmi álnév mögött Mikszáth személye ismerhető fel.

A bizottság létrehozásáról az alábbiakban közöljük a VÜ 1884. júl. 6. (27. sz. 432. l.) számában megjelent híradást a tagság összetételéről:

»Törvényes szakértői bizottság. Az írói és művészi tulajdonjogról szóló törvény július első napján lépett életbe. E törvény egyszersmind írókból és művészekből alakuló szakértő bizottságot kíván, mely felmerülő esetekben véleményt mondjon. A kormány e bizottság tagjait a napokban nevezte ki hat évre.

A bizottság elnöke Jókai Mór, alelnök Arany László; tagok Apáthy István egyetemi tanár, Falk Miksa, Horváth Lajos orsz. képviselő, Hunfalvy János, Gyulai Pál, Szily Kálmán, műegyetemi rektor, Zichy Antal, Paulay Ede, a Nemzeti Színház drámai igazgatója, Erkel Ferenc, zeneakadémiai alelnök, Mihalovics Ödön, színi iskolai igazgató, Benczúr Gyula, Keleti Gusztáv, Hauszmann Alajos, műegyetemi tanár, Péchy Imre az Állami Nyomda, Vérey József az Athaenaeum és Jurányi Vilmos a Franklin nyomdai társulatok igazgatói, Hoffmann Alfréd könyvkereskedő, Ellinger Ede fényképész és Hatsek Ignác térképrajzoló.»

68 : I sorban Péchy Imre, Jurányi, Vérey nevének felsorolásakor — nyomdahiba következtében — a PHban Péchy Imre, gurányi, Vérey alakban jelent meg. A nyilvánvaló sajtóhibát javítottuk.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 67 1 *Habemus papam!* — Van már pápánk!  
34 *intéstitúció* — intézmény  
37 *altera pars* — a másik oldal

### A KIRÁLYFI KÖNYVE

- M. I. *Pesti Hírlap. 1884. július 6., 6. évf. 185. sz. (1. l.)* A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés: *Scarron*.  
II. *Anekdoták I. Hí. 12 köt. 1917. 163—166. l.*

### Német fordításban

*Das Buch des Kronprinzen. Budapester Tagblatt* (Szerk. Grecsák Károly.) 1884. július 6., 1. évf. 66. (1. l.) [A fordító nevének feltüntetése nélkül] *Teljes névjelzéssel*.

A jelen Krk a PH szövegét közvetíti.

MK karcolata Rudolf trónörökös vállalkozásának, »Az Osztrák—Magyar Monarchia írásban és képekben« szerkesztési munkálatainak megindulása előtt lojálisan megértő cikkben összegezi a szervező munka addigi eredményeit.

Az elgondolás kialakulásáról a sajtó részletesen tájékoztatta a közvéleményt. Az áttekintés kedvéért ide iktatjuk a VÜban e tárgyról megjelent híradásokat. A képeslap 1884. márc. 9-én a következőket írta:

»A trónörökös mint kiadó. Rudolf trónörökös egy Ausztria—Magyarország népeiről szóló ethnográfiai munka kiadását határozta el művészi rajzokkal. Ez ügyben, mint bécsi lapok írják, a trónörökös külön meghívta Bécsbe Jókait, és őt bízta meg a munka Magyarországra vonatkozó részeinek vezetésével. Múlt hó 25-én pedig estély volt a trónörökös termeiben, melyre azok nyertek meghívást, kik e vállalatban közreműködnek: ott volt Jókai is, több bécsi író és művész. A mű lehetőleg díszes lesz, s dolgozó társakul és rajzolókul előkelő írók és művészek vannak kiszemelve.« (VÜ, 10. sz. 169. l.)

A következő híradás március 30-án már a további fejleményekről tájékoztat:

»Az Osztrák—Magyar Monarchia írásban és képekben. Említettük, hogy a trónörökös nagy mű kiadását tervezi, mely a Monarchiát ismertetné meg leírásokban és művészi rajzokban. A király tetszését is megnyerte az eszme, s biztosította a művet védelméről és gyámoltásáról. A munka elkészüléséhez évek sora szükséges, s a rajzokkal megbízott művészekről függ, ha az első füzet megjelenhet-e már ebben az évben. Az egész 26 füzetre van tervezve. A Magyarországot illető rész szerkesztésével a trónörökös Jókait bízta meg, ki most a következő értesítést adja a múról: . . . [ismertetik Jókai cikkének főbb gondolatait]» (VÜ, 13. sz. 207. l.)

Az 1884. ápr. 20-i híradás már a szervezés stádiumáról értesít:

»A trónörökös irodalmi vállalata. Rudolf trónörökös mielőtt keleti útjára indult volna, még egyszer értekezett ama férfiakkal, kikkel ismert könyvvállalata ügyében azelőtt is tanácskozott. A trónörökös kijelentette, hogy a vállalat német részének szerkesztését Wilen kormánytanácsosra, a magyar részét Jókai Móra bízta. — Az irodalmi bizottság Audrian b. udvari tanácsosból, Becker udvari tanácsosból, dr. Hanslik kormánytanácsosból, Neumann-Spallart udv. tanácsosból és Lützow tanárból, a művész-bizottság Dumba Miklósból, Falk kormánytanácsosból, Schmidt főtanácsosból és Streit építészből áll. E bizottságok fognak a munka kiadásáról, kiállításáról és beosztásáról tanácskozni, s a trónörökösnek, mihelyt ha zaérkezik, javaslatot tenni. — Ez előkészítő bizottságnak még tagjai: János főherceg, Arneth, Beck, Haeur, Miklosich, udvari tanácsosok, Nordmann János és gr. Wilczek János. A munka magyar része külön bizottsághoz tartozik-e, vagy az itt említett bécsi urak készítenek arra vonatkozó javaslatot is, arról nem szólnak a bécsi lapok.« (VÜ, 16. sz. 255. l.)

A híradásban jelzett aggodalomra megnyugtató választ az 1884. jún. 15-én napvilágot látott közleményben olvashatott a magyar érdeklődő:

»A trónörökös könyve. Jókai a közelebbi napokban ismét Bécsben járt, hogy ott a trónörökös által rá bízott nagy munka tervének részleteit bemutassa. Jókai előterjesztései megnyerték a jóváhagyást. A magyar korona országainak történelmi és néprajzi leírása eszerint önálló szerkesztőség vezetése mellett, kiadásában is függetlenül, hazai írók és művészek közreműködésével teljesen Budapesten fog készülni. A munka felett való felügyeletre külön magyar

irodalmi és művészeti bizottságok alakíttatnak Budapesten.» (VÜ, 24. sz. 383. 1.)

A két hét múlva közzétett hosszabb híradás már a szervezés újabb állomásáról, a felkérőlevelek szétküldéséről tudósított:

»A trónörökös irodalmi vállalata. „Az Osztrák—Magyar Monarchia írásban és képekben” című munka szerkesztősége megkezdte szétküldését azon felhívásoknak, melyeket Rudolf trónörökös, főherceg a magyar írókhoz és művészekhez intézett. A felhívás így hangzik: „Az általam tervezett Osztrák—Magyar Monarchia írásban és képekben című munka létrehozásánál óhajtam lévén a magyar irodalom és művészet legkitűnőbb és legilletékesebb tehetségeit és szaktudósait egyesítve látni, tisztelettel felkérem . . . uraságodat e munkának a magyar szent korona országait ismertető részének nagyra becsült közreműködésével hozzájárulni. Azon biztos reményben, miszerint uraságod e hazánkat ismertető munka minél tökéletesebb sikert előmozdítani óhajtja, kérem uraságodat, szíveskedjék ez iránti készségét s egyéb erre vonatkozó nézeteit a magyar szent korona országait tárgyaló rész szerkesztésével megbízott Jókai Mór úrral közölni, ki a munka szervezete és egyéb feltételek iránt felvilágosításokat adand. Fogadja . . . uraságod legőszintébb tiszteletem kifejezését Rudolf s. k. Kelt Laxenburgban, 1884. június 7-én”» (VÜ 1884. jún. 29. 26. sz. 415. 1.)

\*

Mint a fentiekből kitűnik, nagy érdeklődés előzte meg a tervezett művet. A jelen karcolatban is érintett sajátos hazai problémákra érzékenyen reagált a közvélemény. MK egy év múlva *Konferencia a királyfőnél* c. cikkében, egy képzelt riport keretében rekonstruálta egy közös ügyeket érintő kérdés vitáját (PH, 1885. júl. 19. — Kötetben: Hi 1. köt. 72—75. 1.). Az 1885-ben megindult sorozatból — Rudolf trónörökös 1889-ben bekövetkezett haláláig — kilencven füzet látott napvilágot.

MK a *Jókai Mór élete és kora* c. művében részletesen foglalkozik a nagy író szívügyévé vált vállalkozással. Leírja a mű keletkezési történetét, a szerkesztéssel kapcsolatos problémákat, jellemzi Rudolf magatartását (Krk 19. köt. 127—129. 1.), majd röviden szól arról is, hogy Rudolf trónörökös halála után Jókai elkedvetlenedett, mert érzékenyen érintette a trónörökös halála (uo. 147—148. 1.).

## Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 68 1—2 *Egy Rudolfunk már volt, aki éjjel élt, nappal aludt, s egész kedvteliséssel vizsgálta a csillagok járását* — MK utalása I. Rudolf királyra vonatkozik, aki a kormányzattal nem sokat törődött, asztrológiai és alkimista bűvárlatokba merült.
- 13—15 *Mert ott van például a két Napóleon, milyen okos ember volt mind a kettő, s íme mi lett mind a kettőnek a vége!* — MK I. Napóleonra és III. Napóleonra célozott. Mindketten elbuk-

- tak. III. Napóleont a sedani kapitulációt követő szeptemberi fordulat buktatta meg, londoni emigrációjában haláláig a trón visszafoglalására szőtt terveket.
- 68 : 18—20 Szalay Imre és a köztársaság — Feltehetőleg MK tréfája Szalay Imrével, hiszen a rendelkezésünkre álló forrásokból nem tűnik ki Szalay republikánus beállítottsága.
- 69 : 2—3 *Bár lenne a másé Bosznia.* — MK több ebben az időben írt tárcájában fejtette ki elutasító álláspontját Bosznia elfoglalásával kapcsolatban.
- 4—5 *Igazságos Mátyást se várjuk. Hiszen az uralkodik most.* — MK e lojális fordulattal a név említése nélkül Ferenc József-re utalt.
- 6—7 *ha visszatér Könyves Kálmán. Éspedig visszatér »könyves« Rudolfban.* — MK e fordulattal az előző (ld. 69 : 4—5 sorhoz fűzött jegyzetet) hasonlat betetőzését kívánta érzékeltetni.
- 9 *nulla mentio fiat* — ne is legyen említés. — Ezek a szavak Könyves Kálmán boszorkányság elleni (vagyis a boszorkányüldözést tiltó) intézkedéseinek szavai.
- 17—18 *midőn annak* [ti. a Monarchiát bemutató sorozatnak] *legelső híre kelt tavaszkor* — Ld. a bevezetőben foglaltakat.
- 20—31 a függetlenségi pártiak vélekedése. — Előzetes kutatások nélkül ma már nehéz eldönteni, hogy a MK által körvonalazott hangulat szóbeli közléseken, kijelentéseken alapul-e, vagy esetleg a függetlenségi párti sajtóban írásos nyoma is található.
- 35—36 *A tanácskozásokon, ahol igaz az osztrák trók vettek nagyobbára részt* — ld. MK e megjegyzésével kapcsolatban a VÚ 1884 épr. 20-i információját a bevezető fejtegetésekben.
- 70 : 2 *A könyvet tehát Budapesten fogják szerkeszteni.* — Ld. a VÚ 1884. jún. 15-i közleményét a bevezetőben.
- 21—23 *Még József főherceg is, aki senkinek sem akarja átengedni leírni a maga kedvenc népét: a cigányokat.* — MK utalása József Károly Lajos herceg ez időben kibontakozó cigány nyelvi és folklór kutatásaira vonatkozik. E kutatások elismerésül az MTA József főherceget tiszteleti tagjává választotta.

### A SZAKÁLLAS SZÉPNEM

- M. I. *Pesti Hírlap.* 1884. július 7., 6. évf. 186. sz. (9. l.) A Tárca rovatban. *Údvariállan tárca* alcímmel. Névjelzés nélkül.
- II. *Aradi Hírlap.* (Szerk. dr. Hauser Mór.) 1884. július 9., 1. évf. 157. sz. (2. l.) Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

E névjelzés nélkül napvilágot látott karcolat kétségtelenül MK írása. Ezt bizonyítja az a tény is, hogy elhelyezését tekintve azon

a helyen látott napvilágot, ahol írónk parlamenti karcolatai szoktak az ülések idején megjelenni. De az elhelyezésen kívül bizonyítják a bevezető fordulatok (70 : 1—7), az ezt követő korabeli példára való hivatkozás és végül a szakállas szentek történetének szellemes előadása.

Pastranát MK később is emlegeti, így pl. *Az eladó birtok* c. kisregényében is, ahol egyik hőse így fogadkozik: »Ha harmincezerje van, elveszem miss Pastranát, ha nincs annyija, Tündér Ilona se kell.« (Krk 5. köt. 74. l.). A kötet sajtó alá rendezője, Bisztray Gyula a Tárgyi jegyzetekben egykorú források alapján felidézte Pastrana küllemét és utalt a jelen karcolatra is (I. h. 248—249. l.).

A karcolat a nyári uborkaszazon terméke: téma hiányában ilyen extrém esetről írt MK. A bevezető fejtegetésben szereplő Pastrana kisasszonyról a »Pallas Nagy Lexikoná«-nak az 1896-ban megjelent XIII. kötete is megemlékezett a következőkkel: »Pastrana Julia, mexikói nő, az ún. hipertrichozis (1. o.) egyik legkiválóbb példánya. P. Budapesten is járt, s a Városligetben mutogatták.« (I. h. 846. l.) A Pallas-lexikon közléséből nem tűnik ki, hogy mikor »mutogatták« a szakállas mexikói nőt Budapesten, a MK cikkének írása körüli időben erre nem találtunk hírt. De az is lehet, hogy 1884-ben még nem járt Magyarországon, írónkhoz csak a híre jutott el, és ez adott számára indítást, hogy e nyári szenzációt megírja.

A cikkben említett három »szakállas« szentről: szent Galláról, szent Pauláról és szent Wilgefortisról valamilyen népszerű műben olvashatott MK és sajátos történetüket hozzáfűzte a híressé vált Pastranáéhoz. A források feltárása — a leírt történetek azonosítása az egyháztörténeti állásponttal — más irányú kutatásokat igényelne. Erre a jelen Krk nem vállalkozhat. A negyedik szakállas hölgyről, Desiderius longobard király lányáról ld. a Tárgyi magyarázatokat.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

71 9—11 *Pedig még akkor nem ismerték a magyar bajuszkendőcsöt és a Thedo-féle szakálltermelő hagymát.* — A korabeli napilapokban és képeklapokban hirdették a forgalomba hozott szakáll-növesztőt, így a MK cikkének megjelenése napján a VÚ 1884. júl. 6-i számában (27. sz. 436. l.) megtalálható a hirdetés, a következők szöveggel: »Thedo tanár szakállhagymája legjobb és legbiztosabb szer a szakáll szép növevésének eszközésére. Számtalanon vannak még legmagasabb rangú férfiak között is, kik szép szakállukat csupán e szernek köszönhetik. — E szer a szakállt hihetetlen gyorsasággal növeszti úgy, hogy általa még 13 éves ifjak is a legrövidebb idő alatt teljes szakállhoz jutnak, miről a bizonyítványok ezrei is tanúsodnak.« — Ezt követően elismerő nyilatkozatok olvashatók.

33 *praetor* — az igazságszolgáltatás első tisztviselője az ókori Rómában.



- 72 16 *Szent Thedo, akarjuk mondani szent Wilgefort* — a tréfás szentté »avatás« a 71 9—11 sorban említett Thedo-féle szakálltermelőre vonatkozik. E tréfás utalás újabb bizonyíték arra, hogy a karcolat szerzője a katolikus egyház szentjeinek tiszteletétől távolabb álló MK volt.
- 24 *per procura* — gondoskodásból
- 22—32 Nagy Károly és Desiderius leánya. — A MK korában hozzáférhető népszerű ismereteket legteljesebben a »Pallas Nagy Lexikona« foglalta össze. Ennek V kötetében a 229. lapon a következőket olvashatjuk: »Desiderius, a longobardok utolsó királya, kit Luitprand király nevezett ki Tuscia hercegévé, IV. István pápa segítségével pedig Aistulf halála után a longobardok királya lett (757). De midőn a pápának tett ígéretét be nem váltotta, sőt az egyházi állam függetlenségét is veszélyeztette: elkeseredett harc támadt közte és a pápák között. A pápák Nagy Károlyhoz fordultak segítségért, aki István pápa sürgetésére nejét Desideratát, Desiderius lányát, rövid házasság után elkergette magától. D. erre bosszújában Karlmannak, Nagy Károly testvérének fiait fogadta oltalmába s azt követelte, hogy a pápa azokat frank királyokká avassa fel. Miután a pápa ettől idegenkedett, D. haddal termett Róma alatt (773). — A pápa erre újból Nagy Károlyt hívta segítségül, ki sietve átkelt az Alpokon s a menekült longobard királyt Páviában megadásra kényszerítette (774) és azután Franciaországba foglyul vitte, ahol az meg is halt . . . » — Ennyi a korabeli történelmi forrásokból merített anyag, ezt színezte MK képzelőereje.

## A MI URAINK

- M. I. *Pesti Hírlap. 1884. július 9., 6. évf. 188. sz. (1—2. l.)* A tárcája rovatban. Névjelzés nélkül.
- II. *Aradi Hírlap.* (Szerk.: dr. Hauser Mór.) *1884. augusztus 6., 1. évf. 180. sz. (1. l.)* a Tárca rovatban. Névjelzés nélkül.
- III. *Anekdoták I. Hí 12. köt. 1917. 182—185. l.*

A karcolatot regisztrálja — a Hi-beli közlésről megfeledezve — Rubinyi Mózes a Mikszáth Kálmán élete és művei'c. munkája bibliográfiájában (1917. 119. l.) »Az arisztokráciáról, dzsentriőről« tárgymegjelöléssel.

A jelen elmélkedés és anekdota kétségtelenül MKtől származik. Azonkívül, hogy Rubinyi Mózes közzétette, MK szerzőségét a történet alkalmazása és poentírozása, a jellegzetes stílusfordulatok, a zárójeles közbevetések is bizonyítják.

Ez a kis írás műfaját tekintve a rajz és a tárcacikk mezsgyéjén foglal helyet. A bevezető sorok — amelyek közvetlenül kötődnek

az arisztokráciának a főrendiházban tanúsított magatartásához és mentalitásához — MK gondolatait és érzelmeit fejezik ki a nemesség, pontosabban az arisztokrácia és a dzsentrí helyzete, valamint magatartása körül folyó vitában. Gúnyos, ironikus és lapidáris tömondatokban szól (73 : 1—74 : 8). Ezt az eszme-futtatást követi — mintegy alátámasztásul és bizonyítékul — az anekdotikus történet. Ez utóbbi valószínűleg az egykorú anekdotakincs szerves része lehetett.

## Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 73 : 3 *komfortáblí* — egylovas kocsi.
- 4 *a Széchenyi poharát még van, aki kiissza* — Széchenyi István végrendelete értelmében családja a Nemzeti Kaszinó számára egy emlékbillikomot készíttetett a következő felírással: »borúra derű. Si deus pro nobis, quis contra nos« [Ha isten velünk, ki ellentünk]. Nem hal meg, aki honfitársainak emlékezetében él. A végrendeleti kikötés az volt, hogy a serleget a Kaszinó legjobb borával megtöltve az évenként febr. 1-én tartott lakomán Széchenyi emlékére ürítsék. Az első emléklakomát 1864. febr. 1-én tartották meg, és az emlékbeszédet Wenkheim Béla báró tartotta.
- 5 *toaszt* — ld. a jelen kötet 50 : 8 sorához fűzött jegyzetünket a 247. lapon.
- 9—8 *elvesztette legnagyobb ékességét: Marschall* — MK utalása az Angol Királynő szálló megszűnésére vonatkozik. Egyik híres bérlője volt Marschall.
- 9 *kalamitás* — baj, kellemetlenség
- 9 *dzsentrí kaszinó* — a korabeli szóhasználat ezzel a névvel illette a mai Semmelweis és Kossuth Lajos utca sarkán álló Országos Kaszinó épületét.
- 13 *mágnás kaszinó* — a Széchenyi István kezdeményezésére létesült Nemzeti Kaszinó korabeli elnevezése.
- 16 *A mágnás kaszinónak volt egy angol királyfija* — MK utalása valószínűleg Albert Edward walesi hercegre, angol trónörökösre vonatkozik, aki tiszteleti tagja volt a Nemzeti Kaszinónak.
- 18—19 *mozgalmat csinált Nikó Lina végett, ostromolt és ostromlatott.* — 1877-ben a Nemzeti Kaszinó néhány ifjú tagja távozásra akarta kényszeríteni Nikó Linát, a Népszínház egyik énekesnőjét. — E botrányról MK több cikket írt (ld. Krk 53. köt. 213—4, 216—8, 223—6, 228—230; Bisztray Gyula jegyzetei 455—461. l.).
- 25—26 *a törvényeiket megbuktatja a főrendiházban.* — MK utalása a keresztény—zsidó vegyes házasságra vonatkozó törvény 1883. decemberi és 1884. januári ismételt főrendiházi visszautasítására vonatkozik.

Lap Sor

- 73 : 37 *Kis Pipa* — a dzsentrí képviselők egyik kedvelt kiskocsmája. MK egy évvel korábban egy kis karcolatot szentelt neki *A lojalis Kis Pipa* címmel (KrK 67. köt. 19—20. l.).
- 74 : 6 *csevice* — a természetes szénsavas vizek népies elnevezése
- 14 *Kricsi* — a nyegle mágnás-ifjak egyik gúnyneve KMNál, egy másik: a Flicsi. Mindkettőt gyakran alkalmazta írónk. Ld. korábban KrK 53. köt. 229. l., később az *Új Zrínyiaszban* (KrK 10. köt. 122. l.).
- 15 *haute crème* — a legelőkelőbb társaság

## UDRI-UDRI . . .

**M.** *Pesti Hírlap. 1884. július 11., 6. évf. 190. sz. (2—3. l.)* A Pesti Hírlap tárcája rovatban. *Zágrábi karcolat* alcímmel. Névjelzés: *Scarron*.

Kötetben itt először.

A karcolatot regisztrálja Rubinyi Mózes a Mikszáth Kálmán élete és művei c. munkája bibliográfiájában (1917. 119. l.) »Zágrábi orsz. tudósítás« tárgymegjelöléssel.

MK e sajátos formájú tárcában írja le egy vendéglői beszélgetés alapján a horvátországi helyzetről kialakult véleményét. A karcolat bevezetőjében tréfás évődéssel ábrázolja az írás keletkezésének körülményeit (75 : 1—76 : 16), a továbbiakban pedig interjúszerűen közli egy horvát képviselővel folytatott beszélgetését. Azt ma már nem tudjuk megállapítani — és ehhez MK sem adott fogódzót —, hogy ki lehetett a vacsorapartnere. A beszélgetés lényege: az 1883 őszen kirobbant horvát ellenállást követő helyzet mérlegelése. Itt jegyezzük meg, hogy a KrK 67. kötetében »A „Zágrábi címerügy” és a horvátországi tömegmozdulások« címmel röviden összefoglaltuk az 1883 őszenek eseményeit (276—279. l.), és kísérletet tettünk arra, hogy megvilágítsuk az e kérdéssel foglalkozó Mikszáth-cikkek politikai hátterét.

## Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 75 : cím *Udri udri* — üsd, vágd (szerb-horvátul)
- 76 : 21 *immunitás* — itt: képviselői mentelmi jog.
- 77 : 5 *Héderváry Khuent* — MK azzal, hogy megfordította a sorrendet Khuen-Héderváry Károly, az 1883 decemberében kinevezett horvát bán nevében, minden valószínűség szerint a magyarítási szándékot akarta érzékeltetni.
- 10—12 már az első beszédjével lefejeverte az egész tartománygyűlést, pedig nagy ellenszenv képződött ott ellene. — Khuen-

- Héderváry Károly 1883. dec. 17-én tartotta bemutatkozó beszédét a zágrábi nemzetgyűlésben.
- 77 13 *zsivó* — éljen!
- 16—23 Khuen-Héderváry ebéd meghívásairól — MK valószínűleg egy akkor elterjedt anekdotát örökített meg.
- „ 38 *percat* — vesszen! le vele!
- 78 10 *Egy jó ázsiai kolera, uram.* — A tréfának ható megjegyzés mögött szomorú tények rejlenek. Az 1884-es évben a sajtó sorra hírt adott arról, hogy Európa különböző pontjain felütötte — bár még nem járványszerűen — fejét a kolera.
- 10 *Sie, Kellner, zahlen!* — Ön, pincér, fizetni! Ezek csak egy más mellé tett szavak. MK ezzel jelzi, hogy a képviselő nem tudott németül.
- 14 *az Albina üzelmeit kezdte beszélni . . .* — MK utalása az 1872-ben Nagyszébenben megalakult Albina Bankra vonatkozik, amely nemzeti jelszavak hangoztatásával a román burzsoázia számára profitot biztosított a román parasztság kizsákmányolásából.

## RÖPIRAT A KÁNIKULÁBAN

- M. *Pesti Hírlap. 1884. július 22., 6. évf. 201. sz. (9. 1.)* Rovaton kívül. *Őszinte szó Tisza Kálmán kormányelnökhöz* alcímmel. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A névjelzés nélkül megjelent röpirat-ismertetés kétségtelenül MK interpretálásában került nyilvánosság elé. Ezt bizonyítja az a tény is, hogy a PH 9. lapján *A t. Házból* c. karcolatok megjelentetési helyén látott napvilágot. Nem ez az első eset, hogy MK a parlamenti szünet idején névtelen írásait itt ezen a helyen jelentette meg. Tulajdonképpen a közlemény bevezető része származik az ő tollából (78 : 1—79 13), az ezt követő részt két terjedelmesebb idézet az »Őszinte szó Tisza Kálmán kormányelnökhöz« c. röpiratból. De úgy véljük, hogy nemcsak a bevezető szövege, hanem az idézett két rész is jellemző a szerzőre: azokat a mozzanatokat emeli ki, amelyek bírálják Tiszát, és a bírálat tárgya a kormányfő magatartása a tiszaeaszlári per előkészítésében. A korábban megjelent parlamenti karcolatokban MK egyértelműen hangot adott annak a meggyőződésének, hogy Pauler Tivadar érzelmeiben közel állt az antiszemitákhoz.

A jelen röpirat nyíltan kimondja azt, amire MK korábbi karcolataiban csak célzott. Így a szöveg közlésével saját, korábban — már a nyíregyházi tárgyalások alkalmával — kialakult álláspontját érzi megerősítve és alátámasztva.

A fentiekben körvonalazott megfontolások alapján illesztettük e röpirat-ismertetést MK írásainak sorában.

\*

Magáról a röpiratról a következőket tudtuk megállapítani. Az »Őszinte szó Tisza Kálmán kormányelnökhöz« címet viselő röpirat szerzőjeként a következő olvasható: »Írta: Egy vidéki mameluk«. A röpirat borító oldalán a nyomda helye és neve kapott helyet: »Sepsiszentgyörgy, Jókai Részvénytársulat Könyvnyomdája. 1884.« A 22 számozott lapból álló aprónyomtatvány végén a pontos keletkezési idő is megtalálható: »Székelyudvarhely, 1884. július 15«. A megírás helye és a megjelenés helye tehát nem azonos: Székelyudvarhelyen keletkezett és Sepsiszentgyörgyön jelent meg.

Jelen ismereteink szerint az álnév feloldását sem a könyvészet, sem a történettudomány eddig nem végezte el. Így nem tudjuk hitelt érdemlően megállapítani, hogy ki ölthette magára az »Egy vidéki mameluk« álnevet. A röpirat szövegéből az tűnik ki, hogy a szerző mielőtt Tisza Kálmán híve lett volna — a fúzió előtt és közvetlenül utána — Deák-párti volt. A balközépnek a francia—porosz háborúval kapcsolatban kialakított semleges álláspontjáról megjegyzi: »... Ezt az érdeket legkorábban felismerte a balközép. Készségesen elismerem ezt, pedig akkor szemközt álltam a balközéppel; minden erőmmel harcoltam ellene . . .« (I. m. 4. l.) Lehetséges azonban az is, hogy az idézett vallomás csak röpiratírói fogás volt, és így semmi lényegest nem árul el szerzőjének politikai »előéletéről«.

A történelmi áttekintés után az anonim szerző rátér valódi céljára: az 1884-es választások után kialakult helyzetre. E részt érdekes itt a jegyzetekben közölni, talán fényt derítenek a röpirat szerzőjének személyére. »Az ultramontanizmus és feudalizmus sikerült pozíciójából kimanővroznod. A választásoknál annyit értettek, amennyit csak árhattak neked; de az mutatta gyengeségüket, hogy nem voltak képesek többet ártani. Az antiszemitizmussal azonban nem bírtál oly könnyen. Ezt nem lehet lejártni, legfeljebb méregfogait törhetted ki, hogy ne haraphasson. De még az is kérdéses, hogy kitörted-e. Nagy, fényes többséged lesz az új parlamentben. Az ultramontanizmus és feudalizmus kevés nyílt sisakú jelöltjét tudta bevonni; de annál megdöbbentőbbek az antiszemiták nagy sikerei. És nem abban van a veszedelem, hogy húsz ember tele torokkal fogja kiáltozni: „Hep, hep! Űsd a zsidót!” Hanem abban, hogy ez a húsz ember botrányaival tönkre fogja tenni a parlament méltóságát. S még inkább abban, hogy elő fogja segíteni a korhadási processzust, mely észlelhető közállapotainkban . . . A liberális haladásnak minden fajta ellenségei sokan vannak a parlamentben és parlamenten kívül. Ne feledd, kegyelmes úr, hogy a választások alatt az ultramontanizmus kezét fogott az antiszemitizmussal. Nem azért, mintha az antiszemiták programját kész volna megvalósítani, hanem azért, mert az antiszemitizmusból nyilvánvaló haragot és reakcionárius szellemet eszközül véli használhatni saját céljaira. A politikai és társadalmi viszonyoknak nem erőszakos és rögtönös, hanem lassú dekomponálása az, amítől óvakodjanak a haza érdekében, kegyelmes úr! De miképp gátolod meg ez irányzat kibontakozását vagy helyesebben annak zűrzavarát?« (i. h. 11—13. l.) A röpirat szerzője a továbbiakban adatokat és té-

nyeket sorol fel annak alátámasztására, hogy a szélsőséges elemek milyen nagy teret nyertek az elmúlt egy-két évben. Őva intette attól Tisza Kálmánt, hogy továbbra is a statáriumokra hagyatkozzék: »Magyarországot organizálni kell, nem pedig a kivételes állapotok lejtőjére lökni. A magyar társadalmat szervezni kell, nem pedig kényszerzubbonyba erőszakolni. Reformokra van szükség és nem statáriumra« (i. h. 16. l.). Szólott a bíróságok és sajtóbíróságok tevékenységéről, és megjegyezte, hogy »reformálni kell a közigazgatást gyökerétől sudaráig« (17. l.). Hogy milyen változtatásra gondolt, azt már a MK által idézett részek is, a röpirat végkonklúziója is tartalmazza.

Az alábbi Tárgyi magyarázatokban jelezzük, hogy MK szövegében szereplő fordulatok közül melyek származtak a röpiratból, és a két idézet esetében jelöljük az eredeti szövegtől való eltéréseket.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 78 : 3 *kutya-nap* — kánikula. A latin *canicula* szó jelentései alapján keletkezett szó: kölyökkutya, az Eb csillagkép fősillaga, nyári hőség.
- 7 *providenciális* — gondviselészertü, előrelátó.
- 7 *»kegyelmes uram, te providenciális férfiú vagy...«* — MK által idézett szöveggel kezdődik a röpirat (i. h. 3. l.).
- 10—13 az udvari lakájok véleménye Tisza Kálmánról — E fordulat — a német idézettel együtt — megtalálható a röpiratban (5. l.).
- 13 *Kommt wiederum der ungarischer Rebell* — újra itt van a magyar lázadó.
- 15—79 : 2 *»Ez az ellenzék, úgymond, oda vitte dolgát, hogy utánad csak a vízőönt lehet elképzelni.«* — MK által idézett mondat a röpirat 9. lapján található, kiemelt kurzív szedéssel.
- 79 : 4—5 *»nagy taktikus, de a szó államférfiúi és hadvezéri értelmében* — A röpirat szerzője e gondolatot a következőképp fogalmazta meg: »Nagy taktikus vagy a szó államférfiúi és hadvezéri értelmében, s nem merész kockajátékos.« (i. h. 10. l.)
- 6—9 az antiszemizmussal kapcsolatos fejtegetés. — Ennek szövegét a jegyzetek bevezető részében idéztük.
- 9 *dekomponálódik* — felbomlik, állapotát megváltoztatja
- 14—80 : 30 terjedő rész a röpirat 18—20. lapján található.
- 16 *debandade* — a PH közlése szerint: *debandage*, ez valószínűleg sajtóhiba, javítottuk. A francia eredetű szó jelentése: szétszóródás, rendetlen felbomlás vagy futás.
- 17 *üsticia* — e szó az eredeti röpiratban nincs kurzív szedéssel kiemelve.
- 27 *a Szeffert-ügy* — a pörpirat utalása arra vonatkozik, hogy a nyíregyházi tárgyalás idején Onody Géza képviselő megtámadta a köztáldó tisztét betöltő Szeffert Edét. E támadás miatt eljárás indult Onody ellen, de a bíróság egy év múlva, 1884 tavaszának végén felmentette.

Lap Sor

79 : 31—32 e két sort a röpiratban nem szedték kurzív betűkkel.  
„ 36 *ellened* — e szó a röpiratban kurzívan van szedelve.

80 : 6—7 sorok az eredeti röpirat szövegében nem voltak kurzív szedésűek.

13 *E becsületes aggastyánnak* — a röpirat utalása Pauler Tivadarra vonatkozik, aki ekkor 68 esztendő volt.

16 *Barytól* — e név az eredeti röpiratban álló szedéssel olvasható.

14—25 *A magyarországi főügyész és az igazságügyminiszter folytonos antagonizmusa* — e szavak a röpirat szövegében antikva szedéssel találhatók.

28 *judikatúra* — igazságszolgáltatás, bírászkodás.

29 *Kozma . . . Pauler* — a két név a röpirat szövegében nincs kurzív szedéssel kiemelve.

30 sornál megszakad a röpirat szövegének közlése. Az alábbi bekezdéseket hagyta el MK:

»Az ügyészekre a bíróságok keveset hajtottak: hisz maga az igazságügyminiszter ujját húzotta a főügyésszel.

E zűrzavar megkeverte a fogalmakat, s minden esetre lazította a fegyelmet. De nemcsak ez volt a baj. Pauler alatt a tudományos szellem, mely már kezdett fejlődni, visszahanyatlott.

Miért is fejlődött volna?

Hisz a tudomány nem segítette elő emberét az előléptetésnél. Sőt hátranyomta. A számárlétra meg a protekció egy testületben sem szokott tudományos szellemet teremteni.

Míndez együtt dekadenciába vitte igazságszolgáltatásunkat. Ezért a dekadenciáért a jelen nemzedék és a történelem előtt egy ember felelős:

Dr. Pauler Tivadar.« (i. h. 20 l.)

„ 32—81 : 28 közölt rész a röpirat 21—22 lapján található.

„ 32 *represszió* — megtorlás, megtorló intézkedés

81 : 11 *A bizalmi kérdések alkalmával* — e szavak a röpiratban kurzív szedéssel olvashatók éppenúgy, mint az utána következők.

13 sor után MK — anélkül, hogy jelezte volna, hogy megszakítja az idézetet — néhány bekezdést elhagyott. Ennek szövege a következő:

»Ennyit nem érdemelt.

De aziránt tisztában lehetsz, kegyelmes úr, hogy kabined nem teheted ki annak, hogy egy tagját az antiszemita párt támogassa.

Paulert az antiszemitizmus tartotta, most az antiszemitizmus fogja megbuktatni.« (21. l.)

15 *rekonstruálni* — e szó a röpiratban nincs kurzívval szedelve.

16—17 *egy magasabb szellem ül melletted a miniszteri széken: Trefort Ágoston*. — A röpiratban az itt közölt szavak közül csak Trefort nevét szedették kurzívval.

Lap Sor

- 81 : 23—24 *ostromállapot . . . rendszeres reformok* — e három szó a röpiratban antikvával van kiszedve.
- 28 A közzétett szöveg után a röpirat a következőkkel fejeződik be: »Ez méltó Tehozzád, s ha ezt választod és következetesen keresztülviszed, valóban gondviselészerű államférfia leszesz a magyarnak.  
Válassz !  
Székelyudvarhely, 1884. július 15.«

## KÉTEZER ÉJSZAKA

- M. I. *Pesti Hírlap, 1884. július 22, 6. évf. 201. sz. (1—2. l.)* A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés: *Scarron*.
- II. *A saját ábrázatomról Hí 1. köt. 1914. 53—56. l.*

A jelen kiadás a PH szövegét közvetíti.

MK a hatodik évfolyamába lépett Pesti Hírlap 2000. számát üdvözlöve, az újságírás műhelytitkaiba is beavatja olvasóit. Szól a témákról, a témák feldolgozási módjáról, a nyomda tevékenységéről. Mindezt szellemesen, könnyedén adja elő, olykor azt is megengedve magának, hogy fricskát mutasson az olvasónak. E hangvételhez közel áll az egy évvel korábban írt *Azok a »nyájás olvasók«* c. rajza (Krk 34. köt. 46—50. l.), amelynek szintén az volt a célja, hogy érzékeltesse az olvasókkal a szerkesztőségi munka műhelyproblémáit.

## Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 81 2 *Sherezade* — Utalás a világhírű arab mesegyűjteményre, amelyeket az életét 1001 mesével megváltó Seherézádé története foglal keretbe.
- 82 : 17 *reciprocitás* — kölcsönösség, viszonyosság
- 25 *Nesztor* — Pülosz királya a görög mitológiában. — Átvitt értelemben egy társaság legidősebb, nagy tekintélyű tagja.
- 33 *faktor* — nyomdai művezető
- 33 *metrompás* — nyomdai műszó, a tördelést végző személyt jelenti.
- 37 *az olló vígan nyírbál* — e fordulattal MK önróniával szól a szerkesztőségi munka vastartalékáról: a más újságokból való kiollózásról, a hivatkozás nélküli átvételekről.
- 83 13 *mint a kókaiak, előlről kezdi minden nap* — a mondás szerint a takarékos kókaiak kétszer eszik meg a lencsét; MK e mondást terjeszti ki a sajtó tevékenységére. — A kókai lencsét említi MK az *Igazi humoristákban* is (Krk 54. köt. 297.) MK forrására ld. Bisztray Gyula jegyzetét (uo. 489.).



Lap Sor

83 19—84 : 11 A Pesti Hírlap »antiszemita«, ill. »filoszemita« voltáról — A tiszaeszlári perrel kapcsolatban MK a tárgyalások befejezésekor *Az ítélet után* c. cikkében már megfogalmazta, hogy a személyes indulat és elfogultság hamis képet adhat az események magyarázatára. (Ld. 66. köt. 293—294. l.)

## A MAGYAR ANTISZEMITA

- M. I. *Pesti Hírlap. 1884. július 30., 6. évf. 209. sz. (1. l.)* A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés nélkül.  
II. *Anekdoták I. Hí 12. köt. 1917. 166—168. l.*

A névjelzés nélkül megjelentetett írás kétségtelenül MKtől származik. Ezt bizonyítja azon kívül, hogy a PH belső munkatársai névjelzés nélküli írásait tartalmazó »A Pesti Hírlap tárcája« rovatban jelentették meg, az a tény is, hogy Bánffy Miklós gróf főrendiházi szavazásáról ad számot — ennek belső műhelytitkait MK ismerte (ld. a jan. 11., 13. főrendiházi ülésről szóló beszámolóját) — az anekdota második része, az ún. ellentörténet viszont két évtized múlva *A Noszty fiú esete Tóth Marival* c. regényében tér vissza, amikor is a regény egyik alakja, az antiszemita voltáról ismert Palójtay, segít egy öreg zsidó-asszonyon. E tettének indoklása azonos a jelen anekdotáéval (ld. Krk 21. köt. 71—72. l.).

### Tárgyi magyarázatok

- 85 : 6—7 *Arra a »bizonyos« ülésre. És ott leszavazott a zsidóházasság ellen.* — MK utalása a főrendiház 1884. jan. 11., 13-án tartott ülésére vonatkozik (ld. e két üléssel foglalkozó tárcát a jelen kötet 89—101. l.).  
„ 19 *regálé* — haszonbérlet  
„ 33 *offert* — kínálat, ajánlat  
86 3 *audiat* — írnok, hivatalnok

## PARLAMENTI KARCOLATOK

### A FÖRENDIHÁZBÓL

**M.** *Pesti Hírlap. 1884. január 11., 6. évf. 11. sz. (9. l.)* Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A főrendiház jan. 10-i ülésén az előző ülés jegyzőkönyvét olvasták fel, majd különböző bejelentések hangzottak el. Cziráky János gróf 745 felterjesztésről adott számot, ezek elismeréssel szóltak a főrendiháznak a keresztény—zsidó vegyes házassággal kapcsolatos 1883. december 11-én kialakított elutasító álláspontjáról. Az ország különböző pontjairól érkező bizalmi szavazatokon kívül néhány főrendi tag is megemlítette a hozzá érkezett bizalmi szavazatok számát. *Rakovszky István* a képviselőház jegyzője átnyújtotta a Ház álláspontját tartalmazó jegyzőkönyvet, amely szerint a vegyesházasságra vonatkozó törvényjavaslat újabb főrendiházi vitáját kérték. Az üzenet átvétele után ügyrendi vita alakult ki. Az ellenzéki főrendek a javaslat azonnali, tehát a főrendiház hármass bizottságának kikapcsolásával történő tárgyalását óhajtották, a kormányt támogató főrendek viszont ragaszkodtak a hármass bizottságban történő tárgyaláshoz. A kibontakozott vita heves volt, bár ügyrendi kérdéstről folyt, mégis az ellenzék gyors tárgyalást követelő magatartása arra mutatott, hogy megvan a megfelelő előkészület az újabb negatív álláspont kialakítására. A két javaslat feletti szavazás bonyodalmakat okozott: a vita során a főrendiházi tagok elhagyták helyüket, így a felállással történő szavazás végeredményét, a két álláspont arányszámát nem lehetett megállapítani. A főrendiház elnöke ezek után név szerinti szavazást rendelt el. Ennek eredményeként a 257 jelenlevő főrendiházi tag közül 138 az azonnali vita, 122 a hármassbizottsághoz való utalás mellett szavazott. A megállapított eredmények után az elnök javasolta, hogy jan. 12-én tárgyalják a visszaküldött törvényjavaslatot. E bejelentés újabb szenvedélyes vitát váltott ki, a főrendiházi ellenzék az azonnali szavazást követelte. E vitában *Tisza Kálmán* is szót kért, és mérsékletre kérte a főrendiházat. A főrendek többsége végül a jan. 12-én tartandó vita mellett foglalt állást. (FNapló, 1881—1884. II. köt. 105—124. l.)

A keresztény—zsidó vegyes házasságról szóló törvényjavaslatot a képviselőház 1883. nov. 18-tól nov. 30-ig tárgyalta. Heves vita után a többség elfogadta. (Ld. MK e vitáról szóló parlamenti karcolatait Krk 67. köt. 177—206 és a hozzá fűzött jegyzetünket 318—339.) A főrendiház 1883. dec. 10., 11-én tartott ülésén hat szavazatnyi többséggel elvetette a tervezetet. A főrendi álláspontot a képviselőház megvitatta, és Tisza Kálmán javaslatára a többség úgy döntött, hogy újabb megfontolásra visszaküldi a főrendiház tagjainak. (Ld. MK 1883. dec. 13., 14-én megjelentetett karcolatait 226—232, jegyzetek 348—355. A kérdés előzményéről ld. még a 67. kötetben megjelent összefoglaló tájékoztatónkat »A keresztény—zsidó vegyes házasságról szóló törvényjavaslat előzményei és a javaslat további sorsa« címen 318—321. l.)

MK a jelen karcolatban gondosan olvasói elé idézi a visszaküldött törvényjavaslat főrendiházi fogadtatását, és az élénk ügyrendi vitával már érzékelteti a várható újabb elutasítást.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 89 : 5—6 *Egyenkint mutogatták fel az illetők, s csak azt jegyezték meg, hány ezer lélek.* — A FNapló tanúsága szerint a jegyző által felolvasott bizalmi szavazatok után Zichy Henrik gróf, Sztáray Antal gróf, Jósika Kálmán gróf, Zichy Nándor gróf és Apponyi György gróf szólalt fel és bejelentette, hogy a hozzá érkezett bizalmi átiratokat hány lélek írta alá. (I. h. 111. l.)
- 17—18 *Hát ezeknek a bizalmi zacskóknak nagy része is itthon készült a »Magyar Állam«-nál.* — MK az előző sorokban kifejtett gondolatmenetével, továbbá a Magyar Állam c. katolikus napilapra való utalásával határozottan arra hívta fel a figyelmet, hogy a katolikus egyház nagyarányú szervező munkát fejtett ki a vegyes házasság bevezetése ellen.
- 90 : 6 *baratt* — három- vagy négyszögletű papi sapka
- 26—39 Rakovszky István üzenetátadása. — A FNapló természetesen nem tükrözheti a jegyző zavarát. Az ott olvasható szöveg minden körülmények között bonyolult mondat-szövésű, ami arra enged következtetni, hogy a napló készítői ekkor átfésülték a szöveget (i. h. 112.). — MK Rakovszky ideges magatartásával jelezni kívánta a feszültséget, és a továbbiakban (90 : 36—91 : 13) a hallgatóság reagálásával azt is érzékelteti, hogy nagy összecsapás van kibontakozóban.
- 91 : 22 *Az ellenzék, melynek vezérévé Zichy Nándor nővi ki magát szemlátomást* — A kibontakozó vitában Zichy Nándor gróf szólalt fel elsőnek és a hármas bizottság mellőzését kívánta. (I. h. 112—113.)
- 24 *státusférjű* — államférfi
- 28 *kolláció* — adakozás

Lap Sor

- 92 : 7—8 *ami polgári érdemeket szerez az egyik kezével, elrontja [Zichy Géza gróf] a szájával.* — MK utalásának első része arra vonatkozott, hogy Zichy Gézának fél keze volt, s így lett zongoravirtuóz, a második része a vegyes házassággal kapcsolatos negatív álláspontjára célzott.
- 11 *indigena* — kitüntetésképpen külön törvénnyel honosított idegen.
- 21—26 A felállással történő szavazás eredménytelensége — A FNapló szerint az elnök közölte: »A jegyző urak azt jelentik, hogy a megszámlálás lehetetlen, mert a méltóságos főrendek nem maradnak helyeiken, s mert hol felkelnek, hol leülnek...« (I. h. 117. l.)
- 93 15—16 *Végre aztán Szögyény emberelte meg magát, kimondván hogy szombaton lesz a tárgyalás.* — A vitát lezárva Szögyény László, a főrendiház elnöke kimondta a határozatot (i. h. 124. l.).

## EGY SÉTA AZ UTCÁN

- M. *Pesti Hírlap. 1884. január 12., 6. évf. 12. sz. (1. l.)* A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

MK az elkövetkező főrendiházi szavazás előjeleit veszi számba a jelen kis karcolatban. Érzékelteti, hogy a szavazás egy nappal való elodázása mindkét fél számára lehetőséget biztosított, hogy újabb erők felvonultatásával erősítse meg sorait.

## Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 94 : 3 *Nagy Kristóf* — Bauer Mihály közepes tehetségű szobrász Szent Kristófot ábrázoló ormóttlan szobra, amelyet 1833-ban dr. Birli házának sarokdíszéül állítottak fel.
- 14—15 az »*Európa*« és »*Angol királynő*« — az »*Európa*« szálló épülete a mai Roosevelt téren állott, az »*Angol királynő*« a mai Vigadó tér 1. szám alatti telken állt.
- 18 *pagát* — a legkisebb értékű ütőkártya a tarokkban
- 19 *paizer* — kontár, paccer: ügyetlen, balkezes ember
- 25 *Károlyi-palota* — az 1696-ban épült barokk palota 1768-ban került a Károlyi család birtokába, 1799-ben alakították ki klasszicista stílusban. Ma a Petőfi Irodalmi Múzeum kapott az épületben otthont.
- 25 *Cziráky-palota* — a Cziráky-palota (Hild József, 1828) a Nemzeti Kaszinó későbbi otthona. 1945-ben rombadőlt, helyén áll a Hungarotex irodaháza (Kossuth L. u. 5. sz.).

## A FÖRENDIHÁZBÓL

- M. I. *Pesti Hirlap. 1884. január 13., 6. évf. 13. sz. (9—10. 1.)* Névjelzés nélkül.  
II. *Mikszáth Kálmán Országgyűlési Karcolatai Bp., 1892.* Össze-  
gyűjtötték és kiadták Légrády Testvérek 61—68. 1.

### A szövegről

A Krk jelen kötete a PHban napvilágot látott szöveget közvetíti. Bár az 1892-es kötet az író életében megjelentetett utolsó kiadás, de az ott tapasztalható módosítások újságból való áttemelés következményei, hiszen a kötet csak egy-egy karcolatot vett át, a karcolat sorozat jellegét meg akarták szüntetni. Az alábbiakban zárójelben közöljük az eltéréseket:

Lap Sor

cím: A főrendiházból (*A polgári házasság a főrendek előtt*)

95: 8—10 a kötetkiadásból e sorok hiányoznak.

98: 29—31 a kötetkiadásból e sorok hiányoznak.

101: 24—26 sorok helyett a kötetkiadásban: — *Nem, nem, nem!*  
*Soha nem! — visszhangozták az öreg falak.*

A főrendiház jan. 12-i ülésén a bejelentések után megkezdődött másodizben a vita a felsőház elé kerülő vegyes házasságról szóló törvényjavaslat felett. *Simor János* hercegprímás a decemberi ülésen kifejtett álláspontjára hivatkozva, elutasította a tervezetet. *Szécsen Antal* gróf a vallási érzelmeket és a családi boldogságot látta veszélyeztetve, ezért elfogadását ellenezte. *Perczel Miklós*, Baranya megye főispánja a nyugodt és higgadt tárgyalás fontosságára hívta fel a figyelmet. A törvényjavaslatot tárgyalási alapul elfogadta. *Gyürky Ábrahám* gróf, Nógrád megye főispánja a vegyes házasság és a polgári házasság szükségességét hangoztatta, és megbírálta azt a módszert, amellyel a főrendek az álláspontjukat támogató bizalmi szavazatokat az ország különböző részén megszervezték. Támogatta a javaslatot. Felszólalását élénk, ellenvéleményt kifejtő közbekiáltások kísérték. *Pongrácz Vince* báró az előző vitában hangoztatott érvek ellenére szükségesnek tartotta a vegyes házasság lehetőségének biztosítását. *Vay Miklós* báró, koronaőr hosszabb beszédben jellemezte a kérdéssel kapcsolatos ellenvéleményeket, kifejtette, hogy ártalmas az országra, ha a két Ház között ellentétes álláspont alakulhat ki, ez károsan hathat az ország nemzetközi helyzetére. Támogatta a tervezetet. *Rozner Ervin* báró is pártfogolta az előterjesztést, az ország belső nyugalalmát féltette a további feszült helyzettől. *Csáky Albin* gróf részletesen szólt a modern államnak arról a szabadságáról, hogy a házassági jogot polgári szempontból szabályozza, a javaslatban nem látta veszélyeztetve az egyházak érdekeit. *Keglevich István* gróf a főrendiház azonnali tárgyalással kapcsolatos eljárását bírálta, kijelentette, hogy ezzel lehetetlenné tették az érdemi vitát. A törvényjavaslatot elfogadta.

Az általános vita ezzel lezárult. *Tisza Kálmán* miniszterelnök a képviselőházi vitára hivatkozva felkérte a főrendiházat, hogy tegye meg a szükséges lépést ebben az elodázhatatlan társadalmi kérdésben. *Szögyény Marich László* elnök név szerinti szavazást rendelt el, amelynek eredményeként a 391 igazolt főrendiházi tag közül 191 szavazott »igen«-nel, 200 »nem«-mel, és e kilenc szavazattal a vegyes házasságról szóló törvényjavaslatot újból, mint részletes tárgyalási alapot is, elvetették. Az ülés végén az elnök kimondta, hogy a törvényjavaslat elvetéséről szóló üzenetet indoklás nélkül fogják a képviselőházhoz eljuttatni. (FNapló, 1881—1884. II. 125—145.)

MK a főrendiház vitáját és a szavazás feszültségét hűen megörökítette karcolatában. A beszámoló felépítésével, egy-egy részlet kiemelésével előrevetíti az elutasító álláspont felülkerekedését.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 95 9—10 a híres *Hatvani* professzor, aki aszerint szélesítette ki büvészetével a szobáját, ahogy a vendégei érkeztek. — MK az 1884 szeptemberében megjelentetett *A magyar ördög* c. elbeszélésben *Hatvani István* híres alakját mutatta be, és itt is írt szoba-tágító képességéről (Krk 35. köt. 198—199. l.).
- „ 12 *roué* — kéjenc, kiélt ember
- „ 13 *species* — spéci: alak, pofa, ember
- „ 16 *deranzsirozott* — elrontott, rossz útra térített
- „ 25 *excellencia* — kiválóság, kitűnőség
- „ 37 *comtess* — contessa: grófnő
- 96 2 *psiütt* — francia szó, pschutt: elegáns. MK tehát elegancia, divat jelentésben használta a szót.
- 3 *opposicionális* — ellenzéki
- 26—38 A hercegprímás beszéde — A FNapló szerint *Simor János* a következő rövid beszédet tartotta: »Nagyméltóságú Elnök Úr, Méltóságos Főrendek! Másodszor, mégpediglen változatlanul van előttünk a mai ülés napirendjére kitűzött törvényjavaslat. Engedjék meg kegyesen a méltóságos főrendek nekem, hogy a magam és püspök társaim nevében teljes tisztelettel kijelentsem, hogy tekintettel hitelveinkre, tekintettel lelkiismeret sugallta kötelességeinkre, tekintettel a haza valódi javára is, mint a múlt év december havi tárgyalásakor bővebben kifejtettük, és ragaszkodva az akkor elmondottakhoz: a törvényjavaslatához ma sem járulhatunk. (*Élénk éljenzés jobb felől*)«. (I. h. 126. l.)
- 97 2—5 A közbekiáltások — A MK által jelzett közbekiáltást és *Cziráky* megjegyzését a FNapló nem őrizte meg (i. h. 129—130. l.).
- 21 *arkánium* — titkos szer, orvosság

- 97 : 29 — 38 Gyürky Ábrahám véleménye a tiszaezlári hangulatról — A FNapló szerint Gyürky a következőket mondta: »Felhozattam, hogy a tősgyökeres magyar nép józansága azonban nem könnyen engedi magát tévútra vezetetni, s még ott sem engedte, hol ez könnyebben megtörténhetett volna, mint például Tiszaezláron. Ezt bizonyos tekintetben elismerem, mert a tősgyökeres magyar nép hallgat azokra, akik iránt feltétlen bizalommal viseltetik, s ha ilyenek állanak mellette, akkor nem engedi magát tévútra vezetetni. Így történt Eszláron is, itt ül köztünk kollegánk, Graeffl József, Szabolcs megyei főispán, aki iránt a nép bizalommal viseltetik, s a nép józan esze mellett jobb részben az ő érdemének tulajdonítom, hogy a nép félre nem vezetett. (Helyeslések. Mozgás. Derűtség az ellenzéki padokon.) . . .« (I. h. 133. 1.)
- 39 — 98 : 16 Gyürky megjegyzése a bizalmi javaslatról és az érvelése nyomán kitört vihar — A FNapló szerint Gyürky beszédének e része a következőképp hangzott: »Most legyen szabad áttérnem azokra a bizalmi feliratokra, melyek oly nagy számmal adatnak be. (Halljuk Halljuk!) Ezekre nézve azt jegyzem meg, hogyha a képviselőházban valaha törvényjavaslatot nyújtanék be aziránt, hogy a párbér eltöröltessék, vagy hogy a papi javak elvétessenek . . . (Élénk nyugtalanság. Felkiáltások: Eláll! Eláll!) mondom, a párbér eltörölése vagy a papi javak elvétele iránt . . . (Újabb zajos felkiáltások: Eláll! Eláll! Halljuk! Halljuk) igen, mondom, a párbér eltörölése vagy a papi javak elvétele iránt . . . (Újabb élénk, zajos felkiáltások: Eláll! Eláll! Halljuk! Halljuk! Felkiáltások: A tárgyhoz! Hosszas nyugtalanság) ELNÖK: (csenget) Kénytelen vagyok felkérni a méltóságos grótot, hogy méltóztassék a tárgy mellett maradni. GYÜRKY ÁBRAHÁM: Ha e javaslatok, mondom, a képviselőház elé terjesztetnének, meg vagyok győződve róla, hogy akik azok ellen bizalmi szavazatot akarnak gyűjteni, még nagyobb számmal tehetné. (Élénk ellentmondások) . . .« (I. h. 133. 1.)
- 98 10 *tallyhó* — vadászás alkalmával használatos indulatszó
- 28 — 35 Csáky Albin felszólalása és a közbeszólások. — A FNapló Csáky Albin beszédének szövegében nem tüntet fel „Eláll” közbeszólást, így természetesen a 98 : 31—35 sorban levő megjegyzésnek sem találhatjuk nyomát.
- 35 *kandidálva* — jelölve
- 38 *indigena* — kitüntetésképpen külön törvénnyel honosított idegen. Itt: MK tréfásan a külföldi újságírókra utalhatott.
- 36 — 99 : 5 Szögyény és az elnöklés átadása — A FNapló feltűntette, hogy Csáky Albin felszólalása utány Szögyény átadta az elnöklést Cziráky János grófnak, aki csak egy beszéd alatt elnökölt, majd elrendelte a szünetet, mivel a vita végetért (i. h. 141—142. 1.).

Lap Sor

- 99 : 16 *mentor* — nevelő, tanító, tanácsadó, vezető
- 30—31 *csak Pauler várta az eredményt nyugodt keresztényi érzelmeikkel, mint a Magyar Állam mondaná.* — MK ironikus utalásával Pauler klerikális beállítottságát vette célba, ezért fűzte neve után a klerus napilapjának, a Magyar Államnak a címét.
- 32—101 : 15 A név szerinti szavazás — A FNapló a főrendiházi tagok névsorát követő szavazást úgy örököltette meg, hogy egy listában közölte az »igen«-nel szavazók, egy másik listába a »nem«-mel szavazók névsorát. Így a MK által leírt jelenet, a váltakozó arányok alakulása a Naplóban nem érzékelhető.
- 100 : 3—5 *Szapáry István pedig nemmel szavazott, kít, valamint Szapáry Gézát éppoly lelkesen éljenzték meg ezért, mint a túldóladon Coburg herceget és Andrássyt.* — A FNapló megőrizte e tetszésnyilvánításokat: az »igen« szavazatnál »Szász Coburg Fülöp (*Zajos éljenzés bal felől*) . . . Andrássy Gyula (*Éljenzés bal felől*) . . .« (i. h. 144. l.) a »nem« szavazatoknál: »Szapáry Géza, gróf (*zajos éljenzés jobb felől*) . . . Szapáry István gróf (*zajos éljenzés jobb felől*) . . .« (i. h. 145. l.)
- 9—11 *Egy Széchenyi gróf igenjénél éles fütty hallatszott. Jó Szögyény mérgesen nézett fel a karzatokra.* — A FNapló e jelenetet a következőképp örököltette meg: az »igen« szavazatoknál: »Széchenyi Béla (*Egy füttyszerű hang hallszik*). ELNÖK: Miféle hang volt ez? Figyelmeztetem a hallgatóságot, hogyha minden tetszés vagy nem tetszés nyilvánítástól nem tartózkodik, irányában a házszabályokban megállapított eljárást fogom követni. (*Folytattatik a szavazás.*) . . .« (I. h. 144. l.)
- 101 : 16—23 A névsorolvasásnál kihagyott Desseffy — A FNapló szerint MK valóságosan örököltette meg a törvényjavaslat leszavazásának záróakkordját (i. h. 146. l.).

## A T. HÁZBÓL

M. *Pesti Hírlap. 1884. január 15., 6. évf. 15. sz. (9. l.) Névjelzés nélkül.*

Kötetben itt először.

A képviselőház jan. 14-i ülésén megkezdték az 1884. évi állami költségvetés általános tárgyalását. *Hegedüs Sándor*, a pénzügyi bizottság előadója részletesen ismertette az előirányzatot. Az előadói beszéd elhangzása után *Cziráký Béla* gróf, a felsőház jegyzője ismertette a főrendiház elutasító állásfoglalását a vegyes házassággal kapcsolatban. Majd ezután *Mocsáry Lajos* szólott hozzá elsőnek a költségvetési vitához, rámutatott a deficit forrásaira, majd maga és kilenc



képviselőtársa nevében határozati javaslatot terjesztett be, amelyben a kormány iránti bizalmatlanságuknak adtak kifejezést, és a beterjesztett költségvetést tárgyalási alapul nem fogadták el. *Gruber János* részletes bírálattal alá vette az írásban előterjesztett költségvetést, és több példát említett meg annak érzékeltetésére, hogy számos feleslegesnek tűnő tétel található a költségvetésben, míg a nemzet legfontosabb érdekei kielégítetlenül maradnak. Külön szólt a közművelődés elmaradottságáról és a parasztság helyzetéről. Csatlakozott *Mocaéry Lajos* határozati javaslatához. *Szapáry Gyula* gróf, pénzügyminiszter röviden reagált az elhangzott észrevételekre, majd a képviselőház többsége általánosságban elfogadta a költségvetést. A részletes vitára a következő ülésen kerül sor. (KNapló, 1881—1884. XIV. köt. 11—25.)

\*

*Mikszáth* a jelen karcolatban a főrendiházban ismételten visszautasított vegyes házasság parlamenti visszhangját érzékelteti. Bemutatja *Tisza Kálmán* magatartását (101 : 1—102 : 10), a kormánypárti képviselők vélekedését (102 : 11—27), az antiszemita leplezetlen örömet (102 : 35—38), és ezzel az előkészítéssel elvezeti olvasóit a főrendiházi visszautasítást tartalmazó üzenet átadásának jelenetéhez (103 : 28—39). Az ülésről érdemben nem ír, inkább egy adomát kerekít *Gruber János* antiszemita érvelésének folyósói fogadtatására (104 : 13—18).

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 101 : 5 *a tegnapelőtti vereséghez* — MK utalása a főrendiház jan. 12-i ülésére vonatkozik, amelyen leszavasták a vegyes házasságról szóló törvényjavaslatot.
- 102 : 8 *Anteus* — MK itt tréfás formában »módosította« az ókori görög mitológiát, amely szerint Anteus a tenger istenének és a föld istennőjének fia lévén, ha ereje fogyatkozásban volt, akkor a földet megérintve visszkapja erejét.
- „ 16 *grupptroz* — csoportosít, elrendez
- „ 26 *inimus* — bizalmas barát
- 103 : 1 *defjüroz* — ünnepi menetben valaki előtt elvonul, katonai műszó
- 35 *medium* — közép, itt: a képviselőház tárgyalótermének közepe.
- 104 : 11—12 *csak Hegedüs és Szapáry Gyula hallgatta őket illedelemből.* — MK tréfás megjegyzése arra vonatkozik, hogy csak a pénzügyi bizottság eladója és a pénzügyminiszter hallgatta a függetlenségi párti képviselők fejtegetéseit, a többiek elhagyták a termet.
- 22 *szincerizáló* — beszélgető, adomázó

## A T. HÁZBÓL

**M.** *Pesti Hírlap. 1884. január 18., 6. évf. 18. sz. (9. l.)* Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A képviselőház jan. 15. és 16-i üléséről MK nem írt beszámolót, ez alkalmakkor megkezdtek a költségvetés részletes tárgyalását (KNapló, 1881—1884. XIV. 16—56.).

A jan. 17-i ülésen folytatták a vitát a belügyi tárca 1884-es költségvetésének megtárgyalásával. *Thaly Kálmán* kérdést intézett a belügyminiszterhez, hogy milyen lépéseket tett az országcímer végleges kialakítása érdekében. *Tisza Kálmán* rövid tájékoztatót adott. *Lükő Géza* a megyék pénzgazdálkodására tett észrevételt. *Thaly Kálmán* újabb felszólalásában a határterület biztonságáról fejtette ki véleményét. Országhatár-szabályozási kérdéshez kapcsolódott *Ernusz Kelemen*, *Szabó Kálmán* és *Somssich Pál* is. *Lázár Ádám* a főispáni titkárok kiválasztásával kapcsolatos visszasságokra hívta fel a figyelmet. *Mocsáry Lajos* az egészségügyben tapasztalható nem kívánatos helyzetről szólt. *Pázmándy Dénes* a magyar Színész Egyesület támogatására fordított összeg csekély voltát említette meg. A fővárosi rendőrség fenntartási költségének tárgyalásakor *Pázmándy Dénes* kifogásolta a fővárosi rendőrség tehetetlenségét a közbiztonság létrehozásában, megemlítette továbbá, hogy a rendőrkapitány nem tesz eleget kötelességének és nem ad tájékoztatást a testület működéséről. *Busbach Péter* is a főváros rossz közbiztonságáról szólt. A belügyi tárca költségvetési vitája ezekkel az észrevételekkel lezárult, folytatólag a közmunka és közlekedési minisztérium költségvetését tárgyalták. *Madarász József* a minisztérium személyi állományát bírálta, míg *Thaly Kálmán* a Duna felső szakaszának vízügyi szabályozását sürgette. *Sárközy Aurél* a belvíz levezetéseknél tapasztalható visszaélésekre hívta fel a figyelmet. *Krisztinovich Ede* a minisztérium vasútpolitikai tevékenységét bírálta, és a víziutak elhanyagoltságára figyelmeztetett. A vitát — az idő előrehaladott volta miatt — megszakították és a következő ülésen kívánták folytatni. (KNapló, 1881—1884. XIV. 57—79.)

A karcolat bevezetőjében MK a költségvetési vita monotonosságát ábrázolja (104 : 1—105 : 19), majd beszámol a folyosó hangulatáról. Érzékelteti azokat az utóhullámokat, amelyeket a vegyes házasságról szóló törvény főrendiházi visszautasítása keltett a képviselői körökben. Ebbe a képbe szövi be a különböző kombinációkat is (105 : 19—106 : 14). Rövid időre bevezeti az olvasókat a tárgyalóterembe, de ekkor sem az elhangzott beszédekre hívja fel a figyelmet, hanem egyik miniszternek a függetlenségi padsorba tett látogatását kommentálja (106 : 16—27). Ezt újabb folyosói helyzetkép követi, majd a tárgyalás egyik érdekes mozzanatáról, a rendőrséggel kapcsolatos észrevételek-

ről tájékoztatja a lap olvasóit. De e »szenzációról« szólva kissé túlszínezi az elhangzottakat (107 : 16—108 : 18), ennek mértékéről ld. alább a Tárgyi magyarázatokban.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 105 : 1—2 (*minden beszéd után tiszta pápaszemet vesz a miniszterelnök*) — E mozzanat MK korábbi és későbbi írásában is gyakorta visszatér, szinte egyik mozzanata Tisza Kálmánról adott portréinak.
- 29 *kataszter mágnás* — MK e kifejezéssel feltehetőleg az elszegényedett, a megye szolgálatába lépett dzsentrit illette.
- 106 : 7—8 *Tisza Lajos is sok tréfás megjegyzésnek van kitéve, amiért olyan rosszkor lett gróf.* — A szegedi újjáépítés befejezésekor Ferenc József Tisza Lajos királyi biztosi érdemeinek elismerésül 1883. dec. 27-én grófi méltóságot adományozott. Ld. MK *Hol lakik a dicsőség?* c. cikkét (Krk 67. köt. 147—149) és a jelen kötetben *A szegedi udvar* c. írását.
- 9 *grupp* — csoport
- 12 *Ha Urunk akkor rám hallgat* — MK e fordulattal Tisza Kálmánra utal.
- 27 *fusio coalicio* — egyesülés és szövetkezés.
- 30 *konak* — török eredetű szó, a. m. palota, kormányzósági épület. Így hívták — a hosszú török megszállás hatásaként — Szerbiában és Bulgáriában a fejedelmi palotát.
- 107 : 16 *galopin* — futár, segédtiszt
- 22—108 : 16 A fővárosi rendőrséggel kapcsolatos felszólalások. — MK e részben élt a karcolatírói szabadsággal: több mozzanatot összevont, más részletet elhagyott. Pázmándy Dénes függetlenségi párti képviselő ugyanis két ízben szólt a közbiztonság kérdéséhez. Először a csendőrség létszámának növelését kérte (i. h. 67.), erre válaszolt röviden Tisza (uo. 67—68), majd második alkalommal a fővárosi rendőrség elégtelen tevékenységéről szólt (uo. 68—69). Utána szólalt fel Busbach Péter (uo. 69—70.).
- 34 *Busbach lándzsát tör a rendőrségért.* — MK a képviselő következő mondatára alapozta megállapítását: »Uraim, hogyha a fővárosi rendőrséget ilyen értelemben megtámadják, legyenek méltányosak és ne követeljének tőle többet, mint egyáltalában egy fővárosban lehet.« (I. h. 70. l.)
- 37—39 *különösen azokon a hölgyeken botránkozik meg, akik . . . a csüligő gázvilág fényében megjelennek . . .* — MK eszközeire jellemző, az utcalányok problémáját írói képbe öltötte, elszakadt Busbach prózai szövegétől, ő ugyanis a következőket mondotta: »... vannak bizonyos jelenségek, az utcákon este látható tömörülése bizonyos nőknek, akiknek otléte csakugyan szegényére válik a fővárosnak. « (I. h. 70.)

Lap Sor

- 107 : 38 *Phaetón a maga szekerekével elhajt az égen* — a görög mitológiában a nap istenének, Héliosznak a fia, aki addig könyörgött apjának, amíg rábízta a napkocsi vezetését. — MK-nál a kép a napszálltát jelzi.
- 108 : 11 *spelunka* — lebuji, kártyabarlang
- 9—11 a mulatóban ülő »fiatal urakról« — A KNApló szerint Busbach a következőket mondotta: »Ami a t. képviselő úr [Pázmándy] azon megjegyzését illeti, hogy a kávéházakban a légyottak történnék, én óhajtanám, hogy méltóztassék azt a fáradságot venni magának és megtekinteni, hogy minő elemek azok, akik ott tivornyáznak. Én azt gondolom, hogy nem egészen ismeretlen egyénekkal fog találkozni.« (I. h. 70.) Busbach utalása egyértelműen a fiatal képviselőkre vonatkozott. Ezt oldotta fel MK a következő sorokban, és ebből ered a karcolat befejező csattanója is.
- 25 »*Kék macska*« — híres éjszakai mulató volt a Király utcában (a mai Majakovszkij utcában).

## A FOLYOSÓRÓL

M. *Pesti Hírlap. 1884. január 22., 6. évf. 22 sz. (9. l.)* Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

MK a képviselőház jan. 18. és jan. 19. üléséről nem írt beszámolót. E két ülésen folytatták a közlekedési tárca költségvetésének vitáját, majd kérvényeket tárgyaltak. (KNApló, 1881—1884. XIV. 80—119.)

A jan. 21-i ülésen a földművelési, ipar és kereskedelmi minisztérium költségvetését vitatták. *Szalay Imre* a mezőgazdaság és ipar sokszor ellentétes érdekeiről beszélt, *Ugron Ákos* az erdélyi mezőgazdaság sajátos problémáira hívta fel a figyelmet. *Simonyi Iván* a mezőgazdasági termelés fejlődésének és fejlesztésének kérdését boncolta. *Lázár Ádám* a mezőgazdasági szakértők tapasztalatainak felhasználását tartotta fontosnak. A tárca rész-költségvetéséhez még többen hozzászóltak, kisebb-nagyobb jelentőségű kérdésekben nyilatkoztak. (KNApló, 1881—1884. XIV. 120—141.)

A képviselőház napirendjét a költségvetési vita töltötte ki. MK erről az egyhangú és érdektelen témáról nem is tájékoztatja olvasóit. Az ülés atmoszféráját a téli idő szürke egyhangúságával érzékelteti. Külön szenzációként említi meg Bittó István előző napi ebédjét és az ehhez fűzött politikai kombinációkat. Egy jellegzetes folyosói tréfa

kapcsán analógiaként egy történelmi anekdotát idéz fel. Az ülés egyetlen »eseményét«, Simonyi István szónoki fogását pedig poentírozottan emeli ki.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

108 : 6—7 *a horvát miniszter például neki köszön előbb.* MK csípős megjegyzése Bedekovich Kálmánra vonatkozik.

109 : 21 *Egyszerű a dolog. Simonyi elszólta magát.* — A közismert antiszemita beállítottságú képviselő valószínűleg szónoki fogásként mondotta a következőket: »Azt is megígérem hogy rövid felszólalásomban a „zsidó” szó nem fog előfordulni (*nagy derűtség. Felkiáltások: Ez már haladás*). Meglehető, kevesebb figyelemmel fogja a t. Ház fogadni amúgy is hiányos előadásomat, de meglehető, viszont ha megtudják, hogy a beszédem a zsidóknak azért mégsem fog tetszeni, (*Felkiáltások: Mégis előhozza!*) azért nagyobb figyelemmel fogják előadásomat kísérni, utolszor vévén ezen felszólalásomban a „zsidó” szót ajkamra (*Derűtség. Felkiáltások: Harmadszor!*) . . .« (I. h. 124.) — Mint a Simonyi Iván által elmondottakból is kitűnik, MK e fordulatokra alapította karcolatának 109 : 7—29 sorokban leírt részét.

29 *in floribus* — virágjában

30—39 *Bittó István ebédje.* — A MK által leírt ebéd és az arra meghívottak névsora arra mutat, hogy egy nagyobb hatvanhetes tömörülési kísérlet előkészítését szolgálta. Ezért hívja fel MK olvasói figyelmét a kormánypárt izgatott reagálására.

110 : 11—12 *mint a barát a régi esőt jósló kápolnában* — MKnak ez az utalása a korban elterjedt játékos barométerre vonatkozik. Működési elvét MK a *Mit mond a barát?* c. novellájában meg is örököltette (Krk 33. köt. 129 : 31—34).

16 *Urunk Bécsbe megy* — MK Tisza közeli bécsi utazására célzott.

110 : 22—29 *Hardegg grófról szóló anekdota* — a MK által közvetített történet nem köthető az 1594-ben Győr várát feladó császári generális személyéhez, mert a neki megbocsátó József császár közel száz évvel később élt. Így az anekdota történelmi személyekhez és korhoz nem fűzhető.

23 *diszgrácia* — kegyvesztettség

36 *intimus* — bizalmas barát

### A T. HÁZBÓL

M. *Pesti Hírlap. 1884. január 29., 6. évf. 29. sz. (9. l.)* Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

MK a képviselőház jan. 22., 23., 24., 25., 26. ülés-napokról nem írt beszámolót. Az első négy ülésen tovább tárgyalták az 1884-es költségvetést, a jan. 26-i parlamenti tárgyaláskor kérvények sorsa felett döntöttek és interpellációk hangzottak el. (KNapló, 1881—1884. XIV. 141—250.)

A jan. 28-i ülésen a honvédelmi minisztérium költségvetését vitatták. *Ivánka Imre* rövid felszólalásában felhívta a kormány figyelmét arra, hogy az 1868-ban megalkotott, a népfelkelésről szóló törvénycikk revízióját nem lehet tovább elodázní. *Lükő Géza* az »ujjoncok«-ra vonatkozó rendszabályok felülvizsgálását sürgette. *Czirer Ákos* a hadsereg fegyvereinek korszerűsítéséről szözlött, és elítélte a honvédségnél még mindig alkalmazott testi fenytéseket. *B. Fejérváry Géza* államtitkár hosszabb felszólalásban válaszolt a képviselők által említett észrevételekre, fejtegetéseiben arra törekedett, hogy körültekintően magyarázza a fennálló helyzetet. Az egyes költségvetési tételek tárgyalásakor *Thaly Kálmán* a magyar vezényleti nyelv egységes bevezetésének előnyeiről, a lovassági hadosztályok számának szaporításáról tett észrevételeket, kifogásokat, hogy a honvéd-hadosztályok nincsenek kellően ellátva műszaki egységekkel. *Tisza László* felhívta a kormány figyelmét, hogy nagyobb összeget fordítson a honvédségelőző élet támogatására. *B. Orczy Béla*, megbízott honvédelmi miniszter jövőbeli feladatának tekintette a támogatás összegének felemelését. A továbbiakban a képviselőház a pénzügyminisztérium költségvetését tárgyalta. *Darányi Ignác* az állami hivatalnokok illetményének felemelését javasolta, és sürgette a nyugdíjszabályzat revízióját. *Kovács Albert* a deficit összegével foglalkozott, rosszallását fejezte ki a minisztérium deficitet eltüntetö manőverével kapcsolatban. *Orbán Balázs* a gazdálkodás módszereiről kimutatta, hogy a költségvetés nagyobb része nem hazai kötelezettségek teljesítését szolgálja. A továbbiakban arról szólt, hogy meggyöződése szerint csak a nemzeti politika képes a költségvetés deficitjét eltüntetni. (KNapló, 1881—1884. XIV. 251—274.)

MK a karcolat bevezetőjében tréfás fordulattal indokolja, hogy a képviselőház utóbbi öt üléséről miért számolt be a szokásos módon. Az okot az unalmas költségvetési vitában jelöli meg (111 1—7). Nyomaték kedvéért és némi írói túlzással, bár kritikai élel megállapítja: »A világ legunalmasabb parlamentje« a magyar parlament. (111 : 7—8) És mintha ezt a tételt kívánná igazolni, a jelen karcolatban sem szól az ülésen elhangzottakról, csupán az érdekességeket említi meg: báró Fejérváry Géza felszólalását, a »szűzbeszéd«-et tartó szónok magatartását, előadói módját (111 17 — 112 18). A továbbiakban a két ellenzéki képviselő, Kovács Albert és Orbán Balázs felszólalását érinti, és jellegzetes ellenzékiek érv-özönüket a pohárból elfogyó vízzel érzékelteti (112 : 20—26). A karcolat nagyobb részét anekdotával tölti meg: a korosabb honatyák figyelmét lekötö, hiányos öltözetű színésznyt ábrázoló kép körözését írja le, nem mulasztva el az alkalmat, hogy a puritán erkölcsű Irányi Dánielt kifigurázza

(112 : 27—35), rögzíti egy készülődő párbaj híret (112 : 36—113 : 11), végül Jókai Mór Debrecenből hozott történetét közli, amelyet a nagy regényíró szerzőnk számára tartogatott (113 : 18—114 : 10). MK a karcolatot a parlamenti ülés egyhangúságáról szóló elmélkedéssel rekeszti be (114 : 11—19).

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 111 4—5 *nekem kellene kérdenem őtőlük Hiccsel* — MKnak ez az utalása ma már feloldhatatlan, nem tudjuk ki az a Hics, akire hivatkozik. Lehet, hogy a név sajtóhiba vagy elírás folytán kerül a szövegbe.
- 14 *»moriamur pro rege nostro»* — az 1741. évi pozsonyi országgyűlés e híres felkiáltását (»Haljunk meg királyunkért!«), amellyel szeptember 11-én Mária Teréziának felajánlották a védelmet, a történelemtudomány csak részben ismeri el hitelesnek. (Ld. Tóth Béla: Szájruj szájra. Bp. é. n. 52—54 l.)
- 22 *Egy miniszter-jelölt ha beszél!* — MK e bennfentes utalásával a politikai körökben elterjedt híresztelésnek adott hangot. Ráday Gedeon 1883. decemberi halálával megüresedett hadügyminiszteri széket valóban Fejérváry Géza báró foglalta el 1884 őszén, a képviselői választások után.
- 112 : 14 *konstrukció* — tervezet, elgondolás, elképzelés; itt: a szónoki beszéd szerkezete.
- 15—16 *mondott némi vigasztalót is, ami még meghalt főnökének érdeme.* — Fejérváry báró felszólalásában több ízben hivatkozott az elhunyt Ráday Gedeon által megkezdett intézkedésre és rendelkezésre. Az ilyen utalásokra vonatkozik MK megjegyzése.
- 17 *Derék két legények voltak!* — A MK által idézett megjegyzés a korábbi honvédelmi miniszterre, Orczy Bélára és az egy évig minisztereskedő utódjára, az 1883 decemberében elhunyt Ráday Gedeonra vonatkozik. — A megállapítás grammatikai konstrukciója pedig Fejérváry germanizmusát csúfolja.
- 20—24 Kovács Albert felszólalása — A MK által idézett megállapítás nem található a KNapló szövegében. A szónoknak tulajdonított megjegyzés a mikszáthi szatíra eszköze, mivel Kovács Albert egész beszédében a neki tulajdonított állítás ellenkezőjét fejtegette.
- 30 *Rip van Winkle* — A Rip van Winkle Planquette zenéjére írt regényes operett. 1883. dec. 28-án mutatta be a Népszínház.
- 113 6—7 *Olay Lajos verekszik. Csak? Kivel? Jankovics főispánnal.* — Olay Lajos és Jankovics Aurél bajai főispán jan. 29-én párbajt vívott. Az okot a főispánnak egy nyilatkozata szolgáltatta. A kardpárbaj alkalmával mintkét fél megsérült.

- 113 9—10 *Főispánt főispánért. Engem meglőtt az egyik* — MK utalása Pázmándy Dénesnek Radó Kálmán főispánnal 1883 februárjában vívott párbajára vonatkozik, amely során Pázmándy lábsérülést szenvedett, ezért írja MK, hogy »odasántikált« Olayhoz.
- 15 *Jókain még a debreceni út fáradtsága látszik.* — Jókai néhány napot Debrecenben töltött. Benyomásairól a Nemzet 1884. jan. 21-i számában »József császár Debrecenben« címmel tárcát írt.
- 21 *ispotály eklézsia* — Debrecen déli részén, a vasútállomás mellett volt az ispotály templom és a református szegények háza.
- 22 *ahol Könyves Tóth Kálmán a pap.* — Könyves Tóth 1883-ban lett debreceni lelkész.
- 26 *Rókus parókia* — ld. a 113 : 21 sorhoz fűzött jegyzetünket.
- 27 *szinekúra* — ellenszolgáltatás nélküli jövedelem
- 29—30 *Mert nemcsak törvényeket hoz, de ebédet is fizesz nekik* — MK itt szójátékot úz a debreceni lelkész, Könyves Tóth Kálmán nevével, kiemelt mondatával Könyves Kálmán királyra utal.
- „ 39 *presbíter* — protestáns egyházközségi tanács világi tagja  
114 : 3 *státus* — itt: állam, birodalom.

## A T. HÁZBÓL

**M.** *Pesti Hírlap. 1884. február 1., 6. évf. 32. sz. (9. l.) Névjelzés nélkül.*

Kötetben itt először.

MK a képviselőház jan. 29-i üléséről nem írt beszámolót. E napon fejezték be az 1884-es költségvetés részletes tárgyalását. (KNapló 1881—1884. XIV. 274—297.)

A képviselőház jan. 31-i ülésén az előző ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után a főrendiház 1884. jan. 12-i ülésén hozott — a keresztények és zsidók közötti házasságról szóló törvényjavaslat elvetésével kapcsolatos — üzenetét olvasták fel. Elsőnek *Tisza Kálmán* szólalt fel, röviden szólott a főrendiház két ízben tanúsított elutasító magatartásáról, álláspontját a következőkben összegezte: »mivel sikerre ezúttal sincs kilátás, elállunk a további üzenetváltástól, elvárván, hogy adandó alkalommal az ily függőben maradt kérdések megoldassanak«. *Irányi Dániel* elítélte a főrendiház eljárását. Az elutasítás okait elemezve a kormányt bírálta, mert túl későn tárgyalta a törvényjavaslatot, és nem szállt síkra a polgári házasság teljes bevezetése mellett. A főrendiház összetételét elemezve, arra a megállapításra jutott, hogy csak a főrendiház reformja után lehet a törvényjavaslatot újból beterjeszteni, de akkor a teljes és mindenre kiterjedő polgári házasságot kell majd



tartalmaznia a törvényjavaslatnak. *Nagy István* felszólalásában azt fejtegette, hogy a későbbi időben sem kell a polgári házasságot erőltetni. *Hérúts Antal* újból megismételte az 1883. decemberi képviselőházi vitában kifejtett negatív álláspontját. *Istóczy Győző* a kormány-nak azzal az indítványával, hogy nem terjeszti újból a főrendiház elé a javaslatot, az antiszemita frakciók egyik programpontjának gyors megvalósulását látta. Felszólalása további részében a zsidó-kérdésben kialakított magatartása miatt támadta a függetlenségi pártot, és azt a reményét fejezte ki, hogy a közelgő választások alkalmával az antiszemita frakció meg fog erősödni, majd parlamenti erejének megnövekedésével meg fogja akadályozni a törvényjavaslat bármely formában való napirendre tűzését. *Hoffman Pál* történelmileg és társadalmilag indokoltnak tartotta a kormány lépését, amellyel a vegyes házasságot a törvényjavaslatlal el akarta ismertetni. Javasolta, hogy a kormány foglalkozzék a kötelező polgári házasság bevezetésével. *Herman Ottó* a főrendiház második visszautasításában a Tiszakormány álliberális politikájának bukását látta, a törvényjavaslatot időszerűtlennek tartotta, és azt fejtegette, hogy a zsidóságnak kell előbb feladnia eddigi elveit, csak azután lehet a vegyes házassággal foglalkozni. *Pulszky Ágost* visszautasította Herman érvelését, de ugyanakkor kifogásolta, hogy a kormány nem volt következetes a polgári házasság kérdésében. *Szilágyi Dezső* felszólalásában részletesen elemezte a kormány magatartását, és kimutatta, hogy a vegyes házasságról szóló törvényjavaslat vitájában mást mondott Tisza a képviselőházban, mást a főrendiházban. A javaslat visszavonása egyértelműen a kormány meghátrálását jelenti. *Tisza Kálmán* visszautasította Szilágyi érveit. (KNapló, 1881—1884. XIV. 298—321.)

A karcolat bevezetőjében (114 : 1—115 : 20) MK a képviselők hajszinéről és öltözködéséről medítál. Ezt az írói fogást már egy évvel korábbi rajzában is alkalmazta (Krk 65. köt. 162—163 l.). Jelen írásában ezt megtoldja a karzaton levő hölgyek öltözkének leírásával (115 : 25—35), és ezzel már meg is teremti a vegyes házasság elutasításáról szóló főrendiházi üzenet tárgyalásának légkörét. Ehhez még hozzáfűzi a függetlenségi párt proklamációjával kapcsolatban Mocsáry Lajos feltételezett véleményét is (116 : 8—11). A nagy érdeklődést kiváltó ülésről MK részletesen ír. Dramatizáltan adja elő Tisza Kálmán felszólalását (116 : 20—117 : 3), majd Irányi szónoklatát jellemzi. Nagy István felszólalásával kapcsolatban egy ügyes dialógussal érzékelteti, hogy nem ismerték személyesen a képviselőt, beszédének iránnyát pedig egy találó mondattal ábrázolja (117 : 21—22). Istóczy Győzöt részben a külsőségek számbavételével, részben fejtegetése módszerével jellemzi (117 : 23—37), és ehhez fűzi a Csernátony Lajosnak tulajdonított római eredetű történetet is (118 : 4—27). Az anekdotával egyaránt jellemzi Istóczy szónoki fogását és a függetlenségi párt magatartását. MK Herman felszólalásáról írva, jelzi annak zsidó-

ellenes élet, érzékelteti a függetlenségi e kérdésben tanúsított kétarcúságát. Végül Szilágyi Dezső beszédét érinti, jelezve az érvelés hosszadalmasságát (119 : 1–4.).

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 114 : 5–6 *Ezúttal például a Ház »barna«. 1867-ben »fehér Ház» volt.*  
— Ehhez hasonlóan jellemezte a képviselőházat MK az 1883. febr. 22-én megjelent *A t. Házból* c. karcolatában (Krk 65. köt. 162 : 8–10) is.
- 6 *Jövõre úgy lehet, »zöld Ház» lesz.* — MK célzása az 1884 nyarán esedékes képviselõválasztásra vonatkozott.
- 114 : 10–115 : 20 A kormánypárti és ellenzéki képviselõk ruházatának összehasonlítása. — Az egy évvel korábban megjelentett *A t. Házból* (1883. febr. 22., Krk 65. köt. 162 : 11–163 : 11) c. karcolatában MK hasonló módon állítja szembe a két tábort. Több esetben szó szerinti az egyezés, pl.: 114 : 10–115 : 2 megfelel 65. 162 : 11–13; 115 : 3–7 megfelel 65. 162 : 17–20; 115 : 14–18 megfelel 65. 162 : 35–163 : 3. Így az is feltételezhetõ, hogy MK saját korábbi írásából emelte át a fejtegetés legnagyobb részét.
- 115 : 20 *amalgamizáló* — egybeolvasztó
- „ 27 *haute-crème* — itt: elõkelõség
- „ 29 *mantilla* — könnyû nõi köpeny
- 116 : 4 *stimmelés* — hangolás; itt: az ülés bevezetõ része
- 6–7 *A függetlenségi párt proklamációja képezi az általános eszmecsérét.* — A PH 1884. jan. 31-i számában »A függetlenségi párt értekezlete« címen kivonatosen közlik a pártnak az aktuális politikai kérdésekben, így az antiszemita agitációval kapcsolatban kialakított álláspontját.
- 24–26 Két közbekiáltás. — A KNapló nem õrizte meg a MK által jelzett két közbeszólást (i. h. 299. l.).
- 27–28 Tisza Kálmán indítványának szövege. — MK megközelítõen pontosan idézi. A KNapló tanúsága szerint Tisza a következõket mondotta: a képviselõház »elvárja a kormánytól, hogy az erre alkalmasnak mutatkozó idõben egy, ezen célnak megfelelõ törvényjavaslatot terjesszen be. (Élénk helyeslés jobbfelõl.)« (I. h. 299. l.).
- 29–35 Ugron Ákos közbeszólása és Tisza reagálása. — MK megközelítõen pontosan idézi fel a helyzetet. A 116 : 27–28 sorhoz fûzött jegyzetben idézett KNaplóbeli mondat folytatása a következõ: »Ugron Ákos: Választás után! *Tisza Kálmán* [beszédét folytatva]: Azt mondja egyik képviselõ úr: „Választás után!”, és azt gondolom, hogy ezzel valami megrovót akart javaslatom irányában mondani. A képviselõ úr nagyon téved. Máskor is, ha az országgyûlés végén a törvényhozás két Háza nem tudott megegyezni, az mondatott, hogy eljõ az ideje ezen kérdéssel újra foglalkozni.

- Mikor? Akkor, midőn a nemzet választói által önmaga nyilatkozott abban a kérdésben, amely a két Ház közt különbséget támasztott. (*Élénk helyeslés jobb felől.*) Hogy ebben mi volna helytelen vagy megrovandó, azt nem tudom. (*Úgy van! jobb felől.*)\* (I. h. 299. l.)
- 117 8—9 *Nem tetszett nekik a kemény hang, melyet a főrendekkel szemben használt.* — A KNapló tanúsága szerint Irányi felszólalását több közbekiáltás kísérte (i. h. 299—300.).
- 28 *tréma* — lámpaláz
- 34—36 [Istóczy] *A függetlenségi párt mai proklamációját töri össze, azt mondván, hogy a függetlenségek kortesbőrbe bújít filozofiták, s óva óvja tőlük a választókat.* — A KNapló tanúsága szerint Istóczy a következőket mondotta: »... a nép rokonszenvére támaszkodó ellenzéknek, különösen pedig a szélső ellenzéknek a lefolyt három év alatt követett zsidóbarát magatartása semmivel sem igazolható és semmivel sem menthető (*derültség a jobboldalon. Mozgás a szélsőbalon*), sőt ellenkezőleg a leghatározottabban kárhoytatandó... Én nem akarok a t. ellenzéknek ezen a magyar nemzet életérdekeit, legveszedelmesebb ellenségével: a zsidósággal szemben menthetlen módon feláldozni kész magatartása fölött bővebb kritikába ereszkedni. A legilletékesebb kritikuskok: a választók ugyanis nemsokára hivatva lesznek ítéletet mondani képviselőik három éven át folytatott sáfárkodása fölött...» (i. h. 304.).
- 118 19 *tóga* — a polgárok felső ruházata (lepel) az ókori Rómában
- 8—27 Csernátory Lajosnak tulajdonított római történet. — MK által előadott anekdotát Arany János is megírta a »Vojtina ars poétikájá«-ban, a 94—104 sorokban (Arany János Összes Művei. I. köt. 304. l., Voinovich Géza e vershez fűzött jegyzet-apparátusában nem foglalkozik az anekdota eredetével). Lehetséges, hogy a történet felidézésekor MKnak Arany sorai juthattak eszébe, de az is elképzelhető, hogy frónk a költő által felhasznált forráshoz tért vissza.
- 31 *slágvort* — itt: jelszó

## A MAI ÜLÉSBŐL

- M. *Pesti Hírlap. 1884. február 2., 6. évf. 33. sz. (9. l.) Névjelzés nélkül.*

Kötetben itt először.

A képviselőház febr. 1-i ülésén tovább folytatódott a vita a főrendiháznak a *„vegyes házasságot visszautasító* üzenete felett. Elsőnek *Istóczy Győző* szólalt fel személyes megtámadtatás címén, és visszautasította Herman Ottó egyik megjegyzését. *Kőrösi Sándor* a liberaliz-

mus nevében ítélte el a főrendiház döntését, és védte a kormányt az ellenzék támadásaival szemben. *Simonyi Iván* az antiszemita frakció nevében szólalt fel, méltatta a főrendiház álláspontját, valamint reményét fejezte ki, hogy az emancipációs törvényt is vissza fogják vonni. *Hegedüs Sándor* elítélte a vita személyeskedő hangját, majd részletesebben foglalkozott Herman Ottó előző ülésen elhangzott felszólalásával, kritizálta szemléletét és okfejtését. Ugyanakkor bírálta azokat a képviselőket is, akik a polgári házasság gyors napirendre tűzését követelték. *Ugron Ákos* vitába szállt Hegedüs érveivel, és ellenezte még a vegyes házasság kérdésének felvetését is. *Tisza Kálmán* felszólalásában részletesen kitért azokra az érvekre, amelyekkel a kormányt bírálták a törvényjavaslattal kapcsolatos tevékenységéért, ill. állásfoglalásáért. Kifejtette véleményét a főrendiház reformjával kapcsolatban is. *Szilágyi Dezső* és *Pulszky Agost* személyes megtámadtatása címén reagált a miniszterelnök beszédére. *Tisza Kálmán* röviden válaszolt. (KNapló, 1881—1884. XIV. 322—340.)

\*

MK karcolata bevezető részében összegezi véleményét a parlamentari vitáról (119 : 1—13), és egy képpel élve álláspontját is leszögezi (119 : 14—17). A karcolatban figyelemmel kíséri az ülésteremben elhangzottakat, így Istóczy mentegetéséhez egy Komjáthy Bélától származó anekdotát fűz, ezzel érzékeltetve önmaga álláspontját. Elismeréssel szól Hegedüs Sándor beszédéről, míg Ugron Ákos szónoklatát szójátékkal jellemzi (120 : 38—121 : 3). *Tisza Kálmán* felszólalásával tartalmilag nem foglalkozik, de az elhangzott beszéd érvelési módját elemezve, elismeréssel szól a mondanivaló lényegéről.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 119 : 15—16 *a régi spártai csecsemőknek, kiket a sziklára tettek ki, ha nem voltak elég erősek.* — A görög történelmi források szerint az ókori spártaiak a Taigetosz (ma Pentadaktilon) szakadékaiba vetették a nem életképesen világrajött gyermekeket.
- 120 12—13 *ahogy leborotváltatok tegnapelőtt a szemöldökötöket.* — Az utalás a függetlenségi párt két nappal korábban megjelent proklamációjára vonatkozik. (Ld. a korábbi *A t. Házból* c. karcolat 116 : 6—7 sorához fűzött jegyzetünket.)
- 16—17 *nem az ő lapjában volt, hanem a kecskeméti újságban.* — Istóczy felszólalásában a Herman Ottó támadó cikk forrásaként a Kecskeméti Testvériség c. lapot jelölte meg. (KNapló, i. h. 323.)
- 31 *simpliciter* — beleértve, magától értetődően, értelemszerűen
- 31 Kőrösi Sándor közbeszólása. — Kőrösi közbevetését Szilágyi Sándor beszédének ahhoz a részéhez fűzte, amelyben Szilágyi az ő álláspontjáról szolt. (KNapló, i. h. 339.)

Lap Sor

120 : 35—36 az »egy hang«-ok csinálják hozzá. — MK utalása arra vonatkozik, hogy a képviselőházi gyorsírók, ha nem tudják a közbeszóló személyét megállapítani, akkor a közbeszólás szövegét »egy hang« megjelöléssel közlik.

## KAPHATÓ KÖVETEK

- M<sup>7</sup> I. *Pesti Hírlap*. 1884. február 4., 6. évf. 34. sz. (1—2. l.) A »Pesti Hírlap« tárcája rovatban. (*Folyosói történet*) alcímmel. Névjelzés: S—n.  
II. *Jk 44. köt.* = *Hi 12. köt. Anekdóták I.* Bp. 1917. 148—151. l.

A parlament febr. 2-án és 3-án nem ülésezett, így MK napilapjában egy jellegzetes képviselőházi történettel és egy igazi Beöthy Aldzsi históriával lepi meg olvasóit. A karcolatot azért illesztették a parlamenti írások sorába, mert bár nem a képviselőház üléstermében elhangzottakról tudósít, a parlament atmoszféráját, a tétlen, mindenre kapható képviselői habitust mégis tolla hegyére veszi.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 121 1 *circumspectus modor* — körültekintő óvatos modor; nálunk különösen az erdélyi százokra alkalmazták ezt a kifejezést  
122 17 *szekundáns* — párbajsegéd  
„ 31 *zsirál* — váltókezességet vállal  
123 15 *presbíter* — protestáns egyházközségi tanács világi tagja  
36 *deputátus* — képviselő, küldött, követ  
37 *szalonrokk* — szalonkabát.

## A HARMADIK NAP

- M. *Pesti Hírlap*. 1884. február 5., 6. évf. 35. sz. (9. l.) (*Országházi karcolat*) alcímmel. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A képviselőház febr. 4-i ülésén tovább folytatódott a vita a főrendiháznak a vegyesházassági törvényjavaslatot elutasító üzenete felett. *Mezei Ernő* kifejtette, hogy a kormány nem választotta meg kellő körültekintéssel azt az időpontot, amikor a törvényjavaslatot vitára bocsátotta. A továbbiakban részletes vitába szállt Herman Ottó korábban elhangzott beszédének néhány megállapításával. *Dárday Sándor* azt fejtegette, hogy egyetért a miniszterelnök határozati javaslatával, de hozzátette, a polgári házasságot úgy kell megvaló-

sítani, hogy ne fokozza a felekezeti ellentétet. *Mocsáry Lajos* taktikai lépésnek tekintette Tisza Kálmánnak azt a javaslatát, hogy megfelelő időben tűzzék ismét napirendre a vegyes házasság kérdését. Ezért elutasította a javaslat e részét. Felszólalásában kitért Istóczyinak a függetlenségi pártot ért támadására, majd visszautasította Tiszának a függetlenségi párttól — a zsidó-kérdés kapcsán — tett kijelentését is. *Jókai Mór* elítélte Herman Ottónak a zsidókkal kapcsolatos fejtegetését. Sajnálataát fejezte ki, hogy az ellenzék a vitából azt a következtetést vonta le, hogy a kormány ebben a fordulóban vesztes a főrendiházzal szemben. Ez nem jelenti azt, hogy a törvényjavaslat nem volt cél- és időszerű. *Helyfi Ignác* kifejtette, hogy a kormány a főrendiházi szóló törvényjavaslat megalkotását. A továbbiakban arról szólt, hogy egyesek sürgetik a zsidóság asszimilációját, de ugyanakkor mindent elkövetnek annak érdekében, hogy kiemeljék a zsidók különállását. Ez a kettősség nem segíti elő az asszimilációt. *Krisztinkovich Ede* fontosnak tartotta a polgári házasságra vonatkozó törvényjavaslat megalkotását. *Gruber János* visszautasította azokat a megnyilatkozásokat, amelyek a vita folyamán a katolikus egyházat érintették. A polgári házasság kérdésének napirendre tűzését ellenezte. *Vadnay Andor* felszólalásában elítélte pártja, a függetlenségi párt manifesztumát, és csatlakozott az antiszemita frakció álláspontjához. (KNapló, 1881–1884. XIV. 341–362.)

MK karcolata bevezetőjében a folyosói beszélgetésekkel érzékelteti, hogy a vita nem hozott új érveket. Ez a célja Jókai-szónoklatról mondottakkal is. *Helyfi Ignác* felszólalásáról elismeréssel szól, míg a két új antiszemita szónok jelentkezését iróniával kommentálja. *Vadnay Andor* beszédénél érdekesebbnek tartja egy, a szónok első megnyilatkozásához kapcsolódó történet felidézését.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

124 10 kvóta — rész, hányad

14–16 *Andrássy Gyula* megjegyzése — A párbeszéd fordulataival MK *Andrássy Gyula* grófnak a dualista rendszer megszervezésében és megvédésében kifejtett tevékenységét bírálja.

125 7 *a folyosón senki sem beszélt egyébről, mint hogy kicsoda »Timoleon«.* — *Timoleon* álnév mögött *Beksis Gusztáv* rejtőzött, »Legújabb politikai divat« c. röpirata a karcolat megjelenését megelőző napon látott napvilágot.

11–20 *Timoleon* nevéhez fűzött találgatások. — MK szerkesztőségbeli kollégája volt *Beksis Gusztávnak*, így a találgatásakor említett nevekkel részben a talányt kívánta fókuszni, részben szerkesztőségi tréfának is tekinthette a három név megemlítését.

Lap Sor

- 125 27—30 Jókainak Jeruzsálemről tett megjegyzése. — A KNapló szerint Jókai a következőket mondotta: »Hát a Szentföld, melyet másfél millió keresztény vére öntözött, csak nekünk szent, csak nekünk szabad-e siratnunk, és a zsidóknak, akiknek hazájuk volt, nem szabad-e arra visszaemlékezniök? Én éppen úgy nem találok semmi megbotránkoztatót abban, ha a zsidók Jeruzsálemre emlékeznek vissza, mint ahogy a római katolikusok Rómát tartják egyházuk fejének.« (I. h. 352.). — A MK által jelzett antiszemita közbeszólást a KNapló nem őrizte meg.
- 34—36 Jókai megjegyzése Apponyira és Szilágyira. — MK híven adta vissza Jókai Mór szónoki fordulatát, a KNapló e mondat után »Élénk derűtség és tetszés«-t jegyzett fel. (I. h. 353.)
- 126 3 *líferál* — szállít
- 5 *Olyan modorban beszélt, mint egy Rabagas* — Sardou hasonló című vígjátékának hőse, aki a köpenyegforgató politikai stréber típusává lett.
- 11—17 Péchy Tamás megjegyzése Vadnay egyik korábbi felszólalására. — A képviselőház 1884. jan. 25-i ülésén Vadnay Andor felszólalásában megtámadta Eötvös Károlyt azért, mert a tisztaeszlári per vizsgálati időszakában beadványt intézett a belügyminiszterhez a foglyok kínzása ügyében. Vadnay felszólalását a következőképp fejezte be: »De helyes volna-e, vagy szabad-e hallgatag fejszóválással néznünk, hogy legbecsülésre méltóbb testületünk, a magyar brói kar jó hírneve naponként megtiportassék: megtiportassék csak azért, mert Eötvös képviselő úr pénzért még arra is vállalkozott . . . (Mozgás jobb felől.) Elnök [Péchy Tamás]: Azt kell megjegyezni a képviselő úrnak, hogy itt a Házban nem szokás egyes képviselőket mindjárt ilyen intenciókkal illetni.« (KNapló, 1881—1884. XIV. 222.) — Itt jegyezzük meg, hogy MK nem írt beszámolót a jan. 25-i ülésről. Az itt felidézett epizódot valószínűleg hallomásból ismerhette, ti. Péchy hevenyészett fogalmazása már azonnal az élcelődés tárgyává válhatott.

## A VITA VÉGE

M. *Pesti Hírlap. 1884. február 7., 6. évf. 37. sz. (9. 1.) Névjelzés nélkül.*

Kötetben itt először.

MK a képviselőház febr. 5-i üléséről nem jelentetett meg beszámolót. Ez alkalommal is tovább folytatódott a vita a főrendiháznak a vegyesházassági törvényjavaslatot elutasító üzenete felett. Felszólat *Györy Elek*, majd utána *Eötvös Károly* beszélt. Vitába szállt azokkal

a képviselőkkel, akik felekezeti szempontból kiindulva kívánták a vegyes házasság kérdését napirendről levétneti, szólt a főrendiház konzervatív és vallási elfogultságot mutató magatartásáról. A függetlenségi párt belső problémáira fordítva a szót, elemezte azokat az okokat, amelyek miatt az antiszemitizmus támogatóinak tartották a pártot. Majd részletesen foglalkozott a kormányznak az antiszemitizmus kérdésében tanúsított magatartásával. Végezetül Istóczy propaganda-tevékenységéről nyilatkozott. Személyes megtámadtatás címén *Csernátony Lajos, Herman Ottó és Istóczy Győző* szólalt fel, majd az ellenjavaslatot betérjesztő *Szilágyi Dezső* kapott szót. (KNapló, 1881—1884. XIV. 363—384.)

A képviselőház febr. 6-i ülésén tovább folyt a vita a főrendiház üzenetéről. *Simonyi Iván* elutasította Herman Ottónak azt a korábban elhangzott javaslatát, hogy az antiszemita képviselők a képviselőház padsoraiban is különüljenek el a függetlenségi párttól. *Tisza Kálmán* hosszabb felszólalásában foglalkozott a vitában kifejtett nézetekkel. *Tisza* észrevételeire többen újból szót kértek, így *Eötvös Károly, Szilágyi Dezső*. E felszólalások elhangzása után vita alakult ki arról, hogy a kormány javaslatát egyszerre vagy részleteiben szavazzák meg. Harmincnyolc szavazatot kapott az a javaslat, amely az egyszerre való szavazást indítványozta, maga a kormány javaslata negyven szavazat-többséget nyert. Az ülés további részében *Tisza Kálmán* belügyminiszterként válaszolt Mezei Ernő egyik korábbi interpellációjára, majd *Bánffy Béla* gróf interpellációt intézett egyik Erdélyben építendő vasútvonal ügyében a közlekedésügyi miniszterhez. (KNapló, 1881—1884. XV. 1—15.)

A több napig tartó vita befejeződésekor már a kifáradás jelei mutatkoztak a képviselőkön. MK ezt a hangulatot ábrázolja karcolatában, ugyanakkor az ülés fontosabb mozzanatairól, *Simonyi Iván* felszólalásáról szarkasztikus stílusban, *Tisza* beszédéről elismeréssel, *Szilágyi Dezső* felszólalásáról pedig némi iróniával szól. A szavazás körülményei, a kétszeres szavazás számait tréfás fordulattal közli olvasóival.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 126 6—7 *amióta utoljára láttuk az utolsó név szerinti szavazásnál karácsony előtt.* — MK az 1883. dec. 6-án megjelent *A t. Házból* c. karcolatában hosszan foglalkozik a szavazás alkalmával a képviselőházban megjelent Podmaniczky Friggyessel (ld. Krk 67. 219 : 23—221 : 7).
- 127 7—8 *megsürgönyöztetett Kálnoknak, s az az összes európai udvaroknak tudtul adá* — MK csípős megjegyzése arra utal, hogy Kálnoky Gusztáv volt a Monarchia külügyminisztere 1881-től.
- 24 *defilírozat* — ünnepélyesen elvonultat; katonai műszó.



Lap Sor

- 127 30 *praktizál* — itt: becsempész  
37 35 *vótummal* — MK vagy pontatlan tájékozódás alapján írta e számot, vagy a nyomdai szedés hibája folytán került a megjelent szövegbe. A KNapló szerint az összevont szavazás 38 szótöbbséget kapott. (I. h. 12.)  
37 »*junktum szavazás*« — itt: összevont szavazás (két javaslat összevonása)  
128 4 *reskontó* — számsorsjáték.  
7—8 *elteszem »alkalmasabb időre«*. — MK ezzel a tárgyalat és elfogadott javaslat szövegét idézte fel ironikusan, mivel a javaslat szerint a vegyesházassági törvényt a képviselőház ekkor nem terjeszti újból a főrendiház elé, hanem majd alkalmasabb időben foglalkozik vele.

### A KÖLTSÉGVETÉSI VITA

M. *Pesti Hírlap. 1884. február 8., 6. évf. 38. sz. (9. l.)* Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A képviselőház febr. 7-i ülésén az 1884. évi állami költségvetés tárgyalását kezdték meg. *Hegedüs Sándor* előadói beszédében röviden indokolta, hogy mi tette szükségessé az egyenes adók emelését. *Mocsáry Lajos* elutasította a javaslatot, és a kormány tevékenységével kapcsolatos bizalmatlanságát fejezte ki. *Horánszky Nándor* hosszabb felszólalásban részletesen bírálta a kormány gazdasági politikáját. *Apponyi Albert* a kormány gazdasági politikáját támadta, ennek két politikai következményét elemezte részletesebben. Az egyik a Horvátországgal kapcsolatos politikai tekintélyvesztés, a másik az antiszemita erőtlen térhódítása. *Szapáry Gyula* pénzügyminiszter válaszolt a kormányt ért bírálatokra, visszautasította a szónokok okfejtését. *Tisza Kálmán* felszólalásában részletesen taglalta Apponyi politikai megjegyzéseit, különösen a Horvátországgal kapcsolatos észrevételeket bírálta, és tagadta Apponyi állításait. A szavazás alkalmával a többség általános tárgyalási alapnak elfogadta az 1884. évi állami költségvetést. Az 1. §. részletes vitájakor *Somssich Pál* felszólalásában kifejtette, hogy a deficit, ha valóban oly mértékben csökkent, mint azt a kormány állítja, akkor ez az adók növekedése árán következett be. Ez pedig nem tekinthető pozitív mérlegnek. *Szapáry Gyula* elutasította az előtte szóló érvelését. (KNapló, 1881—1884. XV 15—37.)

MK az 1884. évi állami költségvetés vitájának leglényegesebb mozzanatát, Apponyi Albertnek a kormányt ért politikai jellegű támadását állítja karcolatának előterébe. E cél érdekében szötte írása

bevezetőjébe a karzaton ülő hölgy történetét (128 : 5—13), s ennek csattanója egyben átmenet Apponyi beszédének központi témájához. MK csak röviden jelzi a beszéd irányát (128 : 14—20), részletesebben szól Apponyi szónoki módszeréről és a kiváltott hatásról. Mellőzve a vita érdemi taglalását, Tisza választát érinti, jellemzi eszközeit és kiemeli két fordulatót (129 : 21—32). A vita további részletezését azzal az írói fogással mellőzi, hogy szerinte Tisza Kálmán távozása után mindenki beszélgetni kezdett és oda se figyelt a következő szónokokra.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

128 : 14 *bonmot* — elmés mondás, adoma

18—20 *Apponyi gróf . . . azt mondotta, hogy Horvátország politikai súlya is nagyobb ma az övéénél [ti. Hungáriáénál] — A KNapló szerint Apponyi a Horvátország és Magyarország viszonyát taglaló fejtegetését a következőkkel fejezte be: » . . . ma a t. miniszterelnök úr, ha akarná is, Horvátországgal szemben talán azért nem követhet erélyes politikát, mert Horvátország politikai súlya ma nagyobb, mint Magyarországé. (Igaz! Igaz! bal felől. Nyugtalanság jobb felől.)« (I. h. 24.)*

23—26 *Horánszky volt az első szónok, aki egészen úgy beszélt, mintha Apponyi már előtte beszélt volna, pedig Apponyi utána beszélt. Mindenik beszéd eredetibb lett volna a másik nélkül. — MK ezt a megállapítást feltehetően annak hatására írta, hogy Apponyi beszéde elején a következő fordulattal volt kénytelen jelezni, hogy okfejtése hasonló Horánszkyéhoz: »Midőn a dolog természeténél fogva kénytelen vagyok körülbelül ugyanazon a nyomon indulni, amelyen az előttem szólott t. barátom haladva mondta el a kormány kilenc évi tevékenysége felett az én szerény meggyőződése szerint is igen igazságos és tárgyilagos bírálatát; (Úgy van! bal felől) iparkodni fogok, hogy ismétlődésektől lehetőleg tartózkodjam . . .« (I. h. 22.)*

129 3 *debatter* — ügyes vitázó

12—13 *becsületére válnék egy Canningnek is.* — MK utalása a híres angol politikusra vonatkozik.

15 *Te Pitt! Te Fox, te Sheridan!* — A három 18. század végi, 19. század eleji kiváló szónok hírében álló politikussal MK Apponyi szónoki sikerét kívánta érzékeltetni. Fox és Sheridan a politikai harcban Pitt ellenfelei voltak.

18 *riposztíroz* — csattanós választ ad

23 *lepogonyít* — ledorgál (tájszó)

26 *Köszönöm Apponyinak, hogy nem bízik bennem* — A KNapló tanúsága szerint Tisza Kálmán a következőképpen fejezte beszédét: » . . . a t. képviselő úr [Apponyi] hatalmas filippikáját a valóságnak meg nem felelő tényekre alapítva mon-

- dotta el (*Zajos ellentmondás a baloldalon. Úgy van! a jobb-oldalon*), megköszönve, hogy irántam bizalommal nem viseltetik, kérem a költségvetési törvényjavaslat elfogadását . . . » (i. h. 33.).
- 129 32—33 *De a zsandárokat . . . a zsandárokat mégiscsak én csináltam.* — MK a beszéd fordulataiból kiragadta a miniszterelnök érvelését. A teljes szövegösszefüggésben a következőképp hangzott: »A közbiztonság is süllyed, azt mondja a képviselő úr. Engedelmet kérek, ezt határozottan kénytelen vagyok tagadni. Mindenki pártkülönbség nélkül elismerte velem szemben, hogy ahol a csendőrség intézménye behozatott, az első évben már nagy mértékben érezhető volt üdvös hatása a közbiztonsági viszonyokban. (*Úgy van! a jobb-oldalon.*) Ezzel szemben engem vádolni, hogy amióta én állok e helyen, süllyed a közbiztonság az országban; midőn mindenkinek, aki elfogulatlanul akar ítélni, beismerése szerint határozottan javul mindenütt, ahol behozatott az én propozíciómra elfogadott csendőrség, melyért annyi megtámadtatásnak voltam kitéve: azt gondolom, igazságosan legalább nem lehet. (*Helyeslés a jobboldalon.*) . . . » (I. h. 33.)

## SZOLNOK SZOLNOKAI

- M. *Pesti Hírlap. 1884. február 16., 6. évf. 46. sz. (9. 1.) Névjelzés nélkül.*

Kötetben itt először.

MK a képviselőház febr. 8., 9., 11., 12. üléséről nem írt beszámolót. Ezek az üléseken az 1884. évi állami költségvetést és néhány kisebb jelentőségű ügyet tárgyaltak (KNapló, 1881—1884. XV. 38—69.).

A képviselőház febr. 15-i ülésén az igazságügyi bizottság előterjesztése alapján a járásbíróságok számának növeléséről és a törvényszékek számának csökkentésére vonatkozó előterjesztést vitatták. *Matuska Péter* előadói beszédében kifejtette, hogy az igazságügyminiszternek azt a szándékát, hogy a karcagi és jászberényi törvényszéket megszüntetve, Szolnokon hozzanak létre törvényszéket, nem tartja célszerűnek. A jászberényi törvényszék megtartása mellett a karcaginak Szolnokra való telepítését javasolja. *Éles Henrik* hosszabb történeti fejtegetéssel bizonyította, hogy milyen következményekkel járna, ha a jászberényi törvényszéket megszüntetnék. *Sárközy Aurél* a királyi táblák decentralizációja után következő feladatnak tekintette a törvényszékek esetleges áthelyezését. *Csiky Kálmán* a jelenlegi állapot fenntartását javasolta, de ha változtatni kell, akkor a Szolnokra helyezendő törvényszék mellett a karcagi és nem a jászberényi megtartását javasolta. *Turgonyi Lajos* a községek földrajzi elhelyezkedésével

indokolta, hogy miért szükségszerű a karcagi törvényszéknek Szolnokra való helyezése. (KNapló, 1881—1884. XV 69—80.)

\*

MK a jelen karcolatban a helyi érdekek összeütközésének komikumát érzékelteti. A felszólaló képviselők oly kimerítő fejtegetéssel érveltek a törvényszék áthelyezése ellen, illetőleg mellett, hogy az a szatirikus ábrázolás közvetlen forrásává vált. A beszámoló különben híven adja vissza az ülésen elhangzottakat.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 130 Cím: *Szolnok szolnokai* — értsd: Szolnok szónokai. MK szójátéka
- 2 *Matuska Péter felül a gőzkazán mellé.* — A helyi érdekek összeütközését érzékeltette MK a vasúti közlekedésből vett képpel. Matuska mint a jogi bizottság előadója megvetette a tárgyalás, ill. a vita alapját.
- 14 *medium* — közép, itt: a középszerűség jelentésben
- 24—26 Éles Henrik érvelése. — A KNapló szövegében a MK által említett fordulat nem található meg, de a hosszú szónoklat célja az volt, hogy a közelgő választásokra való tekintettel Éles tanúbizonyosságát adja annak, hogy törődik választói közvetlen érdekeivel.
- 131 6 *sifon* — fehéreneműs és ruhásszekrény
- 10—11 *Mert qui habet tempus, habet etiam kerület.* — MK itt ironikus formában adaptálta az ismert latin mondást: *qui habet tempus, habet vitam*, azaz aki időt nyer, életet nyer.

### SZOLNOK SZOLNOKAI

M. *Pesti Hírlap, 1884. február 17., 6. évf. 47. sz. (9. l.) (A második nap az országházban)* alcímmel. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A képviselőház febr. 16-i ülésén tovább vitatták az igazságügyi bizottság javaslatát. A vitában elsőnek *Greccsik Károly* szólalt fel, foglalkozott a járásbíróságok számának növelésével, majd nehezményezte, hogy kerülete, Versec még mindig nem kapta vissza törvényességét. *Dárday Sándor* kifogásolta, hogy a vita előterébe a helyi szempontok kerültek, és ehhez még a korteskedésre emlékeztető érvek is kapcsolódtak. *Kazy János* támogatta a járásbíróságok számának emelését. *Polónyi Géza* egyetértett a javaslattal, és maga is érveket hozott fel annak alátámasztására, hogy célszerű a törvényszéket Karcagról Szolnokra telepíteni. *Herman Ottó* a helyi érdekek megnyilvánulását látta a vitában, nem értett egyet a javaslattal, napirendről való levé-

telét kívánta. *Pauler Tivadar* válaszolt a felmerült kérdésekre, és maga részéről ellenezte az igazságügyi bizottságnak azt a javaslatát, hogy a jászberényi törvényszéket ne szüntessék meg. A karcagival együtt ennek megszüntetését is elengedhetetlennek tartotta. A szavazás alkalmával a képviselőház általánosságban elfogadta a törvényjavaslatot. Ezután a részletes tárgyalás következett. A 2. §. — amely a karcagi törvényszék Szolnokra való áthelyezéséről intézkedett — újabb vitát váltott ki. *Sárközy Aurél* megismételte az általános vita alkalmával kifejtett álláspontját, és azt kívánta, hogy e §-t hagyják ki. *Apponyi Albert* támogatta *Sárközy Aurél* javaslatát, abban az esetben pedig, ha e javaslatot nem fogadják el, akkor az igazságügyi bizottság javaslatát támogatja a miniszterrel szemben. Álláspontját részletesen megindokolta. A vita nem zárult le, de a képviselőház az ülés további részében kérvényeket tárgyalt. (KNapló, 1881—1884. XV. 81—105.)

MK a képviselőház üléséről írott beszámolójában hűen adja vissza az elhangzott vitát, jellemzi a Ház hangulatát, és kiemeli a nagyobb érdeklődést kiváltó fordulatokat.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 131 1 *Mióta Csernátony megírta a »Rovás«-ban* — Csernátony a szerkesztésében (1869—1877) megjelent *Ellenőr* c. napilapnak polemikus élű rovata volt a *Rovás*.
- 9—12 *Beniczky Ferenc*re vonatkozó utalás. — MK e fordulat-tal a vita lényegére kívánt utalni, arra, hogy megkapja-e Szolnok a törvényszéket. *Beniczky* ugyanis 1882-től *Jász-Nagykun-Szolnok vármegye* főispánja volt.
- 11 *pikét* — kártyajáték
- 132 8—10 *Trefort hadd menne Szegedre, Széchenyi Makóra, Szapáry Zágrábra, Kemény Gábor Turócszentmártonba.* — MK e megjegyzése ma már csak részben oldható fel. *Trefort* nevének Szegedhez való kötése a harmadik egyetem felállítására vonatkozott, amelyért Szeged és Pozsony versengett. *Szapáry* és *Zágráb* párosítása az 1883 őszi kirobbant horvát—magyar feszültségre utal, amelynek közvetlen kiváltója a *Szapáry Gyula* kezdeményezte címercsere volt. (Ld. részletesebben *Krk* 67. 276—279.)
- 11—13 *Nem találkoztál te, kedves Feri öcsém, valamikor János főherceggel?* — *János főherceg*nek, a hadsereg főparancsnokának a spiritizmus szédelgéseit leleplező könyve, »*Einblicke in den Spiritismus*« nagy sikert aratott. Valószínű, hogy MK célzása ezzel kapcsolatos.
- 22—25 [*Polónyit*] *Még arra is rávette a lelke, hogy bókot vágjon Paulernek.* — *Remélem* — *úgymond* —, a többség nem fogja

- elhagyni miniszterét.* — A MK által közölt fordulat nem található a KNaplóban. Ezzel valószínűleg az író a szatíra eszközeivel fokozta fel Polónyinak — aki Szolnok függetlenségi párti képviselője volt — helyi érdekeket szolgáló felszólalását. A KNapló szerint a képviselő a következőket mondotta: »Előre is kijelentem, hogy akkor, amidőn a törvényjavaslat nyújtatik be, amelyet az általam képviselt választókerület érdekében a Házban magam is számtalanszor sürgettem és illetékes helyen kérelmeztem: e törvényjavaslatot általánosságban és részleteiben nemcsak elfogadom, hanem ellenzéki álláspontom sem feszélyez abban, hogy választókerületem nevében az igazságügyminiszter úrnak ezen törvényjavaslat benyújtásáért köszönetet mondjak. (Helyeslés jobb felől, mozgás a szélsőbalon) . . .« (i. h. 88.).
- 132 : 28 — 32 Polónyi megjegyzése Sárközy előző napi beszédéről és Csanády közbeszólása. — MK e fordulatnál a lényegét ragadta meg, ti. Polónyi a következő körülírással fogalmazta meg véleményét Sárközy beszédéről: »Szalay Státus férfiai-ban olvastam, hogy a szónoklat művészetének legmagasabb tökélye az, ha valakinek adatott másokat indokok nélkül meggyőzni. Ha ez az elv áll, és ha megengedi, hogy ezen elv mértékét az ő [Sárközy] szónoklatára alkalmazzam, el kell ismernem, hogy beszéde elérte a tökély legmagasabb fokát és valóságos műretek volt (*derültség*), mert indokokat valóssággal nem hallottam amellelt, hogy általánosságban el kell vetni a javaslatot . . .« (KNapló, i. h. 91.) — A továbbiakban MK híven tolmácsolta a Polónyi által használt fordulatot és Csanády közbekiáltását.
- 31 *tituláz* — szólít valakit valaminek
- 33—36 Sárközy viszontválasza. — MK híven adta vissza a szónok által alkalmazott fordulatokat, de a KNapló nem őrizte meg az általa jelzett közbekiáltást. (I. h. 92.)
- 133 17 *Fölkelt tehát a jász is* — Apponyi Albert ebben a ciklusban Jászberény mérsékelt ellenzéki képviselője volt.
- „ 26 *deguttáns* — elkedvetlenítő, émelyítő, undorító
- 134 3 *sic fata tulere* — így hozta a sors
- 5—8 Csernátony felszólalása. — A KNapló tanúsága szerint a szónok támogatta a fiumei vitorlášahajó-tulajdonosoknak azt a kérését, hogy adókedvezménnyel támogassa a kormány őket a gőzhajók konkurenciájával szemben.

## A T. HÁZBÓL

M. *Pesti Hírlap.* 1884. febr. 19., 6. évf. 49. sz. (9. l.) Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A képviselőház febr. 18-i ülésén tovább tárgyalták a járásbíró-ságok számának felemeléséről és a törvényszékek számának csökkentéséről szóló törvényjavaslatot. Az előző nap függőben maradt vitát *Csiky Kálmán* felszólalásával folytatták. *Csiky* támogatta azt az elgondolást, hogy a törvényszékek mindig a közigazgatási székhelyekre kerüljenek. Így remélte, hogy az általa képviselt Szepsiszentgyörgy majd törvényszéket kap. *Ugron Ákos* mint Kézdivásárhely képviselője vitába szállt *Csiky Kálmán*nal. *Polónyi Géza* megismételte az általános vitában elhangzott érveit a törvényszék Szolnokra helyezésének érdekében. *Mocsáry Lajos* azért szállt síkra, hogy Karcagon maradjon meg a törvényszék, és a jászberényit helyezték át Szolnokra. *Horánszky Nándor* az igazságügyi bizottság javaslatát támogatta. *Lázár Ádám* azt javasolta, hogy a két meglevő törvényszék mellé a megye székhelyen, Szolnokon is állítsanak fel törvényszéket. *Almássy Sándor* a karcagi törvényszék megtartása mellett szót, míg *Helfy Ignác* csatlakozott *Lázár Ádám* javaslatához. *Pauler Tivadar* az igazságügyi bizottság javaslatától eltérően nemcsak a karcagi, hanem a jászberényi törvényszék megszüntetését kívánta. Ezek összevonásaként javasolta a szolnoki törvényszék felállítását. *Matuska Péter*, az igazságügyi bizottság előadója támogatta a miniszteri érvelést. *Pauler* javaslata ügyrendi vitát váltott ki, amelyben felszólalt *Eötvös Károly*, *Somssich Pál*, *Szilágyi Dezső*, *Madarász József*, *Ugron Gábor* és *Csanády Sándor*. *Pauler* rövid válasza után *Sárközy Aurél* ragaszkodott az indítványa fölötti szavazáshoz. Az ügyrendi vitához még *Tisza Kálmán* és *Helfy Ignác* is hozzászólt. A szavazás alkalmával a többség elfogadta az igazságügyi bizottság javaslatát. *Pauler Tivadar* igazságügyminiszter kifejtette, hogy fenntartja eredeti álláspontját, és a jászberényi törvényszék megszüntetését is szükségesnek tartja. Mivel a képviselőház a bizottsági javaslatot fogadta el, amely a jászberényi törvényszék megtartását mondta ki, így pótlólag egy §-t kíván a törvénybe iktatni, amely a jászberényi törvényszék megszüntetését is kinyilvánítja. *Szilágyi Dezső* éles szavakkal ítélte el a miniszter eljárását, *Csanády Sándor* ugyanakkor támogatásáról biztosította a minisztert. *Tisza Kálmán* visszautasította *Szilágyi* érveit, és kifejtette, hogy *Pauler* megfelelő módon járt el. A szavazás alkalmával a kormány javaslata három szavazat-többséget kapott, így a jászberényi törvényszék megszüntetésére vonatkozó pótparagrafus benyújtására *Pauler*nek módja lesz. A törvényjavaslat további paragrafusait csekély vitával elfogadta a képviselőház. (KNapló, 1881 — 1884. XV. 106 — 125.)

MK e karcolatában játékos ötlettel a görög mitológiai egyik története — az Eris almájáért versengő és Paris ítéletét váró istennők, Hera, Athéne és Aphrodite históriájába — ágyazza a törvényszék megtartásáért, illetve az új székhely kijelöléséért kardoskodó képviselők vitáját. (A mondaról ld. a 135 : 12—13) sorhoz fűzött jegyzetünket.) Írónk a görög istennők latin nevét használja. Pallas Athéne alakját a jászberényiek jogáért síkraszáll Apponyi Albert, a Hera-

Junóét a karcagiakért harcoló Sárközy Aurél, az Aphrodite-Venus alakját pedig a szolnokiak érdekében felszólaló Polónyi Géza öltötte magára. Az aranyalmát, azaz a törvényszéket kezében tartó Párist Pauler személyesíti meg, és ebben a behelyettesítés-sorban természetesen főleg Tisza Kálmán kapta a Jupiter szerepét. A mitológiai mezbe öltöztetett első rész, a *Csernátony álma* — mint a fenti regesztából is kitűnt — nem az aznapi ülést, hanem a törvényszékek átszervezésével kapcsolatos ülések összbenyomását érzékelteti. A karcolat második része Jókai egyik folyosói élcét örökíti meg, a harmadik szintén folyosói beszélgetést elevenít meg, és az ott elhangzottakkal érzékelteti MK, hogy a képviselőház már az ülésszak végéhez közeledik, a képviselők új megválasztásuk lehetőségeit mérlegelik. A karcolat befejező részében (138 : 12—20) MK az aznapi ülés eseményét, Pauler utólagosan benyújtott javaslatának visszhangját idézi olvasói elé.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 134 17 *medium* — közép, itt: a képviselőház szóközi emelvénye
- 135 12—13 *Paris fogja odadobni valamelyiknek az aranyalmát.* — A Paris aranyalmájával kapcsolatos görög mitológiai történet a következő: Amikor Peleus menyegzőjén Héra, Athéne és Aphrodite istennők Eris almájáért, ezzel együtt pedig a legnagyobb szépségnek díjáért versengtek, Hermes Zeus parancsára a Gargaroszra (az Ida-hegység egyik magaslatára) vezette őket, hol Parisnak kellett a versengők között ítéletet mondani. Mindegyik istennő kísérletet tett, hogy a bírót megvesztegesse. Héra hatalmat és vagyont ígért, Athéne bölcsességet és dicsőséget, Aphrodite a legszebb asszonyt ígerte Parisnak. Paris Aphroditének ítélte az almát. A másik két istennő neki is és szülővárosának, Trójának is elkeseredett ellensége lett. Aphrodite segítségével Paris megszóktatta Helénát, Menelaus spártai király feleségét, és kincseivel egyetemben Trójába vitte. Heléna elrablása lett az oka a trójai háborúnak.
- 14—15 a képviselői párbeszéd két mondata. — MK ezzel a képviselői szemléletet akarta kigúnyolni, ti. Csernátony mondata arra vonatkozott, hogy hallott Paris történetéről, míg Vizsolyi feleletében arra céloz, hogy a klubban megbeszéltek Pauler eljárását.
- 136 28—29 *Mikor írod már meg, amú régóta ígérsz, »hogyan lettél filozemita?»* — MK ezzel a kérdéssel arra célozott, hogy a képviselőházi vitákban az antiszemita képviselők támadásaival szemben Jókai védelmébe vette a zsidóságot, és elítélt minden általánosító észrevételt.
- 30—31 a *Teleki vígjátékokat bírálom.* — Teleki József gróf, az Akadémia első elnöke végrendeletileg az Akadémiára hagyott 12 000 forintot, azzal a kikötéssel, hogy annak kamataiból



Lap Sor

- 137 : 3—7 a királyi ügyész és Scharf Móric. — MK utalása a nyíregyházi per utóhangját érzékelteti.
- 9, 10 »első szerelem«, »közbülső szerelem« — MK tréfája valószínűleg Dóczi Lajos »Utolsó szerelem« c. darabjára épül. Ti. a felidézett párbeszédben Jókai egy »Első szerelem« c. bírálandó darabra utal, míg Dóczi ismert darabjára gondolva veti közbe beszélgető társa, hogy meg kellene még írni a »közbülső szerelem«-et is.
- 13 a *kálvinisták Tisza Lajosnak gratulálnak* — A PH febr. 11-i számának »Tisztelgés gróf Tisza Lajosnál« c. cikke (2. l.) hírt ad arról, hogy Tisza Lajos elfogadta a budapesti egyházközség felkérését a főgondnoki tiszt ellátására. A beiktatás — tervek szerint — márc. 2-án fog megtörténni.
- 28 *Karcag elesett végképpen* — MK utalása arra vonatkozik, hogy a képviselőházban elfogadták az igazságügyi bizottság javaslatát, amely megfosztotta Karcagot a törvényszéktől.
- 29 *requiescat* — nyugodjék, ti. békében.

## A T. HÁZBÓL

M. I. *Pesti Hírlap*. 1884. febr. 21. 6., évf. 51. sz. (9—10. l.)

Névjelzés nélkül.

II. *Mikszáth Kálmán Országgyűlési Karcolatai* Bp. 1892.  
Összegejtötték és kiadták Légrady Testvérek 30—39. l.

### A szövegről

A Krk jelen kötete a PHban megjelent szöveget közli. A *Mikszáth Kálmán Országgyűlési Karcolatai* c. válogatás bár az író életében megjelentetett utolsó kiadás, mégis az ott alkalmazott néhány módosítás kizárólag csak a kötetben való közlés kisebb javításai közé sorolható. Az alább következő szövegváltozatok felsorolásában zárójelben közöljük a válogatásban megjelentetett szöveg eltéréseit.

Cím *A t. Házból (A szolnoki vita)*

alcím a válogatásban magyarázatként MK a következőket írta:  
(1884. februárus 20-án, mikor a Szolnokra helyezett törvényszéket az ellenzék egy csínnel megbuktatta.)

Lap Sor

138 : 1 mondanák (mondták)

8—9 sor a kötetben nem látott napvilágot.

A képviselőház febr. 20-i ülésén harmadszori felolvasásban tárgyalják a járásbíróságok számának növeléséről és a törvényszékek számának csökkentéséről szóló törvényjavaslatot. A szavazásnál

a kormánypárt kisebbségben maradt, mindössze 48-an szavaztak a törvény mellett, míg az ellenzék 80 »nem« szavazatot adott le. A kormánypárt a szavazás halasztására vonatkozó javaslatot adott a szavazás közben be, de a szükséges húsz helyett — a nagy sietségben — csak tizenkilencen írták alá, így az elnök kénytelen volt bejelenteni, hogy a törvényjavaslatot harmadik felolvasásban nem fogadták el. A következő napirendi pont a megyék határainak kiigazítására vonatkozó törvényjavaslat volt. *Tibád Antal*, a közigazgatási bizottság előadója röviden megindokolta a területrendezés szempontjait. *Mocsáry Lajos* általánosságban is ellenezte a megyei határok megváltoztatását, és egy konkrét példát említett meg annak érzékeltetésére, hogy milyen megfontolások vezetik a területrendezést. *Onossy Mátyas* a belügyminiszter eredeti javaslatát támogatta. Ezzel befejeződött a törvényjavaslat általános vitája. A részletes vita alkalmával *Földes Gyula* a Pozsony megyéhez tartozó községek Moson megyéhez való csatolását a Duna folyamszabályozási és árvízvédelmi problémái miatt ellenezte. *Simonyi Iván* a megyei határok megváltoztatásánál a nemzetiségi szempontok figyelembevételét ajánlotta. *Mocsáry Lajos* a törvényjavaslatban felsorolt helységeknek magyaros alakjának használatát kívánta. Ez a javaslat vitát váltott ki, a többség a magyaros alak feltüntetése mellett szavazott. A további vitában egyes képviselők észrevételeket tettek, így módosítással fogadták el a törvényjavaslat 1.§-ának 1—7 pontját, amely felsorolta a területkiigazítás során más megyéhez kerülő helységeket. Az ülés további részében *Kemény Gábor* közmunka- és közlekedésügyi miniszter válasza hangzott el Herman Ottó korábban benyújtott szegedi—pancsovai árvízvédelmi munkálatokra vonatkozó interpellációjára. Az ülés végén *Hodossy Imre* interpellációt intézett az igazságügyminiszterhez, *Szell György* pedig a közlekedésügyi miniszterhez a Tisza szabályozásával kapcsolatban. (KNapló, 1881—1884. XV. 125—147.)

A terjedelmes karcolatban MK az ellenzék győzelmét írja le: a harmadszori felolvasás alkalmával sikerült leszavazniok a szolnoki törvényszék megalakításáról és a karcagi és jászberényi törvényszék megszüntetéséről szóló — több napon át tárgyalt — törvényjavaslatot. Írónk e különös sikert epikai hőmpölygéssel idézi az olvasó elé: leírja az ötlet megszületését, érzékelteti az előkészítés gondos műveleteit, bemutatja a szavazás feszültséget teremtő fordulatait, és mintegy epilógusként a főrendiház ülésén részt vevő Tisza Kálmán feltételezett reagálását eleveníti meg. Az ellenzéknek e sikeres manővere kitölti az egész karcolatot, írónk meg sem említi a további tárgyalás meglehetősen érdektelen menetét.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

138: 1—2 »*Ferbliben nincs rossz kártya!!* — mondanák azok akiknek kabátjuk ott maradt a *Reálbanoda utcai vicomte-nál*. — MK ezzel az utalással egy aktuális, a közvéleményt is

foglalkoztató eseményre utalt: három nappal korábban a rendőrség leleplezett egy titkos kártyabarlangot a Reáltanoda utca 14. szám alatt D'Equivilliers vicomte lakásán. A hazárdjátékosok leleplezésére és elfogására kiküldött rendőrtisztviselő a polgári ruhás rendőröket mind magával vitte a lakásba, az utcán nem hagyott hátra senkit. A meglepett hazárdjátékosok közül sokan az ablakon át elmenekültek, a lakásban hagyva télikabátjukat. A titkos játékbarlang vendégei között országgyűlési képviselők is voltak, több képviselő is otthagya kabátját. (Ld. PH »Vicomte D'Equivilliers játékbarlangja« c. riportját febr. 18. 48. sz. 4. l.) A történetet MK egy hónap múlva egy rajzban is feldolgozta *A felsőkabátok esete* címmel, Krk 35. 40—43.

- 138 : 5 *sansz* — szerencse a játékan  
 8—9 *Jól álmolta meg azt Csernátony az én tegnapi karcolatomban, hogy a trójai hadra készülődnek.* — MK előző, *A t. Házból* c. karcolatában a görög mitológia elemeinek felhasználásakor tréfás formában a következőket írta: »És az a tömérdek mozgó alak ott hátul? — Azok a trójai háborúra készülnek« (135 : 21—22). Ennek az ötletnek felelevenítését és továbbfejlesztését a jelen karcolatban valósítja meg.
- 10 *Íme itt a faló!* — MK az előző sorban levő utalását a trójai falóra való hivatkozással egészítette ki, és ezzel egyben meg is ütötte a tárgyalás alaphangját.
- 139 19—20 *Nincs veszve bármi sors alatt . . . Ki el nem csüggedett.* — MK e két sort Vörösmarty Mihály »Keserű pohár« c. költeményének záróstrófájából idézte. Ez a költemény egyszerűen mind bordalként szerepel Vörösmarty »Czilley és a Hunyadiak« c. szomorújátékában.
- 31 *Tegnap nem volt ülés. A miniszterelnök nélkül nincs alsóház.* — A KNapló tanúsága szerint Pauler javaslatára a febr. 18-i ülésen elhatározták, hogy főrendiházi költségvetés tárgyalása miatt nem fog febr. 19-én ülésezni a képviselőház (i. h. 125.).
- 140 12 *thé dansant* — ötórai tea, táncos teastély
- 141 : 39 *galopin* — futár
- 142 5 *rokk* — kabát
- 21—145 : 37 a harmadszori felolvasás és az ellenzék győzelme. — A KNapló viszonylag szűkszavúan örökítette meg ezt az eseményt, de éppen ezért érdemes idézni teljes egészében szövegét, hogy világosan kitűnjék, milyen építőanyagból komponálta meg MK karcolatát: »Elnök: Kérem, a t. Házat, elfogadja-e az imént felolvasott törvényjavaslatot? Akik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik. Felkiáltások: Kisebbség! Kisebbség!*). Most méltóztassanak felállani azok, akik nem fogadták el. (*Megtörténik. Felkiáltások: Többség! Többség! Meg kell számlálni!*) Méltóztassanak tehát azok felállani, akik a törvényjavas-

latot megszavazták, hogy a jegyző urak megszámlálhassák. (*Megtörténik.*)

Méltóztassanak már most azok szakaszonként felállni, kik nem fogadják el. (*Megtörténik. A jegyzők a szavazatok összeszámlálását befejezik. Elnök csenget. Zajos felkiáltások bal felől: Halljuk az eredményt! Nagy mozgás.*)

Bocsánatot kérek, de nekem kötelességem jelenteni, hogy 20 tag a szavazást holnapra kívánja halasztani. (*Hosszas, zajos felkiáltások bal felől: Nem lehet! A szavazás be van fejezve! Nagy zaj bal- és szélsőbal felől. Mozgás jobb felől.*)

*Sárközy Aurél: T. Ház! Minthogy a szavazások össze vannak számlálva... (Nagy zaj szélsőbal felől. Csanády Sándor szólni kíván. Elnök csenget. Mozgás jobb felől.) Elnök: Méltóztassanak megengedni, de nekem be kell jelentenem azt, ami történt. (Halljuk! Halljuk! Bal- és szélsőbal felől. Nagy mozgás.)*

A dolog így áll. A szavazás folyama alatt 20 tag, a házszabályok 156. §-ra való hivatkozással a szavazást holnapra kívánta áttétetni. E szakasz azt mondja, hogy a tanácskozások befejezése után, ha 20 aláíró kívánja, a szavazás a következő napra halasztható. Ezt véve alapul, a szavazást a holnapra napra halasztani kérik. (*Elnök összeszámlálja az aláíró képviselőket.*) Ez csak 19. (*Nagy derűtség a bal- és szélsőbaloldalon. Általános mozgás.*) E szerint t. Ház, én róla nem tehetek, a dolog egészen tiszta: 80 szavazott nimmal és 48 szavazott igennel. (*Hosszan tartó zajos éljenzés és taps a baloldalon. Általános zaj. Felkiáltások a szélsőbaloldatról: Halljuk a határozatot.*) Tehát a törvényjavaslat harmadszori felolvasásban nem fogadtatott el. (*Taps és éljenzés a szélsőbaloldalon. Nagy zaj és mozgás.*)...« (I. h. 127.)

143 1 *depraváció* — leromlás, elromlás, züllesztés

144 1 *Coriolan a volscusokkal szövetkezik.* — MK ezzel arra akar utalni, hogy a függetlenségi pártbeli Polónyi a kormánypártbeliek segítségére sietett. — A római történelem feljegyezte, hogy Coriolanus, Gnaeus Marcius (i.e. 5. sz. eleje) elvakult arisztokrata volt, és arra törekedett, hogy megfosssa a népet már kivívott jogaiktól is. A plebejusok felháborodása miatt el kellett hagynia Rómát, mire az elleneséges volscus törzs élén városa ellen indult. Anyja és felesége kérésére lemondott Róma rombadöntéséről, ezért a volscusok megölték.

3 *Becsületes volscusok segítenek engem Róma ellen.* — Ld. az előző 144 : 1 sorhoz fűzött jegyzetünket.

22—23 *Sárközy felugrik, szólni akar, Csanády szintén felugrik, szólni akar, és dühösen rázza kezét.* — Ld. ezzel kapcsolatban a 142 : 21—145 : 37 sorokhoz fűzött jegyzetünkben a KNaplóból idézett részt.

## A T. HÁZBÓL

M. *Pesti Hírlap. 1884. február 23., 6. évf. 53. sz. (9. 1.)  
Névjelzés nélkül.*

Kötetben itt először.

MK a képviselőház 1884. febr. 21-i üléséről nem írt beszámolót. Ez alkalommal befejezték a megyék határainak kiigazításáról szóló törvényjavaslat részletes tárgyalását, majd rátértek az írói és művészi jogról szóló törvényjavaslat tárgyalására. *Teleszky István*, a jogügyi bizottság helyettes előadója röviden megindokolta, hogy mi tette szükségessé a művészi alkotások jogvédelmét. *Thaly Kálmán* régóta szükségesnek tartotta a tárgyalás alatt levő törvényjavaslatot, egyetértett vele, a részletes vitában kívánt néhány észrevételt tenni. *Kőrösi Sándor* elfogadta a törvényjavaslatot, és adatokat sorolt fel arra, hogy más európai országok sokkal korábban hoztak törvényt a szellemi alkotások védelmére. *Hoüsy Pál* is elfogadta a törvényjavaslatot, de felszólalásában részletesen kimutatta, hogy az az 1871-es porosz törvény fordítása. Az általános vita az előadó rövid reflexiójával lezárult, és megkezdődött az egyes paragrafusok részletes tárgyalása. A cím és az 1. § körül csak alaki, nem tartalmi vita alakult ki. A továbbiakban a vitát megszakítva *Kemény Gábor*, közmunka- és közlekedésügyi miniszter válaszolt *Kállay János* korábban benyújtott interpellációjára. (KNapló, 1881—1884. XV. 148—170.)

A képviselőház 1884. febr. 22-i ülésén tovább folytatták a részletes vitát az írói és művészi jogról szóló törvényjavaslatról. A vitában elsőnek *Eötvös Károly* szólalt fel, a törvényt az elküldött magánlevelekre is ki akarta terjeszteni. *Mandel Pál* az irodalmi becsű levelekről szólt. *Thaly Kálmán* támogatta Eötvös javaslatát. *Pauler Tivadar* a javaslattal kapcsolatban ellenvéleményét fejtette ki. A kérdés miniszteri megválaszolása további vitára adott alkalmat, a többség azonban elvetette a javaslatot. A 3. §-sal kapcsolatban stílárius jellegű észrevételt tett *Thaly Kálmán*, ezt a többség is helyeselte. A 4. és 5. §-t kisebb vita után elfogadták. A 6. §-sal kapcsolatban vita alakult ki. *Literáty Ödön* javasolta, hogy a hírlapi irodalom területére is terjesszék ki a törvény hatályát, így például a távirati jelentésekre is. *Hoüsy Pál* ellenezte a kiterjesztést. *Herman Ottó* is ellenezte a javaslatot, mert úgy látta, hogy a napisajtót az irodalmi alkotás helyezik. A szavazás alkalmával a Literáty Ödön által felvetett problémát újból az igazságügyi bizottsághoz utasították. A 7., 8. §-t együtt tárgyalták. *Nikolics Sándor* a műfordítók tevékenységének jogvédelmét is szükségesnek tartotta. *Mandel Pál* további észrevételeket fűzött a műfordítások jogvédelmével kapcsolatban. *Eötvös Károly* a hírlapokban közzétett nagyszámú és selejtes fordítására hívta fel a figyelmet, és pártolta az elhangzott indítványt. *Ugron Gábor* további adatok felsorakoztatásával támogatta azt a javaslatot, amely a fordítás munkájára is kiterjeszti a jogvédelmet, mert ha ez megtörténik, akkor a sajtó nem fog olyan nagy mértékben zug-műve-

ket zug-fordításban közzétenni. *Pauler Tivadar* reagált azokra az észrevételekre, amelyek az írók nehéz anyagi körülményeit esetelték, és kifejtette, hogy a törvényjavaslat a jogvédelemmel az írók anyagi védelmét is eléri. Az erkölcsrontó művekkel szemben rendőri eljárást helyezett kilátásba. *Irányi Dániel* melegen üdvözölte a miniszteri kijelentést. *Thaly Kálmán* felhívta a figyelmet a zug-hírlapokra, és kérte, hogy tiltsák be Zola erkölcsöt sértő műveit. A szavazás során a módosításokkal elfogadták a két paragrafust. A 9. §. tárgyalása során *Mandel Pál* az antológiákban tapasztalható visszaélésekről szólt, javasolta, hogy korlátozzák az antológiák megjelentetését. *Thaly Kálmán* egyetértett az észrevétellel, és kiterjesztette azt a klasszikus írók művének védelmére is. Negatív példaként a Mehner-féle Arany ballada-kötetet hozta fel. *Pauler Tivadar* egyetértett az észrevételekkel, de megjegyezte, hogy a paragrafus szövege egyértelmű védelmet biztosít. A szavazást a paragrafus felett — a Ház határozatképzetlensége miatt — a következő ülésre halasztották. (KNapló, 1881—1884. XV 170—191.)

MK kesernyés hangú írása nem tükrözi közvetlenül a képviselőházi ülés menetét, hanem sokkal inkább a korabeli irodalmi helyzetet, azt a körülményt, hogy a hazai irodalom terméseit csak csekély mértékben vásárolja a közönség, és ennek következtében a kiadók nagyon alacsony honoráriumot fizetnek a művekért. Mint a karcolat szövegéből kitűnik, írónk nem számolt be részletesen a vitáról, de a bevezető fejtegetésben bosszúsán ír arról, hogy az írókat tárgyalva a hírlapírókról is szót ejtettek (148 : 1—13). E reflexiók arra mutatnak, hogy a bevezetőt MK a képviselőházi tárgyalás hatása alatt írta, és nem — mint ő jelzi (148 : 20—21) — attól függetlenül. E körülmény arra mutat, hogy MKt lehangolta a téma, és a Házról írva is inkább egy ironikus anekdotát ad elő Éber Nándorról (148 : 22—149 : 22). A karcolatot is kedvetlen megjegyzésekkel zárta.

## Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 147 4—5 mit csinál jelenleg Tisza Kálmán és Futtaki Gyula, e két kiváló státusjérfű? — MK a miniszterelnök és a kormány hivatalos könyvomatosának, a »Budapester Correspondenz« szerkesztője nevének összefüggésével már előre vetíti azt a felháborodását, hogy az írói művek jogvédelméhez hozzá kívánták fűzni a táviratok védelmét is. Ennek a lehetetlenségét érzékelteti a név-párosítás.
- 5 státusjérfű — államférfi
- 13—14 két író van Magyarországon: Jókai és Futtaki Gyula. — A 147 : 4—5 sorhoz fűzött jegyzetünkben jelzett karcolat-írói fogás továbbfejlesztése ez az újabb névkapcsolás.

- 148 1—3 *Arcába szökik a vér a magyar íróknak, amint egybekvalifikálják őket önök banálisán, kegyetlenül a hírhajhászolók-kal, a reporterekkel* — Mint a regesztából kitűnt Literáty Ódön javasolta a szerzői jognak a távirati hírekre való kiterjesztését is, mert mint mondta, »a távirati iroda nagy költséggel szerzi be az információkat, és e vállalat abból tartja fenn magát, hogy nagy költséggel beszerzett távirataira a lapok előfizessenek, a vállalatot ezzel támogatván; s tudok esetet, hogy egyes hírlapok kivonják magukat az előfizetés alól, és a más lapok által drágán megfizetett táviratot ingyen közlik . . .« (KNapló, i. h. 178.). Hoitsy Pál felszólalásában ellenezte Literáty javaslatát. Azzal érvelt, hogy a távirati hírek gyorsan avulnak, tehát utánközlés esetén már értékük erősen csökkent. (I. h. 180.) Herman Ottó a sajtószabadság nevében ellenezte Literáty javaslatát és megjegyezte: »Én tehát ehhez nem járulhatok, de hozzá nem járulhatok a Hoitsy Pál képviselőtársam módosításához sem, mert én kénytelen vagyok konstátálni azt, hogy itt a sajtó előtérbe van helyezve az irodalom minden más értékével szemben, amely igen fontos és lényeges . . .« (I. h. 181—182.)
- 3 *revolver-zsurnalisztu* — revolverező, zsaroló újságírás, amely abból tartotta fenn magát, hogy kényes személyi jellegű híreket szerzett, s azt kiszínezve megírta. A kész kéziratot az érintettek »bemutatták«, és meghatározott pénzüsszeg ellenében »lemondtak« közléséről. Így a megírt, de sohasem közölt cikkek jövedelmeztek legjobban.
- 7 *Futtaki telegramjait, melyeket önök sugalmazznak?* — Ld. 148 : 1—3 sorhoz fűzött jegyzetünket.
- 149 8 *meg fog látszani a »Times» magatartásán* — a híres angol napilapra való utalással kívánta fokozni MK az ironikus megjegyzést.
- 25—26 *múltkor a Szolnok eleste, most az Éber eleste volt a nap kiemelkedő mozzanata.* — MK utalása az előző, febr. 21-én megjelent *A t. Házból* c. karcolatának központi témájára: a karcagi és jászberényi törvényszék Szolnokra való át-helyezésének leszavazására vonatkozik.
- 29—30 *Másképp [fogták fel] azok, akik könyveket szottak írni, és másképp azok, akik könyveket sohase szottak venni.* — MK név nélküli utalása minden bizonnyal Thaly Kálmán-nak és Herman Ottónak a vita során elhangzott többszöri felszólalására vonatkozik. Ez alkalmakkor alkotó tudósokként sok találó megjegyzést tettek a törvényjavaslat egyes pontjaival kapcsolatban. A felszólalók többségét MK a másik táborba számíthatta.
- 31—32 *Azoké, akik könyveket szottak venni. De ilyenek nincsenek.* — MK e keserű megjegyzése magyarázza a bevezető rész kiábrándult hangvételét.

## A T. HÁZBÓL

M. *Pesti Hírlap. 1884. március 2., 6. évf. 61. sz. (9. 1.)  
Névjelzés nélkül.*

Kötetben itt először.

A PH szövegét közvetítjük, kijavítva a 150 : 21 sorban található nyomdahibát. Ott *kerülethajhászás* olvasható az értelemszerűleg szükséges *kerülethajhászásnak* alak helyett.

MK a képviselőház febr. 23., 25. és 28-i üléséről nem írt beszámolót. Ezek az üléseken befejezték az irói és művészi jogról szóló törvényjavaslat vitáját, s megtárgyalták a Franciaországgal kötött külkereskedelmi szerződésről szóló törvénytervezetet. (KNapló, 1881—1884. XV. 192—233.)

A képviselőház 1884. márc. 1-i ülésén a Budapest—Zimony vasútvonal szabadkai—bajai szakaszának megépítéséről szóló törvénytervezetet tárgyalták. *Darányi Ignác* bizottsági előadó ismertette a szárnyvasút műszaki feladatait és tervezett költségvetéseit. *Latinovics Gábor* korábban elhangzott fejtegetésére hivatkozva támogatta a javaslatot, és körvonalazta azokat a gazdasági előnyöket, amelyeket a vasútvonal megépítésével ki lehet alakítani. *Helfy Ignác* is egyetértett a tervezettel, de nem látta kellően biztosítva, hogy Baja városa a tervezett összeggel hozzá tud járulni a költségekhez. *Kemény Gábor* közmunka- és közlekedésügyi miniszter válaszolt a felmerült aggodalmakra. A részletes tárgyalás során vita nélkül elfogadták a szárnyvonal építéséről szóló törvényjavaslatot. A képviselőház a továbbiakban egy Magyarországot Galiciával összekötő szárnyvonal megépítését tárgyalta, és észrevétel nélkül elfogadta a javaslatot. Ezt követően kérvényeket tárgyaltak, majd *Eötvös Károly* a belügyminiszterhez intézett interpellációja hangzott el az Ausztriából Magyarországra toloncolt szocialista munkásokat sújtó hazai rendőrségi eljárásokkal kapcsolatban. Az interpellációra *Tisza* válaszolt és visszautasította Eötvösnek azt az állítását, mely szerint legutóbbi bécsi tartózkodása során kötelezettséget vállalt volna az Ausztriából kiutasított szocialistákkal szemben alkalmazandó eljárásra. A részletes válaszra későbbi időben kívánt *Tisza* visszatérni. (KNapló, 1881—1884. XV. 232—242.)

\*

MK a karcolat bevezető részében arról ír, hogy már megkezdődtek a korteskedések az új képviselőválasztásokkal kapcsolatban. E gondolatmenetben kifejti álláspontját, és aggályát fejezi ki, hogy ez károsan fogja befolyásolni a még működő parlament tevékenységét. Ironikusan szól arról, hogy Erdély szállítja a legtöbb mameluk képviselőt (150 : 24—151 : 8). Felidézi Jókai Mór történetét az 1863-ban reá mért börtönbüntetés kiszabásáról (151 : 16—34). Magát a meglehetősen érdektelen képviselőházi ülést MK nemigen érinti, kivéve a közelgő képviselőválasztásról szóló fejtegetését és



a Jókai-történet közé iktatott néhány soros megjegyzését, a karcolat végén jelezte csupán Eötvös Károly interpellációját.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 150 : 1 *Nemsokára elkezdődik az ipartörvényjavaslat.* — MK utalása az 1884. márc. 5-én napirendre került szeszdó-törvényjavaslatra vonatkozott.  
6 *kapacitáció* — rábeszélés, mód, ahogyan valakit valamire rávesznek
- 151 5—6 *Valaha Erdély adta Magyarországnak a hősokeket, most mi adjuk Erdélynek a mamelukokat!* — MK e megjegyzéséhez hozzá kell fűznünk azt a tényt, hogy a következő ciklusban, 1887-ben, amikor kormánypárti képviselőként fellépett, a fővárosi központ neki is erdélyi kerületet biztosított: a Háromszék megyei illyefalvi kerületet, amely korábban Jókai képviselői kerülete volt.
- 16 *a párbaj miatt elítélt Szalayt.* — A PH 1884. febr. 28-i számában megjelent »A Herman—Szalay párbaj« (11. l.) c. cikke közli, hogy Szalay Imrét két heti, Herman Ottót meg egy heti államfogházra ítélték.
- 18—32 *Jókai 1863-as börtönbüntetése.* — MK később a *Jókai Mór élete és kora* c. művébe beépíti a valószínűleg ekkor Jókaitól hallott történetet (ld. Krk 19. 35—36 l.).

### SZÉKELY BÁNJA! SZÉKELY TÁMAD

*M. Pesti Hírlap. 1884. március 6., 6. évf. 65. sz. (9. l.)*  
Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

MK a képviselőház 1884. márc. 3. és 4. üléséről nem írt beszámolót. Ezekben a tárgyalásokon a Munkács—Beszkidek között építendő vasútvonal ügyét vitatták meg, és megkezdték a szeszdóra vonatkozó törvényjavaslat általános tárgyalását. (KNapló, 1881—1884. XV. 243—275.)

A márc. 5-i ülésen folytatták a szeszdó vitáját. *Gaal Jenő* a tervezett adóemelésben a kisüzemi szeszfőzdék túlzott megterhelését látta. *Ugron Akos* különösen károsnak tekintette a tervezett intézkedést a székelylakta területeken. *Orbán Balázs* éles hangon támadta a kormány adópolitikáját, amely mindig is a kistermelőket sújtotta. *Máriássy Aladár* is elutasította a javaslatot, mivel hátrányos a mezőgazdasági szeszfőzdék számára. *Lázár Mihály* csatlakozott a székelyek sajátos problémáit fejtegető képviselőkhöz. *Bochkor Károly* elítélte az ellenzéki képviselőknél azt a magatartást, hogy csupán ők tudják kifejezésre juttatni a székelyek érdekeit. Mint kormánypárti kép-

viselő megjegyezte, hogy a részletes tárgyaláskor kíván észrevételeket tenni. Az erdélyi ellenzéki képviselők, *Ugron Gábor* és *Győrffy Gyula*, visszautasították Bochkor állításait. *Hegedűs Sándor* előadó elutasította az ellenzéki képviselők politikai jellegű támadásait. A többség általánosságban elfogadta a törvényjavaslatot. Az ülés végén *Kemény Gábor* közmunka- és közlekedésügyi miniszter válaszolt Bánffy Bélának a Maros—Ludas—Beszterce között építendő helyi-érdekű vasútvonallal kapcsolatos interpellációra. (KNapló, 1881—1884. XV. 275—297.)

\*

A szeszdó felemelésével foglalkozó képviselők érveléséből a szokásos ellenzéki szólásokon kívül érezhető volt, hogy már a következő választásra gondoltak. MK ezt a mozzanatot állítja karcolata középpontjába, a felszólalók érvelésének bemutatásakor e tényre összpontosítja figyelmét. Az ellenzéki képviselők magatartását gúnyolja, de az ironia fokozódik, amikor a kormánypárti Bochkor Károly felszólalásáról ír. A gúny eszközeként használja fel a Karátsonyi Guidóról szóló szarkasztikus anekdotát is (153 : 16—33).

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 152 : cím *Szekely bánja! Székely támad* — MK a régi mondást: Székely támad, székely bánja (am. kezdj ki velem, majd megbánod; ld. O. Nagy Gábor: Magyar szólások és közmondások. Bp., 1966. 623. l.) alkalmazta a parlamenti légkör érzékeltetésére.
- 1—2 *Csak nem fajult még el a székely vér. Mindenik cseppje drága gyöngyöt ér.* — MK valószínűleg emlékezetből iktatta cikke élére Petőfi Sándor 1849. ápr. 17-én írott »A székelyek« c. versének 5—6 sorát. A pontos szöveg a következő: »Csak nem fajult el még a székely vér! Minden kis cseppje drága-gyöngyöt ér.«
- 7 *A kisúst a székelyek fejőstehene.* — MK már az előző márc. 2-i *A t. Házból* c. karcolatában is célzott a választási kampány kellékére: a nagyarányú itatásra. Itt ezzel az utalással a korábbi fejtegetéseit egészíti ki.
- 16—17 *a kis székely nemzet kivándorol Romániába, ha a kisúst-jeit tönkreteszik.* — MK ezt az argumentációt Ugron Após beszédéből merítette. »Bocsássa meg a t. Ház — mondotta Ugron —, hogy ezen kérdésben kissé élesebben szólaltam fel (*Halljuk!*), mert habár engem közvetlenül a kérdés nem érint, de érinti különösen Székelyföld lakóit, akikre nézve ez annyira életkérdés, hogyha amint előbb is mondtam, a jelenlegi kormányban és a kormánypártban volna érzék e nép életérdeke iránt, és ha nem akarná azt, hogy e nép folytonosan szegényedjék és kivándoroljon Romániába, e kérdésben feltétlenül intézkednie kellene.« (KNapló, i. h. 284.)

Lap Sor

- 152 : 18—19 *Hiszen az egész nemzet csak félmilliónyi. Félmillió hős!*  
— Ez az érv Orbán Balázs beszédéből származott. Ő a következőket mondotta: A törvényjavaslat »megoldhatatlanul hagy egy olyan kérdést, amelynek a javaslat általi megoldására nézve ismételt ígéreteket nyertünk, s ami 500 000 székelynek létkérdését képezi, ez a kisüstök kérdése . . .« (KNapló, i. h. 286.)
- 153 2—5 Lázár Mihály hivatkozása Jókai Móra. — A KNapló tanúsága szerint Lázár a következőket mondotta: »Nagyon sajnálom, hogy Jókai Mór, t. képviselő úr nincs itt, akit ugyan nem mondhatunk a Székelyföld szülöttjének, de jelenleg egy igen tekintélyes székely kerületnek egyhangúlag megválasztott képviselője. Mutassa meg és használja fel tehát Jókai Mór mint székely képviselő jeles szónoklata erejével befolyását arra, hogy a Székelyföld számára ki tudja eszközölni a kisüstöket . . .» (I. h. 290—291.)

## A T. HÁZBÓL

M. *Pesti Hírlap. 1884. március 9., 6. évf. 68. sz. (9. l.)*  
Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A képviselőház 1884. márc. 6. és 7-i üléséről MK nem írt beszámolót. Ez alkalmakkor a szesadóról szóló törvényjavaslat részletes vitája zajlott. (KNapló, 1881—1884. XV. 298—324.)

A márc. 8-i ülésen az írói és művészeti tulajdonjogról szóló törvénytervezet átdolgozásra javasolt pontjait tárgyalták. Napirend előtt *Bochkor Károly* személyes megtámadtatás címén utasította vissza Lázár Mihály előző nap elhangzott — személyével kapcsolatos — észrevételeit. *Teleszky István*, a jogügyi bizottság előadója az írói törvényről szólva kifejtette, hogy a bizottság nem fogadta el Eötvös Károlynak a magánlevelek védelmére vonatkozó javaslatát. *Kőrösi Sándor* egyetértett a bizottság álláspontjával, de módosítást javasolt néhány speciális esetre. *Mandel Pál* a bizottság állásfoglalásával értett egyet. A szavazás során a többség is ezt a nézetet támogatta. Ugyancsak elvetette a képviselőház Eötvös Károlynak a szónoki beszédek kiadási jogához fűződő módosítási indítványát. Nagyobb vitát váltott ki a táviratok védelmével kapcsolatos változtatás. *Herman Ottó* ellenezte a törvénynek bárminő formában történő kiterjesztését a sajtóban közölt táviratokra vagy egyéb híryanagokra. *Jókai Mór* túlzottnak találta Herman aggályait és a sajtóval kapcsolatos észrevételeit, pártolta a hírlapi táviratok jogvédelmét. *Literáty Ódön*, aki a részletes tárgyaláskor javasolta a táviratokra is kiterjeszteni a törvény hatályát, elutasította Herman érvelését. A szavazáskor a többség elfogadta a vitatott paragrafust. Végezetül — Thaly

Kálmán korábban elhangzott javaslata alapján — a szerzői jogvédelmet kiterjesztették a gyűjteményes munkákban megjelentetett írásokra is. A képviselőház harmadszori felolvasásban is elfogadta a szeszadóra vonatkozó törvényjavaslatot, majd kérvényeket tárgyaltak. Az ülés végén *Helpy Ignác* interpellációt intézett a miniszterelnökhöz a Németország és Oroszország között kötött szerződéssel kapcsolatban, *Lúts Gyula* pedig egy Fejér megyében elbocsátott megyi tisztviselő érdekében interpellált a belügyminiszterhez. (KNapló, 1881—1884. XV. 325—343.)

\*

A jelen hosszabb karcolatban MK a bevezető fejezetben röviden tájékoztatja olvasóit az ülésteremben elhangzottakról, míg a karcolat további három részében az új választásokra készülődő parlamentről fest képet: *A camera obscura* címmel a szónokok szokásait, beszédre való felkészülésüket, előadói modorukat vetíti elénk. A képviselői hiúság mértékének tekinti, hogy kiki miképp kíséri figyelemmel beszédének további sorsát, törődik-e vagy sem azzal, hogy miként kerülnek az általa elmondottak a Képviselőházi Naplóba. *A kis kakasok* c. fejezetkében a Jókai Mórt övező szeretetről ír, míg *A Mara Lőrinc emberei* c. részben hamisítatlan választási történetet tűz tollára.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 154 : 3 »*Zum Teufel ist der Spiritus, der Boeskor ist geblieben*« — Az ördög vigye el a szeszt, a boeskor maradjon meg. — MK rosszul emlékezett, nem Goethe verssorait alkalmazta a parlamenti helyzetre, hanem Schiller »*Männerwürde*« c. verse 18. szakaszát. Ez a következőképpen hangzik: »*Zum Teufel ist der Spiritus Das Phlegma ist geblieben*« (Az ördög vigye a szeszt, az egykedvűség megmarad).
- 13 *az arany pápaszem kedvéért szuratik be* — MK utalása minden valószínűség szerint Futtakira vonatkozott. Herman is utalt »bizonyos aranykeretű cvikkeres táviratos urak«-ra (ld. a 154 : 18—20 sorhoz fűzött jegyzetünket).
- 21 *Futtaki-féle paragrafus* — MK korábban a törvényjavaslat tárgyalásakor írt karcolatában (febr. 23. *A t. Házból* jelen kötet 147—148. l.) ingerülten írt arról, hogy a szerzői jogvédelmet a táviratokra is ki akarják terjeszteni. Futtaki volt a kormány hivatalos könyvnyomatosának a szerkesztője, írónk az ő nevével jelezte a táviratok jogvédelmére tett javaslatot.
- 18—20 *Herman Ottó kelt ki erőlyesen az ellen, hogy mit keresnek a telegramok itt, ahol a szellemi kincsek védelméről van szó* — Herman szenvedélyes hangú beszédében tiltakozott a táviratok védelme ellen, felszólalásában Jókait is megcsipt-

- deste: »És most t. Ház — mondotta Herman —, így állván a dolog, nekünk táviratokat kell az írói és művészi jogról szóló törvényjavaslatban megvédeni. Hát igaz, a legújabb időben, a t. Ház, ha bizonyos udvari pozíciókat veszünk, Jókai Mór t. barátom, fogadtatik mint magyar író, helyesen, tökéletesen korrekt dolog. És mellette? Mellette fogadtatnak bizonyos aranykeretű cvikkeres táviratos urak, akik semmi egyéb, mint az indiszkréción prototípjai. Ezek következnek Jókai Mór után mint magyar írók. .« (KNapló, i. h. 332.)
- 154 : 20 — 23 Jókai felszólalása. — Jókai Mór rövid felszólalásban utasította vissza Herman érvelését. MK ezért jelezte ezt »közbeszólás«-nak. A táviratok jogvédelméről szólva monddta Jókai: »ennek jogalapja az, hogy Magyarországon a kismacska kívül semmit ellopni nem szabad.« (KNapló, i. h. 334.)
- 24 — 25 *Teleszky is rámondult Hermanra: »Ne lövöldözz ágyúval a verebekre, fiam, Ottó«* — Teleszky előadói válaszában a következőkkel kezdte Herman felszólalására adott választát: »Midőn Herman Ottó képviselőtársamnak ezen szakasz elleni nagyszabású felszólalását hallottam, igazán eszembe jutott a példabeszéd, hogy szokás néha verebekre ágyúval löni.« (KNapló, i. h. 335.)
- 155 alcím *camera obscura* — a fizikában ismeretes sötétkamra átvitt értelemben való használata. MK ugyanis a szónoklatok elkészülésének műhelytitkaiba avatta be olvasóit.
- 1 — 3 *Több mint hatszáz cikket írtam már a t. Házzól. Születésétől egész haldoklásáig kísértem tanácskozásait napról napra e rovatban.* — MK e szerzői vallomásaiban kissé túlzott. A PH 1881 őszi számában, vagyis e képviselőházi ciklus kezdete óta jelentek meg hamar népszerűséget keltő karcolatai. Ez idő alatt a parlament 325 alkalommal ülésezett. Ha MK mindegyikről készített volna beszámolót, akkor sem lehetne több a szám az ülések számánál. Minthogy több ízben a téma jelentéktelensége miatt nem írt referátát, így a karcolatok száma kettőszázhatvan körül lehet.
- 157 4 — 5 *Tibád a kis üstöket szidja* — MK utalása az előző napokban zajló szeszadó-emelésre vonatkozott.
- 5 *Teleszky Bochkort dicséri* — Bochkor is a szeszadó vitában szólalt fel, érveléséért Lázár Ádám megtámadta, az aznap ülésen Bochkor visszautasította a támadást.
- 5 — 6 *Lús Gyula az interpellációját mormolja* — az ülés végén Lits meginterpellálta Tisza Kálmánt egy Fejér megyei hivatalnok elmozdítása miatt.
- 16 *valamikor Kakas voltál. Kakas Márton.* — MK utalása a Jókai Mór szerkesztésében 1858 májusában szerkesztett »Kakas Márton Albuma« c. humorisztikus folyóíratra vonatkozik. Folytatásként jelent meg ugyancsak Jókai

- szerkesztésében az »Üstökös«. Jókai élelápokban megjelent írásainál sokszor használta a Kakas Márton álnevet.
- 157 : 21 — 22 *Jókai úr éppen a »Kakas« kocma fölött lakik a Kerepesi úton.* — Jókai az 1880-as években, egészen felesége haláláig a Kerepesi út 21. szám első emeletén lakott. Valószínűleg ebben a házban lehetett a »Kék kakas« kocma, amely MK A »Kék kakas« a Kerepesi úton c. elbeszélésének színhelye volt. (Krk 31. köt.)
- alcím *Mara Lőrinc* — az 1881—1884-es ciklusban megválasztott képviselők között nem szerepel Mara Lőrinc nevű. A MK által előadott történet is igazolja, hogy kitalált nevet alkalmazott írónk, hisz végső soron választási csalárdíjat írt le.
- 158 : 26 *domnule* — úr! uram! (románul)

### MACSKA A T. HÁZBAN

- M.** *Pesti Hírlap. 1884. március 15., 6. évf. 73. sz. (9. l.)*  
Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A képviselőház 1884. márc. 12-i üléséről MK nem írt beszámolót. Ez alkalommal a szerzői jogról szóló törvényjavaslatot harmadszori felolvasásban elfogadták, továbbá a zárszámadási bizottság jelentését vitatták meg a horvát-szlavonországi 1881. évi költségvetési elszámolásról. Az ülés végén *Rohonczy Gedeon* és *Thaly Kálmán* interpellációja hangzott el. (KŰnapló 1881—1884. XV. 344—356.)

A márc. 13-i tárgyalási napon a Tisza szabályozására vonatkozó törvénytervezet általános vitájára került sor. *Darányi Ignác*, a közlekedési bizottság előadója részletesen kifejtette a javaslat fontosabb célkitűzéseit. *Dobránszky Péter* egyetértett vele, de kifogásolta, hogy nem szabja meg körültekintően a követendő műszaki megoldást. *Nikolics Sándor* a helyi erők fokozottabb támogatását kívánta a törvényjavaslattól, de az előterjesztést tárgyalási alapul elfogadta. A vitát *Tisza Kálmán* két interpellációra adott válasza szakította meg. Elsőnek Helfy Ignácnak Németország és Oroszország között kötött szerződésével kapcsolatos kérdésére válaszolt, kifejtette, hogy ez nem érinti a Németország és a Monarchia korábban megkötött szerződését. A második választ belügyminiszterként Eötvös Károly korábban benyújtott interpellációjára adta, amelyben Eötvös az Ausztriából szocialista eszmék miatt kitoloncolt munkások magyarországi rendőrségi felügyelet alá helyezésének jogalapjával kapcsolatban tett észrevételt. Tisza elmondotta, hogy mindössze hat esetről volt szó, az érintett egyéneket közveszélyes felforgatás miatt utasították ki Ausztriából, és a magyar hatóságok csak az ország »közbiztonságát« akarták védeni, amikor e kiutasítottak ellen eljárás

indítottak. Állításai igazolására német nyelvű szocialista lapokból olvasott fel részteket a miniszterelnök. *Eötvös Károly* válaszában egyetértett az alapelvekkel, de önkényeskedést látott a kitoloncolás gyakorlatában. *Tisza* viszontválaszában elutasította Eötvös észrevételeit. *Eötvös Károly* nem tartotta kielégítőnek a miniszterelnök válaszát. A többség azonban jóváhagyólag elfogadta. (KNapló, 1881—1884. XV. 357—376.)

\*

A képviselőház elé terjesztett törvényjavaslat vitája érdektelenségbe fulladt, de annál nagyobb figyelmet váltott ki *Tisza Kálmán*nak Eötvös Károly interpellációjára adott válasza és az ekörül kialakult szenvedélyes hangú szóváltás. MK az ülésről frott beszámolójában csak az interpellációra adandó választ megelőző érdeklődésről tájékoztat, nem számol be sem *Tisza*, sem Eötvös álláspontjáról. Lehetséges, hogy nem várta meg az ülés végét, de az is elképzelhető, hogy MK nem érzékelte, hogy az interpellációban felvetett kérdés nemcsak rendőri, hanem társadalmi és politikai kérdés is. Minthogy az ülés végén kibontakozott szenvedélyes vitát nem regisztrálta, a törvényjavaslat mellett felszólaló képviselők érvelése pedig meglehetősen közömbös volt, így frónk a képviselőház egy csekélyebb értékű eseményével, a karzaton megjelent macska ijedt futkározásával foglalkozik.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 159 3—4 nyilvánvaló lett, hogy *Tisza* ma fog felelni Eötvösnek ama bizonyos toloncolás dolgában. — Az előző, márc. 12-i ülés végén *Tisza* bejelentette, hogy a következő alkalommal válaszol Eötvös Károly interpellációjára. (KNapló, i. h. 256.)
- 160 : 21 antipudlizmus — puliellenesség, azaz kutyaellenesség  
22 szaturálva — teltíve, átítatva

### A CEGLÉDI ESET

M. *Pesti Hírlap*. 1884. március 18., 6. évf. 77. sz. (1—2. l.)  
Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

MK a képviselőház 1884. márc. 14-i üléséről nem írt karcolatot. Tovább folytatódott a *Tisza* szabályozásáról szóló törvényjavaslat általános tárgyalása (KNapló, 1881—1884. XVI. 5—23.).

A képviselőház márc. 17-i ülésén napirend előtt *Tibád Antal* jegyző felolvasta Ugron Gábornak a Ház elnökéhez intézett levelét, amelyben beszámolt Cegléden ért személyi megtámadtásáról.

Szell György felszólalásában előadta a ceglédi atrocitás történetét. Az elnök javasolta, hogy Ugron Gábor levelét kivizsgálás végett adják át a mentelmi bizottságnak. A továbbiakban a Tisza szabályozási törvényjavaslat részletes tárgyalására került sor. Elsőnek Rohonczy Gedeon szólalt fel az árvízvédelmi munkáknál tapasztalható visszaélésekről és arról, hogy a szabályozási munkák sorrendiségének megállapításakor a kormányt választási szempontok vezetik. Kemény Gábor, közmunka- és közlekedésügyi miniszter visszautasította Rohonczy észrevételeit, és javasolta, hogy módosító indítványát vessék el. A többség ennek megfelelően nem fogadta el a módosítást. Az egyes paragrafusok tárgyalásakor több észrevétel hangzott el, amelyekre a miniszter, ill. a bizottsági előadó válaszolt. A szavazások alkalmával a többség elvetette a módosító javaslatokat. (KNapló, 1881—1884. XVI. 24—40.)

MK a jelen karcolatban nem számol be az árvízvédelmi törvényjavaslat tárgyalásáról, hanem igen részletesen ír arról a botrányról, amelyet Verhovay és hívei szerveztek, rendeztek a ceglédi március 15-i ünnepélyen. Mint a fenti regesztából kitűnt, napirend előtt a képviselőház is tárgyalta az ügyet, MK az ott elhangzottakat részletezi, és jelzi a képviselők egyéni véleményét.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 161 : 26—27 *Ugron panaszoló levele volt, melyet Tibád Antal olvasott el mameluk-i lelkesedéssel.* — A KNapló szerint a jegyző Tibád Antal az elnök felszólítására felolvasta Ugronnak a képviselőház elnökéhez intézett beadványát. (I. h. 24.)
- 28—30 *(Talán az teszi olyan jókedvűvé Sexcellenciáját, hogy a szegediek elhatározták tegnap lefesteni az ő portréját is.)* — A PH 1884. márc. 18-i száma (2. 1.) közli, hogy Szeged város közgyűlése Tisza Kálmánnak az újjáépítésben elért eredményei elismeréseként »életnagyságú arcképét a közgyűlési terem számára lefesteti«.
- 162 1 *Rosszul áll a szénája ennek a pártnak!* — Az utalás az antiszemita frakció tevékenységére, ill. az általuk szervezett ceglédi atrocitásra vonatkozik.
- 12—13 *[Tisza] kijelenti, hogy addig is, míg a panasz a mentelmi bizottságnál lesz, szigorúan fog intézkedni.* — A KNapló szerint Tisza a következőket mondotta: »Biztosítani kívánom a t. Házat, hogy akármi legyen a mentelmi bizottság véleménye, és az alatt is, míg ez létrejön és ezen vélemény felett a tárgyalások folyni fognak, a kormány részéről a törvény által hatalmába adott minden eszköz alkalmaztatni fog, hogy ezen csendháborítás, talán büntény megtoroltassék. (Élénk helyeslés.) « (I. h. 25.)



Lap Sor

- 162 : 32—163 : 3 Széll György nyelvbotlása — A MK által leírt nyelvbotlás valóban elhangzott, a KNapló a következőképp örökölte meg: » . . . a városház felőli részről jönnek Ugron Gábor úr és társai. Ugron Gábor levetett fővel. (*Nagy derűlt-ség. Egy hang: Akkor nem verték volna be a fejét.*) Akartam mondani levetett kalappal. (*Derűltség.*) Tehát levetett fővel ott a nép közé tolakodtak.« (I. h. 26.)
- „ 37 *lapsus linguae* — nyelvbotlás
- 163 : 7 *gruppíroz* — csoportosít
- 11—12 *a nép dühbe jött, s visszahátrálni kényszerítette a maga módja-útja szerint.* — MK itt teljesen híven követi a szónokló Széll beszédfordulatát, és e szókapcsolatot használja fel arra, hogy felhívja olvasói figyelmét a szónoki fogás céljára. (KNapló, i. h. 26.)
- 18—19 *Csatár és Verhovay »valóságos ártatlan bárányok«* — Ugron Gábor panaszlevelében az ellene intézett támadás szerzőiként Csatár Zsigmondot, Verhovay Gyulát és Széll Györgyöt jelölte meg. MK az időzjelbe tett szavakkal a maga negatív véleményét fejezte ki.

## AZ ÉREM KÉT OLDALA

M. *Pesti Hírlap. 1884. március 19., 6. évf. 78. sz. (1—2. l.)*  
*Karcolat a mai ülésről* alcímmel.

Kötetben itt először.

A képviselőház márc. 18-i ülésén napirend előtt többen szót kértek a ceglédi incidens ügyében. *Hoitsy Pál* felszólalásában pont-ról pontra megcáfolta Széll György előző nap elhangzott felszólalását, és kifejtette, hogy Széllnek jelentős szerepe volt Ugron Gábor bántalmazásában. *Prónay Gábor, Herman Ottó* és *Hegedűs Károly* rövid nyilatkozattal megerősítette Hoitsy Pál állításait. A továbbiakban folytatódott a Tisza szabályozására vonatkozó törvényjavaslat részletes tárgyalása. Több hozzászólás foglalkozott a belvízvédelem megfelelő követelményeit előíró cikkely megfogalmazásával, az árvízvédelmi költségek nagyságával, az összegek felhasználásának helyes, illetőleg helytelen voltával. A részlet-észrevételek többségére az előadó vagy a miniszter válaszolt. A többség a törvény részleteiben is elfogadta. Az ülés befejezése előtt *Horánszky Nándor* interpellációt intézett Tisza Kálmánhoz a Hont megyében tapasztalható választási visszaélésekkel kapcsolatban, elsősorban azt kifogásolta, hogy az egész megyei apparátus a kormánypárti jelölt érdekében te-

vékenykedik. *Tisza Kálmán* azonnal válaszolt a felsorakoztatott kérdésekre, és cáfolta az elhangzottakat. Horánszky az előzetes választ nem fogadta el. (KNapló, 1881—1884. XVI. 41—65.)

A jelen karcolatban a vízszabályozási törvényjavaslatról MK nem ír érdemben, hiszen igen aprólékos kérdésekről volt szó. Kiemeli Horváth Gyula felszólalását, azt a szakértelmet, amellyel az érintett kérdésekről beszélt (164 : 36—165 : 11). Részletesen felidézi Széll György előző napi felszólalását cáfoló képviselők nyilatkozatát (163 : 1—164 : 15), és behatóan foglalkozik Horánszky Nándornak a Hont megyei választási visszaéléseket feltáró interpellációjával. MK e kérdés bemutatásakor igyekszik visszaadni a képviselőház hangulatát is.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 163 : 5—6 *Előlépkedtek egymás után sorba mind a négyen, s kijelentették, hogy Széll György valótlanságokat beszélt tegnapi nap.* — A KNapló szerint Hoitsy Pál a következőkkel fejezte be felszólalását: »Csak ezeket akartam rektifikálni, mert ezek azok, amik Széll György képviselő úr előadásában a valóságnak meg nem felelnek.« (I. h. 43.) Prónay Gábor így nyilatkozott: »Széll György képviselő úr nyilatkozata a valóságnak egyáltalán meg nem felel . . .« (I. h. 43.) Hegedüs Károly is egyértelműen szólt: »a Széll György képviselő úr által tett nyilatkozatban foglaltak a valóságnak meg nem felelnek és nem történtek meg.« (I. h. 44.)
- 7—9 *Én összes bűnét az elhallgatásban hittem. Az lesz az igaz, gondoltam, amit elhallgat, de arra nem gondoltam, hogy az nem igaz, amit elmond.* — MK ezzel az utalással az előző nap megjelent karcolatában fejtegette célját.
- 11—12 *Széll volt a farkas: ő mondta, hogy »ti zavartátok meg a vizet.«* — MK e fordulattal Ezópus közsísmert történetére utal, amelyben a farkas »jogcímet« keres arra, hogy felfalhassa a bárányt.
- 164 11—12 *Állj elő vén Márkus, vedd le a fejedet.* — MK itt Arany János »A hamis tanú« c. költeményének első sorát (»Állj elő, vén Márkus! vedd le a süveget«) alkalmazta a képviselőházban kialakult helyzetre.
- 17—19 *. . . a nép veri be a hatalmasok fejét . . . a hatalmasok verik be a nép fejét* — MK az első fordulattal a ceglédi estre utal, ahol Ugron Gábort támadták meg, a másodiknál Horánszky Nándor által az ülés végén előadott választási visszaélésekkel foglalkozó interpellációra.

- 164 27—28 *Mindenki egy könyv után tudakozódott, de nem a könyvtárnoknál (az akár hetekig ki se nyissa a szekrényeit)...* — MK ezt a kínáló alkalmat is megragadta arra, hogy kifejezze elégedetlenségét afelett, hogy még a képviselők sem olvasnak. — A képviselőház könyvtárosának halála alkalmával *A derek Bazsó* c. írásában részletesen szól erről (Jk 37. köt. 87—90.).
- 165 2 *specialitás* — itt: különlegesség, egyéniség
- 11 *abszorbeál* — elnyel, felszív, felold
- 20—24 Horánszky interpellációja — A KNapló tanúsága szerint MK e sorokban pontosan összegezte a képviselő leleplezéseit. (I. h. 59—62.)
- 26—28 *Egy községben Fábíán Gyula tisztviselő tizennégy forintot hagyott a bírónak, hogy azon mulassanak, s persze szavazzanak a kormánypártra.* — MK itt is pontosan jelzi az interpelláció fordulatát, a KNapló szerint Horánszky a következőket mondotta: »Fábíán Gyula, amint mondatik pénztárnoka a választási bizottságnak, megjelenvén egy községben, ott magát a bírót szólította fel arra, hogy a választási mozgalmakban a megyének és különösen a főispán úrnak, aki ott, úgy látszik, rendkívüli hatalommal bír, működését és törekvését támogassa, és e célból minden szabadkozás dacára ezen bírónál 14 frt készpénzt természetesen a hangulat emelésére otthagytott (*derűtség és mozgás a bal- és szélsőbaloldalon*), aki azonban ezen összeget egy írásbeli nyilatkozat mellett az ottani képviselőjelölt, Ivánka Zsigmond úrnak elküldte. (*Zaj. Mozgás.*)« (I. h. 60.)
- 29—31 Prileszky hangos felsőhajtása. — MK az írónia kedvéért fűzte e jelenethez Prileszky megnyilvánulását. A KNapló megőrizte »Jaj! Jaj!« közbeszólását azon a helyen, ahol a szónok csak az ellenzékét sújtó pénzbüntetéséről szolt. (I. h. 61.)
- 34 *corpus delicti* — bűntárgy, bűnjel
- 35—39 A Ház asztalára helyezett 14 frt. — Horánszky interpellációja végén a Ház elnökéhez juttatta a megvesztegetésre szánt összeget.
- 166 16—17 *Az ellenzék visszaadta az előbbi modortalanságot, most ő bosszantotta és zavarta közbeszólásokkal* — A KNapló a miniszterelnök beszédében négy közbeszólás szövegét őrizte meg.
- 28—31 Németh Albert közbeszólása. — A MK által jelzett közbeszólás elhangzott, de nem Tisza válaszakor, hanem Horánszky beszéde során. Azzal, hogy MK más helyre »illesztette« a közbeszólást, megváltoztatta és Németh Albert ellen fordította annak élet. Németh Albertnek Horánszky szavaihoz fűzött megjegyzése Tisza Kálmán ellen irányult, míg a MK-féle interpellációban úgy tűnik, mintha a miniszterelnököt támogatta volna. (Ld. KNapló 61.)

## A T. HÁZBÓL

M. *Pesti Hírlap. 1884. március 22., 6. évf. 81. sz. (9. l.)  
Névjelzés nélkül.*

Kötetben itt először.

A képviselőház 1884. márc. 21-i ülésén a földadó-kataszteri munkálatok eredményei elleni felszólalásokra vonatkozó törvényjavaslatot tárgyalták. Elsőnek a pénzügyi bizottság előadója, *Hegedüs Sándor* szólalt fel. Elmondotta, hogy a törvényjavaslat az ügyintézés egyszerűbbé tételét célozza. *Nagy István* az egyes megyékben tapasztalható aránytalanságokról szólt. *Ernusz Kelemen* a földadók megállapításánál megfigyelhető pontatlanságokra és felületességekre hívta fel a pénzügyminiszter figyelmét. *Hegedüs Károly* a Veszprém megyei pápai és devecseri járásokban tapasztalható igen nagy mérvű földadó emelés revidálására határozati javaslatot terjesztett elő. *Szapáry Gyula* gróf, pénzügyminiszter a vasúti hálózat fejlődésével indokolta a földadó emelkedését, és elutasította Hegedüs Károly határozati javaslatát. A felszólalások után a többség elfogadta a törvényjavaslatot a részletes tárgyalás alapjául, majd azonnal megkezdődött a paragrafusonkénti vita. Több részlet-észrevétel hangzott le, a többség azonban az eredeti szöveg mellett szavazott. Az ülés során *Csanády Sándor* és *Helffy Ignác* éles hangú észrevételeket tett a kormány működésére, ezt *Szapáry Gyula* visszautasította. (KNapló, 1881—1884. XVI. 65—82.)

MK a jelen karcolatban csupán annyit jegyzett meg az ülés-teremben elhangzottaktól, hogy nem volt a »napnak semmi története«. Így inkább a képviselőház hangulatáról ad számot. Visszatérően jelzi, hogy a közelgő választások miatt a képviselők nyugtalanok, nem érzik biztosítottak mandátumukat (167: 7—33). Igen érdekes, ahogyan MK felsorolja azokat a képviselőket, akiknek nem kell aggódniuk a mandátum miatt: a Házat képletesen épületnek tekinti és felsorolja, hogy a biztos mandátumi képviselők közül ki milyen feladatot tölt be a képzelet alakította házban (167: 34—168: 7). A karcolat végén az előző írásban leírt ceglédi botrány utóhullámainról ad számot olvasóinak (168: 27—169: 19).

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

167 4 *végzett földesúr* — a tönkrement birtokos jelölésére használt fordulat Tóth Béla szerint 1881-ben keletkezett. (Szájru szájra 373.) Gyors elterjedését jelzi, hogy MK minden magyarázat nélkül használja.

Lap Sor

- 167 8—9 *Senki sincs többé otthonosan, csak Maszák Hugó és P. Szatmáry Károly* — Maszák Hugó volt a parlament egyik gyorai főnöke, míg P Szatmáry Károly szerkesztette a Képviselőházi Naplót. Így MK célzása arra vonatkozik, hogy a közelgő választások miatt kettőjükön kívül senki-nek sem volt biztos a helye a parlamentben.
- 17 *litografizott* — könyvatos, kézzel sokszorosított
- 19 *ossiani levegő* — az Ossian-dalokra, egy III. századi angol-szász költőnek tulajdonított balladagyűjtemény borongós hangulatára való utalás.
- 168 12—13 *mi lesz ugyan a mai honti tusa eredménye.* — Az Ipoly-ságon tartott képviselőjelölt választáson Ivánka Zsigmondot legyőzte Nyáry Béla szabadelvű párti jelölt.
- 21 *galgenhumor* — német: akasztófahumor
- 26 *»ceglédi hadjárat«* — Ld. MK előző napi *Az érem két oldala* c. karcolatát és a hozzá fűzött jegyzeteket.
- „ 34 *eszkadron* — lovasszázad
- 169 : 3 *Tavaly Pozsonyban untam meg őket* — MK utalása az 1883. év eleji Pozsony megyei antiszemita mozgolódásra vonatkozik, amelynek az vetett véget, hogy a kormány statáriumot hirdetett.
- 3—5 *átmegyek feküdni Zalaegerszegre az ősszel, hát nem ott is velük kellett piszkolódnom?* — A tiszaezlári vádlottak felmentése után az ország több részén újabb antiszemita megmozdulások voltak. Legnagyobb méretűek a Zala megyei megmozdulások voltak, a kormány itt kormánybiztost nevezett ki, aki elrendelte a statáriumot. Ld. MK *Glavina Lajos és Rabagas* c. karcolatát. (Krk 67. 87—89 és a hozzá fűzött jegyzetet 286 l.) — *feküdni* katonai kifejezés: állomásozik.

## A KEMÉNY-NAP

**M.** *Pesti Hírlap. 1884. március 27., 6. évf. 86. sz. (9. l.)*  
Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A szöveg közlésével kapcsolatban itt jegyezzük meg, hogy a jelen karcolat 170 : 15 sora után következő mintegy tíz sornyi szöveget a szomszéd népek nemzeti érzékenységét sértő fordulatai miatt mellőztük. A szöveg-kihagyást szaggatott vonalakkal jeleztük.

\*

A képviselőház 1884. márc. 22-i üléséről MK nem írt beszámolót. Ez alkalommal egy, Fiumében a tengerésztiszti hatóság szá-

mára létesítendő székházra vonatkozó törvényjavaslatot, majd kérvényeket tárgyaltak, és két interpelláció hangzott el (KNapló, 1881—1884. XVI. 83—96).

A márc. 26-i ülésen a képviselőház vita nélkül elfogadta a Győr—Sopron—Ebenfurt között megépített vasútvonal gazdálkodására vonatkozó törvényjavaslatot. A másik vasútvonal, a hercegovinai Mostart és Metkovicat összekötő keskeny nyomtávú vasút létesítésére vonatkozó törvényjavaslat vitát váltott ki. *Hegedüs Sándor* előadói beszédében a Bosznia elfoglalásának tényével magyarázta a stratégiai szempontok miatt fontos vonal kiépítését. *Madarász József* elutasította a törvényjavaslatot, és kifejtette, hogy az előadó érvelése leleplezi a kormány magatartását. *György Endre* Hercegovina gazdasági fejlődése szempontjából helyeselte a vasútvonal építését, és további kiépítését sürgette. *Helgy Ignác* ellenezte a vasútépítést, és kérdést intézett a kormányhoz: mi a további szándéka az elfoglalt boszniai és hercegovinai területekkel. *Tisza Kálmán* rövid válaszában kifejtette, hogy a kormány megtartja a berlini szerződésben vállalt kötelezettségeit, ezért tervezi a vita alatt levő vasútvonal megépítését. *Herman Ottó* éles szavakkal ítélte el a Tisza-kormány Béctől való függését, és azzal vádolta meg a kormányt, hogy korábbi ígéreteit megszegte. *Apponyi Albert* elítélte Tisza semmitmondó válaszát, és ellenezte a tervezett vasútépítést. *Tisza Kálmán* rövid, kitérő válasza után név szerinti szavazás következett, amely szerint a törvénytervezetet 130 képviselő igen szavazatával 73 nem ellenében elfogadták. Az ülés folyamán — minden vita nélkül — részleteiben is elfogadták a Mostar—Metkovica között építendő vasútvonalról szóló törvényjavaslatot (KNapló, 1881—1884. XVI. 96—104.).

\*

A különben eseménytelen, viszonylag rövid ülést a megszállt Hercegovinában építendő vasútvonal vitája tette érdekessé. MK jellemzi az ülés légkörét, a vitában kialakult nézetekről nem szól részletebben, regisztrálja az ellenzók felszólalását, és néhány apróságot említ meg. A karcolat bevezető részében a nemrégiben újból képviselővé választott Beöthy Algernon személyéhez kapcsolódó anekdotát ad elő.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 169 1 *Úgy értem, hogy a báró Kemény Gábor napja.* — Mint a regesztából és a karcolatból kitűnik, a képviselőház ezen ülésén vasút-ügyeket tárgyaltak, ez pedig báró Kemény Gábor közmunka- és közlekedésügyi miniszter reszortja volt.
- 9—10 *vickándozeni, fickándozeni* — a két szó tulajdonképpen egy szó két nyelvi változata. MK a mozgalmasság érzékeltetésére használta fel.

- 169 13—15 *Mióta kijött a tilalom Kovách Lászlótól, hogy csak a hírlapírók jöhetnek a folyosóra, azóta azok se jönnek.* — A PH 1884. ápr. 24-i száma közölte a háznagyi rendeletet, amely szerint idegenek nem tartózkodhatnak a képviselőházban, a következő napi szám helyet adott Kovács nyilatkozatának: ez a megszorítás nem vonatkozik az újságírókra (ápr. 25. 5. l.).
- 170 1 *diligencia* — szorgalom, buzgalom, igyekezet  
 3—5 Gromon és a csángók — A csángók letelepítését korábban Nagy György intézte, de őt leváltották, és helyette 1883 október elején Gromon Dezsőt bízták meg (ld. »A csángó egyesületből«, PH, 1883. okt. 8.).
- 19 *ez a vonal szükséges* — mint a KNaplból kitűnik, nem a Győr—Sopron—Ebenfurt közötti vonal megépítéséről — ez már korábban történt — hanem a vonalat érintő adóterhek csökkentéséről volt szó. Valószínűleg MK információja pontatlan volt.
- 26—31 Madarász közbekialtása — A KNapló nem őrizte meg a MK által leírt jelenetet. (I. h. 98.)
- 171 1—2 *Helfyek egy érdekes mondása volt:* »a pénznek nincs szőre« — A MK által kiemelt fordulat a KNaplóban nem található. Valószínűleg Helfy nyelvbotlása lehetett, amit a gyorsírásos jegyzőkönyv átnézésekor korigált (KNapló, i. h. 100—101.).
- 2—7 Madarász kérdése — A KNapló szerint Madarász József felszólalásának e része a következőképpen hangzott: »... A pénzügyi bizottság jelentésének első oldalán, alulról a 3-ik sorban van egy kifejezés, amelyet én — meglehet, hogy nem tudok magyarul —, de hát nem értek. Méltóztassék megmondani, t. előadó úr, hogy a jelzett sorban mit jelent az a »megfélelegíteni« szó? Úgy hiszem, hogy ez nyomdahiba, vagy talán a németből átvett valami, azért bátor vagyok kérdezni a t. előadó útról, mi az, ami ez alatt értetik, azután fenntartom magamnak a hozzászólást. (Tetszés a szélsőbalon.) HEGEDŰS SÁNDOR előadó: Ha ezen fontos kérdést mint akadályt elhárítom, egészen őszintén és röviden kijelentem, hogy megcsökkenteni, fogyasztani. CSANÁDY SÁNDOR: Akkor beszéljen magyarul. (Tetszés a szélsőbalon.) MADARÁSZ JÓZSEF: Miután a magyar ember érti azt, hogy csökkenteni, fogyasztani, de ezen szó: »megfélelegíteni« lehetetlen, hogy egy bizonyos osztrák—magyar nyelvűl ne legyen átvéve (*helyeslés a szélsőbalon*), engedelmet kérek, ezt is kötelességemnek tartottam megkérdezni . . .« (I. h. 99.)
- 10 *A név szerinti szavazásnál Podmaniczky nem vett részt.* — MK valószínűleg a karcolat csattanója érdekében írta ezt, mert a KNaplból kitűnik, hogy Podmaniczky Frigyes jelen volt a név szerinti szavazásnál és »igen« szavazatával elfogadta a törvényjavaslatot. (I. h. 104.)

## A T. HÁZBÓL

**M.** *Pesti Hírlap. 1884. március 29., 6. évf. 88. sz. (9. l.) Névjelzés nélkül.*

Kötetben itt először.

MK a parlament 1884. márc. 27-i üléséről nem írt beszámolót. Ez alkalommal az előző nap megtárgyalt két vasúti törvényjavaslatot harmadszori felolvasásban is elfogadták, majd megkezdték az ipar-törvény revíziójára vonatkozó törvénytervezet megtárgyalását. (KNapló, 1881—1884. XVI. 105—126.)

A képviselőház márc. 28-i ülésén tovább folytatták a törvényjavaslat általános tárgyalását. *Steinacker Ödön* a revízió szükségességét hangsúlyozta, felidézte az első ipartörvény tárgyalásának körülményeit. *György Endre* hosszas fejtegetésével azt bizonygatta, hogy felesleges az iparosok helyzetének felülvizsgálata, minthogy a statisztikai adatok arra mutatnak, hogy az előző törvény bevezetése óta eltelt időben az iparosok létszáma nagy mértékben növekedett. Ellenezte a változtatásokat. *Láng Lajos* a kisiparosok helyzetét aggasztónak értékelte. Szükségessnek tartotta a képzés fejlesztését és az önkéntes társulásokat, mert csak így tudnak megbirkózni a nagyipari termeléssel. *Helyfi Ignác* a kisipar nehéz helyzetét abban látta, hogy az Ausztriával levő vámunió következtében az osztrák ipar termékei elárasztják a magyar piacot és kiszorítják a kisipar termékeit. Egyetértett a törvényjavaslattal és hangsúlyozta, hogy fokozni kell a kisipar hitel-támogatását. *Tischler Vince* támogatta a törvényjavaslatot, és kiemelte, hogy a kisiparosok szakmai képzésének fokozásán kívül a kereskedelmi ismeretek elsajátítását is biztosítani kell, mert csak így tudnak helytállni a gyáriparral szemben. *Turgonyi Lajos* is egyetértett a javaslattal, a hitel megteremtését és az iparos-egyesületek megalakításának szükségességét fejtegette. *Andrássy Tivadar* gr. a kontárok számának növekedését aggályosnak tartotta, ellenezte az iparosokat összefogó »kényszertestületek« létrehozását. A törvényjavaslatot általános tárgyalás alapjául elfogadta. *Tisza Kálmán* felszólalásában vitába szállt azokkal a képviselőkkel, akik az iparosok helyzetének rosszabbodását az Ausztriával fennálló vámunióval magyarázták. Utalt arra, hogy a magyar mezőgazdaság számára előnyös az osztrák piac. (KNapló, 1881—1884. XVI. 126 150.)

Itt hívjuk fel a figyelmet, hogy MK a húsvéti szünet előtt tartott hét képviselőházi ülésről (márc. 29., 31., ápr. 1., 2., 3., 4., 5.) nem írt beszámolót. Ez alkalmakkor tovább folyt az ipartörvény revíziójára vonatkozó törvényjavaslat általános vitája, majd megkezdték e törvényjavaslat részletes tárgyalását is. Több interpelláció is elhangzott. (KNapló, 1881—1884. XVI. 151—273.)

\*

A tárgyalóteremben elmondott érvekről és ellenérvekről MK a jelen karcolatában nem számol be részletesen. Három szónok elő-



adói módszeréről ad számot. Részletesen foglalkozik György Endre elutasító álláspontjával, amelynek érdekességét még az is fokozta, hogy kormánypárti képviselő létére ellenezte a törvényjavaslatot (171 : 1—172 : 9). Egy Németh Albert-anekdota közbeiktatása után Láng Lajos előadói módszerét boncolgatja (172 : 33—173 : 6), majd a karcolat további részében MK Andrásy Tivadar gróf »szűzbeszédének« előkészületeiről, a megszólaló szónok belső küzdelméről és magáról a beszédről tájékoztatja lapja olvasóit (173 : 15—175 : 14).

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 171 11 *à la Cumberland* — MK utalása valószínűleg az okkultista Stuart Cumberlandra vonatkozik, aki képes volt elrejtett tárgyakat fellelni. Személyére vonatkozó adatokat a közismert lexikonok nem őrizték meg, csak a »Cumberlandizmus« címszó alatt utalnak nevére és tevékenységére (ld. La Rousse du XX. siècle. II. Paris 1929. 620. p.).
- 15—16 *amennyit egy tudóstól nemigen lehet várni.* — György Endre 1879-től volt az Akadémia lev. tagja, tudományos cikkei főleg a szövetkezeti, a bank- és vasútpolitikáról jelentek meg, a Nemzetgazdasági Szemle és a Vasúti és Közlekedésügyi Közlöny szerkesztője volt.
- 173 7 *nomen est omen* — a név végzet, vagyis intő jel (olyankor használják ezt a kifejezést, amikor valakivel olyan rossz történik, amire a neve utal).
- 23 *fráj* — kisasszony, szobalány
- 32 *matador* — gúnyosan: mesterek
- 39 *Helyettem kis virág, tégy vallomást!* — Charles Gounod »Faust« c. operájának szállóigévé vált dalbetétje. (A III. felv. 1. jelenetében énekli az apród.)
- 174 3—4 *Ki szónokoljon a szabókért, ha nem ő* [Andrásy] — MK tréfás utalása arra vonatkozik, hogy az Andrásyak híresek voltak jó öltözködésükről, mindig divatos ruházatukról.
- 175 11—12 *premier-gourmand-ok* — akik szeretik a bemutató előadásokat
- 14 *csak Kónyi Manó fog emlékezni rája.* — azaz mindenki elfelejti, csak a gyorsírók által készített szöveg őrzi meg emlékét.

### A T. HÁZBÓL

M. *Pesti Hírlap. 1884. április 23., 6. évf. 112. sz. (9. 1.)* Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A húsvéti szünet után a képviselőház 1884. ápr. 21-én ülésezett először. Tovább folytatták az ipartörvény revíziójára vonatkozó

törvényjavaslat részletes tárgyalását. (KNapló, 1881—1884. XVI. 291—306.)

Az ápr. 22-i ülésen tovább vitatták az ipartörvény egyes részleteit. A vitatott paragrafusok az ipari tanoncok munkaidejére, munkakörülményére, tanonciakola végzésével kapcsolatos rész-intézkedésekre vonatkoztak. A vitában felszólalt *Göndöcs Benedek, Csanády Sándor, Reviczky Károly, Steinacker Ödön, Teleszky István, Polónyi Géza, Irányi Dániel, Györfly Pető, Magyar János, Zay Adolf, Krisztinkovich Ede, Kállay János, Lits Gyula, Étes Henrik, Apponyi Albert.* (KNapló, 1881—1884. XVI. 307—325.)

\*

MK a jelen karcolatban a vitáról — amely apró módosítványokból, rövid megjegyzésekből állt — Irányi Dániel egyik észrevételétől eltekintve nem ad számot, mivel tudta, hogy a PH olvasói e részletkérdések nemigen érdeklik. A parlamenti légkört az új választások előkészületei már erőteljesen befolyásolták. MK érzékelteti a várakozás légkörét, és ennek illusztrálására három csoportra osztja a képviselőket.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

175 : 6 *Bécsben akasztják ma Schenk Hugót és nem itt!* — Schenk Hugó, többszörös gyilkost és bűntársát 1884. ápr. 23-án végezték ki Bécsben.

176 : 33 *éclat* — francia szó: felcsattanó zaj, zajos megnyilvánulás

177 : 11—17 Irányi Dániel módosítványa — Irányi Dániel a KNapló szerint a tanonc szerződés felbontásával kapcsolatban a következő észrevételt tette: »A 71. §. szerint a tanviszony a szerződésileg megállapított tanidő lefolyta előtt azonnal felbontható az iparos részéről, ha a tanonc nyereség-vágyból eredő bűncselekményt követ el. Miért csak azon esetben, ha a bűncselekményt nyereség-vágyból követte el? Hát ha bosszúból vagy más nemtelen indokból követett el valamely bűncselekményt? Si filiam patroni vel ancillam ejus seduxerit? [Magyarul: Ha a gazda leányát vagy nőcselédjét elcsábítja] Akkor is a felmondás idejéig tartozzék házában túrni azt a suhancot? . . .« (I. h. 311.)

19 *Kék macska* — ismert fővárosi mulató, amelyet képviselők is látogattak.

19—20 *az inasokat beleszabadította a tiltott gyümölcsösbe.* — A KNapló szövegéből kitűnt, hogy Irányi Dániel javaslatát azért vetették el, mert a törvény szövegében az általa említett esetre van megfelelő intézkedés, hogy a tanoncot azonnal el lehet bocsátani. — MK e fordulatot valószínűleg azért alkalmazta, hogy valamilyen csattanóval fejezhesse be tárcáját.

## A T. HÁZBÓL

M. *Pesti Hirlap*, 1884. április 26., 6. évf. 115. sz. (9. l.) Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

MK a képviselőház 1884. ápr. 23., 24. üléséről nem írt beszámolót. Ezen alkalmakkor az ipartörvény revíziójára vonatkozó törvényjavaslat részletes tárgyalása bonyolódott. (KNapló, 1881—1884. XVI. 326—369.)

A parlament ápr. 25-i ülésén tovább folyt a vita az ipartörvényről. Az ipartestület megalakításának módja körül már az előző ülésen heves vita alakult ki, a jelen ülésen ez tovább gyűrűzött. *Lázár Ádám* és *Meczner Gyula* támogatta Zichy Jenőnek az előző alkalmakkor beterjesztett javaslatát, amely szerint olyan településeken, ahol 100 iparosnál több működik, meg kell alapítani az ipartestületet. *Ferenczy Miklós* történelmi visszapiantásával is kifejezte, hogy nem ért egyet az ipartestületek kényszer útján való szervezésével. Ellenezte azokat a javaslatokat, amelyek valamilyen formában ezt célozták. *Göndöcs Benedek* pártolta Zichy Jenő javaslatát, a saját tapasztalatával is alátámasztotta az ipartestületek szükségességét, de indítványozta, hogy ha már 50 iparos van egy településen, már akkor alakítsanak ipartestületet. *Széchenyi Pál* gr. földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter felszólalásában hangsúlyozta, hogy a vitatott törvényszakasz kimondja, hogy az ipartestületek megalakításához kétharmados többség kell. Megítélése szerint ezzel a megfogalmazással a törvényjavaslat is a kötelező társulást segíti elő, így nem nagy a távolság a két álláspont között. A vitatott paragrafus felett név szerinti szavazást tartottak, amelynek során a bizottság eredeti javaslata negyvennyolc szavazat-többséget kapott, így Zichy-Jenő, Lázár Ádám és Göndöcs Benedek ellenjavaslatait elvetették. A szavazás után az ipartestületi tagsággal kapcsolatos előírásokat vitatták, az egyes paragrafusokhoz többen hozzászóltak, a módosítások egy részét a többség elfogadta. (KNapló, 1881—1884. XVI. 370—387.)

\*

MK a karcolat középpontjába a kényszer útján megszervezendő helyi ipartestületek létesítését szorgalmazó javaslatok sorsát állítja. A törvénytervezet is kívánatosnak tartotta az ipartestületek létesítését, de ezeket nem kényszer útján óhajtotta kialakítani. Írónk joggal állapítja meg, hogy a »kormányé volt a liberálisabb felfogás« (178 :25—26), és ennek a gondolatnak jegyében mutatja be a név szerinti szavazás komikumát.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

177 5—6 *üdvözlí Türr István, aki itt átutazóban van Korinthoszból.*  
— Türr István több csatornaépítés munkálataiban vett

- részt. Az 1870-es években a Panama-csatorna, az 1880-as években pedig a Korinthoszi-csatorna építésében.
- 178 5 *Két komédia-házba járni* — az ironikus utalás arra vonatkozik, hogy Podmaniczky ebben az időben a Nemzeti Színház és az Ópera intendánsa volt.
- 8—9 *mióta a pozsonyi ökrök beleavatkoznak a közös ügyekbe.* — Az 1884. ápr. 21-én megnyílt pozsonyi marhavásáron a bécsi mézárások is megjelentek és vásároltak. Emiatt az osztrák kormány tiltakozott (ld. »A pozsonyi marhavásár megnyitása« PH, 1884. ápr. 22. 3. l.; »Bécs és a pozsonyi marhavásár« PH, 1884. ápr. 23. 10. l.; »A pozsonyi marhavásár« PH, 1884. ápr. 24. 4. l.).
- 11 *Jókai Illyefalván az ellenzékét támadja.* — A PH 1884. ápr. 21. számában megjelent »Jókai a Székelyföldön« c. cikk szerint Jókai Mór ápr. 20-án tartotta meg Illyefalván beszédét és ebben erőteljesen nyilatkozott a mérsékelt ellenzék politikai irányvonaláról.
- 12—13 *Apponyiék, »az igazi római császárok« német újságot alapítanak.* — A PH 1884. ápr. 25-i számában megjelent »Magyar párt — német lap« c. vezércikk elítélte a mérsékelt ellenzék német nyelvű napilap alapítására vonatkozó elképzelését. — Valószínűleg a Budapesti Tagblatról volt szó, amely 1884. máj. 1-én indult Greccák Károly szerkesztésében.
- 14—15 *Még viszonti Kovách László is kiad egy borzasztó stílusban írt rendeletet az újságírók ellen.* — Ld. a márc. 27-i *A Kemény nap* c. karcolat 169 : 13—15 sorához fűzött jegyzetünket.
- 16—17 *Szapáry gratulál neki: »Úgy jársz te azzal, mint én a magyar táblákkal Zágrábban...«* — MK Kovách Lászlót csipkedő utalása az 1883 őszén támadt rendezvarásokra vonatkozik: Szapáry Gyula rendeletére 1883. augusztus derekán Zágrábban az adóhivatal és a pénzügyi igazgatóság épületén horvát—magyar feliratú, közös címerrel ellátott táblákat szereltek fel. Ez az aktus a két ország között megrontotta a kapcsolatot, Horvátország területén hónapokig tartó nyugtalanság támadt. (Ld. erről a Krk előző 67. kötetében levő összefoglalásunkat 276—279 és MK e kérdésről szóló cikkeit.)
- 18 *bohémien-ek* — a művészek, bohémek világából való.
- 19 *predikátum* — nemesi előnév
- 36—37 *nehogy az ellenjelöltjével találkozzék.* — MK e fordulattal az elkövetkező választásra célzott.
- 37—38 *Kármán Lajos attól tart, hogy az öreg Pulszky odakünn ül.* — Kármán Lajos ellenjelöltje Pulszky Ferenc volt, aki egy ügyesen elhelyezett adomával hódította el Kármántól a verbászi kerületet. A választások után MK megírta ezt a jól sikerült Pulszky-féle csattanót a *Humor* a kortesmezőn c. tárcájában 71 : 5—végig.
- 179 27 *perorál* — szónokol, szaval

Lap Sor

- 179 : 27—29 [Csanády] *most bizonynyal a Ház legboldogabb embere. Minden módosítványát elfogadták ma, az igaz, hogy csupa stíláriis módosítványok csak* — a KNApló tanúsága szerint Csanády három valóban stíláriis jellegű változtatást javasolt, ezek közül kettőt elfogadtak, egyet elvetettek. (I. h. 382, 384, 385. l.) — Meg kell jegyeznünk, hogy ezek a módosítási indítványok a név szerinti szavazás után hangzottak el, így MK utalása nem pontos.
- 35 *már az új Házban ül* — MKnak ez a tréfája is a közelgő választásra vonatkozik.
- 180 2 *»absensek lajstroma»* — a Ház üléséről távollevők lajstroma. 5—28 Grünwald *»nem»* szavazata — A MK által előadott történetet a KNApló természetesen nem örököltte meg, valószínűleg az író képzelete színezte ki a fordulatokat annak érzékeltetésére, hogy a mérsékelt ellenzéki Grünwald nem értett ugyan egyet a Zichy-féle javaslattal, de pártfegyelemből a kormány ellen kellett szavaznia.
- 10 *szekvens* — következő, soronlevő
- 11 *a ma Göndöccsel is vitézkedő Péchy Tamás* — MK utalása arra vonatkozik, hogy Göndöcs a Ház elnökének figyelmeztetése ellenére személyes megtámadtatás címén reagált Széchényi Pál miniszter felszólalására. Harmadszori figyelmeztetéskor Péchy Tamás a következő szavakkal intette le Göndöcsöt: *»Én a képviselő urat figyelmeztettem, hogy ne tessék folytatni; a képviselő úr folytatta; most kérem a képviselő urat, tessék leülni. (Derültség) . . .«* (KNApló, i. h. 377. l.)

## A T. HÁZBÓL

**M.** *Pesti Hírlap. 1884. április 29., 6. évf. 118. sz. (9. l.)* Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A képviselőház 1884. ápr. 26-i üléséről MK nem írt beszámolót. Ezen az ülésen az ipartörvény revíziójára vonatkozó törvényjavaslat további paragrafusait tárgyalták, és Pauler Tivadar igazságügyminiszter válaszolt két interpellációra. (KNApló, 1881—1884. XVII. 3—21.)

A parlament ápr. 28-i ülésén végéhez értek az ipartörvény vitájának, és megtárgyalták azt a két paragrafust is, amelyet a vita alkalmával átdolgozás céljából a bizottságnak visszaadtak. Az ülés további részében az országos fegyintézetek számának növelésére és a meglévők átalakítására vonatkozó törvényjavaslat általános vitája következett. *Matuska Péter*, az igazságügyi bizottság előadója kifejtette, hogy az új büntetőtörvény bevezetése után szükségessé vált a börtönrendszer

reformja, hogy a különböző büntetések végrehajtását biztosítani lehessen. *Irányi Dániel* elengedhetetlennek tartotta a börtönviszonyok javítását, mivel a visszaeső bűnösök számának százalékos növekedése arra mutat, hogy a fennálló zsúfoltság hátráltatja a börtönből szabadulók erkölcsi egyensúlyának helyreállítását. Több kérdést tett fel a tervezett átépítésekkel és börtönépítéssel kapcsolatban. *Pauler Tivadar* igazságügyminiszter válaszolt az építésekkel kapcsolatos kérdésekre, majd a javítóintézetek fejlesztésével foglalkozott. *Kőrösi Sándor* vitatta Irányi Dániel egyik-másik észrevételét. (K.Napló, 1881—1884. XVII. 22—42.)

MK a jelen karcolatban sem foglalkozik az ülésteremben elhangzottakkal, nem ír sem az ipartörvény vitájáról, sem a fogházügyekkel kapcsolatos törvényjavaslat tárgyalásának megkezdéséről. Az ülésteremben elhangzottak helyett a folyosó hangulatát közvetíti: a választási előkészületekről ír, Tiszáról, Csanádyról szóló folyosói beszélgetésekről tudósít, mint maga írja »csupán trics-traccot írtam; csupa pletykát, léhaságot« (182 : 32). Valóban érezhető, hogy Mikszáthot már nem kötötték le az ülészak végén tárgyalt törvényjavaslatok.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 181 19 *szuverén* — itt: fejedelem
- 27—28 *kocsija az »Egyetértés« mai híre szerint annyira megfeneklett a hínárban* — Az Egyetértés 1884. ápr. 28. számában »A miniszterelnök a hínárban« (2. l.) szerint »Beregszászról írják nekünk: Tisza Kálmán miniszterelnök a minap Bereg és Szatmár megyei birtokainak megtekintése végett körutat tett a Bereg megyei Tóháton. A határban, midőn egy patak medren hajtattott keresztül, kocsija a hínárban annyira megfeneklett és lesüllyedt, hogy csak nagysokára egy véletlenül arra került földműves ember hátán volt képes a hínárból a partra kimenekülni. A kocsit pedig csak később vonató ökrök segítségével lehetett nagy ügyvel bajjal kiszabadítani.«
- 33—35 *Tiszát tenyerén hordja a nép . . . Tisza kormányzása alatt sokat szerepelnek az ökrök.* — E fordulatok jellegzetes termékei MK ironizáló hajlamának: a 181 : 27—28 sorban jelzett hírből ki tudta alakítani a kormánypárti és az ellenzéki érveket.
- 38—39 *Csanády Sándorral azt történt, hogy Nadányi Miklós kihívta duellumra* — MK utalása a fővárosban elterjedt híre vonatkozott. Az ügyből nem lett párbaj (ld. PH, 1884. máj. 3. Napi hírek. A Nadányi—Csanády affér. 5. l.).
- 182 9—11 *Göndöcsnek ugyan sikerült, hogy ma is tele volt a beszéde »derültséggel«, csakhogy ma nem az ő rovására nevettek, de a*

*Herman Ottó*éra. — A KNapló szerint Herman Ottó felszólalása után Göndöcs kért szót és a következőket mondotta: »T. Ház! Nem akartam felszólalni, de kénytelen vagyok rá, mert Herman Ottó, t. képviselő úr azt mondotta, hogy a lelkeszek nem tudnak erkölcsi oktatás dolgában annyira hatni a népre, hogy az magát az istentisztelet alatt jól viselje. Megvallom, csodálkozom, hogy ilyet mondott a t. képviselő úr, és őszintén mondom, ha egész életén igazat mondott is, ma nem mondott igazat. (*Nagy derűtség.*) Hát nem tudja, a t. képviselő úr, hogy azok, akik a lelkeszekre hallgatnak, a legerköcsösebb, legmunkásabb, legtakarékosabb, legbecsületesebb emberek, akik szeretik az istent, a hazát és a felebarátot. A képviselő úr által emelt vádat én tehát visszautasítom (*Helyeslések*), és ajánlom a t. képviselő úrnak, hogy minél többször hallgassa a lelkeszek tanítását (*Élénk derűség és tapsok*), s akkor minden esetre sokkal jobb, sokkal tökéletesebb lesz, mint ma (*Nagy derűség*) .« (KNapló, i. h. 30.)

182 : 18—19 *Már reggel az utcán feltűntek mindenkinek a piros plakátok: »Puttonyba az ipargróffal».* — Az általunk átnézett napilapok nem adtak hírt a MK által említett plakátokról.

21 *kádencia* — felelet, visszavágás

21—22 *Az egyik jelölt ti. Pozsonyba, a másik puttonyba megy*

— A Pozsonyba-puttonyba rigmust, ezt a régi kortesmondókat gyakorta idézte MK. Első előfordulását ld. *A vármegye rókájában* (Krk I. köt. 153. 1.).

## A T. HÁZBÓL

**M.** *Pesti Hírlap. 1884. május 1., 6. évf. 120. sz. (9. 1.) Névjelzés nélkül.*

Kötetben itt először.

A képviselőház 1884. ápr. 29-i üléséről MK nem írt beszámolót. Ez alkalommal az ipartörvényjavaslatot harmadszori felolvasásban elfogadták, folytatódott a fegyintézetekre vonatkozó törvényjavaslat általános vitája, majd a részletes tárgyalást is lefolytatták. (KNapló, 1881—1884. XVII. 43—63.)

Az ápr. 30-i ülésen harmadszori felolvasásban is elfogadták a fegyintézetekre vonatkozó törvényjavaslatot, majd *Kemény Gábor* közlekedésügyi miniszter válaszolt Göndöcs Benedeknek a postatakarékpénztárak, *Krisztinkovich Edének* a Rába szabályozása ügyében korábban elhangzott interpellációjára. *Tisza Kálmán* válaszolt *Horászky Nándornak* az 1884. márc. 18-án a Hont megyében tapasztalható választási visszaélések ügyében elhangzott interpellációjára. *Tisza* a vizsgálati adatokra hivatkozva elmondotta, hogy a megyében

a közigazgatás munkája normális mederben folyt, a képviselő álta személy szerint megnevezett megyei tisztviselők nem vettek részt a korteskedésben, bár egyikük-másikuk megjelent a jelölt társaságában, az elbocsátott postamestereket nem ellenzéki voltuk, hanem hanyag munkájuk miatt mozdították el állásukból. *Horánszky Nándor* nem fogadta el *Tisza Kálmán* választát, pontról pontra bizonyította, hogy a miniszterelnök válasza a megyei tisztikar jelentésén alapul. További tényeket sorakoztatott fel annak alátámasztására, hogy a megyei hatóságok tevékenyen részt vettek a kormánypárti jelölt melletti korteskedésben. *Tisza Kálmán* viszontválaszában az ellenzéki pártok részéről alkalmazott választási taktikákra hivatkozott, és megjegyezte, hogy mindenkinek módja van a választások után petícióval vizsgálatot követelni. *Horánszky Nándor* visszautasította a miniszterelnök okfejtését, és a választ nem fogadta el. A szavazás alkalmával a többség jóváhagyta *Tisza* választát. *Péchy Tamás* ezután javasolta, hogy *Horánszky Nándor* vegye át az interpelláció alkalmával a Ház elnökének átnyújtott vesztegetési bizonyítékot, a 14 forintot. A képviselő ezt elutasította. *Tisza Kálmán* javaslatára a Ház elnöke hivatalból Hont megye alispánjához juttatja a vitatott összeget. (KNapló, 1881–1884. XVII. 64–74.)

A viszonylag rövid ülésről MK hosszabb és részletekbe bocsátkozó karcolatot írt. Ennek oka minden bizonnyal az volt, hogy a közelgő képviselőválasztások szimptomáját látta *Horánszky* korábbi interpellációjában, de ezt tapasztalhatta *Tisza Kálmán* választában is. Ezt a nézőpontot bizonyítja az a körülmény is, hogy a karcolat bevezető részében (183 1–184 : 20) az ülésre érkező képviselők beszélgetését írja le, szinte kivétel nélkül mindegyikben felbukkantak valamilyen formában a választási előkészületek. A hangulati bevezetés után részletesen beszámol *Tisza* válaszáról és *Horánszky* ellenérveiről, a karcolat csattanóját a bűnjelként bemutatott 14 forint további sorsának alakulása biztosította.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 183 : 21 – 22 »Istenem, mennyi kémény füstölög, s én még most sem tudom, hol fogok megebédelni!« — MK ezzel a Chorin Ferencnek tulajdonított gondolattal azt akarta érzékelteni, hogy a képviselő még nem tudja, hogy melyik kerületben fogják jelölni.
- 23 »molyok« — MK ezzel a kifejezéssel minden bizonnyal a szorgalmas, a képviselőház minden ülésén részt vevő képviselőket illethette.
- 25 *Greccák-időket élünk!* — MK utalása minden valószínűség szerint a Greccák Károly által szerkesztett, a mérsékelt ellenzék választására megindított német nyelvű napilapjára, a Budapesti Tagblatra vonatkozik.



- 183 : 29—30 *Apponyi ellen írt röpiratot visszaküldte neki a jászberényi bizományosa* — Az utalás arra vonatkozik, hogy Apponyi Albert Jászberény mérsékelt ellenzéki képviselője volt és nagy népszerűségnek örvendett választói körében.
- 184 : 2 *Igaz-e, Péter, hogy Kaiás elé idéztek?* — MK az evangéliumból ismert zsidó főpap nevének megemlítésével tréfás formában fogalmazza meg a Busbach Péter antiszemita voltáról terjesztett híreket.
- 4 *medium* — közép, itt: a képviselőházi ülésterem közepe.
- 10 *Szapáry István keresi a pénzügyminisztert.* — Szapáry István unokatestvére volt Szapáry Gyulának, ez a tény adja meg a következő sorokban olvasható tanács komikus voltát.
- 32 *»A honti ügy!«* — MK az 1884. márc. 19-én *Az érem két oldala* c. karcolatában részletesen írt Horánszky Nándor interpellációjáról és Tisza rögtönzött válaszárol. (Ld. jelen kötet 164—166. és a hozzáfűzött jegyzetünket 318—319. l.)
- 185 : 3 *Ő is [Tisza] tud ilyen eseteket az ellenpártrol, de nem mondja el.* — Tisza második felszólalásában Horánszky Nándorra vonatkoztatva a következőket mondotta: »Ha kívánja a képviselő úr, én fogok neki egypár jelenetet — kint, nem itt — elmondani, amely ugyanazon választásokon másrészről történt, s amely legalább is éppen annyira illetlen volt, mint amelyekre a t. képviselő úr utalt. (*Felkiáltások: Halljuk! Halljuk! a bal- és szélsőbalon.*) Nem fogom itt elmondani, hanem a képviselő úrnak szolgálok vele. « (KNapló, i. h. 73.)
- 4 *Sí jecisti nega* — ha megtetted is, tagadd! — MK ezt az ügyvédi tanácsot máshol is alkalmazza, így ezt a címet adta egy 1877-ben megjelent, Thaisz Eleket támadó cikkének is. (Krk 53. köt. 149—151. l.)
- 10 *Ugyan hány akta?* — kíváncsiskodék *Meszlényi.* — A MK által jelzett közbeszólást a KNapló nem tartalmazza, valószínűleg el sem hangzott, mivel Tisza tételszerűen felsorakoztatta az elintézett és el nem intézett akták számát. (KNapló, i. h. 68—69.)
- 21—24 a részeg megyei iktató — Horánszky Nándor válaszbeszédében több konkrét esetet említett meg, köztük a MK által jelzettet is: ». . Letavay Ignác iktató Pereszlénynben mulatott, és sajnos, az mondatik, olyan állapotban, hogy az utcán egy megyei csendlegénynek kellett őt támogatni. (*Derűtség a bal- és szélsőbalon. Felkiáltások: Hivatalos kötelesség! Nagy zaj a jobbaldalon.*) . « (KNapló, i. h. 71.) — Az idézett szövegből kitűnik, hogy a MK által mamelukként jelzett közbeszóló nem kormánypárti, hanem ellenzéki képviselő volt.
- 28 Csernátóny Lajos közbeszólása — Horánszky Nándor a Hont megyei helyzetről rajzolt képet a következőkben összegezte: »Ez sajnos, t. képviselőház, annyival is inkább,

mert ez azon tisztikar részéről történik, amely tisztikar közvetve a nép bizalma által választott. Ez is mutatja, t. Ház, hogy hová jutottak Magyarországon a megyék. *Csernátony Lajos*: A kinevezést kell behozni! (*Nagy zaj bal felől.*) *Horánszky Nándor*: Hogy hová jutottak a megyék azon alkotások következtében, melyek nagyrésze a t. miniszterelnök úr kormányzata alatt keletkeztek, oda jutottak jelesen, hogy alig lehet azokat már másoknak tartani, mint cifra szűrbe öltözött centralizációnak és bürokráciának. (*Zajos helyeslés bal felől.*)« — Horánszky fejtegetése a központi hatalom érvényesülése ellen irányult, míg Csernátony közbeszólása az erőteljes centralizációt kívánta.

- 185 : 30 *fűlappika* — éles hangú, támadó politikai beszéd
- 33 »*Majthényi vármegye*« — MK gunyoros megjegyzése arra vonatkozott, hogy Hont megye főispánja, Majthényi László báró, 1848-ban a megye főispánja, 1849 után egy ideig cs.kir. megyefőnök, majd 1867-től egészen 1890-ig — tehát még a jelen karcolat írása után is — a megye főispánja volt.
- 36—39 Tisza Kálmánnak tulajdonított gondolat — Ennek tépnybeli alapját ld. a 185 : 33 sorhoz fűzött jegyzetünkben.
- 186 1—13 a 14 forint sorsa — MK a csattanó érdekében kissé átalakította az ülésen elhangzottakat. Ti. Péchy azt javasolta, hogy adják át Horánszky-nak, Horánszky ezt elutasította, és azt indítványozta, hogy a belügyminiszter küldje Hont megyének. Péchy ragaszkodott ahhoz, hogy a pénztárból kerüljön ki, vegye vissza Horánszky. Tisza a következőt mondotta: »Én is leghelyesebbnek tartanám, ha Horánszky képviselő úr visszavenné azt a borítékot, de ha nem akarja, van egy másik mód is: a t. Ház megbízhatja az elnököt, hogy Hont megye alispáni hivatalához küldje be tetszés szerinti intézkedés végett. (*Élénk helyeslés jobb felől.*) . . .« (I. h. 74.)

## AZ ÚJ HÁZ A RÉGI HÁZBAN

- M. I. *Pesti Hírlap*. 1884. május 2., 6. évf. 121. sz. (1—2. l.) Névjelzés nélkül.
- II. *Mikszáth Kálmán Országgyűlési Karcolatai*. Bp. 1892. Összegejtötték és kiadták Légrády Testvérek 39—42. l.

### A szövegről

A Krk jelen kötete a PHban megjelent szöveget közli. A *Mikszáth Kálmán Országgyűlési Karcolatai* c. válogatás ugyan az író életében megjelent utolsó kiadás, de az ott tapasztalható módosítások kizá-

rólga a kötetben való közlés javításai közé sorolhatók. Alább közöljük a válogatásban megjelentetett szöveg eltérését:  
Cím *Az új Ház a régi Házban (Új országház építése. 1884. máj. 1.)*

A képviselőház máj. 1-i ülésén az állandó országház építéséről szóló törvényjavaslat általános vitája kezdődött meg. *Országh Sándor* bizottsági előadója hivatkozott az 1880. LVIII. t. cikkekre, amelyben a parlament elhatározta, hogy új országgyűlési épületet építtet. A Duna bal partját jelölték ki, a terveket *Steindl Imre* elkészíttette, az épület makettjét a műegyetemen kiállították. A kormány megfelelőnek tartotta az építész terveit, a tíz évre tervezett építkezés költségei 9,5 millió forintra rúgnak, s ennek megszavazását kérte. *Orbán Balázs* ellenezte a javaslatot. Kifogásolta a magas költségeket, a túldíszített gót stílust, jelezte, hogy a belső kiképzés költségét még össze sem állították, tehát ez legalább kétszeresére fogja emelni az előirányzatot. Azt javasolta, hogy a kormány ezt a tervet vesse el, és egy 3–4 millió forintba kerülő megfelelő épületre adjon ki megbízást. *Meszlényi Lajos* sem fogadta el a javaslatot, a helyet nem találta megfelelőnek, idegenkedett a gót stílustól, inkább a reneszánsz stílust pártolta. Csatlakozott *Orbán Balázs* javaslatához. *Apponyi Albert* gr. túlzottnak tartotta az épületre fordítandó összeget, és határozati javaslatot terjesztett be, amely szerint az ország anyagi helyzetének megfelelő költségkihatástú terv elkészítését kívánta. *Tisza Lajos* gr. felszólalásában megvédelmezte a gót stílust. Megítélése szerint ez a stílus alkalmas arra, hogy kifejezze azt a célt, amiért a millennium idejére az épületet át akarják adni rendeltetésének. A pénzügyi észrevételekről megjegyezte, hogy az új országház építésére fordított költség — a tervezett tíz év alatt — igen kis mértékben fogja igénybe venni az ország erejét. A javaslatot támogatta. *Orbán Balázs* *Tisza* Lajos egyik megjegyzésére reagált, majd megjegyezte, hogy informálja van arról, hogy azok a telkek, amelyre az új épületet tervezik, kiknek a birtokában vannak. *Helgy Ignác* kifogásolta, hogy a kormány nem készítetett teljes, minden kiadásra kiterjedő költségvetést. A gót stílust a maga részéről a legalkalmasabbnak találta. A költségek tekintetében *Orbán Balázs* indítványát támogatta. *Tisza Kálmán* részletesen foglalkozott az ellenhangzott ellenvéleményekkel, több hozzászóló esetében rámutatott arra, hogy tájékozottságuk nem kielégítő. *Somssich Pál* azokat a gazdasági és politikai problémákat sorolta fel, amellyel az országnak meg kell birkóznia, ezért túlzásnak tekintette az új országház épületére fordítandó összeget. Elutasította a törvényjavaslatot. Az ülés végén *Tisza Kálmán* reagált *Somssich Pál* észrevételeire, és további megjegyzéseket tett az ellenzék magatartására. (KNapló, 1881–1884. XVII. 75—97.)

A jelen karcolatban MK — a nagy érdeklődésre való tekintettel — beszámolt azokról az elemekről, amelyek az új országház építése ellen felszólaló képviselők beszédeit motiválták. Nem ad számot a különböző érvekről, a gazdasági vagy építészeti megfontolásokról,

de így is hű képet fest az ülés hangulatáról. Az érveknél hatásosabb volt az a mód, ahogy Jókai egyik regényének motívumával fejezte ki az ellenzék álláspontját. A karcolat végén részletesen felidézi és el is ítéli Orbán Balázs gyanúsítató megjegyzését.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 186 3 *mappa* — térkép  
 20—21 *Azt odaajándékozzuk a horvátoknak. Vigyék el a földrendés városukba.* — MK utalása Zágrábra vonatkozik, ahol az 1880-as földrengés nagy károkat okozott.
- 187 13 *zeфир* — enyhe, frissítő nyugati szellő.  
 15—17 [Apponyi] *Kiszámította, hogy az új Ház nem tizedfél, de belső berendezéssel legalábbis tizenötmillió forintba fog kerülni.* — A KNapló tanúsága szerint Apponyi részletesen számításba vette az összes további költségeket, és így alakította ki a tizenötmilliósi összeget. (I. h. 82.)  
 19—20 *Neki körülbelül olyan épület kellene, mint a Múzeum.* — Apponyi a következőket mondotta: »De, t. Ház, ha egy parlament két házának együttes befogadására épületet emetünk, az az épület már azon dimenzióknál fogva is, melyekre terjednie kell, hogy ennek a gyakorlati célnak megfelelően, nagyságánál fogva okvetlenül emlékszerű lesz még akkor is, ha a célszerűség mellett a legnagyobb nemes egyszerűség tartatik szem előtt. (Úgy van! a bal- és szélsőbalon.) Én azt hiszem, vannak Budapesten középületeink, csak utalok a szomszédunkban levő Nemzeti Múzeumra (helyeslés bal felől), melyről senki sem fogja mondani, hogy az nem emlékszerű épület, hogy nem imponál a maga nemes egyszerűségében nagy dimenziói által. (Úgy van! bal felől.) « (I. h. 82.)  
 20—21 *(Hogy csak mégis a Múzeum felé húzza a szíve a nemes grófot!)* — MK ironikus utalása arra vonatkozik, hogy ebben az időben a főrendiház a Nemzeti Múzeum épületében ülésezett.
- „ 29 *omnipotens* — mindenható, korlátlan hatalmú  
 188 6—7 *Szilágyi Dezső könyökére teszi a fejét, s fitymálva nevet a Tisza beszédén* — A KNapló ezt az incidenst megőrizte. Tisza Kálmán beszéde közben Szilágyi felé fordulva a következőt mondotta: ». . . Nem veszem rossz néven, hogy Szilágyi képviselő úr nevet és integet. *Szilágyi Dezső*: Igen, ezen nevettek. *(Derültség a baloldalon.) Tisza Kálmán*: Mondom, ezt nem veszem tőle rossz néven. Remélem, hogy ezen megjegyzésemet ő sem veszi rossz néven, mert ezt csak azért mondtam, mivel mások rossz néven veszik, mégha valaki kezét mozgatja is. *(Derültség jobb felől.) Bocsásson meg a képviselő úr, ez nem oly csekélység. . . « (I. h. 97.).*
- 189 : 6—8 Orbán gyanúsító megjegyzése — A KNapló tanúsága szerint a MK által megőrkített jelenet a következőképp

zajlott le. Orbán Balázs visszautasítva tájékoztatatlanságára vonatkozó megjegyzést, a következőt mondotta: »... Én igyekeztem magamnak komoly és alapos információt szereznem ez ügyben, és arra nézve is informálva vagyok, hogy kiké azon telek, melyekre az országház elhelyeztetni terveztetik és kik a szomszédjai. (Nagy mozgás a jobboldalon: Nevezze meg! Mondja ki! Halljuk! Halljuk! Elnök csenget.) Gr. Tisza Lajos: Szót kérek! (Hosszan tartó nyugtalanság és zaj. Halljuk! Halljuk!) Miután a képviselő úr ezen felszólalásába bizonyos inszINUÁCIÓ lappang, kérem a t. elnök urat, hogy szólítaná fel őt, nevezze meg, kiket értett! (Zajos helyeslés a jobboldalon. Hosszan tartó felkiáltások a jobboldalról: Halljuk, Nevezze meg!) Elnök: (Csenget. Hosszantartó mozgás.) A képviselő úr nyilatkozata könnyen azon gyanúra adhat okot, mintha e Ház kebelében volna valaki, aki személyesen érdekelve volna ezen ügyben. Felkérem a képviselő urakat, ne méltóztassanak ilyeneket mondani. (Élénk helyeslés jobb felől. Felkiáltások a jobboldalon: Nevezze meg! Halljuk! Halljuk!) Csanády Sándor: Nem köteles megnevezni. Hegedűs Sándor: Bírnia kell a meggyőződés bátorságával. » (I. h. 87—88.)

189 : 19—20 Tisza Lajos felszólalásával kapcsolatos megjegyzések. — A KNapló nem őrizte meg a MK által jelzett közbeszólásokat (i. h. 96.).

## A T. HÁZBÓL

**M.** *Pesti Hírlap.* 1884. május 3., 6. évf. 122. sz. (9. l.) Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A szöveg közlésével kapcsolatban megjegyezzük, hogy a karcolat 193 : 2 soraiban vagy az író feledékenységből, vagy szedési hiba folytán értelemzavaróan elmaradt »az ember« szavakat, szögletes zárójelbe téve, az értelemnek megfelelő helyre illesztettük.

\*

A képviselőház máj. 2-i ülésén napirend előtt Szalay Imre tiltakozott Jókai Mór előző nap elhangzott közbeszólása miatt. Jókai Mór közbeszólását tréfás indíttatásúnak tekintette. A továbbiakban folytatódott az új országház építésére vonatkozó törvény vitája. Szontagh Pál támogatta a törvényjavaslatot, mert egy megfelelő parlamenti épület kifejezi egy adott ország politikai helyzetét is. Steinacker Ödön túl magasnak találta az építkezési költségeket, Apponyi Albert határozati javaslatát támogatta. Bánffy Béla gr. mint

a közlekedési bizottság elnöke visszautasította Steinacker Ödönnek a bizottságot ért észrevételeit. *Dobránszky Péter* visszautasította az ellenzéknek azt az érvelését, hogy az új parlament épülete csak fokozza a nép nyomorát. Arra hivatkozott, hogy nagy nemzeti célokért kell tudni áldozatot vállalni. A maga részéről támogatta a törvényjavaslatot. *Huszár József* túlzottnak tartotta a költségvetést, ellenezte a törvényjavaslatot. *Móricz Pál* kicsinyesnek tartotta az ellenzék érvelését, a nemzeti cél érdekében támogatta az új parlament felépítését. *Bartha Miklós* a deficitese költségvetésre való tekintettel, továbbá a gótikus stílus miatt is ellenezte a javaslatot, és csatlakozott Apponyi Albert álláspontjához. *Magyar János* vitatta Apponyi Albert érveit, és támogatta a törvényjavaslatot. *Halász Géza* visszautasította a kormányparti képviselőknek azt a beállítását, amely szerint az ellenzéki képviselők kortes-szemponatok miatt ellenzik a költséges épületet. *Ivánka Imre* az ellenérvek ellenére támogatta a tervet. *Csanády Sándor* az ellenzék élénk helyeslése, a Ház elnökének többszöri figyelmeztetése közben fejtette ki, hogy miért nem támogatja a javaslatot. *Jókai Mór* anekdotával tüzdelt felszólalásában azokra az okokra mutatott rá, amelyek az ellenzéki képviselőket a különjavaslatok kialakítására készítették. Támogatta a tervet. *Fenyvessy Ferenc* vitába szállt Magyar János érveivel, azt bizonygatta, hogy az új országház építése vajmi kevés segítséget jelent az iparosoknak. Ellenezte a javaslatot. *Tisza Kálmán* röviden reagált Fenyvessy észrevételére. (KNapló, 1881—1884. XVII. 98—119.)

\*

Mikszáth a jelen karcolatban kiválóan érzékeltette az új parlament építése körül hullámzó vitát. Nem részletezi a szónokok érveit — ezt nem is lehetett —, mivel a javaslat támogatói és ellenzői csak ellenező előjellel variálták az észrevételeket. Az ülés hangulatának érzékeltetésén kívül arra is módot talál, hogy az ülés kisebb-nagyobb szenzációiról tájékoztassa olvasóit: Jókai előző ülésen elhangzott közbeszólásának utóregzéséről és Fenyvessy Ferenc felszólalását követő komikus helyzet kialakulásáról. A tárcában MK több helyen is utal arra, hogy Szilágyi Dezső fog felszólalni. Nem szólalt fel. Az író által jelzett szándék valószínűleg a humor egyik eszköze, talán ezzel akarta MK érzékeltetni, hogy figyelmet érdemlő kérdést vitat a parlament.

### Tárgyi magyarázatok <sup>7</sup>/<sub>8</sub>

Lap Sor

- 189 5—6 *A főmamelukok (még a tegnapi nagyváradi bankettől féldímosan) ödönének* — Az előző nap Tisza Kálmán nagy bankettet rendezett a fővárosba látogató híveinek. Erre vonatkozik MK gunyoros célzása.
- 190 4—5 *A híres Majthényi László is.* — Ld. a máj. 1-én megjelent *A t. Házból* c. karcolat 185 : 33. sorához fűzött jegyzetünket. *7 leckét vegyének Majthényitől a választásokra.* — MK utalása

- Horánszky Nándor 1884. márc. 19-én elhangzott, a Hont megyében tapasztalható választási visszaélések ügyében tett interpellációjára (ld. *Az érem két oldala* c. karcolatot, jelen kötet 164—166. l., továbbá a máj. 1.-i ülésen Tisza Kálmán válaszát *A t. Házból*, jelen kötet 184—185. l.) vonatkozik. Ez alkalmakkor ugyanis többször felmerült a választási visszaélés különböző módszere.
- 190 16 »*Ez nem fuxszin!*« — Tisza Kálmán előző ülésen tartott felszólalásakor — amikor felsorolta, hogy mi mindent tett már a kormány — Szalay Imre közbekiáltott »Boszniát is foglaljunk!« E közbekiáltás után a KNapló Jókai Mór közbeszólását jegyezte fel: »Nem fuxin ez!« (i. h. 96.). Jókai e megjegyzésével nyilván azt akarta érzékeltetni, hogy Szalay ne szóljon olyan kérdésekről, amelyek nem a bortermeléssel, ill. a borhamisítással függnek össze. — *fuxszin* nagyon tartós vörös színnel oldódó kátrányfesték, ebben az időben — bár a törvény tiltotta — borhamisításra használták.
- 34—35 *Herman Ottó*. — *Elég! beveszem kettőnek*. — MK ezzel Herman közismert nagyothallására utalt.
- 36—37 *ne gyanúsítsa Jókai az ő szőlőbirtokosi mesteriségét* — A KNapló tanúsága szerint Szalay élesen reagált Jókai előző napi közbeszólására, a következőket mondotta: »Ezen közbekiáltásnak, t. Ház, kettős értelme van: az egyik olyan kicsinyes gyanúsítás, és azt hiszem, mint tisztességes ember és mint szőlőbirtokostársam, Jókai képviselő úr, nehezen azon szempontból mondta. A másik értelme az, hogy én sokkal inkább vagyok szakember a szőlészet és borászat terén, mint politikus. Elfogadom, de azt az egy megjegyzést teszem csak reá, hogy a t. képviselőháznak minden tagja sokkal nagyobb joggal mondhatja ezt énreám, mint éppen Jókai, t. képviselő úr, aki ma az ország közvéleménye előtt amilyen magasan áll mint a nemzet költője, mint politikus olyan alant. Csak ezt kívántam megjegyezni. (*Derültség jobb felől.*) . . .« (I. h. 98.).
- 191 3—4 [Steinacker] *beszédje elején kijelenté, hogy »ő okleveles építész«*. — A KNapló szerint Steinacker Ödön beszédét a következőképpen kezdte: »Egy sok millióba kerülő országos épület emelésénél, úgy hiszem, indokolt, hogy a műszaki tekintetek kellő világításba helyeztessenek. És így legyen megengedve nekem mint okleveles végzett építésznek . . . főleg műszaki szempontból megvilágítani némileg az előttünk levő törvényjavaslatot . . .« (I. h. 100.).
- 18—23 Dobránszky Péter személye körüli események. — A KNaplóból kitűnik, hogy amikor Dobránszky felszólalása után Tisza Lajos megemlítette a Dobránszky nevet, Szalay Imre közbekiáltott: »Dobzsánszky!«. Dobránszky azonnal szót kért: »T. Ház! Abban a pillanatban, amidőn t. képviselőtársam gr. Tisza Lajos hivatkozott arra, hogy Dobránszky

kihagyott valamit, a túloldalról valaki azt mondta, hogy nem Dobránszky, hanem Dobzsánszky. Én tudom, hogy mily üzemeket és mily szédelgést folytatnak bizonyos kortesek ezen névvel és hozzá fűzött inszINUÁCIÓVAL... *Ugron Ákos*: Kódobálás! (*Zaj*) *Dobránszky Péter*: Majd megfelelek arra is... *Ugron Ákos*: Ó izgatott kódobálással! *Dobránszky Péter*: Én, t. Ház, azon célszatok és értelem ellen, amelyet ezen reámerőszakolt gúnyszóhoz fűznek, ti. „ruthén” és muszkavezető, ez ellen én e Házban ünnepélyesen tiltakozom. (*Helyeslés jobb felől. Nyugtalanág bal felől.*) *Szalay Imre*: T. Ház! Én nem szoktam eltagadni, ha valamit mondok; én voltam az, aki közbeszólt, Dobzsánszky. Én nem is tudtam, nem is hittem, hogy a t. képviselő úr ily nemes hévre fog gyúlni ezen egyszerű szó miatt; mert én nem tudok oroszul, azt hittem, hogy az ő nevét így kell oroszul kiejteni: Dobzsánszky. Egyszerűen ez volt az értelme közbeszólásomnak. (*Derültég a szélsőbalon.*) *Elnök*: Kérem a képviselő urakat, annyival tartoznak egymásnak, hogy egymás nevét elferdítve ne hozzák fel itt a Házban. (*Helyeslés.*).. « (I. h. 107.) — A KNApló szerint Ugron Ákos két ízben közbeszólt, és kódobálást említett. A következő napon e személyi ellentét tovább gyűrűzött, és akkor Ugron Ákos azzal vádolta Dobránszkyt, hogy ő és társai izgatták fel a népet arra, hogy kővel dobálja az ellenzéki képviselőjelöltet. (KNApló, i. h. 121—2.)

- 192 : 1—7 Móríc Pál felszólalása — A KNApló tanúsága szerint MK pontosan közvetítette a képviselő felszólalásának befejezését: »Én kárhoztatom a kormányt — mondotta Móríc —, hogy ő rossz kortes, hogy mindig választások előtt jön elénk a legnagyobb kiadásokkal. (*Élénk tetszés és helyeslés a jobboldalon.*) Ez mireánk nézve igen rossz, de mi szembe nézünk az ádáz sorssal, megszavazzuk a terheket, és eléje megyünk választóinknak, azt mondva: ítéljetek felettünk! (*Élénk helyeslés a jobboldalon.*) .. « (I. h. 109.)
- 193 2 verve — hév, tűz, lendület
- 9—16 A miniszterelnök és a tapsolás. — A KNApló ezt a jeletet a következőképp öröklötte meg: Fenyvessy Ferenc beszédének elhangzása után nagy taps tört ki: »(*Élénk tetszés és taps a bal- és szélsőbal felől. Nagy zaj és felkiáltások jobb felől: Rendre! Rendre! Tisza Kálmán miniszterelnök föláll és szólni kíván. Megújuló taps a bal- és szélsőbaloldalon. Tisza Kálmán miniszterelnök, Jókai Mór és több jobboldali képviselő szintén tapsol. Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon. Élénk közbeköltások.*) *Szalay Imre*: Magyarország miniszterelnökéhez méltó a visszatapsolás? (*Nagy zaj.*) *Tisza Kálmán miniszterelnök*: Hogy Magyarország miniszterelnökéhez mi méltó, azt nem a képviselő úr fogja meghatározni; de itt mindnyájan képviselők vagyunk. Vagy egyáltalán nem



Lap Sor

méltó a tapsolás, vagy ha a kórus megindult, nekem sem lehet megtiltani, hogy hozzá csatlakozzam. (*Közbeszólások a baloldalon.*) Nem itt, hanem ott kezdték...» (I. h. 119.)  
193 : 23 *szekundáns* — párbajsegéd.

## A T. HÁZBÓL

M. *Pesti Hírlap.* 1884. május 4., 6. évf. 123. sz. (9. l.) Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A képviselőház máj. 3-i ülésén napirend előtt *Dobránszky Péter* visszautasította az előző napi ülésen személyét ért támadásokat. Észrevételeire az előző napi közbeszólók, *Ugron Akos* és *Szalay Imre* reflektáltak. *Magyar János* és *Fenyvessy Ferenc* személyes megtámadtatás címén utasították vissza az előző nap elhangzott észrevételeket. E felszólalások után tovább folytatódott a vita az új országház építéséről. Elsőnek *Ónody Géza* szólalt fel, az ország nehéz gazdasági helyzetére való hivatkozással elutasította az új országház építését. *Lázár Adám* bár egyetértett azzal, hogy a parlamentet új épületben kell elhelyezni, a tervezett összeget mégis igen magasnak tartotta, *Apponyi Albert* javaslatát támogatta. A vita e hozzászólással lezárult. A parlamenti szabályok értelmében a szavazás előtt szó illette a bizottság elnökét és az ellenjavaslatok betérjesztőit. *Országh Sándor* előadó reagált a vitában elhangzott ellenérvekre, kérte a törvényjavaslat megszavazását. *Orbán Balázs* a kormánypárti képviselők javaslatot támogató felszólalásaihoz fűzött észrevételeket, és a kérdést elutasító határozati javaslatának elfogadását kérte. *Apponyi Albert* gr. az építkezési költségekkel kapcsolatos szabadelvű párti megnyilatkozásokkal foglalkozott, és újból felsorakoztatta érveit egy szerényebb kivitelű, valamint kisebb költségvetést jelentő, új tervezésű épület mellett. *Tisza Kálmán* válaszolt azokra az észrevételekre, amelyek a kormány taktikai lépésére vonatkoznak, majd kifejtette, hogy az *Apponyi Albert* által javasolt megoldás sem biztosítja az alacsonyabb költségeket. Ezt követően név szerinti szavazással a javaslatot negyvennyolc szótöbbséggel elfogadták. Ezután vita nélkül részleteiben is elfogadták az új parlament építését. Az ülés végén *Incze József* röviden előadta a gyergyói választási incidenst, a helyi szolgabíró hatáskör-túllépéssel vádolta. *Tisza Kálmán* bejelentette, hogy vizsgálatot indított. *Incze József* válaszolni akart a miniszterelnök megjegyzésére, de *Péchy Tamás* bezárta az ülést. (KNapló, 1881—1884. XVII. 126—139.)

MK a jelen karcolatban az új országház építéséről szóló törvényjavaslat vitájának befejező szakaszát inkább a parlament hangulatá-

nak érzékeltetésével, mintsem az egyes felszólalók érvelésének részletes ecsetelésével mutatja be. Ezzel azt is jelzi, hogy a szónokok érvkészlete már kimerült, egyik oldalon sem születtek új érvek. Érinti a személyes megtámadtatások címén kirobbant vitákat is, a név szerinti szavazás eredményét megemlíti, külön kiemelve a bűvös negyvennyolcas számot.

### Tárgyi magyarázatok

- | Lap   | Sor   |   |
|-------|-------|---|
| 193   | 3     | <i>A Ház tisztelt órája már a kettes szám felé baktat.</i> — A KNApló szerint az ülést 1 óra 45 perckor rekesztette be Péchy Tamás (i. h. 139.).  |
|       | 8     | <i>A nyomorgó nép gyökeret eszik.</i> — A MK által idézett megállapítás Onody Géza felszólalásában hangzott el: »A magam szemével láttam továbbá — mondotta a képviselő —, midőn a Tiszavidék egyes községeiben a napszámos, ki munkája után a déli órákban pihenésre tért, gyökerekkel táplálkozva helyettesíté ebédjét.« (I. h. 125.)   |
| 194 : | 1     | Hegedüs Sándor közbeszólása — A KNApló nem őrizte meg a MK által jelzett közbeszólást. (I. h. 125.)   |
|       | 12    | <i>kanapé</i> — vajas sonkás zsemle   |
|       | 17    | » <i>Adj hangot, Dóci!</i> « — MK e helyütt egy, a színészeletből származó szállóigét használt. Ezek szerint a színész akár a színpadon, akár az életben elakadt és nem tudott megszólalni, társa így ösztökéli: »adj hangot, Dóci!« Ennek a fordulatnak az az eredete, hogy Szigligeti »Gritti« c. tragédiájában két alak van: Orbán és Dóci. Történt egyszer, egy előadás alkalmával, hogy Dóci megszemélyesítője nem tudván szerepét, szótlánul állt, mire reá szolt társa, az Orbánt megszemélyesítő színész: »Adj hangot, Dóci!« |
|       | 21—26 | Podmaniczky Frigyesnek tulajdonított megnyilatkozás. — Az új parlament építése körül kibontakozott képviselőházi vitában Podmaniczky nem szólalt fel, a neki tulajdonított szöveggel MK nem csupán Podmaniczky gondolkodását kívánta kifigurázni, de egy kissé a kormánypárti képviselők érvelését is jellemezte.   |
|       | 24    | <i>Tömő tér</i> — a mai Kossuth Lajos tér, a Parlament előtti tér korabeli neve.  |
|       | 31—32 | <i>Az egyik Ugron, akit hajigálnak, a másik Ugron, aki hajigálózik!</i> — MK utalása a következőképp értelmezendő: »egyik Ugron, akit hajigálnak« — ez Ugron Gábor, a kit kövekkel megdobáltak; »másik Ugron, aki hajigálózik« — ez pedig Ugron Ákos, aki a Házban támadta a kőhajigálás megszervezőit.   |
| 195   | 1—2   | <i>keresztül a Szalay, Magyar János, Fenyvessy felszólalásain.</i> — MK utalása arra vonatkozik, hogy az említett képviselők napirend előtt személyes kérdésben elég hosszan szólaltak fel.   |

Lap Sor

- 196 : 4—5 *Ezzel a fizikummal, biz isten, mint filozemita is boldogulhatna* — MK ironikus megjegyzése Onody közismert antiszemita közszereplésére vonatkozik.
- 10—11 *Országoknak, aki pro domo sua beszélt* — MK tréfás játéka Országh családnevével, ti. a latin szöveg azt jelenti, hogy saját házáért.
- 18 *csináljunk punktumot!* — fejezzük be, tegyünk pontot a végére.
- 23—24 *Ivánka Imre még csak azt szerette volna indítványozni, hogy a szabadkőművesek építsék.* — MK utalása arra vonatkozik, hogy Ivánka Imre a magyarországi szabadkőművesek nagymestere volt.

## A T. HÁZBÓL

**M.** *Pesti Hírlap. 1884. május 10., 6. évf. 129. sz. (1., 2., 3. 1.) Névjelzés nélkül.*

Kötetben itt először.

A parlament máj. 6., 7., 8. üléséről MK nem írt beszámolót. Ez alkalmakkor kérvényekkel foglalkoztak, harmadszori felolvasásban elfogadták az új parlament épületének tervét, vasútvonalakkal kapcsolatos kérdéseket és a mentelmi bizottság előterjesztését tárgyalták meg. (KNapló, 1881—1884. XVII. 240—269.)

A máj. 9-i ülésen *Helfy Ignác* napirend előtt kérdést intézett a miniszterelnökhöz, hogy mikor fogják az ülésszakot berekeszteni. *Tisza Kálmán* a máj. 20 körüli időpontot jelölte meg. A továbbiakban a főrendiházból visszaérkezett, a szeszdóról szóló törvény részbeni módosítását vitatták meg. A következő napirendként a Marosvásárhely és Szászrégen között létesítendő helyiérdekű vasút jóváhagyását tárgyalták. *Lázár Ádám* hozzászólásában pénzügyi aggályainak adott kifejezést. *Kemény Gábor* b. szakminiszter túlzottnak tekintette a képviselő észrevételeit. A szavazáskor a többség az eredeti előterjesztést támogatta. Az ülés következő részében kérvényekkel foglalkoztak, a vitában felszólalt *Incze József, Nagy István, Miehl Jakab, Szalay Imre, Héris Antal* és *Somssich Pál*. Az ülés végén *Ugron Gábor* interpellációt idézett a belügyminiszterhez az alfalui szolgabíró hivatali hatalommal való visszaélése miatt. Alfalu község szolgabírója ugyanis rendeletileg megakadályozta, hogy *Ugron Gábor* képviselőjelöltként a községben gyűlést tartson. Az interpelláció további részében *Dobránszky Péter* szabadelvű párti ellenjelölttel kapcsolatban információt ismertetett, és a képviselőjelölt korábban írt magánleveleiből olvasott fel részleteket annak bizonyítására, hogy rokonai kapcsolatok fűzik a cári Oroszországban élő *Dobzszánszky Adolf*hoz. *Dobránszky Péter* személyes megtámadtatás címén szót kért és visszautasította a vádat. Az éles szóharcban *Ugron Gábor* fenntartotta állításait és a doku-

mentumokat hajlandó volt az érdeklődők rendelkezésére bocsátani. (KNapló, 1881–1884. XVII. 170–193.)

MK a karcolat bevezetőjében az utolsó üléseit tartó parlament légkörét ábrázolja, beleszöve önmaga mentségét is az egyre inkább semmitmondó beszámolók miatt. Az elmondottak illusztrálására egy jellegzetes kortestörténetet ad elő, majd az ülésterembe vezető olvasóit, és az ott elhangzottak leírásakor már előre érzékelteti, hogy botrány van készülöben. Az érdekes hír előrebocsátása után a különben érdektelen ülés fordulatairól nem is ír, hanem úgy szövi tovább a beszámolót, mintha a botrányra éhes képviselők már türelmetlenül várnák, hogy elhangozzék a leleplezés. Végiggondolt frói előkészítés után MK részletesen beszámol Ugron Gábor interpellációjáról és Dobránszky Pétert leleplező fejtegetéseiről. Közvetíti Dobránszky választát, de a képviselőház atmoszféráját felidézve érzékelteti, hogy a képviselők jelentős része Ugron állításainak hatása alatt állt.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 196 34–36 *a teremben arról tanácskoznak, hogy mikorra írjam én meg az utolsó karcolatot a t. Házról.* — MK tréfás formában fogalmazza meg Helfy Ignác kérdését és Tisza választát az ülés-szak berekesztésének időpontjával kapcsolatban.
- 197 8 *»Kis levélke, drága kis levélke«* — Suppé 1879-ben bemutatott Boccaccio c. operettje II. felvonásában előforduló dal kezdősora.
- 18–19 *a temetkezési küldöttség megválasztatik* — MK utalása arra vonatkozik, hogy Mária Anna főhercegnő temetésére a képviselőház egy tiztagú delegáció Bécsbe küldését határozta el.
- 23 *»Kolosszális tudó!»* — A MK által jelzett közbekiáltást a KNapló nem örökítette meg.
- 28–35 *a temető hasonlat* — MK a 197 18–19 sorban jelzett temetési küldöttségénél megemlítette a »temető« szót, most ezt újra megismételve, a döbbenet esőndjét is, de Ugron Gábornak a képviselő-ellenjelöltet lehetetlenné tevő szándékát is e hasonlattal jelzi, és ezzel előrevetíti a későbbi fejleményeket.
- 198 2 *Legelőszőr egy szolgabíró tancsírozott fel* — Ugron Gábor interpellációja elején Alfalu község szolgabírójának törvénysértéséről szólt.
- 2 *à la Hont vármegye* — MK ezzel a korábbi, a Hont megyei választási visszaéléseket leleplező interpellációkra utal (ld. az 1884. máj. 1-i ülésről írott *A t. Házban* karcolatot, a jelen kötet 184–186. lapján).
- 10–11 *Mi a publikumnak a szolgabíró itt, ahol hétköznap is egy-egy főispánt esznek meg.* — MK utalása a Hont várme-

- gyei választási mozgalmakra vonatkozik, Majthényi László főispán leleplezésére (ld. a jelen karcolat 198 : 2 sorához fűzött jegyzetünket).
- 198 : 26—28 *igenis Dobránszky rokonságban van a hazaáruló Dobzszánszkyakkal. Sőt hivatalt is kért tőlük, mégpedig oroszországi hivatalt . . .* — Ugron Gábor a következőket mondotta: » . . . a t. képviselő úr [Dobránszky] dacára, hogy az ellenkezőt állította, nemcsak hogy rokon Dobzszánszky Adolffal, aki a lembergi perből ismeretes, sőt — sajátkezű leveleivel fogom igazolni — Oroszországban maga számára hivatalt kért . . . « (KNapló, i. h. 190.) — MK utalására — »igenis Dobránszky rokonságban van« — ld. a korábbi, máj. 3-i *A t. Házból* karcolat 191 18—23 sorához fűzött jegyzetünket.
- 29 *Széggyen! Gyalázat!* — A jelzett közbekiáltásokat a KNApló is rögzítette (i. h. 191.).
- 33—34 *Ít a bizonyítékok — mennydörgé Ugron, — s egy levelet olvasott fel a csomagból* — Ugron egy hosszabb passzunt idézett egy Dobzszánszky Adolffhoz intézett, Péter aláírású levélből. (KNapló, i. h. 190.)
- 199 : 8—22 Dobránszky védekezése — A MK által jelzett mozzanatokat Dobránszky Péter a következőképp fogalmazta meg: »Bocsánatot kérek, hogy azon egyenes és határozott személyem és hazafiságom ellen intézett támadásokra bátorkodom a t. Ház becses türelmét kikérni; de azt hiszem, hogy az, aki becsületére és hazafiságára, nevezetesen magyar hazafiságára valamit tart, joggal kérhet türelmet és figyelmet a t. Háztól, midőn becsületes hazafisága ellen ilyen — bocsánat a kifejezésért —, határozottan mondom, rágalmak és koholmányok emeltetnek . . . bátor vagyok egyszer s mindenkorra azon szándékos és célzatos összekeverések ellen tiltakozni, melyekkel engem, az én családomat minduntalan azzal a pánszláv agitációjáról ismeretes Dobzszánszkyval hoznak összeköttetésbe, holott az én családom, mint okmányokkal és ezer más bizonyítékokkal ki tudom mutatni, azzal semmiféle vérrokonságban, értelmi és politikai rokonságban nem áll, mert az én családom a Bereg megyei, miszticei Dobra családnak Szabolcs megyébe átszármazott ága. Ezt én okmányokkal: ármálissal [nemesi levéllel], záloglevéllel és ezer más módon képes vagyok bizonyítani. (*Felkiáltások a szélsőbal-oldalon: Cselekedeteivel! Zaj. Halljuk.*) Cselekedeteimmel még jobban: mert körülbelül 15 esztendeje, hogy a magyar állam, a haza szolgálatában állok. És felhívok mindenkit: méltóztassék meghallgatni mindazt a sok ezer fiatalembert, kik az én kezemen és szellemi vezetésemen 14 év óta keresztülmentek. méltóztassanak megnézni irodalmi működésemet, nézzék meg többek között azon munkámat, melynek címe „Társadalmi bajaink”, ahol egye-

- nesen szenvedélyes harcra kelek oly támadók és oly támadások ellen, melyek a magyar nemzet és a magyar haza ellen intézettek. Ez a tény. Ez írva van . . .» (KNapló, i. h. 191.)
- 199 : 23—25 Csernátony közbeszólása — A KNapló tanúsága szerint MK pontosan közvetítette Csernátony megjegyzését. (I. h. 192.)
- 36—37 *De Ugron bátran lép újra sorompóba. s kijelenti, jót áll arról, hogy a levelek Dobránszky saját kezű írása.* — Dobránszkynek arra a kijelentésére, hogy az említett levelek hamisítványok, és korteshadjárat eszközei, Ugron a következőket mondotta: »A levelekről azt állította [Dobránszky], hogy azok hamisak; én az ellenkezőjét igazolom egész sorával a bizonyítékoknak, és fenntartom saját becsületem védelmével a levelek valóságát. (*Élénk helyeslés a szélsőbal-oldalon.*) . . .» (KNapló, i. h. 191.)

## A T. HÁZBÓL

- M. *Pesti Hírlap. 1884. május 13., 6. évf. 132. sz. (9. 1.) Névjelzés nélkül.*

Kötetben itt először.

A képviselőház máj. 12-i ülésén napirend előtt *Csanády Sándor* felszólalásában kifogásolta, hogy a korábban kitűzött 10 óra helyett 11 órakor kezdődött az ülés. *Bethlen Ödön* gr., a közgazdasági bizottság előadója javasolta a képviselőháznak, hogy a tárgyalások közeli befejezése miatt vegyék le napirendről a műborokkal foglalkozó törvényjavaslatot. *Szederkényi Nándor* egyetértett a javaslattal és kifejtette, hogy a hazai természetes bor termelése miatt feleslegesnek, sőt károsnak tekintette az előterjesztést. *Széchenyi Pál* gr. szükségessé tartotta a kérdéssel való foglalkozást, mivel már gyártnak Magyarországon műborokat, és ezek joghelyzetét törvénnyel kell szabályozni. A szakminiszter véleményével szemben *Herman Ottó* támogatta *Szederkényi* álláspontját. A továbbiakban négy, az ország különböző részén építendő szárnyvasútra vonatkozó törvényjavaslatot tárgyaltak meg, néhány részletkérdésben a képviselők észrevételt tettek. Az ülés végén *Mocsáry Lajos* interpellációt intézett a pénzügyminiszterhez az egyik kincstári uradalom területén tapasztalható visszás helyzettel kapcsolatban. (KNapló, 1881—1884. XVII. 194—207.)

\*

MK a jelen karcolatban csupán az ülés elején felszólaló *Csanády Sándor* észrevételével foglalkozik. Az ülés valóban meglehetősen érdektelen volt, így érthető, hogy írónk az ülés kezdetén lezajlott jelenetet állítja karcolata középpontjába. *Csanády* felszólalásának előzményeit

számbavéve egy kissé ítéletet is mond a formalitások adta lehetőséget kihasználó ellenzék magatartásáról és mentalitásáról.

### Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

200 : 17 *fúria* — itt: dühöngés

201 : 10—11 *régi Bocskai időkn.* *Hej, más világ volt akkor! Hej, Kereki, Kereki!* — MK e fordulattal arra célzott, hogy Csanády Sándor rokonságot tartott Bocskai Istvánnal, és abban a Kerekiben (Nagykerékiben) volt a birtoka, ahol Bocskai katonái első győzelmüket aratták a császári seregek felett.

29—30 *A szélsőbalok Jónás Ödönnel tréfálkoznak, hogy most már ő is muszkabarát lett.* — MK utalása arra vonatkozik, hogy amikor a máj. 9-i ülésen Ugron Gábor orosz kapcsolatok fenn tartásával vádolta meg Dobránszky Pétert, a megvádolt képviselő Jónás Ödönt kérte meg arra, hogy hozzon létre egy bizottságot, amely a vádat kivizsgálja. Jónás Ödön e megbízatást nem tudta teljesíteni, mert a vádló képviselő kijelentette, hogy nincs semmi kifogása Dobránszky Péter hazafisága ellen.

31 *A legtöbben Dobránszky után kérdezősködnek.* — MK e fordulattal az előző napi ülés kínos botrányára, Dobránszky Péter orosz kapcsolattal való megvádolására utalt. Ld. a máj. 10-i *A t. Házból* c. karcolat (197—199.) részét.

33—34 *az ő neje ismeri Dobzsánszky Olgát.* — Ez az utalás is Dobránszkyt ért vádakra vonatkozik, Ugron Gábor Dobránszky kapcsolatai között Dobzsánszky Adolfon kívül Dobzsánszky Olgát, ill. hozzá frott leveleket is emlegetett. (Ld. KNapló, i. h. 192.)

202 : 3 *whástez* — whist kártyajátékot játszik.

11—18 Herman Ottónak tulajdonított gondolatok. — MK a pártokon belüli három rétegnek kiemelésével érzékelteti Herman Ottó jellegzetes antiszemizmusát.

17—18 *Most már a pártzsidók is elhagyták egyenkint, az utolsó elvesztett példány Chorin volt.* — Chorin Ferenc 1884-ben kivált az Egyesült Ellenzék soraiból, s belépett a Szabadelvű Pártba. MK utalásából úgy tűnik, hogy ő volt az Egyesült Ellenzék utolsó zsidó származású képviselője.

20—21 *Csak még a Horváth Gyula javaslatai.* — A máj. 12-i ülésen nem tárgyaltak semmiféle olyan javaslatot, amely Horváth Gyulától származott volna, így MK utalását nem tudjuk ma már feloldani.

21 *Szentes for ever!* — Szentes mindörökké!

24—28 Péchy Tamás előzetes bejelentése — A KNaplóban a MK által jelzett indokok megtalálhatók (i. h. 194.).

32—203 : 11 Csanády Sándor felszólalása és a közbekiáltások. — A KNapló tanúsága szerint MK pontosan közvetítette a felszólalást és a közbekiáltásokat (i. h. 194—195.).

- Lap Sor
- 203 12—13 [Péchy Tamás] *éppen az ülés előtt vette egyik kedves rokonának halálhírét.* — A H 1884. máj. 13. számának Napi Hírek rovatában látott napvilágot Péchy Tamás rokonának, Péchy Lucien eperjesi kir. törvényszéki elnöknek halálhíre.
- 14—37 Péchy Tamás meghatódottsága. — A KNapló természetesen nem örökölte meg a MK említette könnyeket, de a közölt szöveg arra mutat, hogy Péchy valóban nagyon felindult állapotban lehetett (i. h. 195.), az elnöklést átadta Kemény János bárónak.
- 203 : 38—204 : 3 Péchy Tamás eljárásának jóváhagyása. — A KNapló szerint Kemény János b. átvéve az elnöki posztot a következőket mondotta: »T. Ház.! Méltóztatik-e helyeslőleg tudomásul venni Péchy Tamás elnök úrnak eljárását, igen vagy nem? (Félkiáltások a Ház minden oldaláról: Tudomásul vesszük! Félkiáltások jobb felől: Szavazzunk!) Kérem azon képviselő urakat, akik tudomásul veszik, méltóztassanak felállni. (Az egész Ház — Csanády Sándor is — feláll.) A t. Ház helyeslőleg tudomásul veszi az elnök úr eljárását.« (I, h. 195.)

## FOGY A DIÁK

**M.** *Pesti Hírlap. 1884. május 16., 6. évf. 135. sz. (2. l.) Karcolat a méltóság Házból* alcímmel. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A főrendiház máj. 15-i ülésén az új országház építésével kapcsolatos törvényjavaslatot vitatták meg. Elsőnek *Ipolyi Arnold* szólalt fel, melegen támogatta a tervet és a művészi kivitelezést. *Sztáray Antal* gróf javaslatot terjesztett elő, amely egy alacsonyabb költségvetésű, kevésbé pompás kiállítású országház építését célozza. *Schlauch Lőrinc* ellenezte a tervet a magas költségek és az előnytelen elhelyezés miatt. *Széchenyi Dénes* esztétikai szempontból emelt kifogást. *Vay Miklós* báró több észrevételt tett, de támogatta az új országház felépítését. *Andreánszky Gábor* báró gazdaságilag megoldhatatlannak látta az építkezést, kifogásolta a gótikus stílust. *Kegelevich Béla* báró nemzeti érdekre hivatkozva támogatta a törvényjavaslatot. *Lipthay Béla* báró új terv készítését és alacsonyabb költségvetést látott célszerűnek. *Andrássy Gyula* gróf hosszabb beszédben fejtette ki az új országház felépítésének szükségességét. *Szécsen Antal* gróf támogatta a tervet, *Zichy Nándor* gróf egy szerényebb terv elkészítését tartotta szükségesnek. *Tisza Kálmán* miniszterelnök röviden összefoglalta azokat a megfontolásokat, amelyek alapján a kormány a tervet kialakította és elfogadta. Kérte a főrendiházat, hogy e szempontokat fogadja el. A név szerinti szavazás alkalmával a törvényjavaslat többséget kapott. Ezt követte a részleteiben való — minden vita



nélküli — elfogadása a törvényjavaslatnak. (FNapló, 1881—1884. II. 310—340.)

MK a jelen karcolatban tartalmában és hangulatában hűen adta vissza a főrendiház vitájának légkörét. Mint bevezetőben is jelezte, a közvéleményben olyan hangok hallatszottak, hogy a főrendiházban meg fog ismétlődni az, ami a vegyes házasságról szóló törvényjavaslat kétszeri tárgyalása alkalmával történt: azaz le fogják szavazni a képviselőházban elfogadott törvényjavaslatot. Nem ez következett be. Ennek történetét és főbb mozzanatait örökítette meg MK ebben az írásban.

### Tárgyi magyarázatok

- Lap Sor
- 204 : 11 *indigéna* — kitüntetésképpen külön törvénnyel honosított idegen
- 205 : 6 *sollemnis* — ünnepi, ünnepélyes
- 9 *A két történelmi nevezetességű ülés óta* — MK ironikus megjegyzése a főrendiház 1883. dec. 10—11. és az 1884. jan. 12. ülésére vonatkozik, amikor elutasították a képviselőház által elfogadott keresztény—zsidó vegyes házasságról szóló törvényjavaslatot.
- 12 *szekció* — itt: a terem tagozódása
- 14—15 *Csupa egyöntetű nagyúr ül egymás mellett, aki Balútzky utódaiktól és Brachfeldtől került ki.* — A szövegösszefüggés arra mutat, hogy MK a fenti két névvel két korabeli, a főurak által felkapott ruhaszalonnal tulajdonosát jelölte meg.
- 206 1—2 *Volt a szónoklatában egypár kedélyes és igazán szellemes fordulat.* — Széchenyi Dénes gróf beszédében több kép és hasonlat található. Érdekességgént kettőt idézünk: »Ha egy fiatalember, kinek jó szemei vannak, az apjához megy és azt mondja: apám, add át nekem a pápaszemedet, hogy a tudósokkal egy színvonalra léphessek; mi lesz a következése? A fiatalember elrontja a szemét, s egyebet nem ér el vele. (*Tetszés jobb felől.*) . Bocsánatot kérek, ha ez alkalommal telefonok előadásomba egy régi mondást. Lehetetlen, ha körültekintek itt a Múzeumban, hogy eszembe ne jusson boldogult nagyatyámnak, Széchenyi Ferencnek egy közmondása. Ő alapította a Múzeumot, erről jut eszembe. Volt neki egy közmondása, melyet családi körben szokott használni, egészen közönséges, parasztközmondás: „Bocsorban kezdeni, csizmában végezni.” Ezt mondotta ő, és az nem volt nála közmondás csupán, hanem volt az egész életének vezéreszméje. Ezt tanította fiainak. És mi ifjabbak — most már én is öreg vagyok — ezt mind hallottuk, és hozzátette: aki csizmában kezdi, sokszor elkölti azokat.

- | Lap | Sor   |  |
|-----|-------|--|
|     |       | És ezen vezéreszmével, amit megkezdett, végre is hajtotta, és amit végrehajtott, meg is tudta tartani . . . (I. h. 318.)   |
| 206 | 6—8   | b. <i>Andreánszky Gábor, a főrendiház Szalay Imrője (akiből nem sokára az alsóház Simonyi Ivánja lesz, ha lesz).</i> — MK utalása arra vonatkozik, hogy Andreánszky mint közjogi ellenzéki az új választásokon a Tolna megyei pincehelyi kerületben antiszemita párti képviselőként jelöltette magát. A szavazás alkalmával — 1884. június 13-án — a kormánypárti jelölttel szemben Andreánszky győzelmet aratott. |
|     | 11—14 | Keglevich Béla szónoklat-kezdeése — MK pontosan megörököltette az érdekes szituációt (ld. FNapló, i. h. 323.).   |
|     | 19—27 | A hirtelen támadt szél és Tisza szónoki fordulata. — Lehetséges, hogy az elhangzott beszédben előfordult a MK által idézett fordulat, de a FNapló szövege ezt nem őrizte meg. Feltételezhető azonban az is, hogy ez írónk játékos ötletének szülötte, annak érzékeltetésére, hogy Tisza Kálmán minden eszközt felhasznált arra, hogy érvelése minél hathatósabb legyen.  |
|     | 28    | <i>Az ülés példátlanul hosszú ideig, öt órán át tartott.</i> — MK állítása pontosan megfelelt a valóságnak, az ülés 10 órákor kezdődött és 3 órákor ért véget, ami az átlagos ülésekhez képest — amely másfél—két óra hosszáig szoktak tartani — valóban rendkívüli hosszúnak minősíthető.   |

## AZ UTOLSÓ ELŐTTI ÜLÉS

**M.** *Pesti Hírlap. 1884. május 18., 6. évf. 137. sz. (9. l.)* Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A képviselőház máj. 13., 14., 15. üléséről MK nem írt beszámolót. Ez alkalmakkor a zárszámadást, vasútvonalak építésével és költségmegtérítésével kapcsolatos kérdéseket tárgyaltak, valamint több interpelláció is elhangzott. (KNapló, 1881—1884. XVII. 208—248.)

A képviselőház máj. 17-i ülésén elsőnek Szentiványi Kálmánnak, az ákosfalvi kerület képviselőjének egy választási gyűlés alkalmával személyét ért megtámadtatástól benyújtott panaszát tárgyalták. A vita során felkérték Tisza Kálmánt, hogy belügyminiszterként vizsgálta ki a panaszt. A következőkben Dobránszky Péter levelét olvasták fel, melyben azzal a kéréssel fordult az országgyűléshez, hogy nyújtsanak segítséget az ellene hozott vádak tisztázásában. *Péchy Tamás* a Ház szabályaira hivatkozva elutasította a kérést. Majd a képviselőház költségvetési kimutatásait tárgyalták meg, végül kérvények következtek. Az ülés legvégén több interpellációra adott válasz hangzott el. *Szapáry Gyula* gr., pénzügyminiszter *Mocsáry Lajos*nak, *Tisza Kálmán* pedig *Ugron Gábornak* az Alfaluban tapaszt-

talt választási kihágás ügyében tett interpellációjára válaszolt. Újabb észrevételek is elhangzottak: *Lázár Adám* az igazságügy-miniszterhez intézett interpellációt az ügyvédi rendtartás ügyében. *Pauler Tivadar* azonnal válaszolt. *Incze József* panaszt emelt egy szolgabíró ellen, aki az 1881-es választások alkalmával visszaélt hivatali hatalmával. *Tisza Kálmán* elutasította az elhangzottakat és választási fogásnak minősítette. Végül *Tisza Kálmán* válaszolt Polónyi Gézá-nak egy korábban benyújtott interpellációjára. (KNapló, 1881—1884. XVII. 249—272.)

A képviselőház üléséről MK nem számolt be. Szontagh Pál belső titkos tanácsosi kinevezése alkalmából hosszasan medítál az egyre nagyobb méretűvé váló rangkórságon, ennek kapcsán kifejti véleményét a dzsentri pusztulásáról. A Házról szólva a távozó képviselők hangulatát idézi, a borongós hangulatot pedig Németh Albert hangos tréfájával oldja fel. A karcolat utolsó soraiban ironikusan szól a teljesen formálissá váló interpellációkról.

### Tárgyi magyarázatok

- | Lap      | Sor   |  |
|----------|-------|--|
| 207      | 1     | <i>flosculus</i> — szóvirág, élénkítő nyelvi fordulat  |
|          | 29    | <i>prédikátum</i> — nemesi előnév  |
|          | 34—35 | A »tekintetes« cím <i>Ghyczy elnökségével letűnt végképp.</i> — Ghyczy Kálmán 1875—1879 között volt a képviselőház elnöke.   |
|          | 36    | a király háta mögött levő miniszter — MK tréfás formában — egy kissé a funkcióra utalva — ír a »király személye körüli miniszter«-ről.                             |
| 208      | 1     | <i>sprengol</i> — felrobbant, szétugraszt  |
|          | 9—11  | <i>Tisza Kálmán a Házban nyújtotta át neki a valóságos belső titkos tanácsosi kinevezést.</i> — A PH 1884. máj. 18-i számában megjelent hír igazolja MK állítását. |
|          | 24    | <i>dekolletírozás</i> — itt: lemeztelenítés, leleplezés  |
|          | 28    | <i>ambuláns bibliotéka</i> — mai szóhasználat szerint: két lábon járó könyvtár   |
| 209 : 20 |       | <i>immunitás</i> — mentelmi jog, kiváltságos helyzet valamely jogszabály terén   |
|          | 22    | a népütellet hús szelét — MK tréfás utalása a közelgő választásokra.   |

### A T. HÁZBÓL

- M. I. *Pesti Hírlap. 1884. május 20., 6. évf. 139. sz. (9. 1.) Az utolsó ülés* alcímmel. Névjelzés: *Scarron.*
- II. *Mikszáth Kálmán Országgyűlési Karcolatai Bp. 1892.* Össze-gyűjtötték és kiadták Légrády Testvérek 42—48. l.

## A szövegről

A Krk jelen kötete a PHban megjelent szövegeket közvetíti. A *Mikszáth Kálmán Országgyűlési Karcolatai* c. válogatás ugyan az író életében megjelentetett utolsó kiadás, de az ott tapasztalható módosítások kizárólag a kötetben való közlés közé sorolhatók. Az alábbi felsorolásban zárójelben közöljük a válogatásban közrebocsátott szöveg eltéréseit.

Cím *A t. Házból (Az utolsó ülés)*

alcím *Az utolsó ülés (1881-iki országgyűlés bezárása 1884. május 19.)*

Az 1881–1884-es képviselőházi ciklus utolsó ülésén, máj. 19-én napirend előtt *Péchy Tamás* véleményét nyilvánította Dobránszky Péter egy újabb, hozzá intézett levelével kapcsolatban. Majd vita nélkül elfogadták a képviselőház javítására vonatkozó költségvetést. *Fenyvessy Ferenc* interpellációt intézett Trefort Ágosthoz a létesítendő történelmi képcsarnokkal kapcsolatban. *Trefort Ágost* azonnal válaszolt, és bejelentette, a király hozzájárult ahhoz, hogy a képcsarnokot a királyi palota előtti kerti épületben, az úgynevezett bazarban helyezték el. A munkálatok már megkezdődtek. *Péchy Tamás* beszédében méltatta az eltelt négy esztendő törvényhozási eredményeit. A királyi pár és a haza éltetésével fejezte be beszédét. *Latinovics Gábor* a képviselők nevében megköszönte a Ház elnökének a tárgyalások tapintatos és körültekintő vezetését. *Madarász József* felszólalásában javasolta, hogy az ülést berekesztő királyi kézirat meghallgatására hívják még egyszer össze a képviselőket. *Tisza Kálmán* a korábbi gyakorlatra hivatkozva nem tartotta szükségesnek a képviselőház összehívását. *Péchy Tamás* megerősítve a miniszterelnök fejtegetését, az aznap ülésről készített jegyzőkönyv hitelesítése után berekesztette az ülést. (KNapló, 1881–1884. XVII. 273–277.)

\*

A képviselőház ülészakát befejező rövid ülésről MK részletesen tájékoztatja olvasóit, és a tárgyalóteremben elhangzottakon kívül hangulatos képet fest a feloszló HáZRól is.

## Tárgyi magyarázatok

Lap	Sor
211	4 <i>diéta</i> — országgyűlés
„	9 <i>fumigative</i> — semmibe véve, lefitymálva
212	5 <i>britannika</i> — szivar
	8, 9 <i>kuba, kabanos</i> — szivarfajták
	10 <i>havanna</i> — szivarfajta
	10 <i>bock</i> — igen drága szivarfajta
	12 <i>sollemnis</i> — ünnepélyes
	27–28 <i>szokás szerint egy Dobránszky-féle levélről tesz ismét az elnök jelentést</i> — A képviselőház előző ülésén felolvasták

- Dobránszky Péter levelét, de az elnök javaslatára a képviselőház nem foglalkozott vele. Ezért írta MK, hogy »szokás szerint«. — A jelen ülés alkalmára Dobránszky egy újabb levelet írt Péchy Tamásnak, ennek szövegét nem olvasták fel, de Péchy a következőket mondotta: »Azon kínos helyzetnél fogva, amelybe a képviselő úr a legutóbbi ülések alatt jutott, azt hiszem, hogy nekem mint a Ház elnökének némileg kötelességem mindazt megtenni, ami a képviselő úr megnyugtatóására szolgál. (Helyeslés.) Éppen ezért, minthogy a képviselő úr azt állítja, hogy nem volt kívánsága a múltkori levélben az, hogy azon ítélet, mely a Házon kívül hozatott, itt a Házban mintegy bíráló tárgyává tétessék, hanem kívánsága egyedül az volt, hogy azon ítélet indokaiból az, hogy ő valótlanságot a Házban nem állított, emeltessék ki . . . « (I. h. 273.)
- 212 : 36 »folyosó-képviselők« — MK azokra célzott, akik a képviselőválasztásra jelöltként jelentkeztek, és az 1881—1884-es ciklusban nem voltak a Ház tagjai.
- 213 1—2 *szabad-e a régiségeket ki is hozni a Múzeumból?* — Pulszky Ferenc szalmakalapjával kapcsolatos tréfát MK már korábban is megírta, az 1883. jan. 14-én megjelent *A »méltóság« Házból* c. karcolatában (Krk 65. köt. 65. l.).
- 12 *inszenzíroz* — megrendez
- 12 *mint a »gödi csata«*. — Ebben az időben a Szódhöz tartozó gödi puszta katonai gyakorlótér volt. Tehát itt valóban »megrendezték« a csatákat.
- 19—20 *A Fenyvessy hangja nem olyan most, mint mikor Magyar Jánost leckézteté* — MK utalása Fenyvessy 1884. máj. 2-án tett felszólalására vonatkozik. Ld. *A t. Házból* a jelen kötet 192—193. l.
- 20—21 *(mintha sást húzgálnának az ember füle mellett)* — Valószínűleg Fenyvessy hangja igen éles lehetett, mert MK e korábbi felszólalását is ugyanígy jellemezte: »mintha sást húzgálnának a füle mellett.« (*A t. Házból*, máj. 3. jelen kötet 193. l.)
- 28 *Nosza, fiam, Fenyvessy, menjünk el azért az »éljen«-ért.* — A KNapló szerint Trefort választát három alkalommal szakította meg az »éljen!« kiáltás. (I. h. 274—275.)
- 38 Komjáthy Béla közbekiáltása. — A KNapló nem őrizte meg a MK által jelzett közbekiáltást. Valószínűleg nem hangzott el, inkább írónk tréfás csipkelődéseként születhetett a megjegyzés.



## FÜGGELÉK

### A JELÖLTEK

M. *Pesti Hírlap. 1884. május 9., 6. évf. 128. l. (1. l.)* »A Pesti Hírlap tárcája« rovatban. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

»A Pesti Hírlap tárcája« rovatban névjelzés nélkül közölt írás — a napilap gyakorlatát ismerve — minden körülmények között csak belső munkatárstól származhatott. Tudniillik nem szerkesztőségi tagok írásait mindig teljes névjelzéssel vagy legalábbis szignóval jelentették meg. A jelen karcolatban közzétett három történet annyira a képviselőház folyosóján elhangzott anekdota, hogy szerzője csak olyan valaki lehetett, aki bejáratos, sőt nemcsak bejáratos, hanem kedvelt is volt a képviselők körében. Ezért minden habozás nélkül arra gondolhattunk, hogy az adomák megörökítője csak Mikszáth lehetett.

E feltevésünket azonban bizonytalanná tette a 219 : 6—7 sorokban olvasható közbevetés: »Kár, hogy nem az önök Scarronja írja le ezeket. Mindamellett megpróbálok magam is följegyezni néhányat.« Ez a mondat nehezen fogható fel olyan önróniának vagy tréfának, mint aminőt írónk az előző évben *A zárt ülésről* c. karcolatában önmagával szemben alkalmazott. (Ld. Krk 66. köt. 48. l. és hozzá fűzött jegyzetünket 338—339. l.) Éppen ez készítette a kötet sajtó alá rendezőt arra, hogy mindaddig, amíg döntő bizonyíték a további kutatás során fel nem merül, addig a Függelékbe — a nem bizonyított MK írások helyére — illesszék *A jelöltek* c. karcolatot.

### Tárgyi magyarázatok

Lap	Sor
219	5 <i>aperçu</i> — észrevétel, szellemes mondás
„	9 <i>szekundáns</i> — párbajsegéd
220 :	5 <i>korifeus</i> — vezéregyéniség

## ÉLETRAJZI JEGYZETEK ÉS NÉVMUTATÓ

A névmutatóba felvettük mindazoknak a személyeknek a nevét, akik a MK karcolatokban szerepelnek. A jegyzetekben előfordulók közül csupán azoknak a korabeli személyiségeknek nevét illesztettük a névmutatóba, akiknek személyi adatai magyarázzák a mikszáthi írásokat. A jelzett adatok csak a MK karcolatok megjelenésekor meglevő méltóságot, funkciót tüntetik fel. A jegyzetekben megemlített, általánosan ismert személyek adatát, valamint ma élő kortársak nevét nem illesztettük a névmutatóba.

Az álló számok a karcolatban, a kurzív számok a jegyzetekben való előfordulásra utalnak.

- Albert Edward* walesi herceg — (1841—1910) Victoria angol királynő legidősebb fia. VII. Edwardként 1901—1910-ig Nagy-Britannia királya. — 262
- Albrecht főherceg* — (1817—1895) Habsburg főherceg. 1866-tól a cs. és kir. osztrák—magyar hadsereg fővezére. — 47, 246
- Almássy Sándor* — 1861-től a Heves megyei független kerület képviselője, a Függetlenségi Párt egyik szervezője. — 299
- Andrássy Gyula*, gróf—(1823—1890) miniszterelnök, 1871—1879 között a Monarchia külügyminisztere, lemondása után visszavonult az aktív politikai tevékeniségtől. — 58, 59, 78, 90, 92, 96, 100, 124, 174, 187, 206, 250, 276, 290, 348
- Andrássy Gyuláné* — Kendeffy Katinka grófnő. — 95
- Andrássy Ilona*, grófnő—Andrássy Gyula egyetlen leánya, akit Batthyány Lajos, gróf vett feleségül. — 95
- Andrássy comtessek* — Andrássy Ilona és Irma. — 95
- Andrássy Manó*, gróf—(1821—1891) az MTA tagja, az 1881—84-es országgyűlésen szabadelvű párti képviselő. — 92
- Andrássy Tivadár*, gróf—(1857—1905) 1881-től a Zemplén megyei tótkerebesi kerület képviselője. — 102, 115, 159, 173, 174, 175, 324, 325
- Andreánszky Gábor*, báró—(1845—1908) politikus, Nógrád megyei földbirtokos. 1876-ben a főrendiház tagja, az 1880-as években csatlakozott az antiszemita mozgalomhoz, és ellenezte a vegyes házasságot. 1884-ben antiszemita programmal képviselővé választották Tolna me-



- gye pincshelyi kerületében. — 206, 348, 350
- Apafi Mihály** — (1632—1690) 1661-től Erdély fejedelme. — 89
- Apáthy István** — (1829—1889) jogász, egyetemi tanár, az MTA tagja, a szerzői jogról döntő szakértői bizottság tagja. — 256
- Apponyi Albert**, gróf — (1846—1933) 1872-től konzervatív és nemzeti párti képviselő, az 1880-as évek elején az ellenzék egyik vezére, az 1881—84-es ciklusban Jászberény választotta meg mérsékelt ellenzéki programmal. — 63, 109, 126, 128, 129, 133, 134, 136, 138, 139, 141, 145, 146, 168, 170, 174, 178, 180, 183, 187, 212, 237, 291, 293, 294, 297, 298, 299, 322, 326, 328, 333, 335, 336, 337, 338, 341
- Apponyi György**, gróf — (1808—1899) udvari kancellár, országbíró. — 91, 271
- Arany János** — (1817—1882) — 287, 306, 318
- Arany László** — (1844—1898) költő. Itt a szerzői jogról döntő szakértői bizottság alelnöke. — 67, 256
- Ballagi Mór** — (1815—1891) teológus, nyelvész, szótáríró, az MTA tagja. — 18
- Bánffy Béla**, gróf — (1831—1888) az 1881—84-es ciklusban a Kolozs megyei gyalui kerület szabadelvű párti képviselője. — 24, 25, 91, 97, 102, 107, 113, 155, 157, 168, 173, 188, 292, 337
- Bánffy Miklós**, gróf — (1801—1894). 1882-ben főpohárnokmesterré nevezték ki. — 99, 269
- Bánhidy Béla**, báró — (1836—1890) országgyűlési képviselő, publicista — 145, 157
- Baranyi Ödön** — országgyűlési képviselő. — 190
- Baross Gábor** — (1848—1892) az 1881—84-es ciklusban a Trencsén megyei illavai kerület szabadelvű párti képviselője, bizottsági előadó, 1883 márciusától közlekedésügyi államtitkár. — 145, 170
- Bartha Miklós** — (1847—1905) az 1881—84-es ciklusban a szilágy-somlyói kerület függetlenségi párti képviselője, a kolozsvári Ellenzék szerkesztője. — 388
- Bary József** — (1858—1915) bíró. 1882—83-ban mint a nyiregyházi törvényszék aljegyzője vizsgálóbíró volt a tiszzaeszlári bűnperben. A per befejezése után más vidéki városokban szolgált. — 80, 267
- Batthyány Elemér**, gróf — (1846—1932). B. Lajos miniszterelnök fia, főrendiházi tag. — 100
- Batthyány Lajos**, gróf — (1806—1849) liberális nagybirtokos, az első független magyar minisztérium elnöke. — 97
- Bátthyány Lajosné** — Zichy Antónia grófnő. — 95
- Bede Kovács Kálmán** — (1818—1889) 1875-től a Tisza-kabinet horvát-szlavon-dalmát minisztere. — 22, 128, 281
- Bekényi néni** — MK gyermekkorában Kisújfaluban élő asszony. — 40
- Bekcsics Gusztáv** — (1847—1906) publicista, közíró, MK szerkesztősi kollégája a Pesti Hírlapnál. — 73, 84, 290
- Benczúr Gyula** — (1844—1920) — 256
- Beniczky Ferenc** — (1833—1905) Pest vármegye főispánja. 1882-től Jász-Nagykun-Szolnok főispánja. — 131, 139, 140, 297
- Beöthy Algernon** — (1839—1900) 1875-től szabadelvű párti képviselő, egy időben a képviselőház jegyzője. — 123, 124, 170, 289, 322
- Berczik Árpád** — (1842—1919) novellista, színműíró, az MTA tagja. — 39

- Bercsényi Béla* — (1844—1901) színész, drámaíró, a Színiakadémia tanára. — 46, 47
- Berzeviczy Albert* — (1853—1936) 1881-től Eperjes szabadelvű párti képviselője, a közoktatásügyi bizottság előadója. — 125, 143
- Berzeviczy Irnák* — (1837— ?) megyei tisztségviselő, majd 1879-től a Borsod megyei edényi kerület függetlenségi párti képviselője. — 46, 183, 245
- Bethlen András, gróf* — (1847—1898) 1873-tól 1882-ig képviselő, a Szabadelvű Párt tagja, 1883-tól Brassó és Szeben vármegye főispánja. — 90
- Bethlen Ödön, gróf* — (1852— ?) 1882-től a betleni kerület szabadelvű párti képviselője, kapitányi minőségben a kereskedelmi tengerészetnél szolgált. — 346
- Biasini Domokos* — (1856— ?) jogász, 1881-től Oláhfalú szabadelvű párti képviselője. — 143, 144, 145, 147
- Bismarck, Otto von,* herceg — (1815—1898) — 147
- Büttó István* — (1822—1903) 1874—75-ben az utolsó Deák-párti kormány miniszterelnöke. — 109, 110, 208, 280, 281
- Bizay Mihály* — ( ? —1884) legendás híró életművész, a nemesi körök eltartottja. — 65, 254
- Blaha Lujza* — (1850—1926) színésznő. — 112
- Blaháné lásd Blaha Lujza*
- Bochkor Károly* — (1847—1918) jogász, egyetemi tanár. 1881-től képviselő. — 153, 154, 157, 237, 309, 310, 311, 313
- Bocskai István* — (1557—1606) erdélyi fejedelem — 26, 201, 235, 347
- Boér Antal* — (1802—1892). Kossuth követője volt. Az 1870-es években Tisza Kálmán csoportjához csatlakozott. 1872-től képviselő, a képviselőház korelnöke volt. — 105, 108
- Bombelles Károly, gróf* — (1832—1890) osztrák—magyar altengernagy. 1877-ben Rudolf trónörökös főherceg udvarmesterének nevezték ki. Ebből az állásból nyerte el az altengernagy rangot és a valóságos belső titkos tanácsosi méltóságot. — 206
- Bornemissza Ádám* — (1837— ?) 1863-ban mint a magyar légio ezredese részt vett a lengyel szabadságharcban. Elfogták, de a cártól 1865-ben kegyelmet kapott. Gazdálkodni kezdett. 1881-ben a Sáros megyei bártfai kerületben képviselővé választották. — 153
- Boros Béni* — (1838—1896) vasútépítő mérnök. Erdemei elismesül kir. tanácsosi címet kapott. 1878-ban a borosjenői kerület képviselőjének választotta. — 179
- Busbach Péter* — (1827—1905) ügyvéd, 1881–84-ben Budapest terézvárosi kerületének volt képviselője. Cikkeket írt a Pesti Hírlapba. — 44, 107, 108, 183, 243, 248, 278, 279, 280, 333
- Canning, George* — (1770—1827) híres angol államférfi: külügyminiszter, majd miniszterelnök. — 129, 294
- Chorin Ferenc* — (1842—1925) ügyvéd, 1875–1884 között Arad város szabadelvű párti képviselője, a Ház igazságügyi és mentelmi bizottságának tagja. — 183, 202, 332, 347
- Chotek Rezső, gróf* — (1822—1903) osztrák gróf, főrendiházi tag. — 202

- Coburg Fülöp*, herceg — (1844—1921) honvédtábornok. Tengerentúli utazásokat tett, és foglalkozott a numizmatikával is. 1875-től részt vett a magyar közéletben is. Élményeiről írt. — 96, 97, 100, 276
- Csáky Albin*, gróf — (1841—1912) Trefort halála után (1888-ban) vallás- és közoktatásügyi miniszter. Főrendiházi tag. 1884-ben nevezetes volt a polgári házasság vitájában tartott főrendiházi beszéde, mert a polgári házasság hívének vallotta magát. — 98, 273, 275
- Csanády Sándor* — (1814—1892) földbirtokos, az 1881–84-es ciklusban Kiskunfélegyháza függetlenségi párti képviselője. — 106, 115, 132, 134, 144, 172, 179, 181, 182, 188, 200, 201, 202, 203, 204, 214, 298, 299, 304, 320, 323, 326, 329, 330, 337, 338, 346, 347, 348
- Csaplovics János* — (1780—1847) történeti és földrajzíró. Erős polémiaiba bocsátkozott 1840—41-ben az Akadémiával. — 49, 247
- Császka György* — szepesi püspök. — 92
- Csatár Zsigmond* — (1836—1893) községi jegyző, ügyvéd. 1875-től Csongrád függetlenségi párti képviselője. 1884-ben nem jutott kerülethez. 1887-ben antiszemita programmal választották meg Gyulán. — 60, 61, 163, 251, 252, 317
- Csatáry (Grosz) Lajos* — (1832—1907) orvos, közegészségügyi szakíró. — 22, 24, 25, 232
- Csernátony Lajos* — (1823—1901) publicista, szabadelvű párti képviselő, Tisza Kálmán egyik bizalmasa. — 68, 78, 102, 107, 110, 113, 118, 120, 131, 134, 135, 136, 138, 146, 150, 167, 181, 185, 188, 199, 203, 212, 285, 287, 292, 297, 298, 300, 303, 333, 334, 346
- Csikó Kálmán* — (1843—1906) jogász, egyetemi tanár, 1881—84-ben Sepsiszentgyörgy szabadelvű párti képviselője. — 133, 255, 299
- Czincz bácsi* — alföldi kortesvezér. — 83, 84, 187
- Cziner bácsi* — kortes. — 30, 31
- Cziráký Béla*, gróf — (1852— ?) Cziráký János, gróf fia. Előbb Fejér megye főispánja, majd a külügyminisztériumban osztályvezető. — 94, 103, 276
- Cziráký János*, gróf — (1818—1884) a főrendiház másodelnöke, tárnokmester, haláláig a Szt. István Társulat elnöke volt. Nagy buzgalmat fejtett ki a katolikus vallással összefüggő ügyekben. — 90, 91, 97, 98, 99, 270, 274, 275
- Czirer Ákos* — (1851—1892) ügyvéd, 1881—84-ben Pécs függetlenségi párti képviselője. — 282
- Dáni Ferenc* — (1814—1883) Szege di főispánja, országgyűlési képviselő. — 8, 9, 226
- Darányi Ignác* — (1849—1927) ügyvéd, az 1881—84-es ciklusban a főváros II. kerületének szabadelvű párti képviselője, a pénzügyi bizottság előadója. — 146, 159, 282, 308, 314
- Dárday Sándor* — (1842—1933) jogtudományi közíró, 1881—1891 között Nagyenyed szabadelvű párti képviselője. Az 1890-es években a miniszterelnökség közjogi osztályának vezetője. — 125, 146, 289, 296
- Darwin, Charles Robert* — (1809—1882). — 73
- Deák Ferenc* — (1803—1876) — 20, 24, 68, 149, 156, 232

- Deák Lajos** — valószínűleg Deák Ferencel egy időszakban volt országgyűlési képviselő. — 156
- Desider, Desiderius** — az utolsó longobárd király (757), lánya Nagy Károly felesége volt. Desiderius a pápai egyházi államot fenyegette, ezért a pápák Nagy Károlyhoz fordultak segítségért, aki elkergette feleségét. — 72, 260, 261
- Dessewffy Miklós, gróf** — (1854—1918) a főrendiház örökös tagja. — 101, 276
- Diocletianus, Caius Aurelius Valerius** — (245—313) 285-től 305-ig római császár. — 71
- Dobránszky Péter** — (1845—1918) közigazdász, statisztikus, 1881—87 között a Csák megyei gyergyószentmiklósi kerület szabadelvű párti képviselője. — 155, 179, 191, 194, 197, 198, 199, 200, 201, 203, 208, 212, 314, 338, 339, 340, 341, 343, 344, 345, 346, 347, 350, 352, 353
- Dobzánsszky** (helyesen: **Dobránszky**) **Adolf** — (1817—1901) 1861-ben, majd 1865—68 között a Sáros megyei makovicai kerület nemzetiségi (ukrán) képviselője. 1866-tól udvari tanácsos, a kiigyezés után nyugdíjazták, 1881-ben Lembergbe (mai Lwów) költözött, ahol a Tiszakormány nyomására felségserzési pert indítottak ellene, de bizonyítékok hiányában felmentették. Kapcsolatban állt a cári udvarral. — 198, 345
- Dobzánsszky Olga** — valószínűleg Dobzánsszky Adolf testvére vagy lánya. — 198, 201
- Dóczy Lajos** — (1845—1919) író, műfordító. — 301
- Doma uram** — palócvidék kortese. — 30
- Domahidy Ferenc, domahidai** — (1824—?) 1875-ben Szatmár megye főispánjává nevezték ki. Állásáról 1892-ben köszönt le. — 213
- Dörre Tivadar** — (1858—1932) festő. Főként a Vasárnapi Újságban megjelent illusztrációival vált ismertté. MK 1883 karácsonyi könyvpiacon megjelentetett *Az apró gentry és a nép* c. rajzkötetnek címlapját is ő készítette. — 51, 248
- Éber Nándor** — (1825—1885) hírlapíró, az 1881—84-es ciklusban Szék szabadelvű párti képviselője volt. — 149, 306, 307
- Éles Henrik** — az 1881—84-es ciklusban a jákóhalmi kerület szabadelvű párti képviselője. — 130, 188, 295, 296, 326
- Ellinger Ede** — fényképész, a szerzői jogról döntő szakértői bizottság tagja. — 256
- Eötvös Károly** — (1842—1916) író, hírlapíró. Az 1881—84-es ciklusban Nagykorós függetlenségi párti képviselője. Az 1882—83-as tiszaezlári per vádlottjainak védőügyvédje volt. — 44, 51, 126, 127, 152, 159, 212, 234, 244, 291, 299, 305, 308, 309, 311, 314, 315
- Erkel Ferenc** — (1810—1893) zeneszerző, zeneakadémiai alelnök. — 256
- Ernusz Kelemen** — (1832—1917) Deák-párti képviselőként lépett fel, a boszniai okkupáció idején a mérsékelt ellenzékhez csatlakozott az 1881—84-es ciklusban a Vas megyei felsőfői kerület képviselője. — 215, 278, 320
- Erzsébet királyné** — (1837—1898). — 16
- Fabián Gyula** — Hont megye megyei pénztárosa. — 165, 319
- Falk Miksa** — (1828—1908) publicista, politikus, 1867-től a Pester Lloyd szerkesztője

- 1869-től országgyűlési képviselő. A szerzői jogról döntő szakértői bizottság tagja. — 67, 155, 256, 257
- Farkas Balázs* — függetlenségi párti képviselő. — 157, 198
- Fay Béla* — országgyűlési képviselő. — 173, 174
- Fejérváry Géza*, báró — (1833—1914) tábornok, 1872—1884 között honvédelmi államtitkár. — 111, 112, 282, 283
- Fekete Zsigmond* — (1847—1914) műszaki tanácsos, 1881—84 között a Hunyad megyei körös-bányai kerület szabadalvú párti képviselője. — 170
- Fenyvessy Ferenc* — (1855—1903) lapszerkesztő, 1881-től Veszprém megye ugodi kerületének képviselője először mérsékelt ellenzéki, majd szabadalvú párti programmal. — 102, 143, 179, 180, 192, 193, 195, 213, 338, 340, 341, 342, 352, 353
- Ferdinánd, V.* — (1793—1875) — 202
- I. Ferenc József* — (1830—1916) — 259, 279
- Ferenczy Miklós* — (1838—?) ügyvéd, 1881-től Torda függetlenségi párti képviselője. — 181, 327
- Festetich Pál* — Busbach Péter ellenjelöltje az 1884-es választáson. A választásokon kibukott. — 45
- Forgách Antal*, gróf — (1819—1885) a szabadságharc idején királyi biztos, a Bach-korszakban helytartósági elnök, kancellár. Az 1881-84-es ciklusban a Nógrád megyei losonci kerület szabadalvú párti képviselője. — 202
- Fox, Charles* — (1749—1806) angol államférfi, kiváló szónok. — 129, 294
- Földes Gyula* — (1829—?) ügyvéd, 1881—84 között a Pozsony megyei Dunaszerdahely függetlenségi párti képviselője. — 302
- Fraknói Vilmos* — (1843—1924) történetíró, c. püspök, 1879-től az MTA főtitkára, később másodelnöke. — 228
- Fratricsevic, gróf* — királyi testőr. — 206
- Futtaki Gyula* — (1850—1895) hírlapíró, a kormány félhivatalos könyvmatosának szerkesztője és tulajdonosa. — 22, 147, 148, 154, 184, 306, 307, 312
- Gaal Jenő*, világi — (1846—1934) műgyetemi tanár, 1878—1893 között a pécskai kerület mérsékelt ellenzéki képviselője. — 152, 309
- Gergely pápa*, I. (Nagy v. Szent) — (kb. 540—604) 590-től pápa. — 44, 71
- Ghyyczy Kálmán* — (1808—1888) 1865-től Tisza Kálmánnal együtt az ún. balközép vezetője, 1874-ben pénzügyminiszter, a fúzió egyik előkészítője, 1879-ig a képviselőház elnöke volt. — 78, 207, 351
- Gladstone, William Ewart* — (1809—1898) angol államférfi. — 20, 231
- Goethe, Johann Wolfgang* — (1749—1832). — 154, 312
- Gorove István* — (1819—1881) 1849-ben békepárti, emigrációból való hazatérése után 1861-től Deák-párti politikus. 1870-ben közlekedési miniszter. — 46, 47, 245
- Gounod, Charles* — (1818—1893) francia zeneszerző. — 325
- Göndöcs Benedek* — (1824—1894) apátplébános Gyulán, 1881—87 között városa pártonkízüli képviselője. — 156, 182, 326, 327, 329, 330, 331
- Greccák Károly* — (1854—1924) ügyvéd, 1878-tól Versec mérsék-

- kelt ellenzéki programmal megválasztott képviselője. — 130, 131, 132, 183, 241, 296, 328, 332
- Graeffl József* — Szabolcs megye főispánja. — 97, 275
- Gromon Dezső* — (1838—1912) az 1881—84-es ciklusban a Bács-Bodrog megyei tovarisovai kerület szabadelvű párti képviselője. — 94, 115, 170, 323
- Gruber János* — (1846— ?) teológus, 1881-től a Somogy megyei szili kerület függetlenségi, majd antiszemita párti képviselője. — 104, 126, 132, 277, 290
- Grünwald Béla* — (1839—1891) publicista, az MTA lev. tagja, 1878-tól országgyűlési képviselő, az 1881—84-es ciklusban a Zólyom megyei szliácsi kerület mérsékelt ellenzéki képviselője. — 179, 180, 329
- Győrffy Gyula* — (1835—1885) ügyvéd, országgyűlési képviselő. 310
- Győrffy Pető* — országgyűlési képviselő. — 115, 326
- György Endre* — (1848—1927) közigazdász, az 1881—84-es ciklusban Ugocsa megye halmi kerületének szabadelvű párti képviselője. — 171, 172, 175, 322, 324, 325
- Györy Elek* — (1841—1902) jogtudós, az 1881—84-es ciklusban a Békés megyei orosházi kerület függetlenségi párti képviselője, az evangélikus egyház egyik ügyintézője. — 291
- Gyula herceg* — lásd Odescalchy Gyula.
- Gyulai Pál* — (1826—1909). Itt a szerzői jogról döntő szakértői bizottság tagja is. — 17, 19, 20, 46, 65, 67, 245, 255, 256
- Gyürky Abrahám, gróf* — (1836—1901) 1872—91 között Nógrád megye főispánja, szabadelvű párti képviselő, főrendiházi tag. — 91, 97, 98, 273, 275
- Gyürky Miklós* — (?—1883) fenyőtőszéki jegyző, öngyilkos lett 1883. június 13-án. — 226
- Hajnik Imre* — (1840—1902) jogtörténész, az MTA tagja. Hajnik Pál ügyvéd, rendőrfőnök fia, 1873-tól a budapesti egyetemen tanár. — 20
- Halász Géza* — (1806—1888) orvos, az 1881—84-es ciklusban a Pest megyei ráckevei kerület függetlenségi párti képviselője, az MTA lev. tagja. — 338
- Haller Rezső* — függetlenségi párti képviselő, aki az 1884-es választáson kibuktatta Kemény Jánost. — 57, 249, 250
- Hardeck Ferdinánd Hardegg gróf* — (? —1595) császári generális. — 110, 281
- Hatsék Ignác* — térképrajzoló, a szerzői jogról döntő szakértői bizottság tagja. — 256
- Hatvani István* — (1718—1786) debreceni professzor. — 95, 274
- Hauszman Alajos* — (1847—1926) építész, műegyetemi tanár. A szerzői jogról döntő szakértői bizottság tagja. — 68, 256
- Haynald Lajos* — (1816—1891) bíbornok, kalocsai érsek, felsőházi tag, az MTA tiszteleti tagja. — 70, 90, 92, 93, 97, 99, 100, 206
- Héderváry Khuen* — lásd Khuen-Héderváry.
- Hegedűs Károly* — országgyűlési képviselő. — 163, 317, 318, 320
- Hegedűs Sándor* — (1847—1906) politikus, publicista, 1875-től Abrudbánya szabadelvű párti képviselője, a Ház pénzügyi bizottságának elnöke. — 103, 104, 120, 171, 184, 185, 188, 193, 197, 276, 277, 288, 293, 310, 320, 322, 323, 337, 342

- Helpy Ignác**—(1830—1897) Kossuth személyes híve, a függetlenségi párt egyik vezető egyénisége, az 1881—84-es ciklusban Szentgotthárd képviselője. — 111, 118, 125, 155, 170, 171, 173, 182, 290, 299, 308, 312, 314, 320, 322, 323, 324, 335, 343, 344
- Hentaller Lajos** — (1852—1912) publicista, Fülöpszállás függetlenségi párti képviselője. — 179, 182
- Herman Ottó** — (1835—1914) természettudós és politikus, 1879-től Szeged egyik kerületének függetlenségi párti képviselője. — 69, 115, 118, 119, 120, 121, 125, 127, 154, 160, 162, 163, 169, 170, 182, 190, 198, 202, 215, 285, 287, 288, 289, 290, 292, 296, 302, 305, 307, 309, 311, 312, 313, 317, 322, 331, 339, 346, 347
- Hérus Antal** — (1825—1905) lelkész, az 1881—84-es ciklusban a Sopron megyei kismartoni kerület szabadelvű párti képviselője. — 285, 343
- Hics** — (E névvel kapcsolatban semmiféle adatot sem találtunk.) — 111, 283
- Hodossy Imre** — (1840—1909) jogász, politikus. Az 1881—84-es ciklusban a Sáros megyei kiszebeni kerület mérsékelt ellenzéki képviselője. — 302
- Hoffman Alfréd** — könyvkereskedő, a szerzői jogról döntő szakértői bizottság tagja. — 68, 256
- Hoffman Pál** — (1830—1907) ügyvéd, jogász professor, 1878—1884 között a főváros VII. kerületének szabadelvű párti képviselője. — 285
- Hóúsy Pál** — (1850—1927) csillagász, publicista, a gyomai választókerület függetlenségi párti képviselője, 1880—89 között az Egyetértés főmunkatársa. — 138, 162, 163, 212, 305, 307, 317, 318
- Horatius, Flaccus Quintus** — (i. e. 65—i. e. 8) — 243
- Horánszky Nándor** — (1838—1902) ügyvéd, politikus. 1872-ben bal-középi programmal képviselővé választották. 1875-ben csatlakozott a Szabadelvű Párthoz. Gazdasági, pénzügyi kérdésekkel foglalkozott. Az 1881—84-es ciklusban Esztergom mérsékelt ellenzéki képviselője. — 128, 164, 165, 166, 168, 184, 185, 186, 293, 294, 299, 317, 318, 319, 331, 332, 333, 334, 339
- Horvát Boldizsár** — (1822—1898) jogtudós, az MTA tagja, 1867—1871 között igazságügyminiszter, lemondása után visszavonult az aktív politikai élettől, az 1881—84-es ciklusban a Vas megyei szombathelyi kerület pártönkívüli képviselője. — 102, 168
- Horváth Gyula** — (1845—1897) publicista, 1875—1891 között — az 1881—84-es ciklusban a Kisküküllő megyei balavásári kerületben — szabadelvű párti képviselő. — 9, 102, 106, 124, 157, 164, 188, 202, 318, 347,
- Horváth István** — felvidéki kortes. — 30,
- Horváth Lajos** — országgyűlési képviselő. A szerzői jogról döntő szakértői bizottság tagja. — 256
- Hunfalvy János** — (1820—1888) földrajztudós, egyetemi tanár, az MTA tagja. Hunfalvy Pál öccse. A szerzői jogról döntő szakértői bizottság tagja. — 67, 256
- Hunfalvy Pál** — (1810—1891) nyelvész, etnográfus, az MTA tagja. — 19
- Hunyady László, gróf** — (1826—1898) az 1881—84-es ciklusban a Bars megyei lévai kerület szabadelvű párti képviselője,

- később a főrendiház tagja. 1884-ben mint antiszemita jelölt nem jutott kerülethez. — 59, 106, 251, 252
- Huszár József*, báró — országgyűlési képviselő. — 191, 192, 338
- Ince József* — országgyűlési képviselő. — 341, 343, 351
- Ipolyi Arnold* — (1823—1886) folklorista, művészettörténész, nagyváradi püspök, az MTA tagja, főrendiházi tag. — 18, 205, 235, 348
- Irányi Dániel* — (1822—1892) a Függetlenségi Párt egyik megalapítója, majd elnöke, az 1881—84-es ciklusban Békést képviselte. — 108, 112, 115, 117, 119, 144, 156, 177, 244, 282, 284, 287, 306, 326, 330
- Irma*, a képviselőház büfésnöje. — 109, 115, 211, 216
- Istóczy Győző* — (1842—1915) országgyűlési képviselő, az Antiszemita Párt szervezője és egyik alapítója, a Függetlenségi Pártból kivált antiszemita frakció vezetője. — 116, 117, 118, 120, 155, 285, 287, 288, 290, 292
- Ivány Béla* — országgyűlési képviselő. — 215
- Ivánka Imre* — (1818—1896) 1848-as honvéd ezredes, politikus. Az 1881—84-es ciklusban Pest megye dunapataji kerületének szabadelvű párti képviselője. — 193, 195, 282, 338, 343
- Ivánka Zsigmond* — képviselőjelölt, aki az Ipolyságon tartott képviselőválasztáson megbukott. — 168, 319, 321
- Jakab Elek* — (1820—1897) történetíró, levéltárnok, az MTA tagja. — 246
- Jankovich Aladár* — (1850— ?) Jankovich László gróf fia, főrendiházi tag. — 77
- Jankovich Miklós* — Pest megyei földbirtokos; 1879—80-ban a Szegedet újjáépítő királyi biztosság tanácsosa. — 9
- Jankovics Aurél* — bajai főispán. — 113, 233
- János főherceg* — (1782—1859) osztrák főherceg és német birodalmi kormányzó. — 132, 297
- Jókai Mór* — (1825—1904) író, az 1881—84-es ciklusban a Háromszék megyei illyefalvi kerület szabadelvű párti képviselője. — 18, 20, 46, 47, 65, 67, 69, 70, 106, 113, 114, 118, 125, 136, 147, 148, 151, 153, 154, 155, 157, 168, 176, 178, 188, 190, 191, 192, 193, 194, 234, 245, 255, 256, 257, 258, 282, 284, 290, 291, 300, 301, 306, 308, 309, 311, 312, 313, 314, 328, 336, 337, 338, 339, 340
- Jónás Ödön* — (1851—1933) mérnök, műegyetemi tanár, 1881—84-ben a Máramaros megyei vis-sói kerület képviselője lett. — 201, 212, 347
- Jósika Kálmán*, gróf — (1837—1910) földbirtokos, újságíró, a főrendiház tagja, — 271
- Jósika Miklós*, báró — (1794—1865) — 236
- József császár, I. József* — (1678—1711) Magyarország királya. — 110, 281, 284
- József Károly Lajos*, magyar kir. herceg, osztrák főherceg — (1833—1905) a magyar kir. honvédség parancsnoka. — 70, 259
- Jurányi Vilmos* — a Franklin Nyomdai Társulat igazgatója, a szerzői jogról döntő szakértői bizottság tagja. — 68, 256
- Kakas Márton* — Jókai álneve — *Kállay János* — (1833—1886) or-



- szágyűlési képviselő, a Szabolcs megyei nagykállói kerületet képviselte több ciklusban, 1881—84 között is. — 116, 214, 305, 326
- Kálmok Gusztáv**, gróf — (1832—1898) diplomata, 1881—1895 között a Monarchia közös külügyminisztere. — 127, 292
- Kálmár néni** — MK édesanyjának Ebecken élő barátnője. — 40
- Karátsonyi Guidó**, gróf — (1817—1885) az 1881—84-es ciklusban a Torontál megyei szentgyörgyi kerület szabadelvű párti képviselője, majd főrendiházi tag. — 69, 133, 153, 250, 310
- Kardos György** — valószínűleg kitálat szegedi anekdota-figura. — 8
- Kármán Lajos** — (1833— ?) ügyvéd, az 1881—84-es ciklusban a Bécs-Bodrog megyei Újverbász szabadelvű párti képviselője. — 56, 92, 156, 178, 328
- Károlyi István**, gróf — (1797—1881) Pest megye főispánja. — 73
- Károlyi Sándor**, gróf — (1831—1906) az 1881—84-es ciklusban a Szilágy megyei tasnádi kerület szabadelvű párti képviselője. — 124
- Kazy Istvánné** — bodonyi asszony MK gyermekkorában. — 40
- Kazy János** — (1863— ?) ügyvéd, 1878-tól a Bars megyei újbányai kerület szabadelvű párti képviselője. — 296
- Keglevich Béla**, gróf — (1833—1896) cs. kir. kamarás, Heves megye volt főispánja, főrendiházi tag. — 343, 350
- Keglevich István**, gróf — (1840—1905) operaházi, színházi intendáns. A főrendiház tagja, 1884-től szabadelvű párti országgyűlési képviselő. — 206, 273
- Keleti Gusztáv** — (1834—1902) festő és műkritikus, az MTA I. tagja. A szerzői jogról döntő szakértő bizottság tagja. — 256
- Kemény Gábor**, báró — (1830—1888) az MTA tiszteleti tagja, 1878—1882 földművelésügyi, 1882—1886 közmnka és közlekedési miniszter volt. Az 1881—84-es ciklusban a főváros ferencvárosi és kőbányai kerületének képviselője. — 22, 45, 52, 112, 132, 138, 142, 169, 170, 184, 197, 244, 297, 302, 305, 308, 310, 316, 322, 323, 331, 343
- Kemény János**, báró — (1825—1896) 1878-tól szabadelvű párti képviselő, az 1881—84-es ciklusban a Kolozs megyei gyalui kerületben; a Ház alelnöke. Az 1884-es választáson megbukott. — 22, 57, 204, 208, 231, 237, 244, 249, 250, 348
- Kemény Zsigmond**, báró — (1816—1875). — 29, 234, 236
- Kerapoly Károly** — (1824—1891) Deák-párti politikus, pénzügyminiszter, közgazdász, az MTA lev. tagja. 1878-ban lemondott képviselői mandátumáról, visszavonult. — 28, 137, 236
- Keszler József** — (1846—1927) újságíró, műkritikus, több lap munkatársa. — 234
- Khuen-Héderváry Károly**, gróf — (1849—1918) konzervatív szellemű politikus. 1875-től szabadelvű párti képviselő, majd 1882-ben Győr vármegye főispánja, 1883—1903 között horvát bán, később miniszterelnök. — 77, 263, 264
- Kinizsi Pál** — (? —1494) hadvezér. — 148
- Királyi Pál** — (1821—1892) publicista, 1869-től Deák-párti képviselő, az 1881—84-es ciklusban a főváros belvárosi kerületének mérsékelt ellenzéki képviselője. — 44, 244
- Kisfaludy Sándor** — (1772—1844). — 64, 65, 253, 254, 255
- Kohut Sándor** — (1842—1894)

- teológus és író. 1867-ben rabbi lett (Székesfehérváron, Pécsen és Nagyváradon), 1885-ben Amerikába ment, elfogadva egy hitközség meghívását. — 18, 19, 228, 230
- Komjáthy Béla* — (1847—1916) ügyvéd, 1875-től függetlenségi párti képviselő, az 1881—84-es ciklusban a Jász-Nagykun-Szolnok megyei kunszentmártoni kerületben választották meg. — 9, 10, 42, 43, 115, 120, 184, 213, 243, 288, 353
- Kónyi Manó* — (1843—1917) 1865—1885 között vezetése alatt működött az országgyűlési gyorsíró iroda. — 175, 190, 325
- Kossuth Ferenc* — (1841—1914) dualizmus-korabeli politikus, mérnök, miniszter, Kossuth Lajos idősebb fia. 1859-től a Magyar Nemzeti Igazgatóság titkára. Később (1894-ben) hazaköltözött. — 46, 245
- Kossuth Lajos* — (1802—1894). — 70, 161, 227, 253
- Kovács Albert* — (1838—1904) református teológiai tanár, az 1881—84-es ciklusban a Maros-Torda megyei marosvásárhelyi kerület mérsékelt ellenzéki képviselője. — 112, 282, 283
- Kovács László*, visontai — (1827—1889) mezőgazdasági szakíró, 1867-től tagja az országgyűlésnek, az 1881—84-es ciklusban Sopron megye eszterházi kerületének szabadelvű párti képviselője, a képviselőház ház-nagya. — 103, 159, 169, 178, 215, 323, 328
- Kozma Sándor* — (1825—1897) főállamügyész 1872-től. — 80, 267
- Könyves Tóth Kálmán* — (1837—1924) író, református lelkész. 1883-tól Debrecen lelkésze.
- Hosszú ideig munkatársa volt a Vasárnapi Újságnak. Történeti és ismeretterjesztő munkássága mellett foglalkozott szépirodalommal is. — 113, 284
- Könyves Kálmán*, Kálmán király — (kb. 1074—1116), I. Géza király elsőszülött fia. Műveltségé miatt kapta a *Könyves* jelzőt. — 69, 259
- Körösi Sándor* — (1824—1895) a pápai, majd a debreceni főiskola jogtanára, 1881-től Debrecen szabadelvű párti képviselője, a jogügyi bizottság tagja. — 120, 156, 168, 188, 203, 287, 305, 311, 330
- Krausz Lajos* — (1844—1905) gyáros, földbirtokos. Az 1884-es választásokon szabadelvű programmal győzött Szentendrén az antiszemitákkal szemben, és két cikluson át országgyűlési képviselő volt. — 59, 251
- Krisztinkovich Ede* — (1830—1900) ügyvéd, folyamatszabályozási szakember. 1881-ben a Győr megyei győrszigeti választókerület függetlenségi párti programmal megválasztotta képviselőnek. — 278, 290, 326, 331
- Láng Lajos* — (1849—1918) statisztikus, politikus, az 1881—84-es ciklusban a pápai kerület szabadelvű párti képviselője. — 172, 173, 324, 325
- Latinovics Gábor* — (1825—1897) választott püspök, Bajaszabadelvűpárti képviselője. — 151, 214, 308, 352
- Lázár Ádám* — (1821—1891) ügyvéd, 1869-től haláláig a marosvásárhelyi kerület függetlenségi párti képviselője. — 155, 183, 195, 210, 278, 280, 299, 313, 327, 341, 343, 351
- Lázár Mihály* — országgyűlési képviselő. — 153, 309, 311

- Leó pápa, III. Leó** — (? — 816) 796-től pápa. Ellenfeleivel szemben megnyerte Nagy Károly támogatását, s az ellene szőtt összeesküvés elől 799-ben hozzá menekült. — 72
- Lichtenstein Alajos**, herceg — (1846 — ?) előbb diplomáciai, majd politikai pályára lépett. 1878-tól kezdve a birodalmi gyűlés tagja, a klerikális irány vezére. — 96
- Lichtenstein Alfréd** — (1842 — ?) a klerikális centrumpárt vezére. 1886-ban lemondott. A főrendiház tagja volt. — 96
- Liphay Béla**, báró — (1827—1899) főrendiházi tag. — 348
- Lüeraty Ödön** — (1847—1887) ügyvéd, 1881-től a Bereg megyei kászonyi kerület szabadelvű párti képviselője, pisztolypártyájában kapott sebébe belehalt. — 305, 307, 311
- Lúts Gyula** — (1846 — ?) jogász, 1881-től a Fejér megyei vaáli kerület függetlenségi párti képviselője. — 157, 312, 313, 326
- Lonovics főispán** — 99
- Lorántffy Zsuzsanna** — (1600 körül — 1660), 1616-tól I. Rákóczi György felesége. — 95
- Lukács Béla** — (1847—1901) az 1881—84-es ciklusban a Pozsony megyei szentjánosi kerület szabadelvű párti képviselője, a pénzügyi bizottság tagja. — 170
- Luther Márton** — (1483—1546). — 176
- Luppa Péter** — (1838—1902) az 1884-iki választásokon Krausz Lajos ellenjelöltje, de kisebbségben maradt, 1887-ben lett a képviselőház tagja. — 251
- Lükő Géza** — (1822—1893) ügyvéd, a szabadságharc idején egyik szabadcsapat tisztje, 1873—1887 között a Tolna megyei görgői kerület függetlenségi párti képviselője. — 116, 278, 282
- Madarász Jenő** — (1845 — ?) az 1875—1884 közötti ciklusokban a szegvári kerület függetlenségi párti képviselője. — 58, 76, 115, 198, 214
- Madarász József** — (1814—1915) ügyvéd, országgyűlési képviselő, 1868-tól a Negyvennyolcas Párt egyik vezető egyénisége volt, az 1881—84-es ciklusban a Fejér megyei sárkeresztúri kerületet képviselte. — 58, 76, 77, 115, 170, 171, 172, 180, 214, 250, 278, 299, 322, 323, 352
- Madarász László** — (1811—1909) a szabadságharc idején a legradikálisabbak közé tartozott, országgyűlési képviselő, majd rendőrminiszter. — 15
- Magyar János** — (1832—1899) az 1881—84-es ciklusban a Veszprém megyei enyingi kerület szabadelvű párti képviselője. — 193, 195, 213, 326, 338, 341, 342, 353
- Mailáth István** főispán — 100
- Majthényi László**, báró — (1820—1908) a szabadságharc idején a császári seregekkel működött együtt, Hont megye cs. kir. megyefőnöke volt, 1867—1890 között a megye főispánja. — 91, 164, 165, 166, 185, 190, 334, 338, 345
- Mandel Pál** (1845 — ?) az 1875—1884 közötti ciklusokban a szegvári kerület függetlenségi párti képviselője. — 305, 306, 311
- Mara Lőrinc** — Személyéről nincs adatunk. — 31, 157, 158, 237, 238, 312, 314
- Mária Anna királyné** — (1803—1884) V. Ferdinánd király felesége, Mária Terézia unokájának leánya. Meghalt 1884. május 4. — 201, 202, 204, 344

- Mária Terézia** — (1717—1780) Magyarország és Csehország királynője, Ausztria főhercegnője és németrómai császárnő. — 84, 111, 283
- Máriássy Aladár**, országgyűlési képviselő. — 153
- Mariska** ld. Mikszáth Mária
- Maszák Hugó** — (1831—1916) újságíró, műkritikus, 1870—1888 között országgyűlési gyorsíró. — 167, 321
- Matlekovits Sándor** — (1842—1925) kormánypárti képviselő 1881 és 1889 között. — 44, 51, 244
- Matuska Péter** — (1841—1901) ügyvéd, 1878-tól haláláig a Lipó megyei lipótszentmiklósi kerület szabadelvű párti képviselője, több ízben az igazságügyi bizottság tagja. — 130, 133, 295, 296, 299, 329
- Mátyás, I.** — (1443—1490), — 69, 259
- Meczner Gyula** — országgyűlési képviselő. — 327
- Mészáros Nándor** — (1837—1889) szegedi tankerületi főigazgató, Szende Béla halála után (1882. augusztus) Szeged szabadelvű párti képviselője. — 110, 215
- Meszlényi Lajos** — (1852—1901) 1881—1892 között a Fejér megyei bodajki kerület függetlenségi párti képviselője. — 185, 187, 188, 197, 333, 335
- Mezei Ernő** — (1851—1932) újságíró, politikus, az Ellenőr, majd az Egyetértés főmunkatársa, 1881-től a miskolci választókerület függetlenségi párti képviselője. — 124, 125, 289, 292
- Miehl Jakab** — (1824—1895) prépost-kanonok, 1886-tól a német iskolák felügyelője, az 1881—84-es ciklusban a Sopron megyei nagymartonai kerület szabadelvű párti képviselője. — 343
- Mihalovics József** — (1814—1891) főbarnok, zágrábi éreak, főrendiházi tag. — 96, 99
- Mihalovics Ödön** — (1842—1929) zeneszerző, színiiskolai igazgató. A szerzői jogról döntő szakértői bizottság tagja. — 256
- Mikszáth Mária** — (1850—1867) MK tüdőgyulladásban elhunyt húga. — 41
- Miske Kálmán**, báró — (1860—1943) ósergész, főrendiházi tag. — 100
- Mocsáry Lajos** — (1826—1916) politikus, 1861—1892 között országgyűlési képviselő, 1874-ben alapító elnöke a Függetlenségi Pártnak. Az 1881—84-es ciklusban Halast képviselte. A nemzetiségi kérdésben tanúsított magatartása miatt 1887-ben kizárták a Függetlenségi Pártból. — 62, 104, 106, 116, 120, 121, 155, 168, 171, 276, 277, 278, 285, 290, 293, 299, 302, 346, 350
- Molnár Aladár** — (1839—1881) pedagógus és művelődéspolitikus, az MTA I. tagja. 1872-től a nagyvázsonyi kerület országgyűlési képviselője volt. — 17, 228, 229
- Móricz Pál** — (1826—1903) Tisza Kálmán személyes híve. 1870-től a debreceni egyházmegye segédgondnoka, az 1881—84-es ciklusban Szarvas szabadelvű párti képviselője. — 128, 165, 188, 191, 192, 197, 338, 340
- Nadányi Miklós** — képviselőjelölt az 1884-es választáson. — 182, 330
- Nagy Fridrik, Nagy Frigyes** — (1712—1786) porosz király. — 117
- Nagy György** — (1845—1898) művelődéspolitikus. 1881—1890 között országgyűlési képviselő volt. — 323

- Nagy István*, felsőbüki — országgyűlési képviselő. — 117, 285, 320, 343
- Nagy Károly*, I. Károly — frank király. 768—814-ig király, 800-tól császár. Leigázta a longobárdokat (773—774). — 72, 261
- Nagy Lajos*, Lajos, I. (?1326—1382). — 68
- Nagy Miklós* — (1840—1907) újságíró, a *Vasárnapi Újság* szerkesztője. — 33, 239
- Nagy Pál* — kitalált kortes-név. — 196
- Nagy Pál*, felsőbüki — (1777—1857) liberális nemesi politikus, az MTA ig. tagja. A későbbiek során a bécsi udvar megnyerte szívját céljaira. Élete végén visszavonultan élt. — 117
- Nagy Sándor* — (1841—1919) A Szegedi Híradó főszerkesztője 1893-ig. Később a Budapesti Hírlap munkatársa. — 39, 242
- Napoleon I.* *Napoleon Bonaparte* — (1769—1821). — 68, 258
- Napoleon, III;* *Charles-Louis-Napoleon Bonaparte* — (1808—1873) 1852-től 1870-ig francia császár. — 68, 258
- Németh Albert* — (1820—1887) 1873-tól haláláig Hódmezővásárhely függetlenségi párti képviselője. — 45, 46, 55, 56, 105, 166, 172, 210, 212, 245, 248, 249, 319, 326, 351
- Németh püspök* — Németh Albert személyéhez fűződő anekdota alakja. — 46
- Nendvich Károly* — (1811—1892) orvos, kémikus, műegyetemi tanár, az MTA tagja. 1884—87-ben országgyűlési képviselő. — 20
- Nikó Lina* — (1853—1905) színésznő (komika). Színészi pályáját Pécsen kezdte, 1875-től Szegeden működött. 1877—78-ban a Népszínházban, majd újra vidéken, 1896-tól a Vígszínházban játszott. — 73, 262
- Nikolics Sándor* — országgyűlési képviselő. — 305, 314
- Nopcsa Ferenc*, báró — (1815—1904) császári katonatiszt, 1876-tól a király személye melletti miniszter, majd a királyné főudvarmestere. — 115
- Novák Gusztáv* — függetlenségi párti képviselőjelölt az 1884-es választásokon, de Pallavicini Sándorral szemben kibukott. — 47, 245
- Nyáry Jenő*, báró — (1836—1914) régész, az MTA tagja, 1861-től a főrendiház tagja, 1874-től jegyzője volt. — 103
- Odescalchy Artúr*, herceg — (1837—1925) történész, politikus. Az 1881—84-es ciklusban a Zala megyei Tapolca képviselője volt függetlenségi párti programmal. A bukovinai székelyek hazatelepítési akcióját ő vezette. — 115
- Odescalchy Gyula*, herceg — (1828—1896) az 1881—84-es ciklusban a Nyitra megyei nagytapolcsányi kerület szabadelvű párti képviselője. — 115, 216
- Olay Lajos* — (1844— ?) ügyvéd, az 1881—84-es ciklusban a Baranya megyei siklósi kerület függetlenségi párti képviselője. — 113, 283, 284
- Ónody Géza* — (1848— ?) az 1881—84-es ciklusban a Hajdú megyei Nánás függetlenségi párti, majd antiszemita párti képviselője, a tiszaezslári esetet ő vitte a képviselőház elé. — 195, 266, 341, 342, 343
- Ónossy Mátyás* — országgyűlési képviselő. — 302
- Orbán Balázs*, báró — (1830—1890) etnográfiai író, az 1881—84-es ciklusban a székelyudvarhelyi kerület független-

- ségi párti képviselője. — 112, 152, 155, 156, 181, 187, 188, 189, 237, 282, 309, 311, 335, 336, 337, 341
- Orczy Béla*, báró — (1822—1917) országbíró, 1879—1890 között a király személye melletti miniszter. — 99, 107, 282, 283
- Ordódy Pál* — (1822—1885) 1880—1882 között közlekedésügyi miniszter, az 1881—84-es ciklusban a Komárom megyei udvardi kerület szabadelvű párti képviselője. — 58, 59, 250, 252
- Ordódy Pál* ifjabb — (1852— ?) Ordódy Pál fia. A Komárom megyei udvardi kerületének országgyűlési képviselője 1884—1892 között. — 58, 60
- Ossián*, a legendás kelta bárd. — 168, 322
- Ország Sándor* — (1836—1902) az 1881—84-es ciklusban a főváros óbudai kerületének szabadelvű párti képviselője. — 195, 335, 341, 343
- Quintus Aurelius Symmachus* konzul — Ld. Symmachus Quintus Aurelius
- Pál* cár, I. Pál, Pavel Petrovics — (1754—1801) orosz cár. — 25, 232
- Pálffy János* — (1829—1908) A főrendiház tagja. Pozsony vármegye főispánja volt 1871—74-ben. 1884-től belső titkos tanácsos. — 151
- Pálffy János* — (1857— ?) Cs. és kir. kamarás, honvédfőhadnagy, a főrendiház tagja. — 99
- Pallavicini Hyppolit* — a főrendiház tagja. — 100
- Pallavicini Sándor*, örgróf — (1853— ?) diplomata, Szeged vidéki ún. „algyő-mindszenti” Pallavicini birtok ura. 1884-ben a szegvári kerület országgyűlési képviselőnek választotta meg. — 47, 245
- Pálmái Ilka* — (1859—1945) színésznő, a századvég legünnepeltebb operett-primadonnája. 1881-ben a Népszínházhoz szerződött. — 112, 135
- Pantocsek Rezső* — (1830— ?) orvos, 1881-től a Pozsony megyei nagyszombati kerület mérésékelt ellenzéki programmal megválasztott képviselője. — 116
- Pastrana Júlia* — mexikói származású szakállas nő. Budapesten a Városligetben is mutogatták. — 70, 71, 260
- Paulay Ede* — (1836—1894) rendező, dramaturg. 1878-tól 1894-ig a Nemzeti Színház igazgatója. Itt a szerzői jogról döntő szakértői bizottság tagja. — 67, 256
- Pauler Gyula* — (1841—1903) történetíró, országos főlevéltárnok, MTA tagja. Ő dolgozta ki az Országos Levéltár szervezetét. — 19, 20
- Pauler Tivadar* — (1816—1886) jogász, 1878-tól haláláig igazságügyminiszter, az 1881—84-es ciklusban a főváros budavári kerületének képviselője, az MTA tagja, 1883-tól másodelnöke. — 17, 44, 80, 81, 93, 99, 132, 133, 135, 139, 142, 146, 151, 228, 229, 243, 264, 267, 276, 297, 299, 300, 303, 305, 306, 329, 330, 351
- Pázmány Dénes* — (1848—1936) függetlenségi politikus, 1878-tól képviselő, az 1881—84-es ciklusban a Vas megyei Körmend választotta meg — 107, 113, 278, 279, 280, 284
- Péchy Imre* — (1832—1898) kartográfus. 1872-től az állami nyomda igazgatója. A szerzői jogról döntő szakértői bizottság tagja. — 67, 256

- Péchy Tamás* — (1829—1897) az 1881—84-es ciklusban az Abaúj megyei szikszói kerület szabadelvű párti képviselője, 1880—1887 között a Ház elnöke. — 96, 112, 126, 131, 141, 142, 143, 144, 159, 173, 174, 178, 180, 186, 197, 203, 213, 214, 215, 291, 329, 332, 334, 341, 342, 347, 348, 350, 352, 353
- Peüller Antal József* — (1808—1886) váci püspök. Nem tudott a pénzzel gazdálkodni. Ezért az elhanyagolt püspöki uradalomnak a felügyeletét másra bízta. — 92
- Perczel Miklós* — (1812—1904) honvéd ezredes és politikus. A kiegyezés után a kormány szolgálatában Kossuth ellen fordult. 1868-tól 1887-ig Baranya és Pécs főispánja. 1887-től Pécs város országgyűlési képviselője. — 97, 273
- Pesty Frigyes* — (1823—1889) történész, az MTA tagja. 1867-ben nagy része volt a Magyar Történeti Társulat létrehozásában. 1876-ban újból képviselővé választották. — 19, 230
- Peti kortes* — Kemény János báró kortese az 1884-es választáson. — 57
- Petőfi Sándor* — (1823—1849). — 310
- Pitt, William* — (1759—1806) angol politikus, két ízben miniszterelnök. — 129, 294
- Plachy Tamás* — (1821— ?) ügyvéd, 1869-től balközépi, majd szabadelvű párti képviselője a Nógrád megyei sziráki kerületnek. — 105, 121
- Planquette, Robert* — (1848—1903) francia operettszerző. — 283
- Podmaniczky Frigyes*, báró — (1824—1907) író, 1861—1906 között tagja a parlamentnek, az 1881—84-es ciklusban a Bács-Bodrog megyei ókánizsai kerületben képviselő. — 126, 171, 177, 178, 194, 292, 323, 328, 342
- Polónyi Géza* — (1848-1920) ügyvéd, 1881-től Szolnok függetlenségi párti képviselője, a Nemzeti Újság szerkesztője, — 130, 132, 135, 139, 140, 142, 143, 145, 296, 297, 298, 299, 300, 304, 326, 351
- Pongrácz Vince*, báró — főrendiházi tag. — 98, 273
- Porzolt Kálmán* — (1860—1940) író, újságíró, színiigazgató. — 234
- Prileszky Tádé* — (1826—1895) 1869-től haláláig — az 1887—92-es ülészakot kivéve — Nagyszombat szabadelvű párti képviselője. — 105, 106, 110, 111, 116, 146, 165, 172, 174, 182, 188, 192, 196, 319
- Prónay Dezső*, báró — (1848—1940) politikus, az evangélikus egyház egyetemes főfelügyelője, Főrendiházi tag. 1882-től a gyöngyöspataki választókerület függetlenségi párti képviselője volt. — 149
- Prónay Gábor*, báró — (1856— ?) Az 1881—84-es ciklusban a Pest megyei váci kerület függetlenségi párti képviselője. — 163, 317, 318
- Prónay József* — (1821—1884) szabadelvű párti politikus. 1875-ben a mezőkövesdi kerület képviselővé választotta. 1880-ban belügyminiszteri államtitkárrá nevezték ki. — 102, 110, 141
- Pulszky Ágost(on)* — (1846—1901) jogfilozófus, egyetemi tanár, az MTA I. tagja. Pulszky Ferencfia. Az 1881—84-es ciklusban a Nógrád megyei Szécsény mérsékelt ellenzéki képviselője. — 106, 115, 118, 136, 137, 155, 162, 213, 288
- Pulszky Ferenc* — (1814—1897) politikus, régész, művészettörténész, az MTA tagja, a reformkori politikai élet egyik kiemelkedő alakja. 1866-ban tért haza emig-

- rációjából, több ciklusban Deák-párti képviselő volt, 1869—1894 között a Nemzeti Múzeum igazgatója. — 19, 56, 58, 68, 70, 102, 137, 161, 162, 178, 212, 213, 249, 250, 285, 328, 353
- Pulszky Gusztáv* — ld. Pulszky Agoston.
- Pulszky Károly* — (1853—1899) művészettörténész, író, az MTA I. tagja, Pulszky Ferenc fia. 1881-ig Budapesten az Iparművészeti Múzeum öre, majd az Országos Képtár igazgatója. — 25, 213, 235
- Ráday Gedeon*, gróf — (1841—1883) 1882-től haláláig honvédelmi miniszter. 1881-ben Zentán választották képviselővé. — 107, 283
- Radó Kálmán* — (1844—1899) Vas megye főispánja. — 92, 284
- Rákóczi Ferenc* — (1676—1735). — 70
- Rakovszky István* — (1847—1910) jogász, az 1881—84-es ciklusban a Turóc megyei szucsáni kerület szabadalvú párti képviselője, a pénzügyi bizottság elnöke. A Ház jegyzője. — 89, 90, 161, 214, 270, 271
- Redekyné* — ritkái asszony MK gyermekkorában. — 40
- Reviczky Károly* — 1881—84-es ciklusban az Esztergom megyei köbölkúti kerület függetlenségi párti képviselője. — 326
- Rieger, Ferenc László*, báró — (1810—1903) cseh politikus, a csehek és a németek kibékülését hirdette. — 111
- Roboz* — Somogy megyei kortes. — 30
- Rohonczy Gedeon* — (1852—?) 1879-ben a szegedi árvíz idején helyettes kormánybiztosként tevékenykedett, az 1881—88-es ciklusban a Torontál megyei törökbecsei kerület szabadalvú párti képviselője. — 173, 314, 316
- Rónay Lajos* — Csongrád megye főispánja. — 90
- Rosziwál István* — (1844—?) esztergomi apátkanonok, az 1881—84-es ciklusban a Pozsony megyei stomfai kerület nemzetiségi párti képviselője, a közoktatásügyi bizottság tagja. — 117
- Rozner [Rosner] Ervin*, báró — (1852—1928) jogi író, később miniszter. 1878-ban egyetemi magántanár, főrendiházi tag, 1887-től képviselő. — 98, 273
- Rudnay Józsefné Veres Szilárda* — (1841—1929) az Országos Nőképző Egyesület elnöknője — 190
- Rudnyánszky József*, báró — (1855—?) 1876-tól a főrendiház tagja, 1881-től a magyar kir. államvasutak felügyelője. — 103.
- Rudolf, I.* — (1552—1612) magyar király. — 68, 258
- Rudolf Ferenc Károly József*, főherceg — (1858—1889) trónörökös, I. Ferenc József egyetlen fia. — 68, 256, 257, 258
- Salamon Ferenc* — (1825—1892) történész, szerkesztő, egyetemi tanár. — 17, 125, 229
- Sardou, Victorien* — (1831—1908) francia színműíró. — 291
- Sárközy Aurél* — (1845—?) 1875—1886 között a csákvári, majd a karcagi kerület szabadalvú párti képviselője. — 130, 131, 132, 134, 139, 141, 144, 145, 146, 278, 295, 297, 298, 299, 300, 304
- Scharf Móric* — (1868—193?) a tiszaezeléri „vérvád-per” koronatanúja. — 137, 301
- Schenk Hugó* — többszörös gyilkos, akit 1884. április 23-án Bécsben kivégeztek. — 175, 326
- Schiller, Friedrich Johann Christoph* — (1759—1805). — 312
- Schlauch Lőrinc* — (1824—1902)



- nagyváradai bíboros kanonok, főrendiházi tag. — 205, 348  
*Schwarzenberg Adolf József*, herceg főrendiházi tag. — 96  
*Schwarzenberg Frigyes János József Celesztin*, herceg — (1809—1885) bíbornok. — 96  
*Sennyei Pál*, báró, *Sennyey* — (1824—1888) országbíró, konzervatív politikus, az MTA ig. tagja. 1865—67-ben kir. tárnokmester, s egyben a Helytartótanács elnöke. 1872—81 között országgyűlési képviselő, majd a főrendiház elnöke. — 159  
*Sheridán, Richard Brinsley* — (1759—1816) angol vígjátékíró, politikus és államférfi. — 129, 294  
*Simonyi Iván* — (1836—1904) hírlapíró, 1878—1884 között függetlenségi párti, majd antiszemita párti képviselő. — 103, 109, 127, 156, 206, 280, 281, 288, 292, 302  
*Simor János* — (1813—1891) 1867-től hercegprímás, 6 koronázta meg Ferenc Józsefet. — 46, 99, 273, 274  
*Somssich Pál*, gróf — (1811—1888) politikus, részt vett a Deák-párt és a balközép fúziójának előkészítésében, de utána eltávolodott a Szabadelvű Párttól, az 1881—84-es ciklusban a Somogy megyei csurgói kerület mérsékelt ellenzéki képviselője lett. — 105, 129, 130, 187, 188, 189, 191, 192, 212, 278, 293, 299, 335, 343  
*Sporzon Ernő* — az 1881—84-es ciklusban a Nyitra megyei privigei kerület szabadelvű párti képviselője. — 219  
*Steinacker Ödön* — (1839—1929) mérnök, 1875—1884 között a besztercei, majd a brassói kerület szász nemzetiségi párti képviselője az országgyűlésben. — 191, 324, 326, 337, 338, 339  
*Suppé, Franz von* — (1819—1859) dalmát származású zeneszerző, Bécsben élt. — 344  
*Symmachus Quintus Aurelius* — római író, 384-ben városi prefektus lett, 391-ben konzul. — 71  
*Szabó Endre* — az 1881—84-es ciklusban az Ung megyei nagykaposi kerület függetlenségi párti képviselője. — 115  
*Szabó Kálmán* — országgyűlési képviselő. — 132, 278  
*Szalay Imre* — (1846—1902) 1875—1896 között a Somogy megyei lengyeltóti kerület függetlenségi párti képviselője volt, a parlamentben szözlészeti és borászati kérdésekben szólalt fel leginkább. — 68, 116, 151, 174, 185, 188, 190, 195, 206, 259, 280, 309, 328, 337, 339, 340, 341, 342, 343, 350  
*Szapáry Géza*, gróf — (1828—1898) a főrendiház tagja, 1873—1883 között Fiume és a magyar-horvát tengerpart kir. kormányzója. — 100, 276  
*Szapáry Gyula*, gróf — (1832—1905) 1878—1887 között pénzügyminiszter, az 1881—84-es ciklusban a Jász-Nagy-Kun-Szolnok megyei törökszentmiklósi kerületben választották meg képviselőnek. — 23, 99, 104, 113, 132, 135, 152, 154, 175, 176, 178, 184, 277, 293, 297, 320, 333, 350  
*Szapáry István*, gróf — (1829—1902) 1873—1891 között Pest megye főispánja. 1883-tól belső titkos tanácsos. — 100, 184, 276, 333  
*Szász Coburg Fülöp* I. Coburg Fülöp. —  
*Szász Károly* — (1829—1905) költő, műfordító, az MTA tagja, 1867-től a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium tanácsosa. — 18, 233, 234, 235

- Szathmáry Károly, P.* — (1831—1891) író, szerkesztő, 1869—1878 között országgyűlési képviselő, azután az Országgyűlési Napló szerkesztője lett. — 167, 183, 321
- Széchenyi Béla, gróf* — (1837—1918) Széchenyi István fia, földrajz és geológiai kutató, az MTA és a főrendiház tagja. — 100, 276
- Széchenyi Dénes, gróf* — (1866—1934) diplomata, főrendiházi tag. 1888-ban külügyi szolgálatba lépett és külföldi fővárosokban teljesített szolgálatot. 1908-ban követ Svédországban és Norvégiában. — 206, 348, 349
- Széchenyi Ferenc, gróf* — (1754—1820). — 349
- Széchenyi István, gróf* — (1791—1860). — 73, 232, 262
- Széchenyi Pál, gróf* — (1838—1901) 1875-től a Somogy megyei marcali kerület mérsékelt ellenzéki képviselője, 1882-ben belépett a Szabadelvű Pártba, hamarosan földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter lett. — 30, 104, 106, 132, 142, 146, 238, 297, 327, 346
- Szécsen Antal, gróf* — (1819—1896) a főrendiház tagja, diplomata, 1836-tól az MTA tagja. — 61, 62, 63, 96, 97, 103, 252, 253, 254, 273, 348
- Szederkényi Nándor* — (1838—1916) történész, 1878—1896 között Eger függetlenségi párti képviselője. — 346
- Szell György* — az 1881—84-es ciklusban Makó függetlenségi párti képviselője. — 102, 162, 163, 164, 169, 302, 316, 317, 318
- Szell Kálmán* — (1845—1915) politikus, 1875—78 között pénzügyminiszter, az 1881—84-es ciklusban Pozsony második kerületének pártonkívüli képviselője, 1899—1903 között miniszterelnök — 102, 180
- Szemző Gyula* — az 1881—84-es ciklusban a Bács megyei kerényajai kerület mérsékelt ellenzéki képviselője. — 9
- Szeyffert Ede* — királyi főügyész-helyettes, a nyíregyházi per vádlója. — 79, 266
- Sziklay János* — (1857—1945) író, újságíró. Újságírói pályáját Pozsonyban kezdte. 1879-től Budapesten folytatta írói és újságírói munkásságát. Mint a Balaton lelkes népszerűsítője összeállította a Balaton bibliográfiáját. — 25, 26, 27, 28, 233, 234, 235, 254
- Szilágyi Dezső* — (1840—1901) 1871-től Deák-párti parlamenti képviselő, a fúzió után a Szabadelvű Párt tagja, 1877-ben kilépett, és 1878-ban az egyesült ellenzék egyik vezére lett. 1881-ben és 1884-ben a főváros józsefvárosi kerülete választotta meg mérsékelt ellenzéki programmal. — 45, 51, 104, 106, 109, 115, 119, 121, 125, 127, 129, 136, 137, 156, 168, 188, 189, 190, 192, 244, 285, 286, 288, 291, 292, 299, 336, 338
- Szilgyi Kálmán* — (1838—1924) nyelvész, természettudós, műegyetemi tanár, az MTA tagja, majd főtítkára. Itt a szerzői jogról döntő szakértői bizottság tagja. — 67, 256
- Szütányi Bernát* — (1816—1889) országgyűlési képviselő. — 212
- Szlávy József* — (1818—1900) 1867-ben Deák-párti képviselő, 1869-ben pénzügyminiszter, 1872—1874 között miniszterelnök, 1880—82 között közös pénzügyminiszter, 1882-től koronaőr, a főrendiház elnöke. — 105
- Szlávy Olivér* — (1851— ?) 1875-től tagja a parlamentnek, az

- 1881—84-es ciklusban a Bihar megyei élesdi kerület szabad-  
elví párti képviselője, a dele-  
gáció tagja. — 120
- Szmracsányi Dárius* — Árva  
megye főispánja. — 95
- Szontagh Pál* — (1820—1904) poli-  
tikus, 1865-től a Nógrád megyei  
balassagyarmati kerület szabad  
elví párti képviselője, 1887-ben  
a főrendiház élethossziglani tag-  
jává nevezte ki a király. — 22,  
191, 208, 209, 244, 337, 351
- Szontagh Pál* [a gömöri] — (1821—  
1911) 1848-ban mint nemzet-  
őrszázados, 1849-ben mint a  
csetneki rézgyár kezelője és a  
papírpénczek nyomtatója vette  
ki részét a szabadságharoból.  
1867-ben Deák-párti képviselő-  
vé választották. A fúziót nem  
helyeselte, s utóbb a mérsé-  
kelt ellenzékhez csatlakozott.  
— 57, 249
- Szögyény-Marich László* — (1806—  
1893) a főrendiház tagja,  
1883—1885 között a főrendiház  
elnöke. — 93, 98, 99, 100, 272,  
274, 275
- Sztáray Antal*, gróf — főrendiházi  
tag. A családnak a Zemplén  
megyei Nagymihályon volt ura-  
dalma. A családnak az ural-  
kodó házhoz való viszonyát  
mutatja, hogy Erzsébet király-  
nénak a 90-es években Sztáray  
Irma grófnő volt a legbizal-  
masabb udvarhölgye. — 205,  
271, 348
- [*Sztarcsevich*] *Starčević Antal*  
— (1823—1896) horvát nemzeti  
szellemű polgári politikus.  
— 76, 77
- Tabajdy Károly* — Arad és Krassó-  
-Szörény megye főispánja. — 90
- Tanárky Gedeon* — (1815—1887)  
kultúrpolitikus, az MTA I. tag-  
ja. A kiegyezés korszakában
- Eötvös József és Trefort Ágoston  
mellett vallás- és közokta-  
tásügyi államtitkár. — 17,  
228, 229
- Tallán Béla*, báró — (1851—1921)  
szabadelví párti politikus,  
miniszter, a szegedi kir. bizott-  
ság tagja. 1880-tól Torontál  
megye alispánja, 1886-tól  
Somogy, 1892-től Békés és  
Csongrád megye főispánja.  
1903—1905 között földművelés-  
ügyi miniszter. — 10
- Tárkányi Béla*, Viperina József  
— (1821—1886) r. k. pap, költő,  
az MTA tagja. A Kisfaludy  
Társaság tagja. — 20
- Teleki József*, gróf — (1790—1855)  
Erdély kormányzója, az MTA  
első elnöke. — 136, 300
- Teleki Samu*, gróf — (1845—1916)  
katonatiszt, Afrika-utazó, az  
1881—84-es ciklusban a Maros-  
Torda megyei geryeszegi kerü-  
let párton kívüli képviselője,  
Rudolf trónörökös személyes  
híve. — 184
- Teleszky István*, Jajtelesz — (1836  
—1899) ügyvéd, jogi író, 1874—  
1888 között a nagyváradi kerü-  
let szabadelví párti képviselője,  
1888—92 között igazságügyi  
államtitkár. — 68, 116, 140, 154,  
157, 174, 305, 311, 313, 326
- Thaddus* — Prileszky Tádé képv-  
selőházi beceneve.
- Thaisz Elek* — (1820—1892)  
rendőrfőkapitány. Önkényeske-  
désein kívül panamáit tették  
hírhedtté. — 107, 333
- Thaly Kálmán* — (1839—1909)  
politikus, történész, költő, az  
MTA tagja, 1878-tól haláláig  
függetlenségi párti képviselő, a  
párt másodelnöke. — 18, 19,  
20, 230, 273, 282, 305, 306, 307,  
311, 314
- Thallóczy Lajos*, Strommer  
— (1854—1916) történész, levél-

- táros, az MTA tagja. 1884-től a közös pénzügyminisztérium bécsi levéltárának igazgatója. — 25
- Tibád Antal* — (1843—1902) az 1881—84-es ciklusban az Udvarhely megyei udvarhelyi kerület szabadelvű párti képviselője, 1881—89 között az országgyűlés jegyzője. — 157, 161, 302, 313, 315, 316
- Timoleon* — A »Legújabb politikai divat« c. röpirat szerzőjének, Beksics Gusztávnak az álneve. — Ld. ott.
- Tischler Vince* — ügyvéd, az 1881—84-es ciklusban az Abaúj megyei szépsi kerület szabadelvű párti képviselője, a véderő bizottság elnöke. — 105, 173, 324
- Tisza István* — (1861—1918) Tisza Kálmán fia, politikus, majd miniszterelnök. — 125
- Tisza Kálmán* — (1830—1902) miniszterelnök, az 1881—84-es ciklusban Nagyvárad képviselője volt. — 8, 20, 21, 23, 24, 36, 45, 62, 78, 79, 83, 90, 93, 96, 97, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 107, 108, 109, 112, 113, 116, 118, 119, 121, 127, 128, 129, 131, 136, 137, 140, 144, 146, 147, 155, 159, 161, 162, 166, 168, 169, 175, 177, 181, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 193, 194, 195, 203, 204, 205, 206, 208, 209, 210, 211, 212, 214, 215, 231, 235, 253, 264, 265, 266, 270, 271, 272, 274, 277, 278, 279, 281, 284, 285, 286, 288, 290, 292, 293, 294, 299, 300, 302, 306, 308, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 322, 324, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 338, 339, 340, 341, 343, 344, 348, 350, 351, 352
- Tisza Lajos* — (1832—1898) szegedi kir. biztos, az 1881—84-es ciklusban a Kisküküllő megyei dicsőszentmártoni kerület képviselője. — 7, 8, 9, 10, 11, 106, 137, 173, 188, 189, 197, 212, 225, 279, 301, 335, 337, 339
- Tisza László* — (1829—1902) Tisza Kálmán bátyja, szabadelvű párti képviselő. — 232
- Tisza Paula* — Tisza Lajos leánya, Radvánszky Béla báró felesége. — 95
- Tóth Béla* — (1857—1907) író, újságíró. — 254
- Tóth Sándor* — (1854— ?) író, irodalomtörténész, kritikus. — 234
- Török Napóleon*, gróf — Ung megye főispánja. — 95
- Törs Kálmán* — (1843—1892) író, újságíró, 1881-től függetlenségi párti képviselő. MK személyes ismerőse. — 83, 84, 212
- Trefort Ágoston* — (1817—1888) közgazdász, centrista politikus, az 1881—84-es ciklusban a Zala megyei zalaegerszegi kerület szabadelvű párti képviselője, 1872-től haláláig kultuszminiszter. — 18, 67, 81, 122, 123, 132, 179, 213, 235, 267, 297, 352, 353
- Turgonyi Lajos* — az 1881—84-es ciklusban a Tolna megyei pincehelyi kerület függetlenségi párti képviselője. — 130, 131, 173, 174, 295, 324
- Türr István* — (1825—1908) magyar szabadsághős, olasz altábornagy, 1867 után hazatért, s mint csatornaépítő mérnök dolgozott. — 177, 327
- Ugron Ákos* — (1849— ?) az 1881—84-es ciklusban Kézdivásárhely függetlenségi párti képviselője. — 116, 120, 121, 152, 156, 194, 280, 286, 288, 299, 309, 310, 340, 341, 342
- Ugron Gábor* — (1847—1911) 1872-ben balközépi képviselő, a fizió után a Függetlenségi Párthoz csatlakozott, az 1880-as években aktívan részt vett a párt parlamenti csatározásaiban. Az

- 1881—84-es ciklusban Kolozárt képviselte. — 116, 152, 156, 161, 162, 163, 168, 191, 194, 197, 198, 199, 299, 305, 310, 315, 316, 317, 318, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 350
- Urányi Imre* — (1833—?) jogász, 1878-tól a Máramaros megyei szigeti kerület szabadelvű párti képviselője. — 184
- Urbanovszky Ernő* — (1826—1904) 1865-től országgyűlési képviselő 1901-ig. — 21, 22, 135, 183, 216, 231
- Vadnay Andor* — (1859—1901) jogász, 1882—84 között Kecskemét antiszemita programú képviselője, Istóczy híve. — 126, 290, 291
- Vancsa János* — (1820—1892) gyulafehérvári és fogarasi görögkeleti érsek. — 100
- Vay Miklós*, báró — (1802—1894) konzervatív politikus, kancellár, főrendiházi elnök, koronaőr. — 90, 273, 348
- Vécsey Lajos* — (1831—1903) a főrendiház tagja. — 101
- Vérey József* — Az Athenaeum nyomda igazgatója, a szerzői jogról döntő szakértői bizottság tagja. — 68, 256
- Verhovay Gyula* — (1848—1906) hírlapíró és politikus, 1878—87 között Cegléd függetlenségi, majd antiszemita párti képviselője. — 161, 162, 163, 244, 316, 317
- Vési Imre* — (1852—1889) újságíró, a Hon munkatársa, majd a Nemzet szerkesztője, 1884-től haláláig szabadelvű párti képviselő — 174, 252
- Vízolyi Gusztáv* — (1822—?) jogász, alispán, az 1881—84-es ciklusban a Tolna megyei kövesdi kerület szabadelvű párti képviselője. — 110, 134, 135, 178, 300
- Vörösmarty Mihály* — (1800—1855) — 303
- Wahrmann Mór* — (1832—1892) kereskedő, az 1881—84-es ciklusban a főváros lipótvárosi kerületének szabadelvű párti képviselője. — 23, 109, 111
- Wenkheim Béla*, báró — (1811—1879) 1867-ben belügyminiszter, 1871—75 között a király személye körüli miniszter, 1875-ben miniszterelnök. — 262
- Windischgrätz*, [Windisch-Graetz] *Alfréd*, herceg — (1787—1868) osztrák hadvezér. — 96
- Zay Adolf* — (1850—1907) ügyvéd, 1875-től országgyűlési képviselő, előbb a szászsebesi, majd a vidonbánki, 1881-től a brassói kerületet képviselte a szász néppárt programjával. — 326
- Zichy Ágost*, gróf — (1852—1925) utazó és politikus, 1883—1892 között Fiume kormányzója. — 105
- Zichy Antal*, gróf — (1823—1898) író, az MTA tagja. Itt a szerzői jogról döntő szakértői bizottság tagja. — 67, 256
- Zichy Géza*, gróf — (1849—1924) zongoraművész, író és zeneszerző, később az MTA tagja. Félkezű zongorajátékával nagy sikert aratott. — 92, 272
- Zichy Henrik*, gróf — főrendiházi tag. — 271
- Zichy Jenő*, gróf — (1837—1906) ügyvéd, az 1881—84-es ciklusban Székesfehérvár párton kívüli képviselője. — 73, 157, 178, 182, 244, 271, 327, 329
- Zichy Nándor*, gróf — (1829—1911) a főrendiház tagja, közgazdász és politikus. — 57, 62, 91, 93, 249, 253, 348
- Zichy-Ferráris Lajos* — (1842—1880) Pest megye főispánja volt.

Az 1870-es években kétes pénz-  
ügyekbe bonyolódott. Üzelmait  
belügyi államtitkársága idején  
is folytatta. Az ellenzéki sajtó  
leleplezte. Zichy párbajjal akar-  
ta becsületét védeni, de a gróf  
Károlyi Istvánnal vívott pár-  
bajban halálossebet kapott. — 99

*Zeyk Károly* — (1811—1885) or-  
szággyűlési képviselő, Alsófehér  
vármegye főispánja. — 121, 151  
*Zola, Emile* — (1840—1902) — 306  
*Zsámbokréty József* — Nyitra me-  
gye főispánja. — 220.

## A KÉPMELLÉKLETEKRŐL

- I. *Gróf Tisza* (Bolond Istók, 1884 január 6., 7. évf. 3. l.)
- II. *Karcolatok a fővárosi képviselő választásokból* (Vasárnapi Újság, 1884. június 15., 31. évf. 24. sz. 381. l.) Dörre Tivadar illusztrációja MK *Korteszvilág a fővárosban* c. cikkéhez.
- III. *A jó beosztás* (Üstökös, 1884. június 25., 27. évf. 26. sz. 7. l.)
- IV. *A főrendiház előtt* (Üstökös, 1884. január 22., 27. évf. 4. sz. 5. l.)
- V. *A triumfáló triumvirátus* (Bolond Istók, 1884. március 23., 7. évf. 12. sz. 5. l.)
- VI. *Veni sancte spiritusz!* (Bolond Istók, 1884. június 1., 7. évf. 22. sz. 3. l.)
- VII. *Pompások* (Üstökös, 1884. április 8., 7. évf. 5. l.)
- VIII. *A tervezett parlament épületéről készített rajz* (Vasárnapi Újság, 1884. június 15., 31. évf. 24. sz. 376–377. l.).





## TARTALOM

(Az első szám a szövegre, a második a jegyzetekre utal)

### CIKKEK, TÁRCÁK

A szegedi udvar	7	225
Akik a halált várják	12	226
A bankó .....	15	227
A t. Akadémiáról	16	227
A szabadelvű klub hétköznapon	20	230
A demokrácia a szabadelvű klubban	24	232
Hogy kell száz aranyat nyerni	25	233
Korteesvilág	30	236
Korteeszkozok	31	238
A húsvét falun	34	239
[Nyilatkozat]	39	241
Ismeretségünk története	39	241
Kortesszemle a fővárosban .....	43	243
Ellenargumentumok	45	244
Akadémiádák	48	246
Korteesvilág a fővárosban	50	247
Humor a kortesmezőlkön	54	248
Hogyan bukott meg Kemény János?	57	249
Apák és fiaik	58	250
Választási programbeszéddek	59	251
Az új főmarsall .....	61	252
A leghíresebb magyar fürdő	63	254
A szakértő bizottság	67	255
A királyfi könyve .....	68	256
A szakállas szépnem	70	259
A mi uraink	73	261
Udri-udri .....	75	263
Röpirat a kánikulában	78	264

Kétezer éjszaka .....	81	268
A magyar antiszemita	84	269

### PARLAMENTI KARCOLATOK

A főrendiházból (jan. 11.)	89	270
Egy séta az utcán	93	272
A főrendiházból (jan. 13.)	94	273
A t. Házból (jan. 15.)	101	276
A t. Házból (jan. 18.)	104	278
A folyosóról	108	280
A t. Házból (jan. 29.)	111	281
A t. Házból (febr. 1.)	114	284
A mai ülésből	119	287
Kapható követek	121	289
A harmadik nap	124	289
A vita vége	126	291
A költségvetési vita	128	293
Szolnok szolnokai (febr. 16.)	130	295
Szolnok szolnokai (febr. 17.)	131	296
A t. Házból (febr. 19.)	134	298
A t. Házból (febr. 21.)	138	301
A t. Házból (febr. 23.)	147	305
A t. Házból (márc. 2.)	150	308
Székely bánja! Székely támad	152	309
A t. Házból (márc. 9.)	154	311
Macska a t. Házban	159	314
A ceglédi eset	161	315
Az érem két oldala	163	317
A t. Házból (márc. 22.)	167	320
A Kemény-nap	169	321
A t. Házból (márc. 29.)	171	324
A t. Házból (ápr. 23.)	175	325
A t. Házból (ápr. 26.)	177	327
A t. Házból (ápr. 29.)	180	329
A t. Házból (máj. 1.)	183	331
Az új Ház a régi Házban	186	334
A t. Házból (máj. 3.)	189	337
A t. Házból (máj. 4.)	193	341

A t. Házból (máj. 10.)	105	343
A t. Házból (máj. 13.)	200	346
Fogy a diák .....	204	348
Az utolsó előtti ülés	207	350
A t. Házból (máj. 20.)	210	351

### FÜGGELÉK

A jelöltek	210	354
------------	-----	-----

### JEGYZETEK

Rövidítések .....	222	352
Bevezetés a jegyzetekhez	223	353
A képmelléletekről .....	355	355
Életrajzi jegyzetek és névmutató	350	350



66313



